

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ШЕЛЕПКО ГАЛИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 373.2.016:7.012

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНИХ УМІНЬ У
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЛАНДШАФТНОГО
ДИЗАЙНУ**

011 Освітні, педагогічні науки

01 Освіта/Педагогіка

Подається на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Г.В.Шелепко

Науковий керівник (консультант): **ДОВБНЯ СОФІЯ ОЛЕГІВНА**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова

Київ –2025

АНОТАЦІЯ

Шелепко Г. Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки. – Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Київ, 2025 р.

Зміст анотації

У дисертації «Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну» обґрунтовано та впроваджено педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну в закладах дошкільної освіти міста Києва, Суми та Пирятина.

Дефініційну характеристику базового поняття дослідження «художньо-конструктивні уміння» як проблеми створення художнього образу розглянуто з *філософського підходу* з античної Греції від VI до IV ст. до н.е. до сьогодення. Так, аналіз досліджень філософів Давньої Греції (Аристотеля, Демокріта, Платона, Сократа) підтверджує, що вони займалися дослідженням виховання дітей старшого дошкільного віку, їх розумового розвитку та художнього образу в поєднанні з мистецтвом. Християнська філософія Середньовіччя утверджувала, що саме Всевишній наділяє дитину художньо-конструктивними уміннями. А християнська філософія Візантії полягала в тому, що художній образ – це інструмент піднесення думок вірян до небес. Тут особливу увагу звернено на дитину, яка відтворює художній образ, втілюючи таким чином власні ідеї (Ф. Шіллер). На ролі розуму, що здатний до творчої продуктивної уяви, наголошував німецький класик – І. Кант. Філософами (Г. Гегелем, Б. Галєєвою, Л.Левчук, А.Єремєєвою, М.Каган, Л.Мізіною, О.Потебнею, Ф. Шеллінгом та ін.) зроблено висновок про існування художнього образу в трьох іпостасях: ідеального, матеріального та знову ідеального. Представники української філософії (І. Франко, Г. Сковорода) надавали перевагу

створенню сприятливих умов для художньо-конструктивної діяльності. Сучасна художня освіта відображається в художніх образах у всьому їх різноманітті.

Через психологічні дослідження науковців Ю. Гулько, І. Білої, О. Боровицької, Н. Ваганової, Н. Латиш, В. Моляко, В. Москаленко, К. Роджерса, В. Семиченко, Т. Третяк, М. Шепельової проаналізовано *діяльнісний підхід* до художньо-конструктивних умінь як продуктивної активності дітей старшого дошкільного віку; *процесуальний підхід* (В. Моляко), що передбачає дослідження структури перетворення предмету конструктивної діяльності; *особистісно орієтований підхід* (В. Моляко, І. Бех, І. Біла та ін.), за яким особистість – суб'єкт творчого сприймання, конструктор образотворення, різних зображень суб'єктивної реальності з вільним та відповідальним самовираженням (В. Моляко, І. Бех).

На основі аналізу філософських і психолого-педагогічних досліджень українських і зарубіжних учених уточнено сутність ключових понять дисертації: «художній» (Словник української мови), «уміння» (Ю. Бабанський, С. Гончаренко, В. Паламарчук, Г. Костюк, О. Савченко, М. Ярмаченко та ін.), «художні уміння» (Н. Голота), «конструктивні уміння» (Г. Борин, Н. Голота, Ю. Демидова, О. Кочерга, Л. Семушина, В. Тимченко) «конструювання» (В. Горбатих, Ю. Котелянець, В. Моляко, та ін.) «художньо-конструкторські уміння» (О. Попович, Б. Ребус, І. Якиманська та ін.) «уміння дітей старшого дошкільного віку» (О. Барановська), «художнє сприймання» (І. Арнхейм, І. Біла, В. Зінченко, О. Запорожець, В. Зінченко, В. Моляко та ін.) та узагальнено поняття «основи художньо-конструктивних умінь» як здатності дитини старшого дошкільного віку на базі сформованих певних уявлень та знань проєктувати розвивальне середовище за законами краси та гармонії, моделювати структуру об'єкта та створювати художній образ.

З урахуванням представленого вище аналізу досліджень філософських і психологічних українських і зарубіжних учених з'ясовано ключові аспекти основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку: стійка мотивація до ландшафтотворчої діяльності; уміння створювати художній образ із використанням способів проєктування, макетування, моделювання, конструювання та декорування; нестандартно мислити та діяти креативно; здатність генерувати нові

ідей за пошуково-проблемними завданнями; здібність обрати найкраще в умовах вибору декількох варіантів; успішне виконання ландшафтної дизайнерської діяльності; уміння отримувати задоволення від процесу та результату ландшафтотворення; можливість творчо представити власний ландшафтний дизайн.

Проаналізовано основні наукові підходи щодо формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну в педагогічній літературі:

культурологічний підхід як об'єктивний зв'язок дитини старшого дошкільного віку з культурою як системою цінностей (М. Бастун, В. Гриньова, С. Машкіна, В. Ходунова, Л. Хомич, Т. Шахрай, Т. Усатенко та ін.): дитина формується як творча особистість і суб'єкт культури (С. Машкіна), з четвертого по шостий рік діти мають займатися ручною працею та будівельними роботами (Я.-А. Коменський); розвиток допитливості, кмітливості та винахідливості, передбачливість дитини (Ж.-Ж. Руссо); ручна праця як засіб формування уявлень про навколишнє довкілля, предмети, а також формування її досвіду (Е. Вайгель, А. Гайзінгер, Дж. Локк, Р. Оуен, Й.Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, Ф. Фребель та ін.); створення дитиною дошкільного віку світу краси як реального мікросвіту (Я. Корчака); традиція виготовлення дітьми безпечних матеріалів (Н. Голота);

середовищний підхід (В. Желанова, О. Кошіль, В. Мелешко, О. Рейпольська, Ю. Руденко, О. Савенко, О. Соколюк, Г. Цветкова, О. Ярошинська та ін.) як взаємозв'язок та взаємозумовленість формування цих умінь дитини з природою, активний вплив середовища на особистість (Рейпольська та ін., 2021);

діяльнісний підхід як продуктивна активність дітей старшого дошкільного віку (І. Войтюк, В. Гальченко, Н. Голота, Н. Гузій, О. Дронова, С. Довбня, Г. Іванюк, І. Кондаратець, В. Котляр, В. Лозова, О. Педько, О. Половіна, О. Пометун, Г. Сухорукова, Л. Янцур та ін.): використання конструкторів (Ф. Фребель); залюблення дітей у красу – «технологія образотворення» (О. Половіна), розвиток двох видів конструктивної діяльності: зображення і будівництво для гри (Ю. Котелянець, В. Нечаєва); конструювання за моделлю (А. Міренова); конструювання за найпростішими кресленнями і наочними схемами (С. Боярчук,

В. Брофман, В. Холмовська); конструктивна діяльність має моделювальний характер (Л. Венгер, Г. Сухорукова); розвиток, формування якостей, відповідних їх віку та індивідуальним особливостям (Н. Каньоса); творча активність дітей передшкільного віку в образотворчій діяльності (О. Дронова); діагностика розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку (М. Ібука, М. Монтессорі). З'ясовано риси, що характеризують основи художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку, як-от: реалізм уяви, здатність до фантазування; уміння побачити цілісність раніше частинок; перетворювальний характер творчих завдань без безпосереднього спостереження; проєктування, макетування, моделювання, декорування; здатність до експериментування.

За С. Довбнею, Л. Крутенко, Ф. Фребелем обґрунтовано дефініцію поняття «змісту програмно-методичного забезпечення формування основ художньо-конструктивних умінь дітей передшкільного віку» та відображено його в програмному забезпеченні (Державному стандарті дошкільної освіти (2021 р.), Програмі освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування» (2021 р.), Освітній програмі «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку (2024 р.), Освітній програмі для дітей від 2 до 7 років «Дитина» (2020 р.), Комплексній програмі розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» (2023 р.), Програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» (2017 р.) та методичному забезпеченні в дошкільній освіті через систему освітніх завдань, принципів, форм методів, прийомів. На основі трактування принципів організації художнього конструювання А. Івершинь та принципів організації мистецької освіти О. Половіної сформовані власні принципи формування основ художньо-конструктивних умінь: принцип мотивації дизайнерської діяльності; активності; свідомості та самосвідомості тощо.

Теоретичний аналіз досліджень І. Білої, І. Березовецької, В. Волкової, О. Дмитрук, Л. Журенко, А. Івершинь, І. Карабаєвої, Г. Король, Т. Піроженко, Т. Поніманської, А. Федорович, Л. Савченко та історичної ретроспективи виникнення й розвитку ландшафтного дизайну уможливив розглянути ландшафтний дизайн у вигляді засобу формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей

передшкільного віку через способи (проектування, макетування, моделювання, конструювання та декорування), незвичайні конструктивні та образні завдання, урахування етапності розвитку сприймання дитиною, використання об'єктів та явищ середовища природи.

Визначено діагностичний інструментарій оцінки ефективності формування в дітей старшого дошкільного віку художньо-конструктивних умінь у закладах дошкільної освіти, а саме: компоненти (ціннісно-пізнавальний, емоційно-чуттєвий, творчо-раціональний), критерії (когнітивний, емоційний, діяльнісний), рівні (високий рівень, середній рівень та низький рівень), їх показники та рівневі характеристики художньо-конструктивних умінь. Дібрано до критеріїв методики дослідження (до когнітивного критерію – методики «Неіснуюча тварина» (гра «Фантастична тварина» в модифікації В. Гальченко); тест «Будинок, дерево, людина» Д. Бука (за модифікацією Р. Берні); коректурна проба (Б. Бурдон); до емоційного критерію – методика рівня розвитку емоційного інтелекту дітей передшкільного віку Нгуен Мінх Ана; гра «Емоційний кубик 4 в 1» О. Бабчука в адаптації С. Ройз; до діяльнісного критерію – тест П. Торренса «Тест творчого мислення»). Утворено склад вибірки дітей старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної груп. Як свідчать результати констатувального експерименту, більшість дітей старшого дошкільного віку мали середній рівень сформованості основ художньо-конструктивних умінь. На формувальному етапі експерименту розроблено, обґрунтовано та експериментально впроваджено в трьох закладах дошкільної освіти міста Києва, один – у Сумах та ще один – у Пирятині чотири педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну. Поєднуючи трактування сутності понять «педагогічні умови» за М. Боритко, Н. Посталюк, Є. Хриковим, Т. Шамової, узагальнюємо термін «педагогічні умови» як відповідних педагогічних обставин, сукупності об'єктивних форм, методів, прийомів, змісту, можливостей ландшафтотворення розвивального середовища, які сприяють формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку (Шелепко, 2023).

Першою педагогічною умовою є оновлення розвивального середовища як можливого варіанта сприятливої моделі організації освітнього процесу з використанням сучасних технологій для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей передшкільного віку. Відображення поняття «розвивальне середовище» Т. Бреусової, І. Карабаєвої, О. Кошіль, К. Крутій, О. Писарчук, Д. Равена, О. Рейпольської, Л. Таращенко, Г. Цветкової та ін. уможливило розкрити сутність поняття розвивального середовища як особистісно-зорієнтованої моделі взаємодії учасників освітнього процесу, що поєднує сприятливі для життя явища природи, культуру, сенсорний та пізнавальний простір, середовище ігор, спілкування, соціум та особистість дитини.

Наступною, другою педагогічною умовою, є педагогічний супровід індивідуальної траєкторії формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку. За аналізом наукового доробку Л. Єршової, Т. Коростіянець, К. Крутій, І. Липського, Б. Серсенбаєвої, Г. Симонової, В. Шишкіної, сутність цього поняття розглядаємо як процес, який проходить на основі педагогіки партнерства в злагодженій співпраці дітей перед шкільного віку та вихователів з реалізацією самостійної художньо-конструктивної активності малюків та за умов врахування вікових особливостей психофізіологічного розвитку. Далі з'ясували, які форми (заняття, ігри, праця, гурткова робота, різновиди прогулянок, пішохідних переходів, походів разом з батьками, дидактичні ігри, спілкування в колі, освітні ситуації, освітні подорожі, проєктна діяльність, музично-театральна та літературна вітальня, еколого-природничі тренінги, лонгітюдний проєкт, мистецькі або художньо-педагогічні спілкування, самостійна дизайнерська діяльність), методи (споглядання та паузи вслуховування, словесні та практичні методи, конструктивна творчість, творче моделювання, алгоритм дій, генерування ідей, комбінаторика, технічне моделювання) та прийоми («Чарівна рамка», «Розглядання з різних точок» та ін.) забезпечать індивідуальну траєкторію формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей передшкільного віку.

Третя педагогічна умова – вивіщення в педагогів їх можливості до аналізу ландшафтного дизайну для здійснення художньо-конструктивної діяльності; уміння

нестандартно та оригінально мислити; наполегливість до створення та художньо-декоративного оформлення ландшафтного дизайну із використання різних природних штучних матеріалів та технік; можливість здійснювати ландшафтний проєкт у ЗДО з дітьми старшого дошкільного віку (дизайн для дітей); організовувати художньо-конструктивну діяльність дітей старшого дошкільного віку (дитячий дизайн) засобом інтерактивних форм взаємодії полягало в з'ясуванні визначень понять «методичний кабінет», «методична робота» та «методична діяльність» з урахуванням Положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти, напрацювань: організаційних засад методичної діяльності в умовах закладу дошкільної освіти А. Богуш, С. Гончаренко, Н. Дудніченко, А. Єрмолою, І. Жерносек, І. Зязюн, Н. Комаренко, О. Корнєєвою, Н. Корогод, В. Пікельною, О. Сидоренко, Л. Сущенко, С. Тесленко, О. Чернишов, Т. Шинкар; теоретично обґрунтованих основ художньо-конструктивних умінь майбутніх педагогів за О. Абрамовою, Г. Борин, Н. МIRONENKO, В. Харитоновою, Г. Сухоруковою, Н. Яксою; класифікації форм методичної роботи в закладі дошкільної освіти за А. Богуш, В. Волкової, К. Крутій, О. Корнєєвої, Л. Швайкою. Зупинилися на інтерактивних формах методичної роботи за А. Богуш: інтелектуальному та навчальному тренінгу, аналізі конкретних ситуацій (АКС), круглому столі, проблемному столі, естафеті творчості, ярмарку педагогічних знахідок, лабораторії педагогічних знань, природничій лабораторії, книзі педагогічних знахідок, педагогічному ательє, творчій лабораторії, педагогічному клубу, педагогічному прогнозі. За цим теоретичним аналізом наукових праць вищеописаних учених виділено інтерактивні форми методичної взаємодії педагого-педагог, які реалізуються у вигляді науково-методичної співпраці, апробування інноваційного досвіду педагогів та відображення власної особистості педагогів як новаторів, як-от: марафон, коучинг, воркшоп, соціально-психологічний театр, методичний аукціон, тематичний марафон, віртуальний методичний кабінет, методичний бенефіс, фестиваль педагогічних ідей, віртуальний арт-ландшафт, методичний ландшафтний проєкт.

Та четверта педагогічна умова – педагогічна взаємодія з батьками із зазначеної проблеми з використанням просвітницької та мотиваційної діяльностей (Дж. Аткінсон, Е. Бершайд, В. Бурр, К. Данцігер, Е. Джонс, Х. Кларк, Л. Фестінгер, С. Форд, Ф. Хайдер, Дж. Хоманс) та українських учених (О. Глузман, О. Друганова, М. Євтух, С. Золотухіна, В. Кузь, В. Курило, О. Мудрик, В. Панок). Поняття «педагогічна взаємодія» визначено як узгоджену двобічну циклічну поетапну партнерську діяльність та співпрацю педагога з сім'ями з посильним внеском кожного для реалізації спільної мети – формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей перед шкільного віку. Розглянуто форми просвітницької діяльності закладів дошкільної освіти з батьками: консультації, педагогічна конференція, аукціон та методи: навчальні дискусії, case-study, виготовлення інформаційних презентацій, трансляція необхідної інформації через Telegram-канал педагога. Обґрунтовано форми просвітницької діяльності закладу дошкільної освіти з батьками: благодійні акції, батьківські збори, засідання батьківських комітетів, вечорів запитань та відповідей та методів: створення груп батьків-порадників, круглі столи, тренінги, індивідуальні бесіди, майстер-класи.

Упровадження в експериментальні заклади дошкільної освіти формувального експерименту проходило за проєктом, дидактичним, методичним та консенсусним стратегічними етапами. За принципами насиченості, мобільності, поліфункціональності, варіативності, доступності та безпеки на попередньому етапі проаналізовано розвивальне середовище експериментальних закладів дошкільної освіти; виявлено, чи відбувається педагогічний супровід індивідуального маршруту формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку; чи застосовується методична робота з педагогами та співпраця з родиною за цією проблемою.

На проєктному стратегічному етапі першої педагогічної умови (оновлення розвивального середовища) відбувалося ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з ландшафтним дизайном. В експериментальних ЗДО оновили розвивальне середовище з особистісно зорієнтованою моделлю взаємодії учасників освітнього процесу, що поєднувало сприятливе для життєвиявів природне довкілля (живу

природу: клумбу, альпійський та звичайний сад, город), предметне середовище (малі архітектурні форми, метеомайданчик, стандартне та нестандартне обладнання й матеріали), світ культури («куток художніх студій», «куток дизайнерських уявлень», «куток мистецтва», «куток живої природи», «куток митців», «куток натхнення», «кімната здійснення мрій»), сенсорно-пізнавальний простір (полісенсорні кімнати), соціум (ровесники, інші діти, педагоги та батьки), ігрове (залучення до конструкторських та будівельних ігор, ігор-подорожей, ігор-дії, творчих ігор, сюжетно-рольових ігор та рольових ігор) та мовленнєве середовище (підтримку дітей старшого дошкільного віку до спілкування, обміну ідеями та враженнями).

Другу педагогічну умову дидактичного стратегічного вектора педагогічної умови – педагогічний супровід індивідуального маршруту формування основ дизайнерських умінь дітей старшого дошкільного віку – зреалізували через інтерактивні форми: за принципами краєзнавчості, сезонності, повторності провели геокешинг з використанням методів порівняння, «заняття-подорожі», картинної галереї, проєкту, екологічної акції та прийомів «навушники», «бінокль», ланцюга логічних запитань, прийому екологічної емпатії та рефлексії, прийому схеми-моделі; форми: мистецькі спілкування, ігри-стратегій «Вигадуємо» і «Мислимо», арт-проєкт «Ландшафтники», самостійну дизайнерську діяльність дітей з використанням способів проєктування, макетування, моделювання, конструювання, декорування; методів: конструктивної творчості, творчого моделювання, генерування ідей, алгоритмом дій; прийомів «ритуал дякую за проведену дизайнерську роботу», щоденника успіху, слічення, сканування, структурування, систематизації, перекодування, угруповання, добування, асоціації.

Третя педагогічна умова методичного стратегічного вектора педагогічної умови – це підвищення в педагогів закладів дошкільної освіти основ художньо-конструктивних умінь. Для педагогів запропоновано перелік наукової літератури (дайджест підручників та навчальних посібників) зі створення ландшафтного дизайну в закладі дошкільної освіти. Засобом інтерактивних форм взаємодії інтелектуального тренінгу «Ландшафтний дизайн – це естетичний символ у ЗДО», естафети творчості «Формуємо основи художньо-конструктивних умінь у

дітей старшого дошкільного віку: шлях та перспективи», соціально-психологічного театру «Я-ландшафтний дизайнер», методичного ландшафтного проєкту «Творимо ландшафтний дизайн у закладі дошкільної освіти» та методів (аналізу, синтезу, порівняння, моделювання, художнього конструювання) підвищили дизайнерські уміння педагогів.

Четверта педагогічна умова консенсусного стратегічного етапу педагогічної умови здійснювалася як педагогічна взаємодія з батьками. На цьому ж етапі методом проєктів створено атмосферу зацікавленості батьків у формуванні основ художньо-конструктивних умінь у дітей перед шкільного віку засобами ландшафтного дизайну. Також проведено просвітницьку діяльність у формі консультацій, педагогічних конференцій аукціону та мотиваційної діяльності через акції «Дитина – майбутній громадянин України», «Творимо ландшафтний дизайн для майбутніх поколінь», створення груп батьків-порадників й методів: навчальної дискусії, case-study, асоціацій виготовлення інформаційних презентацій.

На контрольному етапі перевіряли ефективність упроваджених педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну в закладі дошкільної освіти за когнітивним, емоційним, діяльнісним критеріями, високим, середнім, низьким рівнями, показниками та методами й методиками констатувального експерименту. За результатами ф-критерієм Фішера помітили приріст результатів на контрольному експерименті за трьома критеріями сформованості основ художньо-конструктивних умінь – на високому рівні в експериментальній групі на 6 % більше дітей старшого дошкільного віку, аніж у контрольній групі, а на низькому рівні – на 1 % більше в цій же контрольній групі дітей старшого дошкільного віку. Ці показники свідчили про ефективність упроваджених педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну.

Ключові слова: художньо-конструктивні уміння, діти старшого дошкільного віку, ландшафтний дизайн, педагогічні умови.

ABSTRACT

Shelepko H. Formation of the foundations of artistic and constructive skills in children of senior preschool age by means of landscape design.– Qualification scientific work in the form of a manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 011 - educational, pedagogical sciences.– Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv, 2025.

Abstract Contents

The dissertation "Formation of the basics of artistic and constructive skills in children of senior preschool age using landscape design" substantiates and implements the pedagogical conditions for the formation of the basics of artistic and constructive skills in children of senior preschool age using landscape design in preschool educational institutions in the cities of Kyiv, Sumy and Pyryatyn.

The definitional characteristic of the basic concept of the study “artistic and constructive skills” as a problem of creating an artistic image is considered from the philosophical approach from ancient Greece from the 6th to the 4th century BC to the present. Thus, the analysis of the research of the philosophers of Ancient Greece (Aristotle, Democritus, Plato, Socrates) confirms that they were engaged in the study of the upbringing of children of senior preschool age, their mental development and artistic image in combination with art. Christian philosophy of the Middle Ages asserted that it is the Almighty who endows the child with artistic and constructive skills. And the Christian philosophy of Byzantium was that the artistic image is a tool for raising the thoughts of believers to heaven. Here, special attention is paid to the child who reproduces the artistic image, thus embodying his own ideas (F. Schiller). The role of the mind, capable of creative productive imagination, was emphasized by the German classic - I. Kant. Philosophers (G. Hegel, B. Galeeva, L. Levchuk, A. Yermeeva, M. Kagan, L. Mizina, O. Potebna, F. Schelling, etc.) concluded that the artistic image exists in three forms: ideal, material, and again ideal. Representatives of Ukrainian philosophy (I. Franko, H. Skovoroda) preferred the creation of favorable conditions for artistic and constructive activity. Modern art education is reflected in artistic images in all their diversity.

Through psychological research by scientists Yu. Gulko, I. Biloi, O. Borovitska, N. Vaganova, N. Latysh, V. Molyako, V. Moskalenko, K. Rogers, V. Semichenko, T. Tretyak, M. Shepelova, the activity approach to artistic and constructive skills as a productive activity of children of senior preschool age was analyzed; the procedural approach (V. Molyako), which involves studying the structure of the transformation of the subject of constructive activity; the personality-oriented approach (V. Molyako, I. Bekh, I. Bila, etc.), according to which the personality is a subject of creative perception, a constructor of image formation, various images of subjective reality with free and responsible self-expression (V. Molyako, I. Bekh).

Based on the analysis of philosophical and psychological and pedagogical research by Ukrainian and foreign scientists, the essence of the key concepts of the dissertation was clarified: “artistic” (Dictionary of the Ukrainian Language), “skill” (Yu. Babansky, S. Goncharenko, V. Palamarchuk, G. Kostyuk, O. Savchenko, M. Yarmachenko, etc.), “artistic skills” (N. Golota), “constructive skills” (G. Boryn, N. Golota, Yu. Demydova, O. Kocherha, L. Semushyna, V. Tymchenko) “design” (V. Horbatykh, Yu. Kotelyanets, V. Molyako, etc.) “artistic and design skills” (O. Popovych, B. Rebus, I. Yakymanska, etc.) “skills of children of senior preschool age” (O. Baranovska), “artistic perception” (I. Arnheim, I. Bila, V. Zinchenko, O. Zaporozhets, V. Zinchenko, V. Molyako, etc.) and the concept of “fundamentals of artistic and constructive skills” is generalized as the ability of a child of senior preschool age, based on certain formed ideas and knowledge, to design a developmental environment according to the laws of beauty and harmony, to model the structure of an object and create an artistic image.

Taking into account the above analysis of the research of philosophical and psychological Ukrainian and foreign scientists, the key aspects of the foundations of artistic and constructive skills in children of senior preschool age were clarified: stable motivation for landscape creative activity; the ability to create an artistic image using the methods of design, layout, modeling, construction and decoration; to think outside the box and act creatively; the ability to generate new ideas for search and problem tasks; the ability to choose the best in conditions of choosing several options; successful

implementation of landscape design activities; the ability to enjoy the process and result of landscape creation; the ability to creatively present one's own landscape design.

The main scientific approaches to the formation of the foundations of artistic and constructive skills of children of senior preschool age using landscape design in pedagogical literature are analyzed:

culturological approach as an objective connection of a child of senior preschool age with culture as a system of values (M. Bastun, V. Grineva, S. Mashkina, V. Khodunova, L. Khomych, T. Shakhrai, T. Usatenko, etc.): the child is formed as a creative personality and a subject of culture (S. Mashkina), from the fourth to the sixth year children should be engaged in manual labor and construction work (J.-A. Comenius); development of curiosity, ingenuity and resourcefulness, foresight of the child (J.-J. Rousseau); manual labor as a means of forming ideas about the environment, objects, as well as the formation of its experience (E. Weigel, A. Geisinger, J. Locke, R. Owen, J.G. Pestalozzi, J.-J. Rousseau, F. Frebelt, etc.); creation by a preschool child of the world of beauty as a real microcosm (J. Korczak); tradition of making safe materials by children (N. Golota);

environmental approach (V. Zhelanova, O. Koshil, V. Meleshko, O. Reypolska, Yu. Rudenko, O. Savenko, O. Sokolyuk, G. Tsvetkova, O. Yaroshynska, etc.) as the relationship and interdependence of the formation of these skills of a child with nature, the active influence of the environment on the personality (Reypolska et al., 2021);

activity approach as productive activity of children of senior preschool age (I. Voytyuk, V. Galchenko, N. Golota, N. Guziy, O. Dronova, S. Dovbnya, G. Ivanyuk, I. Kondaratets, V. Kotlyar, V. Lozova, O. Pedko, O. Polovina, O. Pometun, G. Sukhorukova, L. Yantsur, etc.): use of constructors (F. Froebel); children's love of beauty - "technology of image creation" (O. Polovina), the development of two types of constructive activity: image and construction for play (Yu. Kotelyanets, V. Nechaeva); construction according to a model (A. Mirenova); construction according to the simplest drawings and visual diagrams (S. Boyarchuk, V. Brofman, V. Kholmovskaya); constructive activity has a modeling character (L. Wenger, G. Sukhorukova); development, formation of qualities corresponding to their age and individual characteristics (N. Cañosa); creative activity of preschool children in visual activity

(O. Dronova); diagnostics of the development of creative abilities of children of senior preschool age (M. Ibuka, M. Montessori). Features that characterize the foundations of artistic and constructive skills of children of senior preschool age have been identified, such as: realism of imagination, ability to fantasize; ability to see integrity before particles; the transformative nature of creative tasks without direct observation; designing, modeling, modeling, decorating; the ability to experiment.

According to S. Dovbnei, L. Krutenko, F. Froebel substantiated the definition of the concept of “the content of the programmatic and methodological support for the formation of the foundations of artistic and constructive skills of preschool children” and reflected it in the software (State Standard of Preschool Education (2021), the Program of Education for Early and Preschool Children “Education and Care” (2021), the Educational Program “Confident Start” for Children of Senior Preschool Age (2024), the Educational Program for Children from 2 to 7 Years Old “Child” (2020), the Comprehensive Program for the Development, Training and Education of Preschool Children “Sunflower” (2023), the Program for the Development of Preschool Children “Ukrainian Preschool” (2017) and methodological support in preschool education through a system of educational tasks, principles, forms of methods, techniques. Based on the interpretation of the principles of organizing artistic design by A. Ivershyn and the principles of organizing art education by O. Polovina, their own principles for forming the foundations of artistic and constructive skills were formed: the principle of motivation of design activity; activity; consciousness and self-awareness, etc.

Theoretical analysis of the research of I. Bila, I. Berezovetska, V. Volkova, O. Dmytruk, L. Zhurenko, A. Ivershyn, I. Karabaeva, G. Korol, T. Pirozhenko, T. Ponimanska, A. Fedorovych, L. Savchenko and the historical retrospective of the emergence and development of landscape design made it possible to consider landscape design as a means of forming the foundations of artistic and constructive skills in preschool children through methods (design, layout, modeling, construction and decoration), unusual constructive and imaginative tasks, taking into account the stages of development of perception by a child, the use of objects and phenomena of the natural environment.

A diagnostic toolkit for assessing the effectiveness of the formation of artistic and constructive skills in children of senior preschool age in preschool educational institutions has been defined, namely: components (value-cognitive, emotional-sensory, creative-rational), criteria (cognitive, emotional, activity), levels (high level, medium level and low level), their indicators and level characteristics of artistic and constructive skills. The following were selected for the criteria of the research methodology (for the cognitive criterion - the “Non-existent Animal” methodology (the “Fantastic Animal” game as modified by V. Galchenko); the “House, Tree, Man” test by D. Buk (modified by R. Bernie); a correction test (B. Bourdon); for the emotional criterion - the methodology for the level of development of emotional intelligence in preschool children by Nguyen Minh Anh; the “Emotional Cube 4 in 1” game by O. Babchuk as adapted by S. Royz; for the activity criterion - the “Masks” methodology (according to T. Marcinkovska), P. Torrens’ test “Creative Thinking Test”). The composition of the sample of children of senior preschool age for the experimental and control groups was formed. As the results of the ascertaining experiment show, the majority of senior preschool children had an average level of formation of the basics of artistic and constructive skills. At the formative stage of the experiment, four pedagogical conditions for the formation of the foundations of artistic and constructive skills in children of senior preschool age using landscape design were developed, substantiated and experimentally implemented in three preschool educational institutions in Kyiv, one in Sumy and one in Pyryatyn. Combining the interpretation of the essence of the concepts of “pedagogical conditions” by M. Borytko, N. Postalyuk, E. Khrykov, T. Shamova, we generalize the term “pedagogical conditions” as appropriate pedagogical circumstances, a set of objective forms, methods, techniques, content, and opportunities for landscape creation of a developmental environment that contribute to the formation of the foundations of artistic and constructive skills in children of senior preschool age (Shelepko, 2023).

The first pedagogical condition is the renewal of the developmental environment as a possible option for a favorable model of organizing the educational process using modern technologies for the formation of the foundations of artistic and constructive skills in preschool children. The reflection of the concept of "developmental environment" by

T. Breusova, I. Karabaeva, O. Koshil, K. Krutiy, O. Pysarchuk, D. Ravena, O. Reypolska, L. Tarashchenko, G. Tsvetkova, etc. made it possible to reveal the essence of the concept of a developmental environment as a personality-oriented model of interaction between participants in the educational process, which combines nature, culture, sensory and cognitive space, game environment, communication, society and personality of the child, favorable for life phenomena.

The next, second pedagogical condition is pedagogical support of the individual trajectory of the formation of the foundations of artistic and constructive skills in children of senior preschool age. According to the analysis of the scientific work of L. Ershova, T. Korostyanets, K. Krutiy, I. Lipsky, B. Sersenbayeva, G. Symonova, V. Shyshkina, we consider the essence of this concept as a process that takes place on the basis of partnership pedagogy in the coordinated cooperation of preschool children and educators with the implementation of independent artistic and constructive activity of toddlers and taking into account the age characteristics of psychophysiological development. Next, we found out what forms (classes, games, work, group work, types of walks, pedestrian crossings, hikes with parents, didactic games, communication in a circle, educational situations, educational trips, project activities, musical-theatrical and literary living room, ecological and natural trainings, longitudinal project, artistic or artistic-pedagogical communication, independent design activities), methods (contemplation and listening pauses, verbal and practical methods, constructive creativity, creative modeling, algorithm of actions, idea generation, combinatorics, technical modeling) and techniques (“Magic Frame”, “Consideration from Different Points”, etc.) will provide an individual trajectory for the formation of the foundations of artistic and constructive skills in preschool children.

The third pedagogical condition - improving teachers' ability to analyze landscape design for carrying out artistic and constructive activities; the ability to think unconventionally and originally; persistence in creating and artistically decorating landscape design using various natural artificial materials and techniques; the ability to carry out a landscape project in preschool with children of senior preschool age (design for children); organizing artistic and constructive activities of children of senior preschool age

(children's design) through interactive forms of interaction consisted in clarifying the definitions of the concepts of "methodical office", "methodical work" and "methodical activity" taking into account the Regulations on the methodological office of a preschool educational institution, the developments: organizational principles of methodological activities in the conditions of a preschool educational institution A. Bogush, S. Goncharenko, N. Dudnichenko, A. Ermola, I. Zhernosek, I. Zyazyun, N. Komarenko, O. Korneeva, N. Korogod, V. Pikelna, O. Sydorenko, L. Sushchenko, S. Teslenko, O. Chernyshov, T. Shynkar; theoretically grounded foundations of artistic and constructive skills of future teachers according to O. Abramova, G. Boryn, N. Myronenko, V. Kharytonova, G. Sukhorukova, N. Yaksa; classification of forms of methodological work in a preschool educational institution according to A. Bogush, V. Volkova, K. Krutiy, O. Korneeva, L. Shvaika. We focused on interactive forms of methodological work according to A. Bogush: intellectual and educational training, analysis of specific situations (AKS), round table, problem table, relay race of creativity, fair of pedagogical discoveries, laboratory of pedagogical knowledge, natural science laboratory, book of pedagogical discoveries, pedagogical studio, creative laboratory, pedagogical club, pedagogical forecast. Based on this theoretical analysis of the scientific works of the above-described scientists, interactive forms of methodological interaction between teachers and educators have been identified, which are implemented in the form of scientific and methodological cooperation, testing of innovative experience of teachers and reflection of teachers' own personality as innovators, such as: marathon, coaching, workshop, social and psychological theater, methodological auction, thematic marathon, virtual methodological office, methodological benefit, festival of pedagogical ideas, virtual art landscape, methodological landscape project.

And the fourth pedagogical condition is pedagogical interaction with parents on the specified problem using educational and motivational activities (J. Atkinson, E. Berscheid, V. Burr, K. Danziger, E. Jones, H. Clark, L. Festinger, S. Ford, F. Haider, J. Homans) and Ukrainian scientists (O. Gluzman, O. Druganova, M. Yevtukh, S. Zolotukhina, V. Kuz, V. Kurylo, O. Mudryk, V. Panok). The concept of “pedagogical interaction” is defined as a coordinated two-way cyclical phased partnership activity and cooperation of a teacher

with families with a feasible contribution from each to the realization of a common goal - the formation of the foundations of artistic and constructive skills in children before school age. The forms of educational activities of preschool educational institutions with parents are considered: consultations, pedagogical conference, auction and methods: educational discussions, case studies, preparation of information presentations, broadcasting of necessary information via the teacher's Telegram channel. The forms of educational activities of preschool educational institutions with parents are substantiated: charity events, parent meetings, meetings of parent committees, question and answer evenings and methods: creation of parent-advisor groups, round tables, trainings, individual conversations, master classes.

The introduction of the formative experiment into experimental preschool education institutions took place according to the project, didactic, methodological and consensus strategic stages. According to the principles of saturation, mobility, multifunctionality, variability, accessibility and safety, at the previous stage the developmental environment of experimental preschool education institutions was analyzed; it was found out whether there is pedagogical support for the individual route of forming the foundations of artistic and constructive skills of children of senior preschool age; whether methodological work with teachers and cooperation with the family on this problem is used.

At the project strategic stage of the first pedagogical condition (renewal of the developmental environment), children of senior preschool age were introduced to landscape design. In the experimental preschools, the developmental environment was updated with a personally oriented model of interaction between participants in the educational process, which combined a natural environment favorable for life phenomena (living nature: flowerbed, alpine and ordinary garden, vegetable garden), an object environment (small architectural forms, weather playground, standard and non-standard equipment and materials), a world of culture (“art studio corner”, “design ideas corner”, “art corner”, “living nature corner”, “artists’ corner”, “inspiration corner”, “dream-come-true room”), a sensory-cognitive space (multisensory rooms), a society (peers, other children, teachers and parents), a game environment (involvement in construction and building games, travel games, action games, creative games, story-role-playing games and

role-playing games) and a speech environment (support for older preschool children in communication, exchange of ideas and impressions).

The second pedagogical condition of the didactic strategic vector of the pedagogical condition - pedagogical support of an individual route for the formation of the basics of design skills of older preschool children - was implemented through interactive forms: according to the principles of local history, seasonality, repetition, geocaching was conducted using comparison methods, "journey lessons", an art gallery, a project, an ecological action and the techniques of "headphones", "binoculars", a chain of logical questions, the technique of ecological empathy and reflection, the technique of a scheme-model; forms: artistic communication, strategy games "We invent" and "We think", the art project "Landscapers", independent design activities of children using methods of design, layout, modeling, construction, decoration; methods: constructive creativity, creative modeling, idea generation, algorithm of actions; techniques "ritual of thank you for the design work done", success diary, counting, scanning, structuring, systematization, recoding, grouping, extraction, association.

The third pedagogical condition of the methodological strategic vector of the pedagogical condition is the improvement of the basics of artistic and constructive skills among teachers of preschool educational institutions. A list of scientific literature (digest of textbooks and teaching aids) on the creation of landscape design in a preschool educational institution is proposed for teachers. Through interactive forms of interaction, the intellectual training "Landscape Design is an Aesthetic Symbol in Preschool Education", the creativity relay race "Forming the Foundations of Artistic and Constructive Skills in Children of Senior Preschool Age: Path and Prospects", the socio-psychological theater "I Am a Landscape Designer", the methodological landscape project "Creating Landscape Design in a Preschool Educational Institution" and methods (analysis, synthesis, comparison, modeling, artistic design) improved the design skills of teachers.

The fourth pedagogical condition of the consensus strategic stage of the pedagogical condition was implemented as pedagogical interaction with parents. At the same stage, an atmosphere of interest in parents in the formation of the foundations of artistic and

constructive skills in preschool children by means of landscape design was created by the project method. Educational activities were also carried out in the form of consultations, pedagogical conferences, auctions and motivational activities through the actions “Child - future citizen of Ukraine”, “We create landscape design for future generations”, the creation of groups of parent advisors and methods: educational discussion, case study, associations for the production of information presentations. At the control stage, the effectiveness of the implemented pedagogical conditions for the formation of the foundations of artistic and constructive skills in older preschool children by means of landscape design in a preschool educational institution was checked according to cognitive, emotional, activity criteria, high, medium, low levels, indicators and methods and techniques of the ascertaining experiment. According to the results of Fisher's φ -criterion, an increase in the results of the control experiment was noted for three criteria for the formation of the foundations of artistic and constructive skills - at a high level in the experimental group, 6% more children of senior preschool age than in the control group, and at a low level - 1% more in the same control group of children of senior preschool age. These indicators indicated the effectiveness of the implemented pedagogical conditions for the formation of the foundations of artistic and constructive skills in children of senior preschool age using landscape design.

Keywords: artistic and constructive skills, older preschool children, landscape design, pedagogical conditions.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Довбня С.О., Шелепко Г.В. Мистецтво ландшафтного дизайну як інструмент формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2022. № 17, т.2. С.88-103.
2. Довбня С.О., Шелепко Г.В. Стратегія педагогічного супроводу конструктивно-будівельних ігор дітей дошкільного віку. Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. / за заг. ред. С.А. Саяпіної. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Краматорськ: ЦТРІ «Друкарський дім», 2025 № 1 (107). С.194-204.
3. Довбня С.О., Шелепко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну: філософський аспект / за наук. ред. проф. Г.Г. Цветкової. Aergen: HeilbergITSolutionsUG (haftungsbeschränkt) InterGINGVerlag, 2021. С. 176-193.
4. Шелепко Г.В. Педагогічні умови формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну. *Вісник науки та освіти. Педагогіка*. Київ: Видавнича група «Наукові перспективи», 2023. №5(11). С.831-845.
5. Шелепко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну: кластерний аналіз. *Освітньо-науковий простір: науковий журнал*. / [Гол. ред. д-р пед. наук, проф. Матвієнко О. В.]. Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. Вип.5 (2 – 2023). С. 208-225.
6. Шелепко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну: методичний супровід. *Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. / за заг. ред. С.А.Саяпіної*. ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Краматорськ: ЦТРІ «Друкарський дім», 2023. № 2 (104). С.81-90.

7. Шелепко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку: емпіричний етап дослідження. *Multidisciplinárni mezinárodní vědecký magazín “Věda a perspektivy” je registrován v České republice. Státní registrační číslo u Ministerstva kultury ČR: E 24142. № 6(37), 2024. С.189-201.*

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Шелепко Г.В. Стратегія впровадження кейс-методики формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження): Збірник наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції 24 квітня 2025 року, м. Київ, Україна) / за заг. ред. Т. О. Олефіренка, Г. Г. Цветкової, Л. В. Барановської, В. М. Гальченко. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2025. С.68-74*

2. Шелепко Г.В. Технологія геокешинг як засіб формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку. *PROKIIВ: збірник наукових праць II Всеукраїнської науково - практичної конференції з міжнародною участю. Секція «Педагогіка», 2024. С.404-406.*

3. Довбня С.О., Шелепко Г.В. Імідж змісту програмно-методичного забезпечення формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку. *Science, practice and theory. IV International Scientific and Practical Conference, Tokyo, 1 – 4 February, 2022. С. 343-352.*

4. Довбня С.О., Шелепко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку: зарубіжний аналіз. *Сучасна психологія і педагогіка: теорія і модерна практика освітнього процесу в епоху пандемічних викликів: зб. наук. праць Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. м. Слов'янськ, 30 листопада 2021 року. Слов'янськ, 2021. С.71-74.*

5. Отченко Г.В. Ландшафтний дизайн як засіб формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Тенденції розвитку дошкільної освіти : молодь і наука: зб. тез доп. II Всеук. наук.-практ. конф.*

здобувачів вищої освіти, аспірантів, молодих вчених, м. Київ, 16 квіт. 2021р. Київ, 2021. С.193-195.

6. Отченко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку: сутність поняття. *Освіта і наука – 2021*: матеріали Звітньо-наук. конференції студентів. м. Київ, 3 червня 2021 року. Київ, 2021. URL: <https://e-journals.npu.edu.ua/index.php/on/article/view/447/368>

7. Отченко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку: теоретико-філософський аспект. *Науковий простір студента: пошуки і знахідки (ч 2)*: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. студентської інтернет-конференції, м. Київ, 24 березня 2021 року, Київ, 2021. С. 226-231.

8. Шелепко Г.В. Проєктування ландшафтного дизайну дітьми старшого дошкільного віку. *Науковий простір студента: пошуки і знахідки. (ч. 1)*: зб.тез IX Всеукр. наук.-практ. студент. інтернет-конф., 28 берез. 2022 р. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2022. URL: <https://pf.npu.edu.ua/nauka/kafedry/naukovi-zbirnyky-nttsa-fpp/naukovyi-prostir-studenta-2022#naukovyy-prostir-studenta-chastyna-1-2022>

9. Шелепко Г.В. Емоційно-чуттєва сфера як компонента формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Освіта і наука – 2023*. Зб. наукових праць. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С.413-415.

10. Шелепко Г.В. Пізнавальна сфера – імпульс формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)*: збірник наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції 20 березня 2024 року, м. Київ, Україна) / за заг. ред. Т. О. Олефіренка, Г. Г. Цветкової, Л. В. Барановської. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024. С.238-244.

11. Шелепко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку: порівняльний аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду. *Еволюційні процеси в галузі дошкільної освіти: інноватика, досягнення, перспективний досвід*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-

конференції викладачів, здобувачів вищої освіти, м. Маріуполь, 30 листопада 2021 року. Маріуполь, 2021.

12. Шелепко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом сучасного українського етнодизайну. *Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти: збірник наукових праць* / укл.: Мисик О.С., Миськова Н.М., Онофрійчук Л.О., Пісоцька Л.М., Розгон В.В.; за заг. ред. проф. Зданевич Л.В. Хмельницький: ХГПА, 2024. С.719-723.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дослідження

1. Dovbnia S., Shelepko H. (2025). Transformations of preschool children's play activities in ukraine: from the past to the present. *Institutio Infantium: Vedecký recenzovaný časopis pre teóriu a prax výchovy a vzdelávania detí predškolského veku*. 1/2025 (číslo 1, ročník 2, jún 2025). 2025. №1.C.25-44. URL: https://omep.sk/wp-content/uploads/2025/06/CASOPIS_II_OMEP_1_2025_jun.pdf

2. Довбня С.О., Отченко Г.В. Педагогічні умови формування еколого доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку під час праці в природі. *Освіта та наука – 2019: матеріали Звітно-наук. конф. студентів*. м. Київ, 15-19 квітня 2019 року. Київ, 2019. С. 370-372.

3. Довбня С.О., Отченко Г.В. Впровадження педагогічних умов формування еколого доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку в процесі праці в природі: формувальний етап дослідження. *Тенденції розвитку дошкільної освіти : молодь і наука: зб. тез доп. всеук. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти, аспірантів, молодих вчених*. м. Київ, 16 квітня 2019 року. Київ, 2019. С. 65-69.

4. Довбня С.О., Отченко Г.В. Формування еколого доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема. *Актуальні проблеми психології розвитку особистості: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції* м. Київ, 14-15 травня 2020 року. Київ, 2020. С. 15-20.

5. Довбня С.О., Отченко Г.В. Формування еколого доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку: експериментальне дослідження: монографія / за наук. ред. проф. Г.Г.Цветкової. Hameln Germany : Inter GING, 2020. С.172-195.

6. Отченко Г.В. Педагогічні умови формування еколого доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку під час праці в природі. Випускна робота здобувача другого (магістерського) ступеня вищої освіти. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. 143 с.

7. Шелепко Г. В., Арсенюк О. О. Педагогічні умови формування пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку засобами української народної іграшки: експериментальне дослідження. *International scientific innovations in human life*. The 8th International scientific and practical conference (February 16-18, 2022) Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom, 2022.348-357.

8. Шелепко Г.В. Методика формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Дошкільна освіта в епоху постмодернізму: європейський досвід, інноваційні практики*: Збірник тез Міжнародного online-марафону вітчизняних і зарубіжних дослідників, науковців, освітян, здобувачів вищої освіти та наукових ступенів, педагогів-практиків (27-29 вересня 2022 року, м. Київ, Україна). Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2022.С.191-194.

9. Dovbnia S, Otchenko H. Preschoolers ecological appropriate behavior formation. *Освітньо-науковий простір: науковий журнал*. / [Гол. ред. д-р пед. наук, проф.Матвієнко О. В.]. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ : Видавництво Ліра-К. 2022. Вип. 2 (1 – 2022). С.7-23.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	28
ВСТУП.....	29
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	42
1.1.Дефініційна характеристика базового поняття дослідження «художньо-конструктивні уміння».....	42
1.2.Педагогічний контент дослідження основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.....	55
1.3.Ландшафтний дизайн як засіб формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.....	95
Висновки до першого розділу.....	104
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗДО.....	109
2.1. Програма організації основних етапів дослідження.....	109
2.2.Характеристика критеріїв, показників та рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.....	118
2.3.Емпіричне дослідження рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.....	123
Висновки до другого розділу.....	138
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ.....	140
3.1.Обґрунтування педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну.....	140
3.2.Упровадження педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну у закладах дошкільної освіти.....	186
3.3.Результати, інтерпретація та порівняння одержаних експериментальних даних.....	208
Висновки до третього розділу.....	224
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	228
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	241
ДОДАТКИ.....	257

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗДО – заклад дошкільної групи

ЕГ- експериментальна група

КГ-контрольна група

ВСТУП

Актуальність дослідження. Удосконалення нового змісту дошкільної освіти передбачає втілення філософського, діяльнісного, процесуального, особистісно орієнтованого, культурологічного, середовищного підходів, які є визначальними для виявлення її активності та формування особистого досвіду та мистецько-творчої активності дитини. Сучасний заклад дошкільної освіти впроваджує у освітньому процесі художньо-продуктивну, мистецько-творчу та дизайнерську діяльності, які слугують засобами естетичного розвитку дитини передшкільного віку та чинниками формування основ художньо-конструктивних (дизайнерських) умінь у них. Щораз більші рекреаційні потреби особистості та зміни вимог до естетичної якості сприяють збереженню та збільшенню природних компонентів ландшафту як компонента природного простору.

Періодом більш усвідомленого сприйняття світу є старший дошкільний вік – час для більш свідомого сприймання світу, коли дитина може створити власний художній, естетичний, закінчений образ композиції і покращити функціональність простору засобами ландшафтного дизайну. Діти 5-7 років з цікавістю долучаються до формування гармонійного естетичного оточення у ЗДО, дбаючи про красу, благоустрій, зручність навколишнього середовища, тому доцільно розкрити актуальність обраної теми дослідження (Отченко та Довбня, 2021).

Нормативно-правове підґрунтя для формування художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного сенситивного віку втілене в багатьох держаних програмах та чинних програмах дошкільної освіти, а саме: Законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про дошкільну освіту» (2025 р.), Базовому компоненті дошкільної освіти (Державному стандарті дошкільної освіти) (2021 р.), Програмі розвитку від народження до шести років «Я у світі» (2019 р.), Освітній програмі для дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» (2024 р.), Освітній програмі для дітей від 2 до 7 років «Дитина» (2020 р.), Програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» (2017 р.) та інших програмах розвитку дитини (Довбня та Шелепко, 2021).

Теоретико-методологічні аспекти проблеми конструктивної діяльності досліджували Аристотель, Л. Арістова, Л. Артемова, Ф. Баррон, І. Бех, А. Біне, Л. Буркова, Г. Гегель, Д. Гілфрод, О. Гервас, С. Довбня, А. Івершинь, І. Кант, В. Кузь, В. Лозова, С. Матвієнко, А. Маслоу, В. Моляко, О. Пискун, К. Роджерс, Д. Томсон, В. Юркевича та ін. Психолого-педагогічний аналіз організації конструктивної діяльності дітей засвідчив, що А. Артемова, І. Войтюк, Н. Голота О. Проскура, В. Ходунова, К. Щербакова виокремлюють її значення в розвитку особистості. Проте не вистачає досліджень виявлення ефективних засобів такої діяльності.

Незважаючи на відомі дослідження, проблема формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну є недостатньо розробленою, про що констатують наявні суперечності між:

- сучасним соціальним замовленням щодо змісту дошкільної освіти, спрямованої на повоєнне відродження та нівелюванням в практиці роботи закладів дошкільної освіти (ЗДО) форм освітньої діяльності, що сприяють розвитку практико орієнтованих художньо-конструктивних вмінь вихованців;

- наявними теоретичними основами до формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей передшкільного віку та відсутністю досліджень щодо обґрунтування педагогічних умов, зокрема такого засобу як ландшафтний дизайн, та можливості його застосування у ЗДО;

- наявними сучасними підходами до визначення методичного інструментарію мистецько-творчої взаємодії з дітьми та труднощами його реалізації в освітньому процесі ЗДО;

- доведеною ефективністю суб'єкт-суб'єктної взаємодії ЗДО з родинами вихованців у формуванні основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку та наявним непорозумінням педагогів та батьків вихованців, спровокованих делегуванням обов'язків з розвитку, виховання та навчання дітей.

Отже, з огляду на актуальність та потребу в розв'язанні сформульованих суперечностей між теоретичною та методичною розробленістю проблеми дослідження обрано тему дослідження: **«Формування основ художньо-**

конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до теми наукового дослідження кафедри дошкільної освіти педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова «Самоактуалізація педагогів вищої школи та дошкільної освіти: критичне мислення, комунікація, кооперація, креативність». Затверджена тема дисертаційного дослідження «Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну» на Вченій раді Українського державного університету імені Михайла Драгоманова протоколом № 9 від 30 квітня 2024 року.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну.

Відповідно до мети дослідження поставлено такі **завдання**:

- 1) проаналізувати філософські, психолого-педагогічні українські та зарубіжні джерела для уточнення сутності основних понять «формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку», «ландшафтний дизайн» та наукових підходів щодо формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну;
- 2) визначити критерії, рівні, їх показники, діагностичний інструментарій щодо оцінки ефективності формування в дітей старшого дошкільного віку художньо-конструктивних умінь;
- 3) розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну в закладах дошкільної освіти;
- 4) здійснити аналіз результатів, їх інтерпретацію та порівняння одержаних експериментальних даних.

Об’єкт дослідження: формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну.

Для досягнення мети й вирішення завдань дисертаційного дослідження застосовано такі взаємопов’язані **методи дослідження:**

теоретичні: аналіз філософських, психологічних та педагогічних джерел, систематизація, індукція, дедукція та узагальнення наукових підходів проблеми формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку – для виявлення сутності ключових понять дослідження, з’ясування критеріїв, показників та рівнів формування основ художньо-конструктивних умінь старших дошкільників, розроблення й обґрунтування педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну в закладі дошкільної освіти; конкретизація, яка охарактеризовує об’єкт дослідження завдяки наданню йому конкретного вираження; наочно-образне та описове моделювання пояснює сукупність даних, що належить предмету пізнання; порівняння та зіставлення предметів за суттєвими ознаками – задля досягнення достовірних результатів;

емпіричні: цілеспрямоване дослідження процесу формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку з метою виявлення конкретних даних завдяки безпосередньому та опосередкованому спостереженню; експеримент: (констатувальний, формувальний та контрольний) як метод педагогічних досліджень, під час якого відбувся активний вплив на формування формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну шляхом розробки, обґрунтування та експериментальної перевірки педагогічних умов, що відповідає меті дослідження та забезпечує достовірність отриманих результатів та висновків;

статистичні: здійснення математичної обробки необхідних експериментальних даних, їх аналогізування для систематизації і узагальнення

даних дослідження та виявлення ефективності запропонованих педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну: *перша педагогічна умова* полягає у оновленні природного, культурного, сенсорно-пізнавального, соціально зумовленого ігрового та мовленнєвого розвивального середовища закладу дошкільної освіти, яке сприяло формуванню основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку; *друга педагогічна умова* – організація педагогічного супроводу як єдиної індивідуальної траєкторії формування основ дизайнерських умінь дітей старшого дошкільного віку за допомогою різноманітних форм (заняття, самостійної дизайнерської діяльності), методів (споглядання світу природи, наповнення предметно-просторового середовища стимулюючими матеріалами, врахування художньо-естетичного досвіду кожної дитини, інтеграції різних видів діяльності, уможливлення педагогом естетичної цінності нового ландшафтного дизайну, художнє конструювання, моделювання, декорування), засобів (ландшафтний дизайн) та прийомів (слічення, сканування, структурування, систематизація, перекодування, угруповання, добування, асоціація); *третьа педагогічна умова* сприяє налагодженню співтворчості, співавторства, партнерства з педагогами закладу дошкільної освіти для підвищення у фахівців дошкільної освіти основ художньо-конструктивних умінь засобом інтерактивні форми взаємодії (соціально-психологічний театр, коучинг, віртуальний методичний кабінет, воркшоп, тематичний марафон, фестиваль педагогічних ідей, методичний аукціон, методичний ландшафтний проєкт, методичний бенефіс, віртуальний арт-ландшафт); *четверта педагогічна умова* представлена педагогічною взаємодією з батьками з проблеми формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку через просвітницьку та мотиваційну діяльність (Шелепко: 2023, 831-832).

графічні: таблиці для кількісного та якісного аналізу отриманих експериментальних даних; діаграмні рисунки для візуального підтвердження і доведення достовірності результатів експерименту.

Методологічну та теоретичну основу дослідження становлять:

- концепція філософського підходу щодо створення художнього образу (Г. Гегель, Б. Галєєва, Л. Левчук, А. Єремєєва, М. Каган, Л. Мізіна, О. Потебня, Ф. Шеллінг та ін.);

- концепція діяльнісного підходу як продуктивної активності дітей старшого дошкільного віку (І. Войтюк, В. Гальченко, Н. Голота, Н. Гузій, С. Довбня, О. Дронова, Г. Іванюк, І. Кондаратець, В. Котляр, В. Лозова, О. Педько, О. Половіна, О. Пометун, Г. Сухорукова, В. Ходунова, Л. Янцур та ін.);

- концепція особистісно орієнтованого підходу до дитини старшого дошкільного віку як створення ситуації успіху, емоційного контакту та творчого самовираження дітей у діяльності (І. Бех, І. Біла, В. Моляко та ін.);

- концепція культурологічного підходу як об'єктивного зв'язку дитини старшого дошкільного віку з культурою як системою цінностей (М. Бастун, В. Гриньова, С. Машкіна, Т. Усатенко, В. Ходунова, Л. Хомич, Т. Шахрай та ін.);

- концепція середовищного підходу як взаємозв'язку та взаємозумовленості формування основ художньо-конструктивних умінь умінь дитини старшого дошкільного віку з природою, активний вплив середовища на особистість (В. Желанова, О. Кошіль, В. Мелешко, О. Рейпольська, Ю. Руденко, О. Савенко, О. Соколюк, Г. Цветкова, О. Ярошинська та ін.).

Наукова новизна отриманих результатів:

- *уперше* виконано цілісне дисертаційне дослідження на тему: «Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну»; з'ясовано наявні аспекти проблеми формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну (стійка мотивація до ландшафтотворчої діяльності; уміння створювати художній образ з використанням способів проєктування, моделювання, конструювання та декорування; майстерність нестандартно мислити та діяти креативно; здатність генерувати нові ідеї за пошуково-проблематичними завданнями; здібність обрати найкраще в умовах вибору декількох варіантів; успішне виконання ландшафтно-дизайнерської діяльності; уміння отримувати задоволення від процесу та результату ландшафтотворення; можливість творчо представити

власний ландшафтний дизайн) та їх специфічні риси (реалізм уяви, здатність до фантазування; вміння побачити цілісність раніше частинок; перетворювальний характер творчих завдань без безпосереднього спостереження; проектування, макетування, моделювання, декорування; здатність до експериментування); сформовані власні принципи формування основ художньо-конструктивних умінь: принцип мотивації дизайнерської діяльності; активності; свідомості та самосвідомості; розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено чотири педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну в закладах дошкільної освіти: розвивальне середовище, педагогічний супровід дітей старшого дошкільного віку; підвищення основ художньо-конструктивних умінь у педагогів; взаємодію педагогів з батьками дітей старшого дошкільного віку за проєктним, дидактичним, методичним та консенсусним стратегічними векторами; визначено компоненти (ціннісно-пізнавальний, емоційно-чуттєвий, творчо-раціональний), критерії (когнітивний, емоційний, діяльнісний), рівні (високий, середній, низький), їх показники та діагностичні методики формування основ художньо-конструктивних умінь;

-*уточнено* сутності поняття «формування основ художньо-конструктивних умінь» як педагогічні, екологічні, соціальні, економічні фактори, які сприяють становленню дітей старшого дошкільного віку, педагогів та батьків як ландшафтних дизайнерів; «основи художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку» як здатності дитини на ґрунті наявних певних уявлень та навичок, конструювати, моделювати, макетувати структуру об'єкта, декорувати предмети, створювати художній образ та виконувати проектування предметного середовища за законами краси, гармонії, доцільності кольору, форми, пропорції та просторового розміщення; «художньо-конструктивна діяльність» як форми творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку із ландшафтотворення і перетворення навколишнього природного середовища на художній естетично досконалий образ; «ландшафтний дизайн» як засобу формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку завдяки творчим способам виконання

(проектуванню, макетуванню, моделюванню, конструюванню та декоруванню), нестандартним образним та конструктивним рішенням, урахуванню етапності розвитку сприймання дитини, залучення об'єктів і явищ середовища природи; «педагогічні умови» як педагогічних обставин, сукупності об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів ландшафтотворення розвивального середовища.

Теоретичне значення дослідження визначається розширенням наукових знань у контексті досліджуваної проблеми, обґрунтуванням теоретичних положень та розробкою на їх основі змісту, форм, методів, спрямованих на формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну.

Практичне значення отриманих результатів визначається в тому, що в межах дисертаційного дослідження розроблено та апробовано педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну за стратегічними векторами – проєктним, дидактичним, методичним та консенсусним.

Отримані результати і матеріали дослідження:

- будуть корисними педагогам у виборі найефективних засобів для педагогічного супроводу дітей старшого дошкільного віку щодо формування основ художньо-конструктивних умінь;

- сприятимуть використанню педагогами в удосконаленні ландшафтного дизайну, викладачами – на лекціях, семінарських і практичних заняттях з підготовки фахівців зі спеціальності «Дошкільна освіта», науковцям – у створенні статей та посібників на тематику з вище зазначеної проблеми.

Упровадження результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес закладів дошкільної освіти (приватний заклад дошкільної освіти «Wonderland», приватний заклад дошкільної освіти «Мандаринка», комунальний заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №33 «Дивограй» Святошинського району міста Києва (довідка № 36 від 27.06.2024 р.), Сумський заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №10 «Малючок» м.Суми Сумської

області (довідка № 01-66/96 від 21.05.2025 р.), Пирятинський заклад дошкільної освіти «Ромашка» Пирятинської міської ради (довідка № 01-02/31а від 03.06.2025 р.)) (див. додаток А). Експериментальне дослідження проведено із дітьми старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної групи у кількості 338 дітей, з них ЕГ-168 та КГ-170 респондентів, 83 вихователями, батьками здобувачів дошкільної освіти.

Особистий внесок здобувача. Дисертація містить результати власних досліджень. У статті «Стратегія педагогічного супроводу конструктивно-будівельних ігор дітей дошкільного віку» (Довбня та Шелепко, 2025) уточнено ключові поняття і дефініції дослідження «супровід», «педагогічний супровід», здійснено теоретичний аналіз своєрідності конструктивно-будівельних ігор, особливості дизайнерської діяльності дітей дошкільного віку в конструкторсько-будівельних іграх. У статті «Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну: філософський аспект» (Довбня та Шелепко, 2021) здійснено теоретико-філософський аналіз проблеми формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку; визначено сутність «художньо-конструкторських умінь»; окреслено особливості та змістовий контекст організації освітнього процесу закладу дошкільної освіти в умовах поетапного формування основ художньо-конструктивних умінь у старших дошкільників засобом ландшафтного дизайну. У тезах доповіді «Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку: зарубіжний аналіз» (Довбня та Шелепко, 2021) розкрито поняття формування основ художньо-конструктивних умінь в зарубіжному аспекті; матеріали, які використовують у процесі проектування природного оточення; вимоги до створення розвивального середовища в процесі формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення, висновки та результати дисертаційного дослідження апробовано на міжнародних, всеукраїнських, університетських, регіональних науково-практичних конференціях:

Міжнародних:

1. Довбня С.О., Шелепко Г.В. Імідж змісту програмно-методичного забезпечення формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку. *Science, practice and theory*. IV International Scientific and Practical Conference, Tokyo, 1 – 4 February, 2022.

2. Отченко Г.В. Ландшафтний дизайн як ефективне середовище особистісного розвитку дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми освіти XXI століття*: Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. м. Київ, 14 травня 2021 року. Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2021.

3. Шелепко Г.В. Визначальні принципи формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку та їх характеристика. *Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу*: Програма міжнародного форуму Українського державного університету імені Михайла Драгоманова 16 лютого 2023. Київ, 2023. С.67.

4. Шелепко Г.В. Емоційне благополуччя батьків та дітей в умовах військової агресії: проблеми та психологічна підтримка. VI Міжнародний форум сімейної психології Українського державного університету імені Михайла Драгоманова 15 травня 2023. Київ, 2023.

5. Шелепко Г.В. Основи формування художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку: кейс для вихователів. *Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура*. Програма XI Міжнародної науково-практичної конференції 17 листопада 2023. Київ, 2023. С. 31.

6. Шелепко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом сучасного українського етнодизайну. *Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти*: Програма Міжнародної (заочної) науково-практичної конференції 21-22 лютого 2024. Хмельницький, 2024.

7. Шелепко Г.В. Стратегія впровадження кейс-методики формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти*

дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження): Програма Міжнародної науково-практичної конференції 24 квітня 2025 року. Київ. С.19.

Всеукраїнських:

1. Отченко Г.В. Ландшафтний дизайн як інтегратор в дошкільній освіті. *Тенденції розвитку дошкільної освіти : молодь і наука*: Програма II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти, аспірантів, молодих вчених, педагогів-практиків (з міжнародною участю). м. Київ, 16 квітня 2021 року. Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2021.

2. Отченко Г.В. Праця в природі як педагогічний потенціал формування еколого доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти: проблеми, досвід, інновації*. Програма Всеукраїнської викладацько-студентської науково-практичної конференції з міжнародною участю. м. Глухів, 21-22 листопада 2019 року. Глухів: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка, 2019.

3. Отченко Г.В. Шляхи забезпечення охорони безпеки життя і здоров'я дітей у закладах дошкільної освіти. *Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість в умовах європейської інтеграції*: тези доп. XXI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 квітня 2018 року). Київ, 2018.

4. Шелепко Г.В. Розвивальне середовище закладу дошкільної освіти як одна з ефективних педагогічних умов формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Освітній процес у закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації*: всеукраїнська інтернет-конференція Інституту проблем виховання НАПН України 15 вересня 2023. Київ, 2023. С.21.

5. Шелепко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку у сучасному освітньому середовищі закладу дошкільної освіти. Науковий простір студента: пошуки і знахідки: Програма роботи XI Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції з нагоди

відзначення 190 річниці Українського державного університету імені Михайла Драгоманова 29 березня 2024 року. Київ, 2024.

6. Шелепко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну: методичний супровід. *Освітній процес в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації*: Програма Всеукраїнської науково-практичної конференції 27 вересня 2024 року. Київ, 2024. С.21

7. Шелепко Г.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну: стратегія дидактичного вектора. *Дошкільна і спеціальна освіта в умовах сьогодення: тенденції, ідеї, можливості*: Програма Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 29 травня 2025 року. Івано-Франківськ, 2025. С.37

Університецьких:

1. Отченко Г.В. Формування еколого доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку під час праці в природі: аналіз психолого-педагогічних досліджень. Програма Тижня студентської науки факультету педагогіки і психології, м. Київ, 15-19 квітня 2019 року. Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2019.

2. Отченко Г.В. Формування еколого доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку: виклики сьогодення. *Освіта і наука 2020*. Програма звітно-наукової студентської конференції факультету педагогіки і психології, м. Київ, 6 травня 2020 року. Київ: Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 2020.

3. Отченко Г.В. Ландшафтний дизайн як ефективне середовище особистісного розвитку дітей дошкільного віку. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету*: звітно-наукова конференція за підсумками наукових досліджень викладачів, докторантів та аспірантів НПУ імені М.П. Драгоманова у 2020 році.м. Київ, 20 травня 2021 року. Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2021.

4. Шелепко Г.В. Особливості занурення у дизайнерську діяльність в процесі формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Освіта і наука – 2023*. Програма звітно-наукової конференції студентів та аспірантів Педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова 6 квітня 2023. Київ, 2023. С.33.

5. Шелепко Г.В. Стратегія кейс-методики формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. *Освіта і наука – 2025*: Програма звітно-наукової конференції студентів та аспірантів Педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова 8 квітня 2025 року. Київ, 2025. С.2.

Публікації. Основні положення і висновки дисертаційної роботи висвітлено в 27 публікаціях (15 одноосібних), із них 2 статті – у міжнародних журналах, 6 статей – у наукових фахових виданнях України, 2 статті входять до монографії, 17 наукових праць – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (16 сторінок), 27 додатків на 24 сторінках.

Загальний обсяг дисертації – 286 сторінок, із них 257 сторінок основного тексту. Робота містить 14 таблиць та 29 рисунків, що охоплюють 12 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО- КОНСТРУКТИВНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Дефініційна характеристика базового поняття дослідження «художньо-конструктивні уміння»

Системний і комплексний аналіз проблеми формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку в теорії і практиці дошкільної освіти передбачає відображення ключового поняття і термінів дослідження: «художній», «уміння», «художні уміння», «конструктивні уміння», «конструювання» «художньо-конструктивні уміння», «дизайн».

Базове поняття «художньо-конструктивні уміння» з точки зору *філософського підходу* Аристотель, Г. Гегель, І. Кант, Л. Левчук, Л. Мізіна, Платон, Г. Сковорода, Саократта ін. розглядали як проблему *створення художнього образу*. Становлення художнього образу та естетичного знання відбувалося ще в Стародавній Греції вперіод з VI ст. до н.е. до IV до н.е., у часи, коли давні греки вірили в міфи, складали поезії та поеми, а їхні естетичні уявлення відобразили джерело формування цільного художньо-образного погляду на світ як красиву довершену досконалість. Таку досконалість давні греки вбачали в Космосі як втіленні найвищої краси та величі. Звідси й той факт, що в античності для людської діяльності має бути характерний принцип гармонії, врівноваженості, міри, порядку, співпорядкування цілого до частин. Перед філософами того часу (найвидатнішими представниками античної натурфілософії є Геракліт Ефеський, Демокріт, Емпедокл, Піфігор) постало завдання: зрозуміти естетичне бачення й будову космосу з розмежуванням чуттєвого та логічного. Чуттєво-образна свідомість розвивалася до усвідомлення понять відображених явищ. Філософам того часу належить ідея про гармонію як єдність протилежностей. У світобаченні творця відносності прекрасного Геракліда органічно переплітається наукове поняття із художнім образом, естетичне спостереження із філософським розумінням світу, що характеризує всю античну

філософію мислення та інтелектуального споглядання. Емпедокл характеризує мистецтво як наслідування природи. Продовжуючи думку Емпедокла, засновник естетики Демокріт, досліджував проблему зв'язку природи з мистецтвом, естетичної міри, впливу мистецтва на почуття людини (Мовчан, 2011).

У V ст. до н.е. грецькі софісти (Антифонт, Гіппій, Горгій, Платанор, Продик, Фразимах) як засновники суб'єктивно-антропологічного напрямку в естетичному освоєнні буття виокремили мистецтво в особливу сферу духовного світу, протиставивши природу з мистецтвом на тому ґрунті, що в природі переважає випадок, а мистецтво є наслідком свідомого вибору. На противагу античним натурфілософам із космічним буттям світу прекрасного, грецькі софісти розглядали красу як суто суб'єктивне поняття: «Прекрасне є те, що приємне для зору і слуху» Вони відкрили феномен суб'єктивного переживання естетичних цінностей та суб'єктивну міру краси (Мовчан, 2011).

Сократ став першим в античній філософії, хто вирізняв поняття «прекрасне» як діалектику об'єктивного та суб'єктивного: прекрасна думка, прекрасна предметність, прекрасне людське тіло. На його погляд, краса є принципом, основною думкою, смислом, смисловою спільністю прекрасних речей. У художньому образі Сократ розкриває поняття узагальнення, знаходження найсуттєвіших рис зображеного та передачі духовних якостей у мистецтві (Мовчан, 2011).

Естетичні ідеї Сократа в подальшому стали основою для класичного періоду античної Греції – естетичної філософії Платона та Арістотеля. Зокрема, Платон у пізньому періоді власної філософії приділив увагу мистецтву, зокрема й архітектурі, танцю, музиці, драмі, етиці та моралі. Йому належить ідея про єдність Краси, Істини та Добра, які він описує у «Федрі» й «Філебі». Щодо теорії форм він стверджував, що світ ідей є єдиною константою, а світ, який сприймається нашими почуттями, є оманливим і мінливим. Він вважав, що прекрасне існує саме по собі. Якщо правильно споглядати за прекрасним, то можна знайти дійсно щось прекрасне, вічне по своїй природі. Однаковим залишається небо та Земля, а все інше – є додатковим до них. Хто почав споглядати прекрасне, той почав осягати його, майже у цілі.

Виняткова обдарованість в тому, щоб з'ясувати існування роду та сутності самих по собі шляхом їх вияснення (Андрущенко, 2021).

За Платоном, вічними є первинні сутності та еталонні першообрази, а людське пізнання – дія згадування особою те, що вона спостерігала через багатство органів чуття. У цьому Платон і розуміє процес пригадування того як людина, супроводжуючи бога, дивилася з висоти на буття, до якого підіймалася. Досконалістю людини у тому, щоб вона правильно користувалася процесом пригадування. Тільки належне виховання здатне створити душу і тіло найкращим та найпрекраснішим (Андрущенко, 2021: 32).

Отже, давньогрецький мислитель, філософ Платон сформував перше уявлення поняття художнього образу, що поєднане з мистецтвом, яке є «тінню від тіні буття», а світ – це певна копія абсолюту, мистецтво ж – його вторинна копія. На його думку, головним завданням мистецтва виховання є передача нащадкам важливих чеснот, які взмозі зміцнити розумну частину душі. Іншого погляду дотримувався давньогрецький науковець-енциклопедист, філософ, логік, учень Платона Аристотель, який наполягав на тому, що мистецтво не копіює предмети, а намагається проникнути в сутність природи. Він не сприймав теорію Платона, ставлячи запитання про окреме існування ідей від речей, перебування тіней та предметів у різних місцях. Він стверджував, що предмет та ідея існують разом, у єдності (Огнев'юк та Утюж, 2010) Класифікація видів мистецтва Аристотеля відрізняється від класифікації софістів та їх поділу на корисні й задовольняючі, зокрема у відношенні мистецтва до природи. Відношення відображається як наслідування (мімесис) – мистецтво творення мовою мистецтва символічного образу людських переживань. Природа перебуває в єдності ідеї (форми, почуття, характери, дії) та матерії (звуки, барви, ритми), які є явищами прекрасного. Для теорії художнього образу в «Поетиці» Аристотеля характерна диференціація типів духовного досвіду, де мистецтво є його автономною сферою за законами творення та життєвості (Мовчан, 2011).

У добу еллінізму (III ст. до н.е.-III ст. н.е.) філософія відійшла від вивчення сутності мистецтва до з'ясування практичної корисності мистецтва для здобуття

благополуччя, щастя та доброботу. Цим займалися епікурейська, стоїчна та скептична школи. Розробка теорії художнього образу в цей час належить Клименту Александрійському, Тертуліану, Орігену та ін. У теорії образу Климент Александрійський розуміє образ як складник, структурний принцип ієрархічне komponування символів віри. Природний світ за Тертуліаном – образ майбутнього воскресіння людини (Мовчан, 2011).

Підсумковим періодом грецької філософії став неоплатонізм (III-IV ст. н.е.) і один з найвидатніших його представників Плотин – засновник школи неоплатонізму. Красу в природі Плотин подає як ієрархічну сутність: чистий ейдос ідеальної речі, нижче – ейдос сприймаючого, потім – ейдос дійсної речі. Засновник школи неоплатонізму визначає зв'язок чуттєвого світу з розумовим, так як взаємозв'язок між задумом митця до власної картини (Мовчан, 2011).

Середньовіччя вкладає у поняття «образ» гносеологічну функцію – шлях естетично-гносеологічного сходження до ідеалу, божественної першопричини (Мовчан, 2011). Один з найвидатніших філософів та теологів Середньовіччя Тома Аквінський продовжував ідею Аристотеля та вважав, що Бог є дійсним уособленням краси, блага, початком і закінченням усього. Саме любов прекрасне робить прекрасним. Досконалість зображення навіть потворних предметів називається прекрасним образом. На думку Аквінського, є три чинники об'єктивних підстав краси: цілісність, або досконалість, відповідна пропорція, або співзвучність, ясність. За часів Київської Русі у свідомості народу постали естетичні уявлення на основі міфів, матеріальної культури східних слов'ян, яка вміщувала елементи художності (Мовчан, 2011).

Якщо у XIII ст. мистецтво та естетичний досвід у Середньовіччі – це «пережитки» та «відлуння» божественного, що ведуть нас до нього, то вже у XIV ст. ставлення до конкретного чуттєвого естетичного досвіду починає змінюватися, і теологи прийняли модель конкретного феноменального спостереження за чуттєвим досвідом. Конкретний чуттєво-історичний досвід наділений набагато вищою цінністю: бачити щось не те саме, що уявляти це, згадувати це чи думати про це. Так можна стверджувати, що природу естетико-чуттєвого досвіду об'єктів мистецтва та

переоцінку художнього образу з XIV ст. теологи починають розглядати як щось набагато більше ніж платонічну «копію копій». Теологи, звертаючи увагу на конкретний естетичний (сенсорний) досвід і використовуючи спостереження, роблять висновки щодо різних когнітивних та перцептивних питань, які можуть бути доречними для обговорення божественного. Тобто зовсім окремо від теоретичних богословських спостережень мистецтво та естетичний досвід тепер пропонують незалежні підходи до божественного чи духовного через досвід естетичного дива як відправної точки (Bychkov, 2019).

Філософія християнства розуміли художній образ як про піднесення думок вірян до самого неба, споглядаючи чисті ідеї. Візантійське художнє уявлення прагне вийти за межі людського світу та наблизитися до божественного. Предметом візантійського мистецтва стає ідея вічного та незмінного світу, який відкриває лише душі чи розуму, світу, відмінного від світу сприйнятих явищ чуттями. Сприйняття людини змінюється: людське тіло починає дедалі більше знецінюватися, а ідея душі, досконалість якої полягає у звільненні тіла та спасінні, прославляється (Gelan, 2018). Поглибивши античну традицію, візантійська естетика розробила самобутню теорію естетичних категорій – теорію першообразу, образу, світла, символу, канону; теорію естетичного сприймання та переживання від ідеальних образів, які викликають ейфорію почуттів і здійснюють налаштування духа на усвідомлюване переживання цілісності світу та першообразу божественного (Мовчан, 2011: 86).

На противагу християнській філософії Середньовіччя та Візантії представник «веймарського класицизму» Ф. Шіллер в есе «Філософські листи» надає художньому образу значення у відображенні світоглядних ідей творця, його особистих ідей та роздумів (Riikonen and Widger, 2006). Родоначальник німецької класичної філософії І. Кант представив творчу самодіяльність у вигляді продуктивної уяви й трансцендентальну аперцепцію, що є поєднувальними лініями між чуттям і раціональним етапом пізнання. Цей філософ продемонстрував рольову функцію та можливість розуму продукувати творчу уяву. Творчість як діяльність з народження світу означив Г. Гегель, ототожнюючи поняття «творчість» до «розвитку». (Демченко та ін., 2009). Німецькими класичними філософами (Г. Гегель,

І. Кант, Ф. Шеллінг), узагальнена думка про невіддільність мистецтва як складника духовного буття від існуючої життєвості духу (Мовчан, 2011).

Упродовж XVII-XVIII ст. на теренах України філософія розвивалася в межах барокового світогляду, для якого було характерне естетичне начало. Для барокового стилю притаманні ідеалізація, містифікація та романтизація природи. Професор Києво-Могилянської академії Й. Кононович-Горбацький пояснює, що на ґрунті ідей механічного матеріалізму формуються образи, описуючи їх у вигляді модифікації «анімальних духів», відривних від предметів та переведених з органів чуття до людського мозку. Імпресивними називаються ті образи, які спричинені дією зовнішніх подразників. Якщо ж у подальшому вони стають експресивними, то можна говорити про те, що вони стали образами-відбитками (Горський, 1999: 75).

Можна помітити, що представники української філософії зверталися до творчості. Зокрема Г. Сковорода закликав до спричинення ефективних умов для розвитку творчості, а І. Франко досліджував свідоме та несвідоме у творчості та з'ясовував що таке асоціативна діяльність (Сковорода, 1961; Франко 1986).

Про багатоманітність художнього життя та величезна багатство тенденцій до підходів розуміння місця і мистецької ролі в суспільстві характеризувалося XIX-XXI ст. Серед цих тенденцій домінантною є втрата цілісності духу в його направленості на ідеал та втрата ідей творчості як діяльності формування художньо довершених мистецьких творів (Мовчан, 2011). Для західноєвропейської та української естетики XIX ст. було характерне визначення мистецтва як «мислення в образах». Естетичні школи того часу були прихильниками того, що у процесі художнього образотворення виконується творче перетворення матеріалу реальності – слів, фарб, звуків, що спричиняє виготовленню народного твору мистецтва. «Антиобразні» теорії мистецтва XX ст. заперечували існування категорії «художній образ» (Дроздова, 2006: 19).

Сучасні філософи Л. Левчук, Л. Мізіна узагальнили вчення про художній образ, який спершу перебуває у свідомості митця (ідеальний стан), потім як художній предмет митця (матеріальний стан) та насамкінець – усвідомості тих, хто сприймає цей художній предмет (ідеальний стан) (Салій, 2013). Сучасна філософія

творчості розглядається як форми людської діяльності зі створення духовних та матеріальних цінностей та як перетворення людиною навколишньої дійсності в нову реальність із задоволення суспільних потреб (Демченко та ін., 2009). Сучасна художня освіта має вагоме значення. І за загальним розумінням художня освіта має поєднуватися з художніми образами в їх багатоманітності (Андрущенко, 2021).

Удосконалення змісту дошкільної освіти відбувається через втілення діяльнісного підходу як одного з провідних підходів щодо набуття особистісного досвіду та формування основ художньо-конструктивних умінь у дизайнерській діяльності. Тому здійснений філософський підхід націлив нас на дослідження *діяльнісного підходу* до «художньо-конструктивних умінь» як продуктивної активності дітей старшого дошкільного віку у психологічних дослідженнях науковців І. Білої, О. Боровицької, Н. Ваганової, Ю. Гулько, Н. Латиш, В. Моляко, В. Москаленко, К. Роджерса, В. Семиченко, Т. Третяк, М. Шепельової. На думку психолога В. Семиченко, діяльнісний підхід виконує провідну цінність системи на ґрунті діяльності, яка сприяє засвоєнню та функціонуванню навчання (Семиченко, 2000).

Вагомість періоду старшого дошкільного віку в художньо-конструкторській діяльності підтверджують психологи О. Боровицька, Н. Ваганова, Ю. Гулько, Н. Латиш, В. Моляко, В. Москаленко, Т. Третяк, М. Шепельова. Вони вважають, що дитина в цьому віці вже здатна діяти в плані простих уявлень, діяти образами та уявленням без сприйнятого органами чуття. Ці образи вона реалізує у власній ігровій, художній та інших видах діяльності, не просто відтворюючи образи із життя, а й комбінуючи враження зі змістом вигаданих казок, історій, розповідей. Її пам'ять є центральною психічною функцією, що визначає інші процеси (Моляко, 2018).

Психолог Н. Ваганова щодо естетичної активності як показника естетичної вихованості припускає, що вона сприяє сформованості навичок художньої діяльності дитини дошкільного віку і виявляється в образотворчому та інших видах мистецтва. На переконання Н. Ваганової, естетична діяльність – це творча діяльність зі створення та перетворення навколишнього світу за законами краси

(Ваганова, 2012). Основою творчості О. Савенков називає пошукову діяльність, де виявляється пізнавальна активність, допитливість, творче перетворення дитиною старшого дошкільного віку нового досвіду та отриманих знань (Моляко та ін., 2024).

Американський психолог К. Роджерс у своїй праці «До теорії креативності» констатував, що існує соціальна потреба у творчій поведінці особистостей. Саме це виправдовує висунення теорії творчості – природи творчого акту, умов, за яких він відбувається, та способу, яким його можна конструктивно сприяти. Така теорія може слугувати стимулом та дороговказом для досліджень у цій галузі. На думку психолога, в американській культурі того часу бракувало творчості, наприклад, в освіті ми схильні виховувати конформістів, стереотипних людей, чия освіта «завершена», а не вільно творчих та оригінальних мислителів. Бути оригінальним або відрізнятись вважається «небезпечним», – зауважував К. Роджерс. Йому належить виокремлення зовнішніх та внутрішніх умов творчої діяльності. У внутрішні умови він зараховував екстенціональність (поглинання нового досвіду), оцінюючий внутрішній локус та можливість до нестандартного поєднання. Зовнішніми умовами творчості вчений вважає психологічну захищеність та безпеку, вободу самовираження (Rogers, 1954; Карпенко, 2016: 27). Внутрішні психологічні умови, за яких відбувається творча діяльність дітей дошкільного віку, досліджували Н. Ваганова, І. Біла, Т. Третьак, Ю. Гулько. Вони з'ясували, що вбудованій творчій конструктивній діяльності є внутрішні, і предметно-практичні дії, що передбачають з'єднання та роз'єднання елементів, а також протилежні дії.

Вітчизняний психолог В. Моляко в розв'язанні творчих завдань конструювання вважає, що структурно-функціональні й елементарно-системні зміни в основі процесу мислення виконані суб'єктом способами різних перетворень технічних елементів. Тут, подібно до Й. Гете, важливу роль відіграють образи, сприйняті зором і уявою, а дії та способи дій суб'єкта подібні до образотворчої діяльності (Ткачук, 2019). А в проєктно-конструкторській діяльності психолог виокремлює п'ять важливих стратегій творчої діяльності: аналогізування, комбінування, реконструювання, універсальна стратегія та стратегія спонтанних «рандомних» змін. Сам же процес творчої конструкторської діяльності ділиться на

взаємопроникні цикли: еталування, проєктування та власне апробування. За В. Моляко, у загальній структурі творчої діяльності можна виділити такі підсистеми, як-от: особистість творця; творчий процес; продукт творчої діяльності; середовище та умови, у якому проходить творча діяльність (Моляко, 2008; Карпенко, 2016)

Сучасний стан конструктивної діяльності дітей розглядається в дослідженні В. Моляко в межах розділення загальних (мотиви, інтереси, здібності, загальний рівень інтелекту тощо) та приватних (уміння, навички, знання, які виявляються через розуміння, задум, стратегію вирішення кожного завдання) регуляторів на процесуальний підхід (дослідження структури перетворення предмета конструктивної діяльності) й особистісний підхід (визначення об'єкта конструктивної діяльності, зокрема художньо-конструктивних умінь) (В. Моляко, 1983; Попович, 2017).

В основі процесуального та особистісного підходів конструктивної діяльності (за В. Моляко та А. Коваленко) – психічна система регуляції розумої діяльності, мислення та поведінки. Ця розлога система з центром особистісної активності із зашифрованою інформацією про дії та прийоми, а вразі дотичності суб'єкта із незнайомими ситуаціями чи елементами – ці дії та прийоми групуються (Коваленко, 2000; В. Моляко, 1983; Попович, 2017).

Особистісно орієнтований підхід до формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку обґрунтували такі психологи, як: І. Бех, І. Біла, В. Моляко та ін. Досліджуючи проблему особистості в психології, В. Моляко розуміє її як суб'єкта, що творчо сприймає; конструктора творення нових образів світу та різних картин реальності суб'єкта (Моляко, 2018). За особистісно зорієнтованого виховання дитина старшого дошкільного віку усвідомлює себе як особистість з вільним та відповідальним самовираженням (Бех, 1998). При цьому дорослий як старший партнер створює ситуацію успіху й емоційного контакту з підтримкою ініціативи розв'язання дитиною бажаних проблем без критики невдалих творчих спроб.

За функціональною моделлю та комплексною програмою розвитку конструювання в дітей дошкільного віку, за психологом І. Білою, відповідно до особистісно орієнтованого підходу дієвим методом розвитку активності розуму та самостійності дітей старшого дошкільного віку є складання різноманітних задач на конструювання та досвід розв'язування задач, що зумовить перехід від виконавства до продуктивності, від конструювання репродуктивного до конструювання творчого. Засоби, які варто залучати до конструювання, поділяють на алгоритми дій, підказування дорослого, інструкції, запитання на активізацію та уточнення, стартові бесіди, музичні та рухові моменти, екскурсії, спілкування з іншими та форми на розвиток творчого конструювання, зокрема групові та індивідуальні (Біла, 2012: 23). Модель конструкторської творчості дітей від 3 до 7 років І. Білої, відображена на рис. 1.1., вміщує етапність, механізм, характеризуючи тенденції творчої конструкторської пошукової діяльності. Через методичне втілення моделі запропонована програма розвитку творчої конструкторської діяльності дітей дошкільного віку І. Білої, показана на рис. 1.2. Доповнена ефективними засобами стимулювання творчих тенденцій схема-алгоритм структури творчого конструювання І. Білої на рис. 1.3. (Біла, 2012).

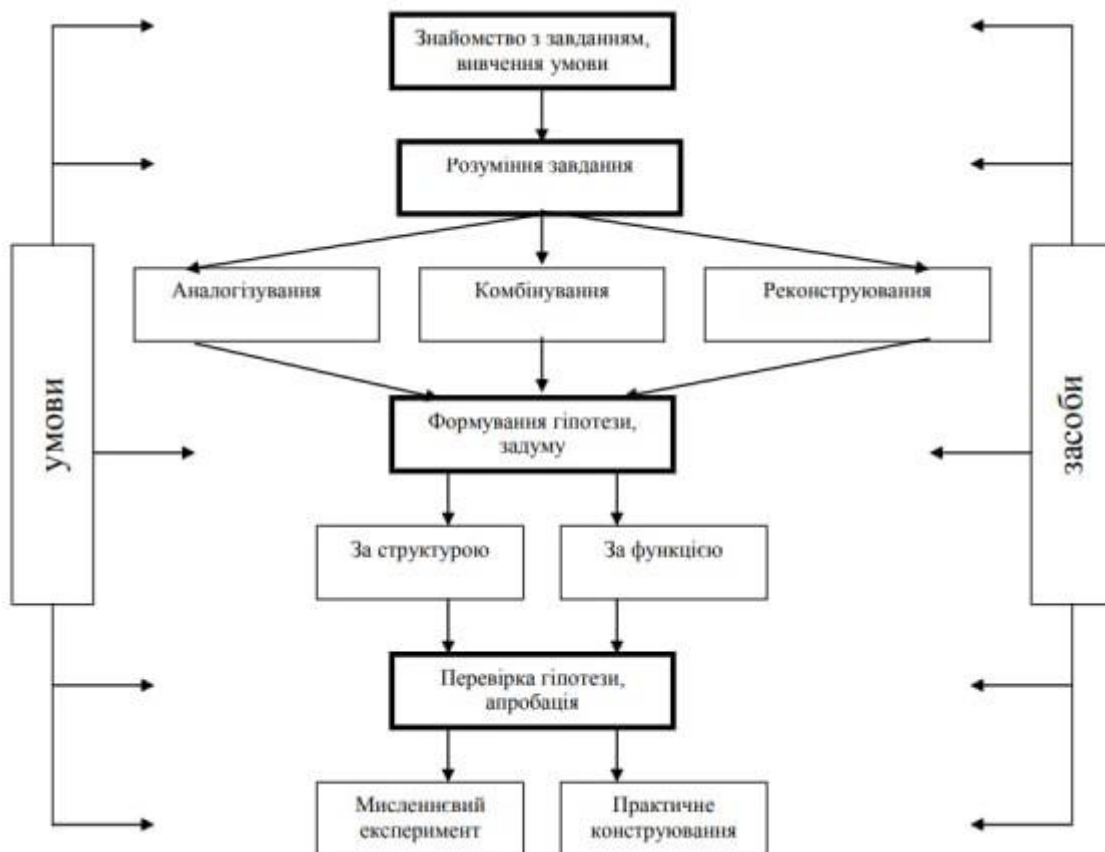

Рис. 1.1. Модель конструкторської творчості дітей від 3 до 7 років (за І. Білою)

Рис. 1.2. Програма розвитку творчої конструкторської діяльності дітей дошкільного віку
І. Білої

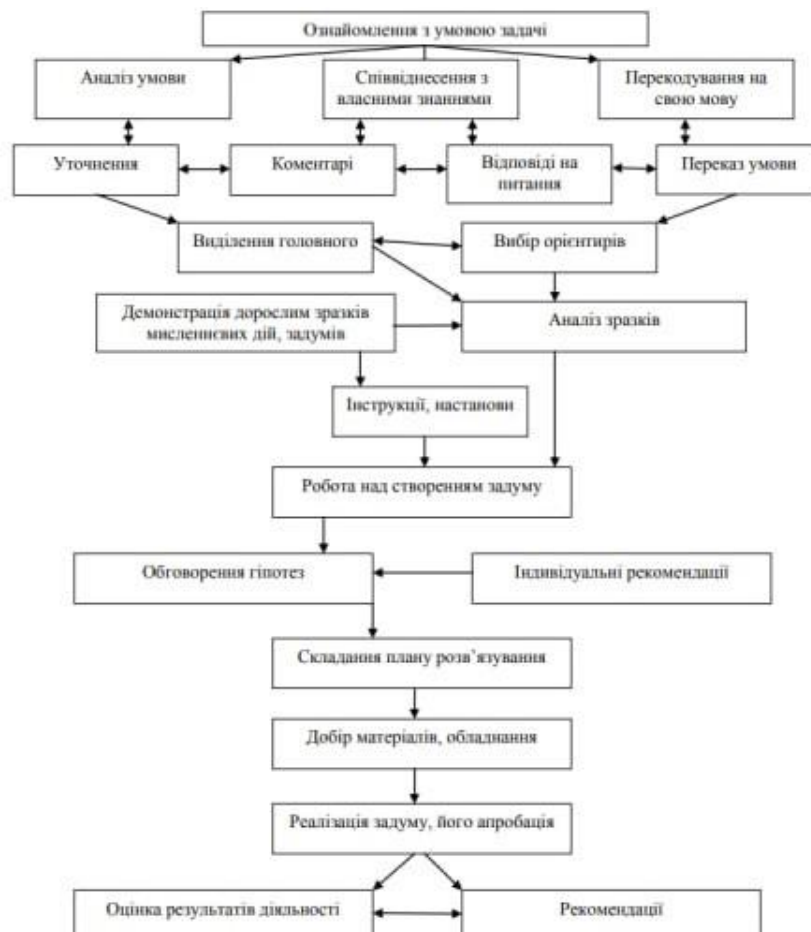

Рис. 1.3. Схема розв'язування дошкільниками творчих занять на конструювання

Далі варто здійснити аналіз розуміння «основи художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку» вдослідження психологів. Так, одним з видів творчої діяльності людини Н. Череповська називає художню, а її найвищий вияв – мистецтво (Череповська, 2024). Художнє пізнання властиве мистецтву, що орієнтується на неповторну особистість творця та його суб'єктивне світобачення (Шапар, 2007: 340). Сучасний тлумачний психологічний словник подає визначення поняття «уміння» як освоєний суб'єктом спосіб виконання дії, яка є результатом сукупності надбаних знань і навичок. З'являється внаслідок виконання вправ та виявляється і у звичайних, і в змінених умовах (Шапар, 2007). Вітчизняні психологи (Г. Костюк, С. Максименко та ін.) термін «уміння» розглядають у вигляді способу діяльності та системи свідомих, неавтоматизованих інтелектуальних, фізичних дій, направлених на рішення якогось завдання. Як динамічна система тимчасових зв'язків між зонами кори головного мозку у результаті індивідуального розвитку і

змін за відповідних умов є «уміннями» (Барановська, 2021). Різні аспекти поняття «уміння» як продукту діяльності особистості із індивідуальними та особистісними характеристиками досліджували і українські (В. Моляко, Я. Шубінський), і зарубіжні психологи (Ф. Баррон, А. Біне, Д. Гілфорд, А. Маслоу, К. Роджерс, Д. Томсон) (Котелянець, 2020).

Отже, формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку – це спосіб виконання художньо-конструктивних дій, що з'явилися внаслідок засвоєння знань та навичок дизайнерської діяльності. Завдяки вище зазначеному філософському та психолого-педагогічному аналізу визначаємо сутність поняття «художньо-конструктивні уміння» як здатність дитини на основі сформованих певних уявлень та навичок створювати художній образ, проектувати предметне середовище за законами краси, гармонії, доцільності кольору, форми, пропорції та просторового розміщення, макетувати, моделювати, конструювати структуру об'єкта, декорувати предмети (Отченко, 2021). Так, здійснений філософський та психологічний аналіз уможливив виокремити художньо-конструктивні уміння дітей старшого дошкільного віку, до яких зараховуємо: стійку мотивацію до ландшафтотворчої діяльності внаслідок естетичного враження від споглядання природи; уміння створювати художній образ завдяки проектуванню, макетуванню, моделюванню, конструюванню та декоруванню; здатність вийти за стандартне мислення та діяти креативно; генерування нових ідей за пошуково-проблематичним завданням, що ставить дитина перед собою; здібність добирати найбільш ефективне рішення в умовах вибору альтернативних варіантів; просування ландшафтної дизайнерської діяльності до успіху; отримувати задоволення від художньо-конструктивного процесу ландшафтнотворення та результату нового дизайнерського об'єкта; творча презентація власного ландшафтнотворчого дизайну (Шелепко, 2023). Тому в наступному розділі варто розглянути педагогічний контент дослідження формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, їх структуру та завдання.

1.2. Педагогічний контент дослідження основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку

Цілком логічним продовженням попереднього пункту 1.1. дисертаційного дослідження стане розгляд сутності поняття «формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку» та дефініції взаємопов'язаних понять «художній», «конструктивний», «уміння», «художньо-конструктивні уміння дітей старшого дошкільного віку» крізь призму педагогічного аналізу концепцій науковців минулого (Я. А. Коменський, Дж. Локк, М. Монтессорі, Й. Г. Песталоцці, Ж. Ж. Руссо, Ф. Фребель та ін.) та сучасності (І. Войтюк, Н. Голота, С. Гончаренко, О. Дронова, І. Кондратець, Г. Сухорукова, В. Паламарчук, О. Половіна, О. Савченко, В. Ходунова, М. Ярмаченко та ін.).

Так, термін «художній» у Словнику української мови потрактовано як мистецьке поняття, пов'язане з образотворенням дійсності; належить до мистецької діяльності; має стосунок до сприйняття або втілення, створення, трансляцію мистецьких явищ (Словник української мови, 1970-1980).

У своєму науковому доробку Ю. Котелянець поняття «конструювання» розглядає як проєктування з використанням будівельних матеріалів, створення іграшок із різних безпечних та доступних дитині матеріалів. До того ж конструювання уподібнюється до образотворчої діяльності та гри. Водночас педагогічна наука з'ясовує конструювання як засіб інтелектуального розвитку, розв'язання практичних та естетичних задач дітей дошкільного віку. Тим паче, що конструювання В. Горбатих вважає однією з основних видів діяльності в цьому віці. За добре організованої конструктивної діяльності дитина дошкільного віку всебічно розвивається, у неї формуються універсальні уміння і навички, що знадобляться їй у навчанні та трудовій справі (Котелянець, 2020).

Педагоги С. Гончаренко, В. Паламарчук, О. Савченко, М. Ярмаченко визначають поняття «уміння» як сформовану на основі знань чи досвіду здібність до ціленаправленої та результативної діяльності; результативне виконання необхідної діяльності та дії згідно з цілями та обставинами, використання у інших нових

умовах з переходом до творчих дій; засвоєну особистістю здатність виконання дій за рахунок набуття знань та умінь, що забезпечується сукупністю набутих знань і навичок; усвідомлене оволодіння різними прийомами активності; сукупність взаємопов'язаних логікої активності дій, що спрямовані на виконання сформованих задач тощо (Барановська, 2021).

Посилаючись на рубрику «Енциклопедія освіти» О. Барановської, вважаємо, що поняття «уміння» – це освоєний особистістю шлях виконня дій, який діє в результаті засвоєних знань і навичок, та в результаті їх набуття готовність дітей успішно виконувати діяльність. Також О. Барановська пише, що характерною рисою уміння є можливість до перегрупування освоєних прийомів діяльності (праці), використання знань в інших умовах відповідно до мети активності (Барановська, 2021).

Науковці розглядають термін «уміння» як:

- властивість людини повноцінно в зазначений час виконувати завдання із трансформування одного предмета в новий продукт у незнайомих її умовах (при тому включаючи уявлення, знання, концепцію, концентрацію уваги, мислення, самоконтроль, регулювання процесом діяльності) (Звекова, 2020: 418);
- знання, що включені в певну діяльність (Ананьїн, 2004).

Концепція формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ґрунтується на характеристиці дітей як творчих суб'єктів, що втілюють у своїй художньо-конструктивній діяльності освоєний цивілізацією художній, мистецький та культурний досвід, основоположними засадами якого є *культурологічний, середовищний та діяльнісний підходи*.

Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку є важливим чинником творчого предметно-практичного спрямування освітнього простору та визначеність пріоритетності у цьому цінностей загальнолюдських та культурно-національних цінностей. Розглянемо, як відбувалося в історії дошкільної педагогіки формування основ художньо-конструктивних умінь дітей дошкільного віку з позиції їх залучення до системи цінностей людства та світу культури за *культурологічним підходом* (дослідники:

М. Бастун, В. Гриньова, С. Машкіна, Т. Усатенко, Л. Хомич, Т. Шахрай та ін.). Проаналізувавши монографію «Теоретичні засади культурологічного підходу у підготовці педагога до виховної діяльності» цих дослідників, трактуємо культурологічний підхід як об'єктивний зв'язок дитини старшого дошкільного віку з культурою як системою цінностей, за умови освоєння яких дитина формується як творча особистість і суб'єкт культури (Машкіна та ін., 2016). Так, можна помітити, що від часів появи перших цивілізацій саме ручна праця складала основу людської життєдіяльності. Поступовий технологічний прогрес зумовив потребу в передачі дітям методів виготовлення та оброблення різних заготовок, матеріальних дерев'яних, кісткових, кам'яних знарядь з дерева з подальшим їх художньо-конструктивним удосконаленням. Про видатних педагогів-прихильників ручної праці розглянемо далі (Мавієнко, 2016). Француз мислитель Ж.-Ж. Руссо підтримав ідею Я.-А. Коменського у вихованні особистості творчої, свідомої та всебічно розвиненої засобом праці, зокрема ручної.

Педагоги XVIII – початку XIX ст. Е. Вайгель, Ф. Фребель, Ж.Ж. Руссо, Дж. Локк, Й.-Г. Песталоцці, Р. Оуен та ін. заняття дітей ручною працею вважали можливістю засвоїти знання про навколишній світ, його предмети, набутти життєвий та сенсорний досвід. Про ручну працю як про виховання особистості з її готовністю до життя, що є засобом виховання «business person», відгукувався англійський просвітитель Д. Локк (Габелко, 2010). Згідно з поглядами Й. Песталоцці, необхідно розвинути в дітей здатність діяти через освоєння ними різних умінь, які в результаті виконання послідовних вправ перетворюються в навички та врешті-решт складну діяльність. На думку Я. Корчака, дитина дошкільного віку бажає створити світ власного дитинства – мікросвіт реальності, де є місце красі, добру (Чернецька, 2018). Ф. Фребелю належить ідея цілеспрямованого виховання та навчання дітей передшкільного віку ручній праці, розробивши її систему. Він запропонував спеціальний дидактичний матеріал «дари Фребеля» з різноманітних геометричних фігур, кубиків, м'ячі, які заохочували дітей від 3 до 7 років до активного пізнання світу, формували їх практичні навички, уявлення про кольори, форму, розміри, просторове співвідношення. Італійському педагогу XX ст. М. Монтессорі

імпонувало залучення дитини дошкільного віку до різновиду праці, зокрема й художньої. У закладі «Будинок дитини» вона до орієнтованого розкладу внесла заняття ручною працею, малювання, ліплення та ін. (Борисова, 2004: 105). Подібно до М. Монтессорі С. Русова була прихильницею залучення дітей до різного виду діяльності, серед яких художньо-естетична діяльність.

Проблемою формування основ дизайнерських умінь та ручної праці як художньої були зацікавлені і сучасники. Н. Голота здійснила аналіз традиції буття української родини, зокрема традицію створення дітьми різноматеріальних, безпечних для використання іграшок; М. Мельничук у власній дисертації здійснила історико-педагогічний аналіз виконання виховання дітей у праці; С. Матвієнко, проаналізувавши дослідження психофізичного розвитку дітей 5-7 років, виявила, що саме старший дошкільний вік є сприятливим для загального творчого розвитку дітей, займаючись художньою ручною працею.

Наступний перспективний *середовищний підхід* (О. Кошіль, В. Мелешко, В. Желанова, О. Рейпольська, Ю. Руденко, О. Савенко, О. Соколюк, О. Ярошинська та ін.), до формування основ художньо-конструктивних умінь дитини старшого дошкільного віку окреслено як взаємозв'язок та взаємозумовленість формування цих умінь дитини з природою, активний вплив середовища на особистість. Природа, за цим підходом, є не лише пасивним фоном, а й активним суб'єктом, який сприяє діагностиці, проєктуванню і продукуванню виховного результату (Рейпольська та ін., 2021).

Далі розкриємо сутність поняття «формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку» з урахуванням *діяльнісного підходу* (Н. Гузій, Г. Іванюк, В. Лозова, О. Педько, О. Пометун та ін.) – ще одного з основних методологічних підходів у педагогіці. У результаті діяльності як форми активності трансформується і сам суб'єкт, і відбувається перетворення самої діяльності. Аналіз досліджень з актуальних питань дошкільної педагогіки уможливорює здійснити характеристику художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку, послуговуючись фундаментальними підходами до організації та супроводу мистецько-творчої та сенсорно-пізнавальної діяльності.

У контексті історіографії мистецько-творчої діяльності, яка безпосередньо стосується об'єкту нашого дослідження, відзначаємо низку досліджень (О. Дронова, Н. Голота, І. Кондаратець, В. Котляр, О. Половіна, Г. Сухорукова, Л. Янцур та ін.).

У цьому контексті, розглядаючи загальну еволюцію мистецько-творчої діяльності, помічаємо, що перші наскельні малюнки перших людей стали початковими спробами людства у вираженні своїх почуттів та думок за допомогою зображень. З розвитком цивілізації з'являється і ландшафтний дизайн, архітектура, скульптура, що відбивають вірування та культуру і соціальні тогочасні норми. У Середньовіччі мистецтво втілювало релігійні ідеї та виховання. Мистецтво Відродження зверталось до емоцій та людського тіла. Сучасне мистецтво еволюціонувало у своєму розвитку та поділилося на багато течій, що віддзеркалюють досвід людей з інноваційними техніками.

Мистецько-творча діяльність у Н. Голоти, О. Дронової, В. Котляр, Г. Сухорукової потрактована через ключову думку про образотворення як специфічний вид діяльності, який повинен сприяти входженню дітей до соціуму та стати успішними в ньому. У контексті образотворчої діяльності основи художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку формується в конструктивній діяльності – практичній роботі з розміщення частин, елементів, спрямованій на одержання певного, заздалегідь задуманого продукту (конструкції, моделі) відповідно до його функціонального призначення. Таким продуктом можуть бути паперові картонні дерев'яні вироби, іграшки, будинки, які дитина використовує у своїй практичній діяльності (іграх, у вигляді подарунка чи прикрашання) (Сухорукова, 2010).

Водночас дослідники О. Половіна та І. Кондаратець визначають важливість конструктивного образотворення як діяльності, яка формує основи елементарних дизайнерських навичок (створення колажів, складання буклетів, просте декорування предметів та інше) (Половіна та Кондратець, 2022).

Залежно від матеріалу автори підручника «Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі» класифікують такі

види конструювання, як-от: з *будівельного матеріалу та конструкторів*; з *паперу та картону*; *викидного та природного матеріалу* (Сухорукова, 2010).

У педагогічній практиці використовують різні види конструювання:

- *за способом створення конструкцій*: конструювання за наданим зразком та умовою, конструювання за своїм задумом, дитяче конструювання на певну тему, запропоновану педагогом (Сухорукова, 2014);

- *для роботи з будівельним матеріалом*: конструювання за наочною моделлю, конструювання за найпростішими кресленнями та наочними схемами.

Конструювання за зразком як відображення реального предмета чи його зображення посідає особливе місце в дитячому конструюванні. Саме Ф. Фребель є розробником і впровадником конструювання в практику роботи з дітьми. Його педагогічною системою передбачена організація конструктивної діяльності з використанням дидактичного матеріалу («дарів», кубиків, циліндрів, призм) задля повноцінного розвитку дитини та успішного інтегрування в сучасний простір дошкільної освіти (Боярчук, 2020).

А. Давидчук рекомендує давати дітям завдання втілити зразок за конструкцією та запропонувати їм будівельний матеріал без декількох деталей, що входять до цієї конструкції, і їх відповідно необхідно замінити. Вона вважає, що в старших дошкільників розвивається зображення та будівництво для гри як два різновиди конструктивної діяльності. Напрацювання А. Давидчука, Ю. Котелянець і В. Нечаєвої засвідчують, що взаємодія з будівельним матеріалом сприяє пізнанню властивостей частин матеріалу та засвоєнню техніки зведення будівель. Правильна організація обстеження зразків дозволяє дітям оволодіти вмінням до визначення основних частин у будь-якому предметі, їх розташування в просторі, виокремлення певних деталей конструкції тощо. Такий аналіз уможливорює виявляти взаємозв'язки та взаємозалежності між частинами об'єктів, їх функціональне призначення; надає дитині можливість планувати конструкторську діяльність з урахуванням основних функцій конструкції (Міліщук, 2020; Котелянець, 2020).

За умови використання малюнків чи фото споруд або ж конструкцій без наявних там окремих частинок у дітей старшого дошкільного віку активізується

самостійна діяльність на добір і їх незвичайне використання з метою створення нової конструкції. І кожна нова споруда з'являється тоді, коли перетворюється попередня споруда (Котелянець, 2020). Ускладнений варіант конструювання за прикладом розробила А. Міренова – *конструювання за моделями з деякими прихованими деталями моделі*.

Суть *конструювання за умовами* полягає у визначенні дітьми передшкільного віку відповідних будові умов і їх практичного призначення. Ще один вид конструювання – конструювання за нескладними наочними кресленнями та схемами. Варто зазначити, що *конструювання за найпростішими кресленнями і наочними схемами* запропоновано С. Леона Лоренсо та В. Холмовською. Його суть у тому, щоб сприяти умінню дітей передшкільного віку відразу зображати найпростіші схеми-креслення будівлі, а потім за ними створити свою конструкцію. За шаблонами В.Брофман пропонує будувати наочні схеми. Конструктивну діяльність як продуктивну для дітей дошкільного віку розглядає С. Боярчук.

Оригінальна художньо-конструктивна діяльність старших дошкільників вміщує мистецтво з технікою, тобто перетворювальні різні матеріали, діти отримують новий, довершений, естетично значимий виріб для подальшої діяльності в іграх, для експериментування, для використання в побуті і праці. Тобто мистецтво як основа художньої культури пов'язане з художньо-конструкторською діяльністю, а художній образ є основним поняттям мистецтва, що передбачає втілення різних засобів і форм та поєднання чуттєвого й раціонального. Завдяки кольору, рисунку, композиції, слову, ритму, пластиці, звуку як специфічній мові зображувальних та естетичних знаків уможлиблюється сприймання та відтворення довкілля за допомогою доступних їй художніх форм, засобів, технік. У діяльності із створення зображень, конструювання (будування) та прикрашання діти цього віку виявляють три елементи художнього мислення: зображального, конструктивного і декоративного. Так вони долучаються до мистецького світу власної життєдіяльності (Сухорукова, 2010). Так само, як і в мистецькій активності дітей 5-7 років, на заняттях з конструювання С. Боярчук розглядає модель інженерної діяльності, суть якої полягає в тому, що діти цих років життя творять конструкції, виявляють їх

функціональне (або практичне) призначення та конструктивне рішення, виокремлюють практичне призначення майбутнього виробу, планують та здійснюють процес створення конструкцій (рис 1.4.) (Боярчук, 2020).

Рис 1.4. Модель інженерної діяльності дітей 5-7 років на заняттях з конструювання (за С. Боярчук)

У конструктивній діяльності сенсорно-пізнавальна сфера дітей старшого дошкільної освіти, зокрема естетичне сприймання, є передумовою формування в них основ художньо-конструктивних умінь, адже процес знайомства дитини з природою чи витвором мистецтва як прекрасним в цілому є естетичним сприйняттям. Художнє сприйняття, що має власні характерні риси й якості є особливим видом естетичного сприйняття. І. Біла аналізує аналітико-синтетичне сприймання зразків як можливість освоєння дітьми уявлення про просторове розміщення предметів, і у подальшому це сприяє їх навичкам проєктування та конструювання (Біла, 2014). Художнє сприйняття виникає шляхом емоційної ідентифікації дитини зі світом природи, на основі якого виникають художні образи. У віці старшого дошкільника дитина здатна широко сприймати природу й мистецтво, дає емоційний відгук на засоби різноманітних творів мистецтва, може пояснити особливості та дати оцінку цьому твору. У цьому віці відбувається розширення змісту художнього образу дитини відповідно до її попереднього досвіду (Ткачук, 2019).

Відомо, що сильне емоційне переживання внаслідок чуттєвого сприймання краси природи стимулює сферу запам'ятовування та перетворюється на стійкі

зовнішні та внутрішні мотиви. Завдячуючи аналізаторам, дитина старшого дошкільного віку отримує перші уявлення про навколишній світ. У цьому процесі задіяні зір, слух, нюх, дотик, смак, які у взаємозв'язку формують у свідомості малюка своєрідну «картину» світу, а згодом – відтворюються у продуктах творчості дитини. Матеріали здійсненого аналізу уможливають конкретизувати, що дорослий формує в дитини вміння наділяти конструкції певним змістом. Він же спонукає до художньо-конструктивної діяльності та ігор з використанням створених моделей. Якщо дитина старшого дошкільного віку самостійно захоплюється конструюванням, то художньо-конструктивна діяльність наближається до образотворчого процесу та конструктивно-будівельних ігор. Конструктивно-будівельні ігри – це ігри із сюжетом і ролями, у яких відтворюється будівництво, споруджуються будівлі з різноманітних конструкторів, спеціальних будівельних та природних матеріалів (глина, пісок, камінці тощо) (Довбня та Шелепко, 2025).

Створення чи будівництво різних за формою та розміром об'єктів знадобиться дитині в подальшій ігровій діяльності. При цьому матеріал для будівництва може бути різноманітним: будівельний матеріал (дерев'яні пластмасові кубики та бруски різного розміру й кольору), конструктори (серії конструктора Lego – Architecture, Brick Headz, City, Classic, Duplo, Creator, Super Mario, Speed Champions, Star Wars, Spidey, Friends, Minecraft, Disney, Icons, Avatar), природний матеріал (вода, сніг, земля, пісок, глина, галька, мушлі, шишки, жолуді тощо), залишковий та текстильний матеріал, кінетичний пісок (Довбня та Шелепко, 2025).

Далі в дослідженні розглянуто зміст конструктивно-будівельних ігор з урахуванням вікових особливостей та домінування особистісних інтересів дитини дошкільного віку в емоційному забарвленні та педагогічно-доцільній організації (Довбня та Шелепко, 2025).

Для дітей *4-го року життя* передбачені будівельні ігри з іграшками. Вихователь має створити відповідне ігрове середовище, дібрати обладнання. Дітям дають кубики, бруски, призми, дощечки, пластинки тощо. Вони їх розбирають, переносять, перекладають, кладуть один на одного, так освоюючи матеріал та його властивості (Довбня та Шелепко, 2025).

Грі з будівельним матеріалом потрібно надавати змістовного характеру, тому вихователь добирає доступні для малюків іграшки. «Будування іграшок» і становить зміст конструкторсько-будівельних ігор у молодших групах. Дітям радять будувати для ляльок стільці, ліжка, для півника і коника обгороджувати парканчиком подвір'я, а потім організовувати на цій основі ігри (Довбня та Шелепко, 2025).

Треба пам'ятати, що в молодших групах діти граються ще не разом, а поряд. Вихователь навчає їх не заважати одне одному, формує доброзичливі стосунки і на цьому ґрунті поступово привчає малюків гратися невеличкими групами, погоджувати свої дії, радіти спільним досягненням (Довбня та Шелепко, 2025).

Одним зі способів об'єднання дітей в ігрових діях є спорудження будівель самим вихователем (вони можуть бути складніші, ніж ті, що пропонують будувати дітям, і більші за розміром). Дорослий не лише демонструє можливості будівельного матеріалу, а й пояснює, як можна гратися разом. Наступний етап – діти будують удвох: вихователь визначає, що робитиме кожний. Навчити разом будувати одну споруду по чергово – завдання складне, тут потрібна спільна діяльність дітей і вихователя. Після закінчення будівництва він допомагає організовувати нескладну сюжетну гру (Довбня та Шелепко, 2025).

Вихователь може супроводжувати діяльність із конструкторсько-будівельною грою по-різному. Спочатку це може бути демонстрування прийомів спорудження будівлі та ігри з нею. У міру розширення ігрового досвіду дітей він час від часу запитує, що вони планують побудувати, радить, як і де це ліпше зробити, застерігає від непорозумінь, які інколи виникають (Довбня та Шелепко, 2025).

Отже, досвід засвідчує, що найефективнішими засобами педагогічного супроводу конструкторсько-будівельними іграми в молодшій групі є спільна гра педагога з дітьми та використання сюжетної іграшки як мотиву будівництва (Довбня та Шелепко, 2025).

У дітей 5-го року життя передбачається подальший розвиток інтересу до будівельних ігор, використання створених будівель у сюжетно-рольових іграх, навчання будувати не лише за відповідним зразком, а й з певної теми. 5-річні діти

ще не здатні самотійно відтворити в будівельній грі те, що вони бачили. Споруджуючи будівлю, педагог звертає увагу вихованців на те, що кожен будинок має основу, фундамент, стіни, разом з дітьми добирає необхідний матеріал. Коли вони оволодіють основами будівництва, вихователь навчає їх обирати теми, визначати послідовність будування: з чого починати, як продовжувати, чим завершити, тобто планувати свою діяльність (Довбня та Шелепко, 2025).

Таким чином, спрямовуючи конструкторсько-будівельними іграми дітей цього віку, треба збагачувати їхні враження про навколишнє життя. Доцільно навчати їх певних прийомів, використовуючи модель і споруджену спільно з вихователем будівлю, вправляти в уже відомих будівельних іграх (Довбня та Шелепко, 2025).

Накопичення вражень про різноманітні будівлі, своєрідні архітектурні композиції позитивно впливає на розвиток будівельної діяльності тих дітей, які мають до неї схильність. У їхніх будівлях з'являються нові сюжети, нові поєднання форм, які дають змогу зображувати нові архітектурні деталі. Водночасу дітей нерідко спостерігається незадоволення результатами своєї діяльності. Це є свідченням розвитку творчого мислення, здатності критично оцінювати свою роботу (Довбня та Шелепко, 2025).

Усе це змушує вихователя шукати такі прийоми педагогічного супроводу будівельними іграми дітей *6-го року життя*, які не лише підтримують у них інтерес, а й поглиблюють його, відкривають дітям нові можливості ігор. У процесі будівництва діти порівнюють окремі частини своєї будівлі з моделлю, що розвиває здатність помічати можливі невідповідності величин, форм будівлі до заданого зразка. У розвитку конструкторсько-будівельної гри вагоме значення має відтворення готових конструкцій. При цьому вихователь навчає дітей обдумувати майбутні ігрові дії, порівнювати їх, розвиває кмітливість, рекомендує різноманітні будівельні матеріали, показує, як ними користуватися, як поєднувати окремі частини в блоки, як робити споруди рухомими, міцними і гарними (Довбня та Шелепко, 2025).

Педагогічний супровід конструкторсько-будівельних ігор дітей дошкільного віку спрямований на поєднання інтелектуальної, практичної та дизайнерської

діяльності. Вихователь спрямовує дітей обдумувати майбутні ігрові дії, розвиває кмітливість, спонукає втілювати різноманітні задуми. У процесі таких ігор зростає потреба в різних предметах, необхідних для реалізації ігрового задуму. Одним зі способів здійснення ігрового задуму є зведення споруди. Іноді воно передують рольовій грі: наприклад, діти будують корабель, пристань, а потім розвивають сюжет гри «Морська подорож». В одному випадку споруда може стимулювати розвиток сюжету, в іншому – бути частиною ігрового середовища (наприклад, побудувавши казковий будиночок, діти починають гру в «казку»). Необхідність зведення споруди може виникнути і під час гри, тоді діти перемикаються на будівництво, а по його закінченні продовжують гру. Сама конструкторсько-будівельна гра може розгортатися як власне рольова. Зміст багатьох ігор вичерпується зведенням споруд. У такому разі увага дітей зосереджується на конструкційному процесі, а гра продовжується декілька днів (Довбня та ін., 2020).

Зведення споруд є одним із видів образотворчої творчості, пов'язаної з грою. Для цього діти використовують різноманітний природний матеріал (пісок, глину, сніг, гілочки дерев), відходи будівництва (уламки дощок, цегли, ящиків та ін.), що сприяє формуванню в них трудових, технічних навичок (Довбня та Шелепко, 2025).

Часто їм потрібні спеціальні будівельні матеріали, які поділяють на відповідні типи (див рис 1.5).

Рис. 1.5 Типи будівельних матеріалів

Конструювання розвиває в дітей інтерес до будівництва, формує уявлення про процес зведення та готові споруди. Конструювати діти дошкільного віку вчаться на

заняттях (з образотворчого мистецтва та художньої праці), під час самостійної ігрової діяльності. Як рекомендує О. Стаєнна, набуття цих навичок має передбачати поступове, логічно вмотивоване ускладнення вимог до дитини (Довбня та Шелепко, 2025).

Самостійна будівельно-ігрова діяльність сприяє закріпленню набутих на заняттях умінь і навичок, вирішенню нових конструкційних завдань, що вимагають ініціативи та винахідливості. Якщо на заняттях діти оволодівають лише найтиповішими прийомами роботи, то в грі вони удосконалюють, перебудовують, доповнюють різними деталями одну й ту саму споруду протягом багатьох днів. Створені в грі конструкції можуть бути значно складнішими, ніж виготовлені на занятті. Під час гри найяскравіше виявляються індивідуальні особливості, інтереси, нахили, знання, уявлення дитини, вона самостійно обирає тему будови, придумує нові споруди, розв'язує конструкційні завдання (Довбня та Шелепко, 2025).

На основі психолого-педагогічних досліджень (Ю. Волинець, Н. Стаднік, А. Федорович) розглядаємо дизайнерську діяльність дітей дошкільного віку в конструкторсько-будівельних іграх як художнє конструювання з перетворення матеріалів вестетично вживані вироби з пошуком альтернативних рішень в умовах поєднання протилежностей. При цьому педагог в емоційно-підтримувальній атмосфері успіху допомагає дітям виконувати дії з наочно-просторового моделювання, враховуючи їх попередній досвід, отриманні знання з конструювання, стимулює їх до взаємодії та взаємопідтримки тощо. Вихователю важливо усвідомлювати значущість такої дизайнерської діяльності для формування в дітей основ художньо-конструкторських умінь з поступовим ускладненням її змісту відповідно до вікового періоду дошкільників, ознайомленням з методами, прийомами, засобами художнього конструювання, направленням дітей у логічному напрямі ходу дизайнерської діяльності, пропонуванням кольорів і їх поєднанням для отримання необхідного відтінку, гармонійним взаємодоповненням кольорів, форм та пропорцій (Довбня та Шелепко, 2025).

Оскільки формування основ художньо-конструктивних умінь є творчою дизайнерською діяльністю, розглянемо її аспекти. У дисертації «Підготовка

майбутніх вихователів до організації конструктивної діяльності дітей дошкільного віку» О. Попович вдалося помітити, що показниками творчості в художньо-конструктивній діяльності є новизна способів побудови, новизна самого предмета та прийомів конструювання. Відповідно до думки О. Попович, особливостями конструктивної (у нашому дослідженні – художньо-конструктивної) діяльності дітей 5-7 років є: вміння дітей аналізувати предмети і створювати конструкції; здатність до пізнання різноманітних матеріалів, властивостей деталей; уміння до творчого волевиявлення. Уміння відтворювати та перетворювати (комбінувати) просторові уявлення чи образи є характерною особливістю цього віку. Розвиток просторової уяви (Б. Ребус) і образного мислення (І.Якиманська) є особливо важливими (Попович, 2017).

Загалом поняття «творчість» у «Словнику мистецьких термінів» Г. Сотської та Т. Шмельової потрактовано як продуктивна активність людини, що створює нові духовні й матеріальні цінності цивілізаційного значення; за умови творчого розвитку діяльності розвивається і сама особистість (Сотська та Шмельова, 2016). Провідні якості – творчі здібності та дитячу активність – варто розвивати у творчій практиці з можливістю збагачення враженнями та формуванням досвіду в різних видах художньої практики. Для появи інтересу як основи розвитку творчих здібностей необхідно долучати дітей старшого дошкільного віку до різноманітної творчої діяльності. На відміну від діяльності дорослого, природна (натуральна) творча діяльність дитини старшого дошкільного віку базується на даних від народження, задатках і вищих психічних функціях.

Творчий потенціал закладається при народженні та розвивається поступово – у міру дорослішання. Є підстави вважати, що перші художньо-конструкторські уміння дитина набуває ще в ранньому віці, коли вона взаємодіє з різними об'єктами в предметній діяльності. Дорослі наділяють такі дії конструювання певним смислом, пояснюють призначення кожного предмета. Отже, дитина засвоює суспільні способи застосування предметів з розумінням їх функцій та призначення.

У процесі оволодіння різними видами діяльності в межах організованої педагогом активності у дітей 3-7 років виявляються творчі можливості. У

дошкільному віці відбувається засвоєння всіх компонентів структури діяльності, яка полягає в постановці цілей, мотивації до діяльності, з'ясуванні способів дій і оцінці результатів. У розвитку особистості дитини проходить етап від використання засобів відповідно до ситуації до мислення-стратегії (Попович, 2017). Якщо розглядати дитячу творчість як об'єктивну новизну, то вона має характеризуватися оригінальністю та цінністю власне для самої дитини.

У процесі спілкування за одночасної художньо-конструктивної діяльності дітей старшого дошкільного віку спричиняються складніші взаємини в колективі дітей, формуються свідомі знання та мовлення. Дії спілкування сприяють вирішенню завдань, орієнтованих на узгодження предмета та цілей взаємодії; на інтереси іншої дитини, групи або суспільства; на інтереси тієї людини, що сприяла спілкуванню (Шелепко, 2022; Савченко, 1997).

Є підстави вважати, що естетичний смак відіграє особливу роль у системі художньо-творчої діяльності, виконує низку важливих функцій: генерування художньо-естетичного задуму, його втілення, а також функціонування художніх творів як носіїв смакових надбань та переваг авторів цих творів. Це стосується різновидів мистецтв – предметно-практичного мистецтва, декоративно-прикладного та образотворчого мистецтв, танцю, музики тощо (Палаціук, 2017).

Одними з дієвих засобів формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей від 5 до 7 років є творчі завдання, які зумовлюють використання нагромадженого практичного досвіду застосування, пошукової активності щодо незвичайних способів виконання. Крім того, такі завдання розвивають кмітливість, винахідливість, спостережливість, уміння планувати власні активності, перетворені можливості предметів, знаходити шляхи розв'язку з-поміж сукупності шляхів. У цьому процесі одну з основних ролей виконує аналітико-синтетична діяльність дітей для знаходження найкращих способів художнього конструювання. Налаштований та організований педагогом пізнавальний простір дозволяє вихованцям обстежувати зразки, планувати хід конструювання, створити задум за допомогою дорослого (Попович, 2017).

Л. Журенко пропонує вихователеві організовувати навчання за компонентами й послідовністю набуття конструктивних навичок, які ми уподібнили до структури формування основ дизайнерських умінь дітей старшого дошкільного віку. Сюди належать (Журенко, 2021):

1. маніпулювання дітей з об'єктами, можливість до їх повного обстеження, з'ясування можливостей поднання частин відповідно до форми цих елементів, сприймання об'єктів з виокремленням явищ, характерних частинок, що згодом знадобляться для художньо-конструктивної діяльності;

2. послідовний показ та ускладнення дорослим процесу виконання художньо-конструктивних дій, способів діяльності з поступовим оволодінням дизайнерськими, технічними та трудими навичками;

3. стимулювання образотворчої уяви та художнього мислення з використанням художніх засобів;

4. надання можливості дітям займатися самостійною художньо-конструктивною діяльністю.

У результаті, виконавши аналіз педагогічних концепцій щодо об'єкту нашого дослідження, розуміємо поняття «формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку» як можливості дитини цього віку художньо сприймати довкілля із засвоєнням естетики прекрасного, готовністю та умінням вносити елементи краси у власне життя, виконувати художньо-конструктивну діяльність.

Через творчу складову дизайнерської діяльності художньо-конструктивні уміння дитини старшого дошкільного віку виявляються:

- а) в широкому перенесенні художньо-конструктивних умінь у нові ситуації;
- б) у здатності виявляти невідоме раніше у звичній діяльності.

В умовах мінливого інформаційного соціального, технічного та культурного простору з'являються нові цінності у вихованні дітей старшого дошкільного віку як особистостей з розвиненими творчими задатками, талантами й здібностями. Майбутнє покоління України має оволодівати професією за активного, креативного впровадження набутого досвіду з ведення власних досягнень за необхідної

поведінки та діяльності. В умовах максимальної реалізації творчих задумів й мрій дитини, стимулювання її активності в пізнанні об'єктів реалізується зміст освітнього процесу в дошкільній (Стандарт, 2021). Відповідно у закладах дошкільної освіти зростає роль дизайнерської діяльності, що розвиває в дітей старшого дошкільного віку художньо-конструктивні уміння творчої особистості.

У результаті психолого-педагогічного аналізу з'ясовано, що найбільш сприятливим для формування основ художньо-конструктивних умінь є старший дошкільний вік, коли зростаючий інтелект, абстрактне мислення, логічність поєднується з спонтанною і репродуктивною діяльністю.

Обґрунтування дефініції поняття «зміст програмно-методичного забезпечення формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку» дає підстави для наведення визначень, а саме:

- *зміст* – це система освітніх завдань, принципів, форм, методів, прийомів, які забезпечують формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку;

- *програма* – це наперед продуманий план якої-небудь діяльності, роботи; стислий виклад основного змісту навчального предмета; нормативний документ, у якому визначено зміст навчання, виховання і розвитку дітей дошкільного віку за відповідними розділами (Довбня, 2015:46,47).

- *програма дошкільної освіти (від грец. оголошення, наказ)* – документ, який визначає завдання навчання й виховання дітей, зміст і обсяг знань, умінь та навичок, які підлягають засвоєнню з різних освітніх розділів, а також їх розподіл між різними мікроперіодами дошкільного дитинства (Довбня, 2015:47).

- *методичне забезпечення* – це навчально-методичні видання фахової спрямованості, у яких подані навчальні, навчально-методичні та навчально-наочні посібники, методичні рекомендації (методичні вказівки), фахові журнали та нормативні бюлетні для педагогів з реалізації мети і завдань освіти, з організації педагогічного процесу, використання змісту, форм та методів виховання і навчання дітей дошкільного віку (Довбня, 2015:48).

- *художнє конструювання* – метод художньо-конструктивного проектування;

входить до структури дизайну;

- *уміння* – результат дії; властивість людини, що становить суть її здібностей;
- *дитина старшого дошкільного віку* – особистість від п'яти до шести (семи)

років;

• *художньо-конструктивні уміння дітей старшого дошкільного віку* – це здатність продукувати (створювати, проєктувати, макетувати, моделювати, конструювати, декорувати та інтегрувати) об'єкти довколишнього оточення за законами краси й естетики кольору, форми, пропорції та просторового розміщення.

Серед основних завдань законодавства України про дошкільну освіту визначаємо зміст дошкільної освіти із Закону України «Про дошкільну освіту», зокрема з цього документа виділяємо принцип відповідності змісту дизайнерської діяльності особливостям розвиненості та становища здоров'я дітей дошкільного віку. Освітня програма має містити перелік, зміст, тривалість і взаємозв'язок художньо-продуктивного виду діяльності з музичною та театральною діяльністю та мати логічну послідовність їх вивчення. Зміст освітньої програми в закладі дошкільної освіти повинен передбачати (Зеленський, 2025):

➤ соціальну адаптованість (процес пристосування до соціальних умов, побудова адекватної системи стосунків з іншими особистостями, прийняття цінностей та норм дизайнерського удосконалення навколишнього середовища; процес формування в особистості дитини художньо-конструктивних умінь у взаємодії з соціальним світом);

➤ формування природоцільного світогляду з позитивним емоційно-ціннісним ставленням до довкілля (побудова поглядів на природу як на естетичний об'єкт з системою взаємозв'язків та шляхів оптимізації між об'єктами природи та дитиною; доцільне ставлення до природи як до цінності; прагнення до перетворення та чутливого ставлення до природних багатств, їх опіка і примноження; отримання задоволення від художньо-конструктивної діяльності, емоційно-чуттєве сприйняття природних об'єктів та усвідомлення цінності природи для дитини старшого дошкільного віку, її самоцінності);

➤ збереження емоційно-ціннісного ставлення до діяльності людини (зокрема

практичної та духовної діяльності) (ототожнення знань і переживань на позитивне емоційно-ціннісне ставлення до професії ландшафтного дизайнера; практична діяльність є універсальна, цілеспрямована, доцільна, передбачає конструювання цілей та творення принципово нового; під час дизайнерської діяльності матеріальне виробництво зближується з мистецтвом, чим збагачується духовний потенціал дитини старшого дошкільного віку);

➤ стимуляція власних потреб для втілення творчих здібностей (виникнення мотивації до творення красивого та корисного середовища у співвідношенні з індивідуальними особливостями дитини, що визначають успішність виконання нею художньо-конструктивної діяльності, здатність генерувати нові ідеї, вирішувати нові завдання; під час конструювання встаршого дошкільника формується здатність генерувати незвичайні ідеї, розвивається творче мислення та уява; з'являється бачення цілого раніше окремих частин, декілька варіантів розв'язання завдань, поєднання на перший погляд несуміжних частинок).

Зміст Базового компонента дошкільної освіти (далі у тексті – Стандарт) визначає особливість дошкільного дитинства – сприятливого періоду для розвитку особистості, становлення її здібностей, талантів та творчих задатків. У природному соціальному та предметному оточенні створюються та підтримуються необхідні умови забезпечення життєдіяльності та благополуччя для себе та всіх учасників освітнього процесу. З-поміж основних компетенцій дошкільної освіти визначено предметно-практичну, технологічну та мистецько-творчу (художньо-продуктивну), сенсорно-пізнавальну, які продовжуються у Новій українській школі та далі протягом життя людини (Довбня та Шелепко, 2022: 343; Піроженко, 2022).

За освітніми напрямками «Дитина у світі» мистецтва» та «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» Стандарту пропонуємо для вихователя такий зміст формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку:

✓ звернення уваги дітей на правилами техніки безпеки та використання інструментів (раціональне використання матеріалів, бережне ставлення до продуктів праці);

- ✓ допомога дітям визначити мету, дії, цілком можливий результат та узгоджувати їх з іншими, вміти творити в команді;
- ✓ формування уміння розглядати конструкції, виділяти в них основні та другорядні частини, форму, колір, розташування;
- ✓ спонукання до оцінювання результату своєї роботи та роботи однолітків, внесення корективів, виправлення помилок;
- ✓ ознайомлення з особливостями створення об'єктів з предметно-практичним перевтіленням;
- ✓ навчання вміти добирати різні доступні і нешкідливі для здоров'я матеріали (папір, тканина, глина тощо) з перетворення об'єктів, використовувати власну обізнаність щодо предметно-практичних дій;
- ✓ ознайомлення з цікавими конструктивними завданнями (прийомами використання будівельного матеріалу, паперового матеріалу за технікою органі або паперової пластики, матеріалу з природних об'єктів, деталей конструктора тощо) технічно-творчими завданнями (створення конструкцій, невеликих споруд, технічних елементів) та особливостями традиційного та нетрадиційного малювання;
- ✓ використання доступних технік (зокрема художньо-продуктивної) для відображення життєвих вражень та почуттів у вигляді створення художнього образу;
- ✓ спонукання до вияву фантазії, винахідливості, імпровізації під час використання наявних ресурсів;
- ✓ залучення дітей до рукоділля з виготовлення своїми руками чогось незвичайного з розумінням цінності власної виготовленої речі;
- ✓ використання інтелектуальних ігор (конструктори, лабіринти, кубики, мозаїки, LEGO);
- ✓ навчання використовувати власну сенсорну систему в процесі в предметно-практичній та дослідницькій діяльності;
- ✓ мотивування до перетворення навколишніх об'єктів з використанням способів проєктування, макетування, моделювання, конструювання та декорування з використанням різних конструкторів та матеріалів природи і штучних матеріалів;

- ✓ удосконалення навичок співпраці з усіма дітьми й дорослими заради спільного успіху художньо-продуктивної діяльності;
- ✓ залучення вихованців до суспільно-значущої активності разом з педагогом або ж іншими дітьми; до декорування приміщення (на свята);
- ✓ виховання емоційно-ціннісного ставлення до професії ландшафтного дизайнера, художника; до художнього образу та засобів художньої виразності.

Проаналізувавши програми розвитку дітей дошкільного віку, рекомендовані Міністерством освіти і науки України для використання закладами дошкільної освіти, Освітні програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» 2020р., Програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі» 2019 р., Комплексної програми розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» 2023 р., Програми освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта та піклування» 2021р., Освітні програми «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку 2024 р., Програми розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» 2017р., окреслюємо спільні тенденції програм:

- відповідність змісту програм інваріативній та варіативній складовій змісту Стандарту за 2021 р.;
- назви освітніх напрямів у змісті цих документів відповідні освітнім напрямам Стандарту 2021 р.;
- представлені вікові особливості дитини раннього та дошкільного віку в оволодінні художньо-естетичною діяльністю (або образотворчою діяльністю);
- комплекс завдань, пропонованих форм, методів та прийомів у змісті освіти з конструювання;
- до комплексу завдань з формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку в програмах залучено: збагачення знань про різноманітні матеріали, їх конструкторські властивості; закріплення назв фігур як будівельного матеріалу; створення задумів предметно-перетворювальної діяльності відповідно до інтересів дітей та природного призначення предмету; залучення до конструювання з паперу, з різних природних та штучних матеріалів, фігур та за власним задумом; залучення до створення простих схем-креслень; правильне

поєднання деталей конструкції; навчання просторово орієнтуватися та конструювати як за загальною темою (моделлю), так і за власним задумом (моделлю); розвиток уявлення про предметно-перетворювальну діяльність та нетрадиційні способи використання предметів; виховання інтересу до предметного світу й дослідів з пізнавально-дослідними діями: аналізу, синтезу, зіставлення тощо; виховання самостійності в художньо-конструктивній діяльності;

- освітні результати на сьомому році життя визначаються тим, що дитина знає конструктори, виявляє до них інтерес, здатна самостійно або з іншими за схемами, малюнками, фотографіями створювати конструкції; самостійно складати конструкції; планувати та аналізувати процес та результат.

На відміну від інших програм з дошкільної освіти освітня програма для дітей від 3 до 7 років «Впевнений старт» 2024 р. подає характерні особливості тільки дітей передшкільного віку. Специфіка художньо-продуктивної діяльності дітей полягає в сприйманні творів мистецтва, розумінні їх цінності до нього й відображення естетичних уявлень у власній творчій діяльності. А під час реалізації власне змістової частини художньо-естетичної діяльності розвивається художньо-естетична складова розвитку старшого дошкільника відповідно до особливостей індивідуума, його задатків та здібностей. У програмі поданий комплекс різних завдань з художньої діяльності, що навчають, розвивають та виховують. Окрім цього, зазначений необхідний комплекс творів мистецтва, тематичні назви мистецької активності та комплекс форм роботи з дітьми тощо (Піроженко, 2024).

Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» 2022 р. подає відповідні до віку старшого дошкільника особливості в оволодінні образотворчою діяльністю. За цією програмою характерним для дитини старшого дошкільного віку є підвищення рівня самостійності до виконання робіт, а також вияв інтересу до колективного виконання композицій. Вона демонструє фантазію, творче мислення, тому їхні роботи часто вирізняються оригінальністю (Білан, 2022).

За освітньою програмою від 2 до 7 років «Дитина» (2020 р.) про покоління «Альфа» для старшої групи «Фантазери-мрійники» шість років та сьомого року життя «Дослідники» у підрозділі «Конструювання» подані освітні завдання, зміст

педагогічної роботи та освітні результати із конструювання (з будівельного матеріалу; з деталей різноманітних конструкторів Lego; з паперу та картону; з природного та викидного матеріалу) (Огнев'юк, 2020). У цій програмі, на відміну від інших програм, зміст педагогічної роботи із конструювання дітей старшого дошкільного віку з різних матеріалів поданий за орієнтовними темами завдань.

Порівняно з освітньою програмою від 2 до 7 років «Дитина» 2016 року в цій же програмі 2020 року завдяки орієнту на soft skills як інструменту осучаснення освітньої галузі та з метою виведення ролі мистецтва на перший план для розвитку дитини в підрозділі «Художньо-продуктивне образотворення» розділу «Дитина у світі мистецтва» помітно оновлено освітні завдання та зміст діяльності з таких видів образотворення, як малювання (вільне малювання / малювання без зразка), аплікація – конструктивне образотворення, ліплення – пластичне образотворення); через художньо-педагогічне спілкування з вихованцями за тематикою творчості митців з обмеженими можливостями звернено увагу на спілкування в мистецтві та відповідно подані освітні результати (Огнев'юк, 2020).

У розділі «Художньо-естетичний розвиток» Комплексної програми розвитку, навчання та виховання «Соняшник» 2023 р. подано завдання щодо естетичного та духовного розвитку дитини за видами образотворчої діяльності (конструювання, малювання, ліплення та аплікація) та запропоновано серію щоденних фронтальних групових та індивідуальних бесід, кожна по 5 хв. за темою «Прекрасне навколо тебе» (Калуська, 2023).

Особливістю Програми освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта та піклування» 2021 р. з поміж досліджуваних програм за розділом «Освіта і піклування дітей п'ятого (шостого) року життя» та водночас освітнім напрямом «Дитина освіти мистецтва», а також «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» логіко-математична, дослідницька, предметно-практична та технологічна компетентність, сенсорно-пізнавальна компетентність реалізуються через формування емоційно-ціннісного ставлення, завдань когнітивної та діяльнісної складових.

Аналізуючи зміст формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей

старшого дошкільного віку у методичному забезпеченні дошкільної освіти констатуємо, що зміст реалізований через принципи, форми, методи та прийоми навчання. І. Цюпак вважає, що зміст конструювання залежний від системи набування знань дітьми та ускладненості конструктивно-технічних умінь (Цюпак, 2010).

Є підстави вважати, що принципи навчання як необхідні розпорядження за теорією навчання описують вимоги до змісту навчального процесу (за Т. Поніманською). Аналізуючи особливості проведення активності з дітьми старшого дошкільного віку за художнім конструюванням, А. Івершинь вважає ефективними щодо цього такі *принципи організації навчання*, як-от на рис.1.6. (Івершинь, 2022: 10):

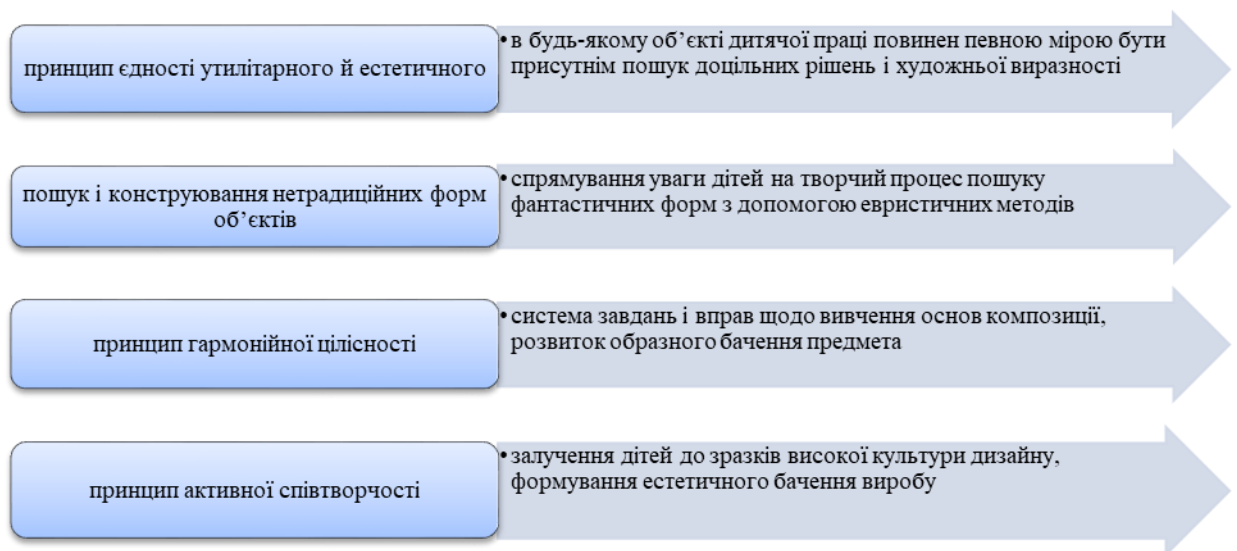

Рис.1.6. Принципи організації навчання дітей старшого дошкільного віку з художнього конструювання (за І. Івершинь)

О. Половіна зафіксувала такі принципи організації мистецької освіти з дітьми дошкільного віку: принцип естетичності, принцип доцільності, принцип здоров'язбереження та принцип практичності (Половіна, 2021).

Як спрямовувальні закономірні розпорядження доформування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку виділено такі *принципи*, подані на рис 1.7.: мотивації дизайнерської діяльності; принцип активності, принцип свідомості та принцип самосвідомості (Шелепко, 2022).

Рис.1.7. Принципи формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку

Створити умови, за яких діти старшого дошкільного віку здатні зайняти активну особистісну позицію та виявити себе як ландшафтні дизайнери, дозволить принцип *мотивації дизайнерської діяльності*, до освітніх завдань якого входить (Шелепко, 2022):

- вияв з боку педагога основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку та їх стимулювання;
- створення вихователем психологічно комфортної атмосфери заохочення прагнень дітей до творчості;
- організація довільних спостережень, творчих бесід, створення в закладі дошкільної освіти виховних та ігрових розвивальних ситуацій;
- пропонування дітям серії спеціальних ігрових дизайнерських завдань у процесі різних видів діяльності;
- допомога лише за потреби маленьких ландшафтних дизайнерів, а не постійне підказування вихователів;
- упровадження спеціальної роботи з родиною, спрямованої на підвищення їхньої компетентності з питань розвитку творчої винахідливості дитини в умовах виховання в сім'ї;
- використання методу спроб і помилок, методу фокальних об'єктів, методу фантастичної аналогії, методу функціонально-вартісного аналізу в дизайнерській діяльності з дітьми старшого дошкільного віку;

- формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей засобами образотворчого, музичного, хореографічного та театрального мистецтва;
- створення спеціально-організованих пошуково-дослідницьких ситуацій та пропонування дітям виходу з них.

Закономірно після принципу мотивації дизайнерської діяльності слідує принцип активності, свідомості та самосвідомості, який характеризується пізнавальною мотивацією за змістом, формуванням та реалізацією цілей, планів, організацією та контролем дизайнерської діяльності дітьми старшого дошкільного віку (Шелепко, 2022).

Розтлумачення принципу активності розкриває вміння педагога розвивати, направляти, активізувати творчий та мистецький потенціал дітей старшого дошкільного віку в потрібному напрямку (Шелепко, 2022).

Наступний принцип свідомості передбачає осмислене ставлення до засвоєння техніки виконання, притаманної дизайнерській діяльності, а також до формування необхідних для цього основ художньо-конструкторських умінь (Шелепко, 2022).

Останній принцип самосвідомості виявляється як відчуття самовизначення в дитини старшого дошкільного віку себе як ландшафтного дизайнера (Шелепко, 2022).

Відповідно до трактування форми навчання як зовнішнього вираження узгодженої діяльності вихователя і дітей, що реалізується у визначених порядку та режимі, запропоновано такі *форми* організації навчання дітей старшого дошкільного віку, визначенів конструюванні, а саме:

✓ Виконання виробів за прикладом. Дітям старшого дошкільного віку пропонують зразки елементів ландшафтного дизайну, виконані з різних матеріалів, та показують способи його виконання. Так відбувається передавання знань і способів відтворення, які наслідують дошкільники. На цьому етапі формування художньо-конструктивних умінь дітей безпосередньо не пов'язано з творчим розвитком, проте реалізується перехід до самостійної пошукової діяльності творчого характеру.

✓ Робота за моделлю. Дещо схожа форма з виконанням виробів за зразком,

але, на відміну від неї, передбачає самостійне уявлення старших дошкільників про будову виробу за готовою моделлю.

✓ Робота за аналогією. Після виготовлення виробу разом з педагогом вихованці самостійно намагаються відтворити таку ж або складнішу конструкцію.

✓ Організація роботи під коментарем вихователя. Вихователь по черзі показує деталі конструкції, способи їх з'єднання та етапність збору, використання за призначенням. Діти старшого дошкільного віку займаються репродуктивною діяльністю, копіюючи дії педагога.

Найкраще сприятиме формуванню художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку активності *за певним задумом або ж темою*, коли вихованці на основі сформованих знань про ландшафтний дизайн намагаються реалізувати виниклий задум у практичній конструкторській діяльності.

Однією з основних форм організації художньо-конструкторської діяльності є *заняття*, під час якого вихователь, працюючи з усією групою дітей у встановлений режимом час, організовує і спрямовує пізнавальну діяльність з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини (Поніманська, 2006 :450). Односпрямованістю (або ж певною предметністю) та нетворчо орієнтованістю характеризуються традиційні заняття з художнього конструювання за завданнями з оволодіння знаннями з художньої практики, навичками маніпуляції з різних матеріалів.

За характером та певним змістом організації образотворчої активності дітей передшкільного віку з урахуванням нових підходів до занять у закладах дошкільної освіти Г. Сухорукова та О. Дронова (Сухорукова 2010) пропонують такі види занять:

➤ *Теоретичні (мистецтвознавчі)*. Вид заняття, що застосовується рідко, наприклад, перед знайомством дітей старшого дошкільного віку з різними художніми техніками. Так, педагог має бути добре мистецтвознавчо підготовленим у наданні змістовної та цікавої інформації та представленні відповідної наочності. Художні заняття, зокрема з дитячого дизайну, уможливають залучення старших дошкільників до пізнання мистецтва, його різновидів. Цей вид використовують,

коли вихователь демонструє об'єкти ландшафтного дизайну. Педагог може проводити з вихованцями мистецтвознавчі бесіди на такі теми: «Дизайн та інтер'єр», «Чим займається дизайнер?» тощо.

➤ *Практичні (зображальні).* Дитина старшого дошкільного віку із задоволенням бере участь у знайомстві з різними способами, техніками, матеріалами. Сама діяльність є ускладненою, формуючи в дитини вміння поєднати частинки об'єкта в єдину цілісність та його подальше прикрашання способом декорування тощо.

➤ *Заняття, які є комбінованими за взаємозв'язком естетичної практики з художньою теорією, на яких діти з педагогом активно спілкуються.* У цьому виді заняття теорія взаємопроникла з практикою, наприклад, за такою схемою: спершу діти переглядають відеоматеріали про квіти з урахуванням принципу сезонності, паралельно їм показують мотиваційне відео про ландшафтного дизайнера та його творчу роботу. Після перегляду кожен обмінюється враженнями про переглянуте та обговорюють можливість створення квітів на клумбі як ландшафтники. Ці заняття можуть поєднуватися з практичними вправами на ландшафтне проєктування.

➤ Поєднати різні види мистецтва та знань дітей про діяльності в їх синтезі можна на *комплексних та інтегрованих заняттях*. В умовах інтегрованості змісту дошкільної освіти в дітей старшого дошкільного віку активізується пізнання з різних точок зору про об'єкти, виникають пов'язані з ними різноманітні художні асоціації та мотивується бажання активізувати власні можливості у творчій художньо-конструктивній діяльності.

➤ Ще одним з нових підходів є *творче заняття* із заздалегідь підготовленими заняттями з набуттям сукупності знань розвитку необхідних завдань, як-от: дослідження об'єкта з метою його обстеження, вивчення елементів зображальної грамоти та покращення техніки відтворення зображень (Матвієнко, 2016).

Вважаємо, що спільна дизайн-діяльність – це форма взаємодії художньо-конструктивної творчості дітей старшого дошкільного віку з об'єктами. Вона має загальні мотиви, які реалізуються в спільних діях, підпорядкованих різним, але взаємопов'язаним цілям. Але цілі окремих суб'єктів відрізняються від загальних

мотивів.

Певним способом цілеспрямованої реалізації процесу навчання та доведенням до мети розуміє сучасна дидактика стосовно поняття «метод навчання» (Мартиненко та Хоружа, 2008). Варто мати на увазі, що «прийом навчання» – це певний інструмент методу, що вміщує різноманітні навчальні ситуації та націлений на мету, що в цьому випадку є проміжною метою (Чайка, 2011).

Педагогіка пропонує традиційну класифікацію методів (наочні, словесні та практичні), що уподібнена до філософської теорії, за якою пізнання навколишнього проходить шлях від споглядання та мислення абстрактного до практики (Сухорукова, 2010).

Наочноми методами є споглядання чи спостерігання за креативних дій педагога в образотворчій діяльності; розгляд об'єктів (зокрема й арт-об'єктів, різних малюнків, картин тощо) (Сухорукова, 2010). Наочні методи допомагають вихователю спрямувати дитину старшого дошкільного віку бачити красу природи, вміти вправно й точно виконувати мистецькі завдання, доцільно користуватися знаряддями в процесі дизайнерської діяльності та досягати естетики об'єктів своєї творчості.

Водночас *словесні методи* навчання охоплюють мистецтвознавчу розповідь, бесіду, обговорення, запитання, заохочення, пораду. За допомогою цих методів для дітей старшого дошкільного віку якомога яскравіше транслюється краса навколишнього природного середовища у всіх його формах, осмислюється «картина світу» та оцінення суб'єктом власної особистості як творця нового дизайнерського об'єкта. До словесних методів належать: розгляд різних об'єктів, планування спостереження за природою, словесна інструкція, коментування розуміння дітьми споглядалної картини довколишнього світу, проговорювання необхідних правил використання зображальних матеріалів та приладь (Сухорукова, 2010).

До групи *практичних методів* в особистісно орієнтованій дизайнерській діяльності належать практичні вправи техніки зображення та експерименти із зображальними об'єктами.

Виникнення творчості дитини старшого дошкільного віку з'являється там, де

їй надають самостійний вибір. Зробити цей вибір дитина старшого дошкільного віку може тоді, коли в неї з'явиться достатній досвід з оволодіння способами створення ландшафтного дизайну з використанням педагогом таких *прийомів*: спільних дій, спільна діяльність з дітьми, дослідження та маніпуляції різних об'єктів й матеріалів, співтворчість та ігри в ландшафтного дизайнера. Художньо-конструктивні уміння, навички активності в самостійному виборі, упевненість до вільного самовираження з гнучким мисленням у дітей старшого дошкільного віку формуються за умови експериментувальних дій та вправ, спостереження та наслідування способів художнього конструктора.

Використання в художньо-конструктивній діяльності загальнодидактичних методів, як-от: *евристичних методів, репродуктивних та інформаційно-репродуктивних* забезпечить ефективне формування основ художньо-конструкторських умінь дітей передшкільного віку.

До інформаційно-рецептивних (інтерактивних) методів належать ті, що допомагають дитині отримувати дизайнерську інформацію, активізуючи аналізування власних рецепторів (слуху, зору, нюху, смаку, тактильно-рухових рецепторів) (Сухорукова, 2010).

В умовах наслідування дитиною творчої поведінки та дизайнерських дій педагога, використання ним способів дій у виборчих умовах зі стовщення тематики, задуму, структури змісту, зображальних способів, добір засобів з деталями, матеріалами й форматом виявляються репродуктивні методи (Сухорукова, 2010).

Евристичними ж методами є такі, коли дитина здійснює різні маніпуляції з об'єктами, досліджуючи їх та експериментуючи з ними на різних проєктах, обговорюючи дії з іншими та уявляючи себе в ролі дизайнера (Сухорукова, 2010). Запропонований метод представлений як дослідницький, що формує креативну особистість, яка відтворює пошук ідеї, оформлює задум, добирає засоби та способи його реалізації, засобиестетичної виразності образу. У цьому процесі педагог єреалізатором умов для «знаходження», «відкривання», «раптового інсайту» у дітей старшого дошкільного віку. Такі ситуації виникають у спільній діяльності вихователя з вихованцями, коли відбуваються різні маніпуляції з використовуваним

приладдям (олівцем, фломастером, пензликом від гуаш тощо), дослідження й експерименти з матеріалами, що використовують у художньо-конструктивній діяльності (вода, повітря, акварель, ґрунт, гуаш, глина, пісок тощо).

У цьому аспекті варто взяти до уваги систему особистісно орієнтованих ігрових методів та ігрових прийомів. Вони є способами спільного (вихователь і діти старшого дошкільного віку) створення сюжетних та ігрових задумів у вигляді намічення задач та здійснення ігрових дій, націлених на формування художньо-конструктивних умінь. Ігровою мотивацією стане пропозиція вихователя зробити продукт (матеріал, об'єкт, річ) для ігрового персонажа (наприклад, будинок для Пана Коцького та Лисички-Сестрички за казкою «Пан Коцький»). Ігровими діями будуть пошукові справи, наприклад, зробити будиночок (з чого?) якнайкраще. Програвання результату та ідентифікація з особою ландшафтного дизайнера – інсценізація казки «Пан Коцький» із використанням будиночка як елемента декору.

Прийомом занурення дітей передшкільного віку в уявну ситуацію та створення справжніх ігрових стосунків стане акторська майстерність педагога, що емоційно із зацікавленням реагуватиме на об'єкти з демонструванням палітри почуттів та емоцій радості, здивування, емпатійності.

Необхідним ігровим прийомом стане «оживлення» предметів, приладдя, матеріалів з образним відтворенням уособлення, переживання та проживання, що має на меті сприяти засвоєнню дітьми старшого дошкільного віку правил їх маніпуляції, особливостей форми і матеріалу об'єкта. Такий прийом із вигаданим педагогом чи власне дітьми, зігровим та казковим сюжетом створить умови для розуміння паралельної реальності життя цих об'єктів.

Водночас ефект оживлення об'єктів ще забезпечить створення розважальних ситуацій, використання театральних костюмів, ігрових декорацій, музичного супроводу зі словесною грою тощо. Ці використані прийоми реалізуються за дидактичними завданнями форми активності та активізують дитячий інтерес до якісного виконання дизайнерської діяльності. Так, можемо сказати, що педагог з використанням перерахованих вище прийомів упроваджує розважальну, себто

гедоністичну, функцію мистецтва, яка сприйнятна дітьми старшого дошкільного віку, які в подальшому будуть застосовувати ці прийоми для власної діяльності.

Також ще одним цікавим прийомом стане «програвання» з готовим витвором мистецтва. Вихователі використовуватимуть його через:

- програвання зі створеним ландшафтним об'єктом, коли отриманий виріб – це ігровий предмет (наприклад, рукавиця до казки-гри «Рукавичка» тощо);

- програвання незавершеного ландшафтного продукту, що стає майданчиком для дитячих ігор зі створення естетичного образу («створюємо місто лісових звірів; пройдімося та подивімося, чи зручно облаштований простір для звірів, щоб їм було комфортно жити в такому середовищі»).

Упевнені, що використання ігрових прийомів з рольовою поведінкою сприятиме формуванню художньо-конструкторських умінь і соціалізації дитини старшого дошкільного віку, викличе в них інтерес до ролі ландшафтного дизайнера та розуміння власної прийнятості її дитиною. Особливого значення матиме інформування дітей та мотивація їх до ролі ландшафтного дизайнера (наприклад, «це унікальна, особлива людина...», «вона уміє робити такі незвичайні та дивовижні речі, як...» тощо).

Сприймаючи красу довколишньої природи, дитина виявляє зацікавлення та висловлює своє захоплення з виразними позитивними емоціями. За І. Паласевичем за тим, як поступово набуваються естетичне сприймання судження, естетичні почуття та уявлення, потреби, естетичні смаки та естетичні ідеали, покращується і естетичне ставлення дитини до довколишньої дійсності (Паласевич, 2022).

Завдячуючи мистецтву, діти старшого дошкільного віку бачать естетику довкілля, емоційно-чуттєво реагують на нього, доторкаються до його художнього багатства та при нагоді апробують у художньо-конструктивній діяльності власні образи, фантазії, уявлення. Пізнання мистецтва навколишнього природного середовища спершу виявляється через естетичне сприймання, чуттєво-емоційне реагування, аналіз характерних особливостей образу аж до монолітного (цілісного) розуміння об'єкта.

Отже, ми впевнені в тому, що формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку містить пасивну (милування та естетичні споглядання, задоволеність, насолоджуваність та враження) та активну художньо-конструктивні (мистецька діяльність) складові. Посилаючись на визначення художньої діяльності за І. Ликовою, розуміємо художньо-конструктивну діяльність як активності на естетичне освоєння світу, що відбувається за певним змістом з використанням засобу ландшафтного дизайну (Федорович, 2022).

Отож, на основі аналізу програмно-методичного забезпечення ми виявили структурні *компоненти* формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку, як-от:

- *ціннісно-пізнавальний компонент Ц-П (його атрибути: наявність власних естетичних уподобань, оцінок та прояв художнього смаку; уявлення про різні види мистецтва та їх особливості й засоби виразності);*

- *емоційно-чуттєвий компонент Е-Ч (його атрибути: позитивно-емоційне ставлення до навколишнього світу та творів мистецтва);*

- *творчо-раціональний компонент Т-П (його атрибути: оволодіння творчими та художніми вміннями, способами виконання об'єктів-проектуванням як процесом створення проекту-прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкту, стану; про проектування об'єкту в тривимірному просторі (3D, MAX)); макетуванням, яке полягає у створенні площинного (об'ємного) макета як чернеткового варіанта (копії виробу, чи предмету) для пошуку найбільш конструктивно-виразної форми, кольорової і композиційної гармонії дизайн-продукту; моделюванням як створенням об'ємно-просторових моделей; конструюванням як процесом упорядкування частин моделі; декоруванням як мистецтвом прикрашання предметів.*

Перший, ціннісно-пізнавальний компонент варто з'ясувати через поняття «цінність» та «пізнання». Академічний тлумачний словник української мови сутність поняття «цінність» подає як специфічне соціальне визначення об'єктів навколишнього світу, яке характеризує їх позитивне чи негативне значення для людини та суспільства (Білодід, 1970-1980: 534).

Етимологія терміну «цінність» походить ще з доби Античності, але в науковий обіг це поняття ввійшло у XIX столітті. На основі формальної та матеріальної теорії В. Віндельбандома, С. Пепперома, Р. Перрі, Г. Ріккертома ґрунтуються всі сучасні зарубіжні концепції цінностей. В античній філософії розуміння цінності розглядали двома шляхами: першим – як невіддільна частина буття, категорія життя та другим – як надання оцінки чому-небудь (П’янзін, 2009). Уперше термінологію термінальних цінностей-цілей та інструментальних цінностей-засобів уніс у психологічну науку М. Рокич. Краса природи належить до термінальних цінностей, які трактують як переконання в прагненні до кінцевої, вартої уваги мети індивідуального існування – створення ландшафтного дизайну, озеленення та благоустрою території. Інструментальні цінності означають кращий у ситуації ландшафтотворення образ дії (творчість, самостійність, допитливість, цілеспрямованість, наполегливість, впевненість, сміливість, наполегливість) (Піроженко, 2020; Шелепко Г.В.).

Особливим видом психічної реальності категорію «цінність» вважають сучасні психологи І. Карабаєва, Т. Піроженко, Л. Соловйова, Л. Токарева, О. Федорчук, О. Хартман (Піроженко, 2020). Категорія появи цінностей пов’язана з якостями, предметами та явищами, які здатні, з одного боку, задовольнити потреби особистості (або суспільства) з позиції користі, необхідності, значущості, нормативності, доцільності; а з іншого боку – на базі моральних уявлень та практичного досвіду у сфері моральної свідомості – відобразити, оцінити, усвідомити реальні поняття про об’єкти людиною (Сікалюк, 2014).

Стандарт 2021 р. в освітніх напрямках у вступі транслює цінності дошкільної освіти, до яких належать: цінність життя та благополуччя у безпечному оточенні, природному соціальному та предметному середовищі, розвиток здібностей, талантів та творчих задатків дітей старшого дошкільного віку. Емоційно-ціннісне ставлення, набуті сформовані знання дітей та здатність з навичкою реалізації власного досвіду пронизує кожний освітній напрям Стандарту (Піроженко, 2021).

Роздуми, пов’язані з пізнавальними пошуками, викликають інтерес до пізнання об’єктів природи, бажання зберегти та примножити їх. Такі емоційні реакції, як

здивування та милування, викликають у дітей старшого дошкільного віку емоційно-ціннісне ставлення до природних багатств.

Відома в психологічній науці категорія цінностей як блага і як регламентів складають змістову оцінку та структурно-функціональні особливості ціннісних орієнтації дитини старшого дошкільного віку. На переконання Т. Піроженко, дошкільний вік є початковою точкою для формування ціннісних орієнтацій. У 2014 році на основі створеного науковцями лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України діагностичного інструментарію «Експрес-діагностика сфери ціннісних орієнтацій дошкільника» оцінки цінностей-благ та цінностей-регламентів дослідниця в статті «Ціннісні орієнтації дітей старшого дошкільного віку в сьогоденних реаліях» (Піроженко, 2014) узагальнила модель значущих для дітей старшого дошкільного віку цінностей. Розробкою з питань цінностей дітей старшого дошкільної освіти лабораторія психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України займалася з 2014 по 2020 рр. Представимо модель на рис. 1.8.

Рис. 1.8. Значимі цінності для дітей старшого дошкільного віку (за Т. Піроженко)

З моделі рис. 1.8. можна помітити, що краса природи, творчість та зовнішня краса в дітей старшого дошкільного віку перебуває на другому місці. Усвідомлення дитиною старшого дошкільного віку певних об'єктів та явищ як суспільних цінностей, безпосередня залученість її до художньо-конструктивної діяльності

сприяє інтеріоризації соціальних цінностей з подальшою трансформацією в особистісні цінності.

Дефініція терміну «пізнання» для нашого дослідження означає сукупність гносеологічних процесів отримання інформації про взаємозалежність природи і дитини старшого дошкільного віку, творчого відтворення дійсності у свідомості та творчо-практичне використання в дизайнерській діяльності (Шелепко, 2023).

Пізнавальну діяльність дітей старшого дошкільного віку варто організовувати за сенсорно-пізнавальним, логіко-математичним змістом та елементами дослідницького пошуку – малюнком, схемами, моделями, словами, фізичного образом практичної дії (Рогова, 2021).

Початкову роль відіграє зорове сприймання в спеціально організованій дорослим пізнавальній діяльності, під час якої відбувається аналіз та синтез предметів, їх основних частин, з'ясовується логіка їх з'єднання. Дитячим зором сприймаються не тільки зовнішні ознаки предмета (колір, форма, величина), а й специфічні властивості (протяжність, тягучість, стійкість, врівноваженість, текучість, твердість, гладкість тощо).

Розширення об'єму сприймання в дитини 5-6 років, інтенсивне оволодіння нею сенсорними еталонами сприяє зростанню об'єму уваги, що дає можливість дитині охоплювати увагою всі ділянки художньо-конструкторської діяльності. Потім у формі дії, в образній та словесно-логічній формах узагальнюються, опосередковується відображення найбільш суттєвих властивостей світу – мислення. Цей процес призводить до знань про приховані для органів чуття властивості світу. Проте надалі органи чуття відкриті для пізнання суб'єктом через залучення їх до відношення з іншими предметами (Дуткевич, 2012, Шелепко, 2024).

Варто враховувати, що пізнавальний досвід дитини старшого дошкільного віку не засвоюється механічно від вихователя до дитини, а є самостійним, незалежним та задоволеним самою дитиною. Емоційно-ціннісний досвід до щодо пізнавальної діяльності до змісту логічного та математичного змісту прямо залежить від набутого емоційного досвіду, отриманого дитиною старшого дошкільного віку в результаті оперування наявними в середовищі предметами та емоційним враженням,

яке вона отримала від елементарного спостереження за дослідом (подив, емоційний сплеск, задоволення, ситуація успіху/неуспіху, захоплення тощо) (Рогова, 2021).

Для формування в дітей старшого дошкільного віку основ художньо-конструктивних умінь є важливими наявність і позитивного, і негативного ціннісно-пізнавального сприймання природи. Є очевидним той факт, що розширення знань та уявлень про значиму естетичну, оздоровчу, практичну, ресурсновичерпну роль природи для людини викликає в дітей почуття задоволення від спілкування з природою, потребу перебування на її лоні. Руйнівальне ставлення до природи мають викликати в малюків негативні емоції, пов'язані із засудженням такого та потребу захистити матінку-природу (Шелепко, 2023).

Можна помітити, що найважливішим компонентом формування основ художньо-конструктивних умінь є розвинена емоційна чутливість дитини старшого дошкільного віку до краси природи та різновидів мистецтва. Поняття «емоція» у педагогічному словнику трактовано як суб'єктивно забарвлена реакція особи на подразники (зовнішні та внутрішні), що охоплюють систему почуттєвої сфери та переживання. Щодо поняття «чуття» вважаємо, що це уміння дитини емоційно переживати та позитивно відгукуватися щодо об'єктів природи та мистецтва з душевним захопленням художньо-конструктивною діяльністю. Поєднуючи слова «емоція» та «чуття», розкриваємо почуттєву сферу формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку як здатність переживати позитивно-емоційне ставлення та відчуття прекрасного під час «взаємодії» дитини старшого дошкільного віку з навколишнім середовищем, у результаті якої в дитини виникає дизайнерське чуття – уміння користуватися художньо-конструктивними засобами, образами при створенні ландшафтного дизайну (Шелепко, 2023).

Щодо емоційно-чуттєвого компонента формування основ художньо-конструктивних умінь можемо сказати, що він є одним із важливих, що підтверджує той факт, що чуттєве сприймання стимулює пізнавальну сферу, здатність дитини до запам'ятовування та трансформації насолодження (або ж невдоволеність) у міцні внутрішні та зовнішні переконання. Перед вихователем постає завдання щодо перенесення цих естетичних сприймань у міцний когнітивний інтерес. Виниклі на

цій основі емоційно-чуттєві реакції мають створити емоційний образ довколишнього з системою уявлень, умінь та знань. З-поміж завдань Комплексної програми розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» є сприяння розвитку в дитини старшого дошкільного емоційно-чуттєвої сфери та водночас емоційно-ціннісного ставлення до об'єктів природи (Калуська, 2023).

Останній творчо-раціональний компонент художньо-конструктивної діяльності дітей старшого дошкільного віку з самостійним доббором необхідних матеріалів, кольорів, технік інструментів для реалізації задуму проектування, макетування, моделювання, конструювання, декорування; експериментуванням з різними матеріалами (піском, глиною, фарбами для змішування кольорів, пластиліном, природним матеріалом, копіркою тощо); у різних техніках (тичкування, малювання пальцями, плямографія тощо); розвиток асоціативного мислення, вміння подавати фарбами враження від прослуховування музики; створювати образи та домальовувати деталі; уміння малювати за уявою та планувати свою діяльність (Калуська, 2023).

Структурні компоненти формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку представлені на рис. 1.9.

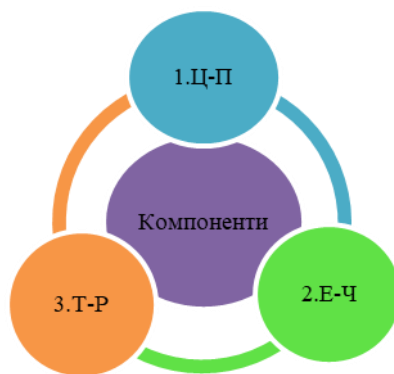

Рис. 1.9. Структурні компоненти формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку

За цим рисунком-схемою 1.4 можемо розмірковувати про трьох сторонній взаємозумовлений зв'язок компонентів формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку – першим, ціннісно-пізнавальним, другим – емоційно-чуттєвим та заключним – творчо-раціональним

компонентами. Успішний педагогічний супровід художньо-конструктивної діяльності дитини старшого дошкільного віку зумовлює те, що перші естетичні враження від споглядання природних об'єктів викликають у них ціннісно-пізнавальне початкове уявлення про дизайнерську діяльність як мистецтво створення зовнішнього вигляду об'єктів (природи, предметного світу, приміщення, власної кімнати тощо). На основі сформованих ціннісно-пізнавальних уявлень у дітей старшого дошкільного віку з'являється емоційно-чуттєве ставлення до довколишнього світу, мистецтва вполісенсорному сприйманні природного й мистецького світу та його об'єктів. У результаті здобутих уявлень та знань за емоційно-чуттєвим сприйманням дітей передшкільного віку спостерігається продуктивна творчо-раціональна сфера, за якою вони засвоюють дизайнерські уміння з предметно-практичного перетворення світу способами ландшафтного дизайну, оформлюють приміщення або ж майданчик, прикрашають побут (власноруч створеним чи готовим декором), виготовляють композиційні об'єкти, листівки, використовуючи природний та штучний матеріал. На цьому останньому творчо-раціональному етапі дитина цього віку перетворюється на ландшафтного дизайнера. Педагог підтримує цю роль, ознайомлюючи дитину з різними видами мистецтва, нетрадиційними техніками образотворення, новими об'єктами світу тощо. Узагальнюючи взаємозв'язок між компонентами формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей 5-7 років, робимо висновок про подібність їх взаємозалежності з формулою Стандарту 2021 р., про те, що емоційно-ціннісне ставлення в поєднанні зі знаннями та сформованою навичкою до активної реалізації досвіду утворює нову компетентність (предметно-практичну, мистецько-творчу, технологічну, сенсорно-пізнавальну, логіко-математичну, дослідницьку).

Усе це свідчить про те, що зміст як система освітніх завдань, принципів, форм, методів, прийомів у програмно-методичному забезпеченні має на меті забезпечити в закладі дошкільної освіти формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку з максимальною активізацією дизайнерської діяльності за ціннісно-пізнавальним, емоційно-чуттєвим та творчо-раціональним компонентами.

Резюмуючи, виділяємо специфічні характерні риси особливостей формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку в процесі організації художньо-конструктивної, мистецько-творчої, сенсорно-пізнавальної діяльностей та будівельно-конструктивних ігор, як-от: реалізм уяви, здатність до фантазування; вміння побачити цілісність раніше частинок; перетворювальний характер творчих завдань без безпосереднього спостереження; проектування, макетування, моделювання, декорування; здатність до експериментування. За культурологічним, середовищним та діяльнісним підходами, у ЗДО та вдома творче формування дітей проходить через формування основ дизайнерських умінь.

1.3.Ландшафтний дизайн як засіб формування основ художньо-конструктивних умінь старших дошкільників

Ландшафтний дизайн є естетичним символом сучасної цивілізації, а взакладі дошкільної освіти він виявляється як засіб формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку завдяки творчим способам виконання (проектуванню, макетуванню, моделюванню, конструюванню, декоруванню), нестандартним образним та конструктивним рішенням, урахуванню етапів розвитку дитячого сприйняття, залученню об'єктів і явищ природного оточення (Отченко, 2021).

Специфічною активністю зі створення необхідних людині об'єктів, духовних цінностей через дизайнерську діяльність простежується у наукових напрацюваннях філософська сфера дизайну (Сергеева, 2021)

Виконаний ретроспективний аналіз уможливив зробити висновок, що дизайн розвивався у три фази: фаза виникнення (1920-ті рр.); фаза відродження (1960-ті рр.); сучасна фаза розвитку (Матвієнко, 2016). Від самого початку свого існування дизайн пов'язували з архітектурою, скульптурою, живописом, орнаментикою як пластичними різновидами мистецтва, властивостями яких слугувала естетичність. Фундаментальні розробки про дизайн здійснили В. Волкова, Н. Ковешнікова, А. Лаврентьєв (Близнюк, 2017).

Виникнення самого дизайну як професії та дизайну як новітнього напрямку мистецтва пов'язують з 1919 роком революційних змін у теорії і практиці мистецтва з творчим переосмисленням ролі наочно-образного середовища в школі Баухауз (м. Веймар, Німеччина). Митці цієї школи виконували проектування предметів ужитку на основі засвоєних художньо-конструктивних умінь. Згодом у німецькій школі започаткували нові професії– дизайнер та художник-конструктор (Матвієнко, 2016). Першими дизайнерами були художники, які здійснювали художнє формоутворення предметного оточення. Через прикладну сутність дизайну з формування гармонійного середовища життєдіяльності різноманітних сфер людини варто звернути увагу на термін Г. Земпера «практична естетика» (Близнюк, 2017).

Фаза відродження дизайну (1960-ті рр.) характеризувалася дискусіями наукових інститутів, художньо-конструктивних бюро, науково-дослідних інститутів, міністерств про з'ясування місця дизайну серед інших видів мистецтва. Вони дискутували на тему впливу формування художньо-конструктивних умінь на професійну підготовку фахівців дизайну до художньо-конструктивної діяльності та чи було це метою всієї дизайнерської діяльності (Шабельник, 2012)

Сучасний етап розвитку дизайну в Україні пов'язаний з його культурними центрами – Києвом, Харковом та Одесою, де відкрилися спеціальні заклади з підготовки спеціалістів з дизайну за такими спеціальностями: дизайнер середовища, графічний дизайнер та промисловий дизайнер (Матвієнко, 2016).

Витоки ж самого поняття ландшафтного дизайну («*landschaft*» від нім. – місцевість та англ. «*design*» – проектувати, креслити) також починаються з ХХ століття, коли відбувалася інтенсивна індустріалізація великих міст Європи. Однак сам ландшафтний дизайн виник ще 10000 років тому, у час, коли заможні люди прикрашали сади власних утідь.

У Х-ХV століттях до нашої ери в Єгипті та Месопотамії з'явилися перші окультурені ділянки землі – дерева та чагарники для вирощування плодових культур. З плином часу й розвитком мистецтва та культури з'явилася потреба не тільки у функціональному призначенні саду, а й для організації декоративних садових ділянок для релаксу та власного дозвілля. Яскравим прикладом декоративного саду є висячі сади Семіраміди на території Вавилону Стародавньої Месопотамії з серією насипних терас та сходоподібних насаджень декоративних рослин ярусами. В Індії та Персії для геометричного висаджування рослин уперше був використаний прийом міксбордер – організація простору з густо засадженою рослинністю, що утворює красивоквітучий клим. Розквіт ландшафтного дизайну досяг свого епогею в Стародавньому Римі, коли сади розбивали на яруси квітковими рослинами та чагарниками, якими нерідко прикрашали фонтани, скульптури та різні архітектурні споруди. В епоху Середньовіччя вирощували фруктові дерева та трави для медицини, поширення набуло квітникарство (Ракуленко, 2014).

Англія як засновниця пейзажного стилю відзначилася в історії мистецтва ландшафтного озеленення деревами з виткими тінистими алеями, водоймищами, альтанками, бельведерами, павільйонами (Ракулєнко, 2014).

Із часу створення в VIII столітті парку з елементами романтизму та сентименталізму «Олександрія», Національного дендрологічного парку «Софіївка» та Національного історико-культурологічного заповідника «Качанівка» діє садово-паркове мистецтво в Україні. За радянських часів в Україні був помітний занепад мистецтва творення дизайну. Нині спостерігається відродження ландшафтного дизайну, особливо це помітно в приватних закладах дошкільної освіти, які залучають дітей дошкільного віку до озеленення та прикрашання простору освітніх закладів (Шелепко, 2023).

У навчально-методичному посібнику «Основи дизайну та художня праця» А. Івершинь дає визначення дизайну з італійської «disegno» як проєкт, малюнок, ідея (Івершинь, 2022: 10).

Ландшафтний дизайн Н. Кохан визначає як творчу діяльність, спрямовану на формотворення предметно-практичного оточення з використанням засобів та прийомів ландшафтно-архітектури; як художнє конструювання елементів культурного ландшафту з деталізованим налаштуванням середовища особистості, синтезуванням художніх форм, природних частин та елементів благоустрою (Кохан, 2019).

Здійснений теоретичний аналіз (І. Карабаєва, Н. Лисенко, Г. Люблінська, Т. Поніманська, Т. Піроженко та ін.) засвідчує, що продуктивна діяльність є показником розвитку дитини старшого дошкільного віку та засвідчує рівень засвоєння суспільного досвіду (Літиченко, 2021). Такою продуктивною діяльністю є конструювання, яке як техніку ландшафтного дизайну розглядають науковці Л. Журєнко, Л. Зайцева, Л. Савченко, А. Федорович:

- засобом розвитку мислення дітей дошкільного віку (А. Федорович, Л. Савченко) (Федорович, 2020);

- засобом інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку: (Журєнко, 2009);

- як продуктивний вид діяльності, орієнтований на засвоєння наукових знань (Зайцева, 2013).

Згідно з поглядами Ф. Свейна, сучасні дизайнери продумують кожний елемент, який зможе залучити значну кількість людей до відчуття прекрасного і мистецтва. Оскільки ландшафтний дизайн пов'язаний із середовищем та розвивальним середовищем зокрема, то варто з'ясувати сутність цих понять. У ХІХ столітті термін «середовище» уперше в гуманітарні науки увів філософ І. Тен (Смолюк, 2020: 160).

В енциклопедичному словнику середовище – це суспільні матеріальні та духовні прояви, які оточують людину. Середовище в широкому розумінні (макросередовище) охоплює суспільно-економічну систему в цілому: виробничі сили, суспільні відносини й інститути, суспільну свідомість і культуру. Середовище у вузькому значенні (мікросередовище) охоплює безпосереднє оточення людини (Рейпольська, 2021).

Відповідно до визначення в педагогіці поняття «середовище» І. Карабаєвої та Л. Таращенко в статті «Розвивальне освітнє середовище ЗДО: освітні компоненти, етапи формування та критерії оцінювання» стверджуємо, що розвивальне середовище відображає життєвий устрій дитини старшого дошкільного віку, розвиненість життєво необхідних якостей особистості, набуття соціального досвіду, перенесення зовнішніх відносин й цінностей у внутрішню структуру дитини та формування основ художньо-конструкторських умінь (Карабаєва та Таращенко, 2020).

С. Смолюк у статті «Сутність поняття “розвивальне середовище закладу дошкільної освіти”» зазначає, що більшість дослідників (Т. Бреусова, О. Кошіль, К. Крутій, О. Писарчук, Д. Равен та ін.) розвивальне середовище трактують як середовище із сукупністю соціальних, природних та матеріальних факторів, які безпосередньо чи не напряду впливають на особистість дитини (Смолюк, 2020).

Власне ж поняття «розвивальне середовище» введено Дж. Равеном для позначення простору для розвитку компетентності в закладі дошкільної освіти. Учений вважає, що в такому середовищі особистість прагне до реалізації цілей,

завдяки чому розвиває свої компетентності як мотивованих здатностей (Карабаєва та Таращенко, 2020). Згідно зі Стандартом такими компетентностями є мистецько-творча, предметно-практична та технологічна компетентність.

М. Монтесорі однією з перших звернула увагу на розвивальне предметно-перетворювальне середовище, яке створює вихователь для дітей старшого дошкільного віку в закладі дошкільної освіти задля розкриття дитячого потенціалу у вільній самостійній діяльності. Для цього педагог ознайомлює їх із засобами саморозвитку й правилами користування ними. Тільки збагачене середовище соціальних і природних засобів здатне забезпечити повноцінно життєдіяльність дитини. До такого збагаченого середовища належать архітектурні та природно-екологічні об'єкти, конструктори, художні студії, тематичні набори іграшок, ігрові та спортивні майданчики, аудіо, візуальні та інформаційні засоби виховання і навчання (Лисенко, 2006).

Ураховуючи умови розвивального природного середовища, запропоновані Г. Цвєтковою, ми розглядаємо умови, що забезпечують формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку в дошкільній освіті (Рейпольська, 2021; Довбня та Шелепко, 2022):

- максимальне використання в групі та на ділянці ЗДО освітнього потенціалу природного оточення;
- укомплектація всіма можливими безпечними інструментами, матеріалами та обладнанням у групі для художньо-конструктивної діяльності;
- забезпечення умов для обміну враженнями між дітьми «дитина-дитина» та в межах спілкування «дитина–дорослий» у фронтальних та малих групах;
- вести облік за погодою і фіксувати їх у щоденнику спостереження, на папері, фланелеграфі тощо;
- розуміння особливостей віку дітей старшого дошкільного віку.

У межах нашого дослідження до мистецтва створення ландшафтного дизайну варто мотивувати дітей старшого дошкільного віку. Гармонійність поєднання природного середовища зі штучним для створення ландшафтного дизайну в закладі дошкільної освіти досягається завдяки способам *проектування, макетування,*

модельовання, конструювання, декорування. Далі з'ясуємо сутність та роль застосування способів художнього конструювання для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей передшкільного віку.

Експлікація поняття «*проектування*» (від лат. *projectus* «кинутий вперед») – це прообраз того, чого ще не існує, але планується зробити в майбутньому; весь комплекс розробок, які необхідні і достатні для виготовлення виробу; складний і творчий процес, що потребує великої розумово-творчої діяльності зі створення проєкту, прототипу, прообразу майбутнього об'єкту та способів його виготовлення (Корницька, 2021: 190-192).

О. Дмитрук та І. Березовецька встановлюють поняття «ландшафтний дизайн» як мистецтво, що перебуває поміж трьох напрямів, як-от: історичному аспекті з використанням у ландшафтному дизайні історичних відомостей; як мистецтво, яке перебуває на межі трьох напрямків: інженерному аспекті з проектування та біологічному аспекті – використання у ландшафтному дизайні відомостей з ботаніки, будівництва, архітектури, рослинництва (Шелепко, 2022).

Проектуючи сучасний простір ЗДО України, варто не тільки враховувати безпечність середовища, а й розуміти, що це місце, де дитина буде здобувати дошкільну освіту з власним максимальним розвитком; простір, одним із основних завдань якого є сприяння розвитку творчого потенціалу малюка, розкриття його як особистості з неповторною індивідуальністю, що ґрунтується на сприянні до самовираження дитини, здійснення нею вільного вибору, можливість співтворчості та співробітництва. За таких створених факторів покращуються принципи організації архітектурного оточення, як-от: багатофункціональність простору, гнучкість планування та функціональне зонування.

Особливість функціонального зонування полягає в горизонтальному або вертикальному поділі території ЗДО на своєрідні сектори за цільовими призначеннями та увзаємоз'язку їх частин.

Гнучкість планування характеризується трансформативністю як створенням необхідних умов для багатоцільового використання приміщень та адаптивністю як зміною кімнат освітньої будівлі відповідно до нових умов.

Багатофункціональність як один із принципів трансформації простору завдяки свої мультифункціональності цілісного об'єкту сприяє різним освітнім формам та мотивує до творчості.

Варто зазначити, що проєктування старшими дошкільниками ландшафтного дизайну як новий напрям художньо-конструктивного виховання дозволяє відкрити простір дитини для мистецького самовираження. Цей процес допомагає дитині якнайкраще здійснити особисте незвичайне бачення удосконалення природи та її об'єктів за самобутніми та естетичними особливостями. На противагу тому факту, що дитячий дизайн є маловивченим та відносно новим, він забезпечує безумовний виховний потенціал всіх сфер особистості дитини та впливає на формування в неї основ художньо-конструктивних умінь. Оскільки дитина передшкільного віку характеризується специфічністю сприймання оточення, виявляє чутливість, активне пізнання та здатність до наочно-образного мислення, це і підтверджує вагомість і доцільність вибору цього віку.

Установивши, що в сучасній практиці проєктування установок зовнішнього архітектурного освітлення переважає жанр світло-об'ємного проєктування (світло, об'єм, пластика, колір), ми з'ясували його фактори. Зокрема, на колірне середовище суттєво впливають регіональні чинники (Новік та Могила, 2021: 142).

Останнім часом у дизайні освітлення поєднується технічна сфера з перспективою художнього оформлення природного та штучного світла у створенні різних ландшафтів. Вдале архітектурно-художнє освітлення підкреслює потрібні архітектурні та природні деталі, створює архітектурні ансамблі та комплекси.

Ще одним способом художнього конструювання є *макетування* – втілює уявлення дітей старшого дошкільного віку у вигляді макета – моделі об'єктів реальному чи зменшеному масштабі. Такий макет дає уявлення про структуру предмета, його розміри та пропорції.

Моделювання як створення об'ємно-просторових моделей ландшафтного дизайну із зображенням зовнішньої форми та деталей реального предмету, що зберігає з ним принципову подібність.

Завдяки моделюванню ландшафтного дизайну діти старшого дошкільного віку опосередковано практично досліджують об'єкт, спостерігають та отримують інформацію про зв'язок й функції предмета за певною моделлю, вирішують завдання. Створюючи власні моделі, діти старшого дошкільного віку оволодівають системою розумових дій (виділення істотного, порівняння, розрізнення відмінного та подібного, міркування, знаходження шляхів, класифікація об'єктів та їх узагальнення в художньо-конструктивній діяльності) внаслідок інтеріоризації. Та в подальшому у свідомості виникає образ предмета без наочного відображення його в цей момент.

Очевидно, що творчо-перетворювальна природа дитячого *конструювання* як засобу інтелектуального розвитку за вдалої організації має суто творчий характер та матеріалізується в певний продукт – ландшафтний дизайн. *Дитяче конструювання* (від лат. *construere*) прийнято трактувати як розміщення частин, деталей, елементів в одне ціле – ландшафтний дизайн зі спорудами, рослинами й іграшками з різних матеріалів (паперу, картону, дерева та ін.).

Спосіб конструювання розвиває конструктивне мислення, бажання та властивість до раціоналізаторства. Творчі конструктивні задачі, що не містять наочно представленої моделі необхідного об'єкта, змушують дитину старшого дошкільного віку замислитися над деталями побудови конструкції, розвивають спостережливість, увагу та мислення, спонукають до використання отриманого досвіду і навичок з пошуку нових способів діяльності (Котелянець, 2020).

Декорування як спосіб прикрашання (удосконалення, покращення) виробу (ескізу) із використанням засобів художньої виразності (числа, величини форми, кольору, композиції, пропорції, гармонії, функціональності, естетичності, просторового розміщення об'єктів), які потім вони діти старшого дошкільного віку використовують для ігор, організації дозвілля та ландшафтного дизайну.

Таким чином, проаналізувавши вище представлений матеріал, робимо висновок, що ландшафтний дизайн сприяє збереженню природного середовища, відповідає всім потребам дітей старшого дошкільного віку в спілкуванні з природою, покращує емоційний тонус. Так, поняття *ландшафтний дизайн*

з'ясовано як педагогічне мистецтво триєдиної взаємодії «дитина-педагог-батьки» та їх практичні дії з поетапним проєктуванням і плануванням озеленення ділянки закладу дошкільної освіти; засіб формуванням основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, здатності на основі сформованих художніх уявлень та знань моделювати структуру об'єкта, створювати художній образ та проєктувати предметне середовище за законами краси та гармонії (Отченко, 2021).

Висновки до першого розділу

Аналіз базового поняття «художньо-конструктивні уміння» полягав у дослідженні *філософського підходу* в становленні художнього образу з Давньої Греції та до сьогодення (за Аристотелем, Г. Гегелем, І. Кантом, Л. Левчук, Л. Мізіною, Платоном, Сократом, Г. Сковородою тощо); *діяльнісного підходу* до «художньо-конструкторських умінь» як продуктивної активності дітей старшого дошкільного віку в психологічних дослідженнях науковців І. Білої, О. Боровицької, Н. Ваганової, Ю. Гулько, Н. Латиш, В. Моляко, В. Москаленко, К. Роджерса, В. Семиченко, Т. Третяк, М. Шепельової; *особистісно орієнтованого підходу* формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку (І. Бех, І. Біла, В. Моляко та ін.). За аналізом філософських та психологічних досліджень визначено сутність поняття «художньо-конструктивні уміння» як основ сформованих певних уявлень та навичок, що сприяють здатності дитини моделювати структуру об'єкта, створювати художній образ та проектувати предметне середовище за законами краси та гармонії (Отченко, 2021).

Педагогічний контент дослідження основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку відбувся за основоположними засадами: *культурологічним* (М. Бастун, В. Гриньова, С. Машкіна, Л. Хомич, Т. Усатенко, Т. Шахрай та ін.), *середовищним* (В. Желанова, О. Кошіль, В. Мелешко, О. Рейпольська, Руденко, О. Савенко, О. Соколюк, Ю. О. Ярошинська та ін.) та *діяльнісним підходами* (Н. Голота, О. Дронова, Г. Сухорукова, І. Кондаратець, В. Котляр, О. Половіна, Л. Янцур та ін.).

Також з'ясовано, що основи художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, включають як-от: змотивованість до ландшафтотворчої діяльності, що виникає від естичного враження споглядання природи; уміння створювати художній образ завдяки художньому проектуванню, макетуванню, моделюванню, конструюванню та декоруванню; здатність вийти за стандартне мислення та діяти креативно; генерування нових ідей за пошуково-проблематичним завданням, що ставить дитина перед собою; добірність найбільш ефективних рішень

в умовах вибору альтернативних варіантів; просування ландшафтної дизайнерської діяльності до успіху; отримання задоволення від художньо-конструктивного процесу ландшафтнотворення та результату нового дизайнерського об'єкта; творча презентація власного ландшафтнотворчого дизайну (Шелепко, 2023).

Виконаний психолого-педагогічний аналіз виявив, що формування основ художньо-конструктивних умінь – це творча діяльність з постановки цілей, мотиваційною сферою, з пошуком способів дій і контролю, у результаті якої не тільки набуваються нові дизайнерські уміння, але й створюється новий оригінальний дитячий і значущий для дітей старшого дошкільного віку дизайн.

З'ясовано, що творча художньо-конструктивна діяльність – це взаємозв'язок мистецтва з технікою; маніпулюючи з різними матеріалами та предметами, діти виготовляють не тільки корисні, а й красиві речі для власної гри, побуту та експериментування, художні об'єкти природи передають за допомогою кольору, рисунку, композиції, слову, ритму, пластиці, звуку. Непередбачуваність і спонтанність дитячої творчості здебільшого виникає в грі та реалізується через спілкування, перенесення художньо-конструктивних умінь у ситуації, що виникають, та виявлення чогось нового в знайомих об'єктах та ситуаціях.

У педагогічній практиці ЗДО застосовуються різні види конструювання: за способом створення конструкцій (конструювання за власним задумом, за зразком та за умовами, конструювання за тематикою, що пропонує педагог), для роботи з будівельним матеріалом (конструювання за моделлю, за найпростішими кресленнями та наочними схемами).

Узагальнено структуру формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку, яка передбачає: спостереження, дослідження та обстеження нових об'єктів; визначення способів активності; освоєння дизайнерських і технічних умінь та навичок у вигляді показу вихователем ускладненого варіанту дій; стимулювання мислення образами, дитячої уяви, уваги, мислення, пам'яті за художніми засобами; генерація задуму художньо-конструктивної діяльності та його втілення.

Запропановано завдання з формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку: розвиток естетичного сприймання предметів (явищ) природи як художніх образів; створення сприятливих умов для маніпулювання з різними художніми матеріалами та інструментами; ознайомлення з засобами художньо-образної виразності; сприймання об'єктів за допомогою уяви й емпатії; розтлумачення художнього образу й змісту; формування основ художньо-конструктивних умінь у творчих видах діяльності дітей; виховання почуття гармонії з природним світом та художнього смаку; забезпечення умов для вражаючої, захопливої багатоаспектної діяльності дітей 5-7 років у дизайнерському освоєнні світу довкола.

Нормативними документами дошкільної освіти України засвідчено особливість формування основ художньо-конструктивних умінь дітьми передшкільного віку. Зокрема, в Законі України «Про дошкільну освіту» 2025 р. та Стандарті 2021р. визначено важливу роль художньо-продуктивної активності для розвитку творчих здібностей та загалом формування особистості. Зміст Стандарту 2021р. та програм розвитку дитини (у Комплексній програмі розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» (2023 р.), Програмі освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування (2021 р.), Освітній програмі для дітей від 2 до 7 років «Дитина» 2020 р., Освітній програмі «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку (2024 р.), Програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» (2022 р.), Програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі» 2022 р.) та методичне забезпечення проблеми дослідження розкривають через систему освітніх завдань (основне освітнє завдання – розвиток потреби в реалізації своїх творчих здібностей), принципів (принципу мотивації дизайнерської діяльності; принципу активності, принципу свідомості, принципу самосвідомості), форм (виконання виробів за зразком, робота за моделлю та аналогією, організація роботи за коментарем вихователя), методів (інформаційно-рецептивні, репродуктивні, евристичні), прийомів («оживлення» предметів, приладдя, матеріалів; розважальні моменти (ситуації); «програвання» з готовим витвором мистецтва).

З метою формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, за умови застосування принципу мотивації дизайнерської діяльності; принципу активності, принципу свідомості, принципу самосвідомості, вихователь має враховувати, які є наявні психофізіологічні особливості в дитини, як вона виявляє емоційність та творчість, сприяти стимуляції активності до художньо-конструктивної діяльності. Виконаний контент-аналіз проблеми дослідження уможливив виокремити структурні компоненти формування основ дизайнерських умінь, як-от: ціннісно-пізнавальний компонент (наявність власних естетичних уподобань, оцінок та вияв художнього смаку; уявлення про різні види мистецтва та їх особливості й засоби виразності); емоційно-чуттєвий компонент (позитивно-емоційне ставлення до навколишнього світу та творів мистецтва) та творчо-практичний компонент (оволодіння необхідними художніми, творчими вміннями, способами художнього конструювання (проєктуванням, макетуванням, моделюванням, конструюванням, декоруванням).

У результаті аналізу фахових понять зроблено висновок про те, що ландшафтний дизайн є одним із найефективніших засобів формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку. Цей термін виник у XX ст., але започаткований понад 10000 р. тому. Завдяки способам художнього конструювання ландшафтного дизайну (проєктуванню, макетуванню, моделюванню, конструюванню, декоруванню), нестандартним образним способам та рішенням конструювання, визначення етапів розвитку дитячого сприйняття, залученню об'єктів і явищ природного середовища у дітей 5-7 років формуються основи художньо-конструктивних умінь: на ґрунті вивчення характерних особливостей об'єктів та зовнішніх особливостей об'єктів довкілля – творення нових художніх образів об'єкту; застосування попереднього досвіду знання про конструкцію та застосування розумових дій для порівняння об'єктів за формою, кольором, будовою, просторовим розміщенням; технології створення з виявленням істотних ознак, узагальнювальних родових й видових ознак предметів, сенсорних еталонів; виявлення в дитини передшкільного віку творчого та незвичайного бачення оновлення простору з надання йому самобутніх та естетичних характеристик;

уміння створення проєкту майбутнього ландшафтного дизайну зі способами його удосконалення; створення ландшафтного дизайну у вигляді макета, а потім – моделі об'єкта в реальному чи зменшеному масштабі; опосередковане практичне дослідження об'єкта за певною моделлю для розв'язання задач; розміщення частинок, деталей, елементів в одне ціле – ландшафтний дизайн зі спорудами, рослинами й іграшками з різних матеріалів; прикрашання виробу (ескізу) з використанням засобів художньої виразності для ігор, організації дозвілля та ландшафтного дизайну.

РОЗДІЛ 2.

СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗДО

2.1. Програма організації основних етапів дослідження

Проведений теоретичний аналіз проблеми формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку уможливив визначити зміст та програму педагогічного експериментального дослідження для з'ясування стану сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, розробити та впровадити педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну та перевірити її ефективність.

Експериментальне дослідження проведено в умовах групи та не перешкоджало логіці освітнього процесу закладу дошкільної освіти. Здійснений експеримент полягав у розв'язанні таких завдань з'ясування стану рівня сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, як-от:

- визначення критеріїв, рівнів, та їх показників;
- утворення контрольної та експериментальної групи;
- добір діагностичного інструментарію;
- визначення термінів проведення експерименту;
- фіксація вихідних рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

В експериментальному дослідженні використано такі методи:

- комплексний аналіз змісту, форм і методів художньо-конструктивних умінь для розроблення діагностичного інструментарію оцінки ефективності формування в дітей старшого дошкільного віку основ художно-

- конструктивних умінь у закладах дошкільної освіти, а саме: критерії, показники та рівневі характеристики художньо- конструктивних умінь;
- педагогічне спостереження та педагогічний моніторинг стану сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку за модифікованими методиками (методика «Неіснуюча тварина» (гра "Фантастична тварина" в адаптації В. Гальченко); тест «Будинок, дерево, людина» Д. Бука (за модифікацією Р. Берні); коректурна проба (Б. Бурдон); діагностика рівня розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку Нгуен Мінь Ана; грою «Емоційний кубик 4 в 1» О. Бабчука в адаптації С. Ройз; тест П. Торренса «Тест творчого мислення»);
 - вивчення, аналіз та узагальнення педагогічного досвіду формування основ художньо- конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку;
 - методи вивчення результатів діяльності дітей 5-6 років.
 - реєстрація, ранжування, шкалювання експериментальної та контрольної групи дітей старшого дошкільного віку;
 - обробка результатів експерименту та моделювання отриманої інформації у вигляді рисунків, схем, моделі, таблиць та діаграм до таблиць;
 - узагальнення і наукова інтерпретація отриманих даних у висновках до другого розділу.

Експериментальним дослідженням було охоплено 338 дітей старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної груп, з них ЕГ-168 та КГ-170 респондентів у закладах дошкільної освіти м. Києва (приватний заклад дошкільної освіти «Wonderland», приватний заклад дошкільної освіти «Мандаринка», комунальний заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №33 «Дивограй» Святошинського району міста Києва, Сумський заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №10 «Малючок» м.Суми Сумської області, Пирятинський заклад дошкільної освіти «Ромашка» Пирятинської міської ради. Відповідно до окреслених завдань було сформульовано програму експериментального дослідження, що наведена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Програма організації експериментального дослідження щодо перевірки ефективності формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну

№ з/п	Етап експериментальної роботи	Завдання етапу
1.	Констатувальний етап експерименту	Розроблення критеріїв й визначення показників сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку Створення системи діагностики формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку Визначення рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку Визначення складу вибірки експериментальної та контрольної груп дітей старшого дошкільного віку.
2.	Формувальний етап експерименту	Практична реалізація педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну
3.	Контрольний етап експерименту	Перевірка ефективності впроваджених педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну. Аналіз, інтерпретація та верифікація результатів педагогічного експерименту

Першим важливим завданням на констатувальному етапі експерименту є визначення дефініцій критеріїв та показників. У навчальному посібнику «Професійна освіта: словник» поняття «критерій» розкривається як засіб міркування, ознака, на основі якої проводиться визначення або класифікація чого-

небудь, мірило оцінки (Ничкало, 2000: 154). Український учений-педагог С. Гончаренко виявляє поняття «критерій» як «ознаку, на основі якої здійснюється оцінка будь-чого; мірило» (Гончаренко, 2011:245). Відповідно до цих визначень розуміємо поняття «критерій» як об'єктивну ознаку для оцінки сформованості рівнів основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. Значення поняття «показник» Великий тлумачний словник сучасної української мови подає як свідчення, доказ, ознака чого-небудь (Бусел, 2004: 1024). Як кількісні та якісні характеристики критеріїв варто з'ясувати показники для вимірювання рівня формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку. У межах зближення процесуального та особистісного опису сучасного стану конструктивної діяльності та на основі ціннісно-пізнавального, емоційно-чуттєвого, творчо-раціонального компонентів формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку виділяємо критерії: когнітивний, емоційний та діяльнісний, що зафіксовано в табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

Взаємозв'язок компонентів, критеріїв, їх показників, рівнів та характеристик рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку

Компонент/ показник	Критерій/ показник	Рівень/ Характеристика рівня
<i>Ціннісно-пізнавальний/</i>	<i>Когнітивний/</i>	<i>Високий/</i>
1. сприймання природи та її об'єктів з позиції необхідності та значущості;	1. уявлення про особливості об'єктів природи як необхідного та значущого художнього образу у художньо-конструктивній діяльності;	1. у процесі сприймання об'єктів діти обирають те, що їм подобається, й обґрунтовують уподобане за допомогою естетичної оцінки;
2. уявлення про число, величину, форму, колір, композицію, пропорцію, гармонію, функціональність, естетичність, просторове розміщення об'єктів, матеріали.	2. розуміння про способи художнього конструювання (проєктування, макетування, моделювання, конструювання, декорування)	2. обізнані з усіма способами художнього конструювання;
	3. обізнаність про засоби художньої виразності у	3. орієнтується у засобах художньої виразності художньо-конструктивної діяльності, тому може чітко назвати який об'єкт (або ж група об'єктів) за числом, величиною, формою, кольором, розташуванням відповідно до інших об'єктів, взаємозв'язок між розмірами та формами, основні та другорядні частини

	художньо-конструктивній діяльності (число, величину форму, колір, композицію, пропорцію, гармонію, функціональність, естетичність, просторове розміщення об'єктів); 4. розумові дії у художньо-конструктивній діяльності: виділення істотного, порівняння, розрізнення відмінного та подібного, міркування, знаходження шляхів, класифікація об'єктів та їх узагальнення в художньо-конструктивній діяльності; 5. уявлення про конструктивні можливості різних матеріалів, інструменти та обладнання для діяльності.	об'єкта, з'єднання елементів для відчуття цілісності та збалансованості; призначення об'єкту, створення приємного та естетичного вигляду об'єкту; 4. вміють самостійно порівняти і класифікувати об'єкти у художньо-конструктивній діяльності; 5. розуміють властивості різних матеріалів (гнучкість, текучість, твердість, легкість тощо) та можуть їх самостійно описати; мають уявлення про вигляд інструментів та матеріалів для діяльності. <i>Середній/</i> 1. педагог сприяє тому, щоб дитина старшого дошкільного віку сприймала та давала об'єктам естетичну оцінку; 2. способи художнього конструювання використовують лише до тієї діяльності, якою займаються зараз; 3. за підказкою педагога дитина розрізняє та називає об'єкти за числом, величиною, формою та кольором; 4. стимульованими запитаннями педагог мотивує дитину до розумових дій у художньо-конструктивній діяльності; 5. з допомогою педагога можуть назвати конструктивні можливості декількох матеріалів, уявляють, які інструменти та обладнання для діяльності. <i>Низький/</i> 1. байдуже сприймання об'єктів дитиною старшого дошкільного віку; 2. відсутні когнітивні вияви під час спілкування про художньо-конструктивні способи характерні засоби художньої виразності художньо-конструктивної
--	---	--

		діяльності, матеріали, інструменти та обладнання для заняття
Емоційно-чуттєвий/	Емоційний/	Високий/
1. занурення в образ об'єктів, сприйняття та відчуття їх впливу на дітей; 2. невербальний й вербальний вияв інтересу до художньо-конструктивної діяльності.	1. вияв інтересу та змотивованості до відтворення різних об'єктів; 2. емоційний словесний та жестикуляційний відгук на пропозицію залучення до художньо-конструктивних дій, відчуття задоволення від процесу власної й колективної дизайнерської діяльності; 3. надавання переваги цікавим конструктивним, предметно-практичним соціально значущим завданням з дорослим та однолітками; 4. вияв інтересу до цікавих конструктивних завдань, пов'язаних з інтелектуальним навантаженням; 5. пропонування та схвалення власних ідей та художньо-конструктивних пропозицій інших дітей.	1. позитивний інтерес до художньо-конструкторської діяльності та висока активність до предметно-практичних дій; 2. переживання почуття піднесення відособистої і спільної художньо-конструктивної діяльності, що виявляється у схвальних вигуках та жвавій жестикуляції; 3. діти виявляють високу зацікавленість до предметно-практичних задач та завдань з конструювання самостійно та разом з іншими; 4. схвальний відгук на залучення до художньо-конструктивної діяльності, пов'язаної з різними інтелектуальними завданнями; 5. діти активно уявляють, фантазують, пропонують та схвалюють власні ідеї та художньо-конструктивні пропозиції інших дітей.
		Середній/
		1. нетривалий інтерес до художньо-конструктивної діяльності; лише коли педагог виявляє власне бажання до об'єктів, то тоді й діти виявляють цікавість до предметно-практичних дій з різними об'єктами; 2. загалом позитивно висловлюються та жваво жестикулюють у процесі власної художньо-конструктивної діяльності; 3. надають перевагу лише цікавим конструктивним предметно-практичним завданням разом з іншими або ж самостійно;

		4. не дуже зацікавлені в цікавих конструктивних завданнях, пов'язаних з інтелектуальним навантаженням; 5. за стимулюванням дорослого пропонують та схвалюють власні ідеї та художньо-конструктивні пропозиції інших дітей. Низький/ 1. демонструють роздратування (або злість, гнів, байдужість тощо) до художньо-конструкторської діяльності; не зацікавлені та не виявляють інтесу до образотворення; 2. проговорюють та показують власне невдоволення від своєї діяльності та художньо-конструктивної діяльності з іншими дітьми; 3. відсутність будь-якого інтересу до цікавих конструктивних предметно-практичних завдань, тим паче з інтелектуальним навантаженням; 4. мовчазні до пропозиції висловлення художньо-конструктивних ідей.
Творчо-раціональний/ 1. планування та виконання художньо-конструктивної діяльності; 2. оволодіння способами художнього конструювання: проєктування, макетування, моделювання, конструювання, декорування;	Діяльнісний/ 1. оригінальність; гнучкість; легкість (швидкість); розробленість (точність виконання завдань та деталей образу); 2. пропонування цікавих рішень художньо-конструктивного завдання та ситуацій використання готового дизайнерського продукту; 3. планування та виконання художнього	Високий/ 1. здатність до швидкого й оригінального образотворення із заданою темою, і за власним малюнком-схемою з можливим заміненням окремих деталей; 2. пропонують та втілюють задуми художньо-конструктивного завдання для експериментів, ігор, побуту тощо; 3. наперед планують свої художньо-конструктивні дії та узгоджують їх з іншими дітьми; 4. володіють усіма способами художнього конструювання: проєктування, макетування, моделювання, конструювання,

3. самооцінка художньо-конструктивної діяльності.	конструювання; 4. з використанням способів художнього конструювання: проєктування, макетування, моделювання, конструювання, , декорування) створення колективних конструкцій, об'єднаних одним змістом, правильне розміщення окремих об'єктів відносно іншого з урахуванням загального задуму; конструювання за темою та за власним задумом 5. рефлексія від власної художньо-конструктивної діяльності.	декорування для створення колективних та індивідуальних об'єктів; вміння користуватися моделями, у яких обриси окремих складових елементів конструкції приховані; самостійно будують найпростіші схеми-креслення, що відображають приклади споруди, а потім практично створюють конструкції за простими кресленнями-схемами, здатні до самостійного конструювання за темою та за власним задумом; 5. наприкінці художньо-конструктивної діяльності дитина здатна дати оцінку власній активності. <i>Середній/</i> 1. легко займаються художньо-конструктивною діяльністю до того моменту, коли виникають труднощі; характерно образотворення відповідно до запропонованого зразку з чіткою побудовою образу за пропонованою наочністю; їх створені образи близькі до реальності; 2. педагог стимулює дітей знаходити цікаві рішення художньо-конструктивного завдання та ситуацій використання готового дизайнерського продукту; 3. можуть планувати власні дії, але з допомогою стимуляції педагога; 4. можуть генерувати та втілювати художньо-естетичний власний задум за способами художнього конструювання; вміють користуватися моделями, у яких наявні всі складові елементи; діти важко користуються схемами-кресленнями; потребують наочного образу об'єкта для конструювання за темою та за власним
--	--	--

		здумом; 5. педагог стимулює дитину до саморефлексії щодо художньо-конструктивної діяльності. <i>Низький/</i> 1. створені дитиною образи є неповноцінними та не характеризуються особливою оригінальністю; 2. не здатні запропонувати цікаві рішення об'єктів художньо-конструктивного ; 3. не вміють планувати та виконувати художнє конструювання; 4. неправильно розміщують окремі об'єкти один щодо одного з урахуванням загального задуму; не здатні до художнього конструювання за власним задумом; моделями та схемами не користуються, бо не вміють; 5. не в змозі дати оцінку власній художньо-конструктивної діяльності.
--	--	--

Таким чином, програма організації експериментального дослідження щодо перевірки ефективності формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну складається з констатувального, формувального та контрольного етапів експерименту та завдань на кожному етапі. Розроблені компоненти (ціннісно-пізнавальний, емоційно-чуттєвий та творчо-раціональний), критерії (когнітивний, емоційний та діяльнісний) визначені показники сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку та створена система діагностики формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку у вигляді комплексу методик.

2.2. Характеристика критеріїв, показників та рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку

Обґрунтуємо вибір критеріїв та показників дослідження формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку. Тож, перший, **когнітивний критерій** (з латинської мови слово «cognitio» означає знання) передбачає виявлення пізнавальної сфери як імпульсу формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку завдяки розвиненим відчуттям, сприйманню, уяві, мисленню, мовленню, певним запасам знань про природне середовище у вигляді уявлень про той чи інший предмет. Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В. Бусел подає визначення «когнітивний» у взаємозв'язку із мисленням та свідомістю (Бусел, 2004). Варто розглянути дизайнерські вміння дітей старшого дошкільного віку, які лежать в основі розумових дій, як-от: виділення істотного, порівняння, розрізнення відмінного та подібного, міркування, знаходження шляхів, класифікація предметів та їх узагальнення. Пізнання навколишнього простору, встановлення взаємозв'язків та залежностей між ними відтворює у свідомості дитини старшого дошкільного віку цілісну картину світу, що потім відображається в дитячому ландшафтному дизайні. Від вміння уявляти кінцевий результат та етапи його втілення, здатності планувати свою роботу і отримувати результат залежить результативність будь-якої діяльності.

Накопичений досвід і досягнення пізнавальної діяльності дитини старшого дошкільного віку перетворюють уявлення про природу певні знання та закономірності між людиною та навколишнім природним світом. Пізнавальну сферу дітей старшого дошкільного віку М. Варій та Р. Павелків у підручнику «Загальна психологія» розглядають через такі компоненти: пізнавальні процеси (сприймання, уява, увага, мислення, пам'ять), інформацію (досвід, досягнення, джерела інформації) та ставлення (чуттєво-емоційний досвід, що виявляється в емоційних реакціях до об'єктів природи, явищ) (Варій та Павелків, 2017).

Емоційний критерій відіграє особливу роль для формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку від емоційного

сприйняття світу з відчуття до згодом пізнання та активної творчої діяльності. Вияв інтересу до предметно-практичної діяльності виникає в дітей старшого дошкільного віку в момент споглядання краси природи або за межею ситуативної зумовленості, набуваючи творчого характеру, викликавши цікавість та бажання до відтворення різних об'єктів навколишнього світу та залучення до творчого процесу.

У віці шести років у дітей узагальнені усвідомлені й керовані емоції опосередковані ставленням до природи, мистецтва та до інших дітей. Усе частіше можна помітити підпорядкування суспільно важливому мотиву «треба», аніж «хочу». Видозміни мотивів художньо-конструкторської діяльності залежно від колективних потреб приносять дітям цього віку задоволення. Так, емоції дитини старшого дошкільного віку включаються у внутрішні механізми забезпечення супідрядності мотивів як важливих їх компонентів (Дуткевич, 2012). Чим збагаченішою є емоційно-чуттєва сфера дитини передшкільного віку, тим сформованішою є її естетичне ставлення до життя, відчуття прекрасного до природи, мистецтва, ровесників та дорослих.

На третьому етапі відбувається художня дія, тому й наступний критерій формування основ художньо-конструкторських умінь дитини старшого дошкільного – **діяльнісний**. Спільний характер виконання такої діяльності спонукає дитину шести років до порівняння за стилем, манерою виконання та до оригінальності, керуючись своїми, уже сформованими естетичними уявленнями.

Здатність до творчості дитини старшого дошкільного віку має всі ознаки креативності, а її вивчення потребує показників, уподібнених до показників креативності Е. Торренса: легкість – швидкість виконання завдань; гнучкість – перемикання від однієї техніки конструювання до іншої; оригінальність – незвичайність виконання ландшафтного дизайну; точність – чіткість створення нового. Здобутий життєвий досвід мистецько-творчої, предметно-практичної та технологічної діяльності акумулює потребу дитини старшого дошкільного віку в активності до художньо-конструктивної діяльності з мистецькими діями. Для формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку характерна продуктивність як мистецтво створення необхідного ландшафтного

дизайну за оптимальний для цього час, використання необхідних матеріалів та шляхів виконання завдань.

Посилаючись на теоретично з'ясовані критерії (емоційний, когнітивний та діяльнісний), їх характеристики, рівні та їх показники представляємо на рис. 2.1 та додатку Б – діагностичний інструментарій формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі експерименту.

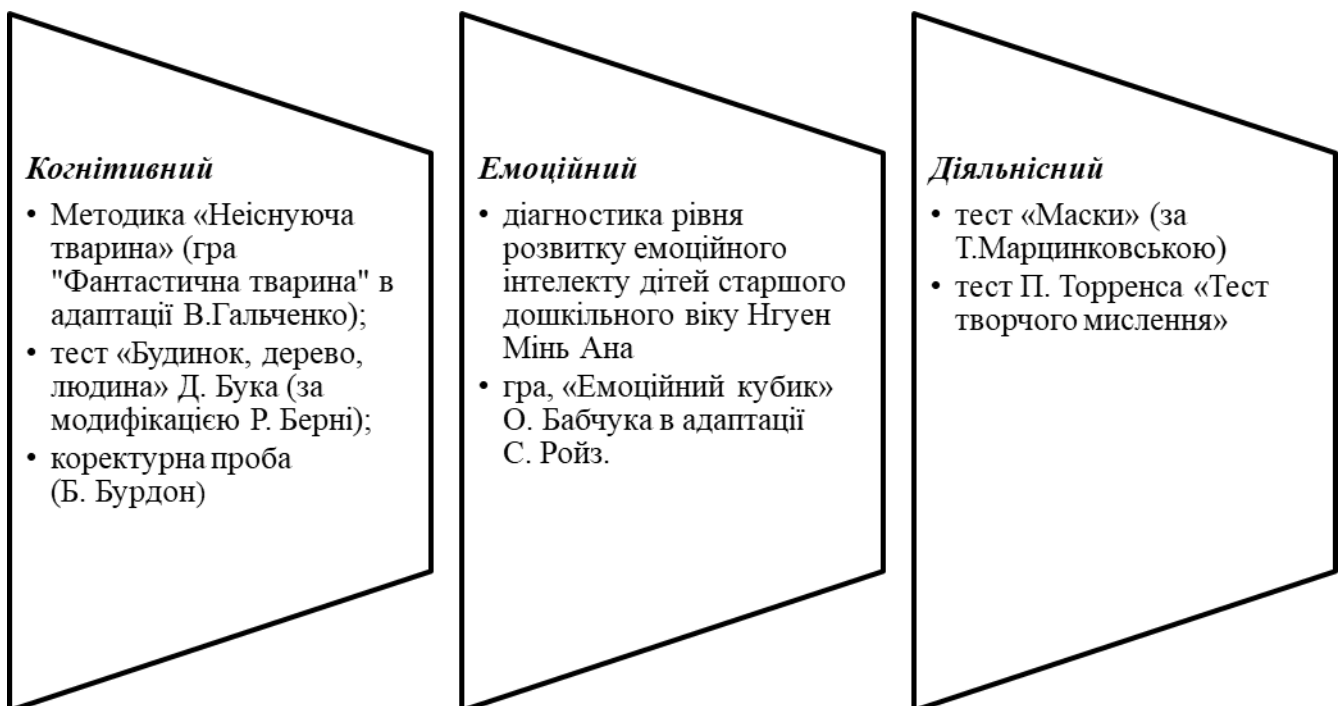

Рис.2.1 Діагностичний інструментарій формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі експерименту

У схемі відображено, що на констатувальному етапі експерименту:

- когнітивний критерій формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку визначено за допомогою методики «Неіснуюча тварина» (гра "Фантастична тварина" в адаптації В. Гальченко); тестом «Будинок, дерево, людина» Д. Бука (за модифікацією Р. Берні); коректурної проби (Б. Бурдон);

- виявлення емоційного критерію досліджувався відбувалося за допомогою діагностики рівня розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку Нгуен Мінх Ана; грою «Емоційний кубик 4 в 1» О. Бабчука в адаптації С. Ройз;

– діяльнісний критерій обстежено методикою тест П. Торренса «Тест творчого мислення».

Сутність методики «Неіснуюча тварина» (гра "Фантастична тварина" в адаптації В. Гальченко) у тому, що при поєднанні властивостей та ознак різних тварин відображається фантастична тварина спочатку в образі уяви, а потім зображається на малюнку. Після малювання педагог пропонує дітям цю оригінальну тварину створити з використанням будь-яких матеріалів у куточку творчості та обіграти в діяльності (Гальченко, 2011). Інтерпретація гри відбувається через реалістичність зображення, людиноподібність, цілісність, оригінальність, чисельність частин з різних тварин, наявність механічних деталей на тварині, фігурність, контурність, спрямованість кінцівок й голови, розташування на малюнку, наявність очей, рота, носа, кігтів, пір'я, гриви, шерсті, крил, хвоста; натиск на олівець при промальовуванні; наявність прикрас; видимість внутрішніх органів.

Тест «Будинок, дерево, людина» Д. Бука (за модифікацією Р. Берні) передбачає зображення на аркуші паперу одночасно будинку, дерева та людини. При цьому людина має бути промальована в повний зріст. Загальний аналіз кожного елемента на малюнку інтерпретує цей тест. (Шелепко, 2024: 197).

Особливість коректурної проби (Б. Бурдон) в тому, що вона може бути використана для діагностики осіб від дошкільного до пенсійного віку. Усього є шість варіантів тесту, а саме для дітей старшого дошкільного віку можна використати варіант із листочками та будиночками (див. додаток А). Перед дітьми постає завдання щодо домалювання до листочків гілочки, а до будинків – віконця. Оцінювання тесту відбувається за певною формулою $S = (0.5 * N - 2.8 * n) / t$, яка показує кількість переглянутих дитиною об'єктів (N) за певний час (t) та з урахуванням певних нелодиків (n).

Набір діагностичних методик «Три бажання», «Домалювання» та «Що-чому-як» на розвиток емоційного інтелекту Нгуен Мінх Ана, викладача Національного інституту з підготовки вихователів ЗДО (м. Хошимін, В'єтнам) виявляють емоційну орієнтацію до самого себе, людей, речей та показують способи вирішення проблем у

певних ситуаціях. Найкращий час для проведення цієї діагностики – напередодні вступу до школи. Інтерпретація методик через адресування трьох бажань – собі або комусь іншому («Три бажання»), кого (або що саме) зображено – предмет, тварина чи людина або її обличчя («Домалювання») (Шелепко, 2024: 197-198).

Гра «Емоційний кубик 4 в 1» О. Бабчука в адаптації С. Ройз передбачає кидання кубика, на якому зображені різні емоції. Цей тест має декілька варіантів гри: демонстрування емоції, що випала на кубику, та її відгадування іншими гравцями; розповідь про ситуацію, коли саме переживав цю емоцію у своєму житті; складання казки з відображенням спектру певних емоцій (Шелепко, 2024: 197-198).

У структурі тесту П. Торренса «Тест творчого мислення» – три завдання для діагностики креативності на образотворче, вербальне та словесно-звукове творче мислення. Кожне з цих завдань має свою інтерпретацію (Шелепко, 2024: 200).

Охарактеризувавши критерії (когнітивний, емоційний та діяльнісний), показники та рівні (високий, середній та низький) сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, можна констатувати про логіку діагностування від виділення істотного, порівняння, розрізнення відмінного та подібного, міркування, знаходження шляхів, класифікація предметів та їх узагальнення до вияву інтересу до предметно-практичної діяльності, набуваючи творчого характеру у дизайнерській діяльності.

2.3. Емпіричне дослідження рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку

Відповідно до завдань програми організації експериментального дослідження постає необхідність у визначенні рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі експерименту за показниками когнітивного, емоційного та діяльнісного критеріїв.

Згідно з цим рівень сформованості основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку за когнітивним критерієм визначено *методикою «Неіснуюча тварина» (гра "Фантастична тварина" в адаптації В. Гальченко), тестом «Будинок, дерево, людина» Д. Бука (за модифікацією Р. Берні) та методикою коректурної проби (за Б. Бурдоном)*, метою яких було: виявити уявлення про особливості об'єктів як необхідного та значущого художнього образу в художньо-конструктивній діяльності; розуміння про способи художнього конструювання (проектування, макетування, моделювання, конструювання, декорування); обізнаність про засоби художньої виразності в художньо-конструктивній діяльності (число, величину, форму, колір, композицію, пропорцію, гармонію, функціональність, естетичність, просторове розміщення об'єктів); які розумові дії дітей у художньо-конструктивній діяльності: виділення істотного, порівняння, розрізнення відмінного та подібного, міркування, знаходження шляхів, класифікація об'єктів та їх узагальнення у художньо-конструктивній діяльності; уявлення про конструктивні можливості різних матеріалів, інструменти та обладнання для діяльності.

Обладнання: аркуш паперу формату А-4, фломастери, кольорові олівці, природні та штучні матеріали, інструменти та обладнання для діяльності, схематичні знаки листочків та будиночків, розташованих випадково.

Інструкція для першої методики. Уявити фантастичну тварину, яка має властивості та ознаки інших тварин. Намалювати її. Потім на основі малюнка створити іграшку й обіграти її в діяльності.

Після проведення методики з намальованою твариною та створенням іграшки на основі зображеного виявлено, що в більшості дітей образ тварини близький до реальності (ЕГ-78%, КГ-66%), значну кількість деталей (ЕГ-82%, КГ-76%), цілісність як стандартний підхід до завдання (ЕГ-90%, КГ-86%), оригінальність образу (ЕГ-32%, КГ-46%), механічні деталі (ЕГ-10%, КГ-30%), спрямованість кінцівок (-и) від себе (ЕГ, КГ-80%), повернення голови (-в) вправо як орієнтація на художньо-конструктивну діяльність (ЕГ-90%, КГ-86%). У переважній більшості тварину зображали посередині малюнка (ЕГ-70%, КГ-76%).

Інструкція для другої методики. Завдання дітей старшого дошкільного віку полягало в тому, щоб якомога краще за необмежений час намалювати будинок, дерево та людину в повний ріст.

Приблизно половина дітей старшого дошкільного віку першими зображали людину як символ самоусвідомлення та розуміння свого місця у світі (ЕГ-46%, КГ-50%). Вона промальована із застосуванням штрихування зліва-направо, очі зображені доволі великими. Інша частина дітей малювали першим будинок, що означає важливість безпеки для малюків (ЕГ-32%, КГ-30%).

Переважна більшість дітей старшого дошкільного віку (ЕГ-80%, КГ-90%) зобразили будинок з вікнами, дверями, сходами. Це означає, що їх ставлення до об'єктів перебуває в межах норми. Будинок на переважній більшості малюнків був з деталізацією, багато ліній виконані із тиском на папір та промальований жирною лінією фундамент.

Меншість респондентів відразу першим малювали дерево як символ життєвої енергії (ЕГ-22%, КГ-20%). Контактними та відкритими виявилися діти (ЕГ-76%, КГ-80%), що намалювали гілки з розкидною кроною. Висяче коріння дерев простежувалося в малюнках (ЕГ-8%, КГ-4%), що свідчить про відсутність відчуття стійкості в дитини старшого дошкільного віку. У багатьох зображена погода була похмурою (ЕГ-56%, КГ-54%) та переважно в правій частині аркуша.

Інструкція до третьої методики: Перед вами зображенні будиночки та листочки. Зверніть увагу, що чогось не вистачає в цих малюнках. Чого саме не вистачає? Тож необхідно до листочків додати гілочку, а до будиночків – віконечко.

Проводячи дослідження з дітьми старшого дошкільного віку за методикою коректурної проби (за Б. Бурдоном), можна помітити, що більшість респондентів за формулою $S = (0.5 * N - 2.8 * n) / t$ отримали від 4 до 7 балів (ЕГ-62%, КГ-60%). Так, можна стверджувати про середній рівень у них продуктивності та стійкості уваги до об'єктів та виконання завдань.

Узагальнений графік продуктивності за результатами проведеного дослідження для дітей старшого дошкільного віку, які отримали від 4 до 7 балів за кількість виконаних будиночків із вікнами (N1) у співвідношенні до часу t (від 0 до 5 хв.), має такий вигляд, як показано на рис. 2.2.

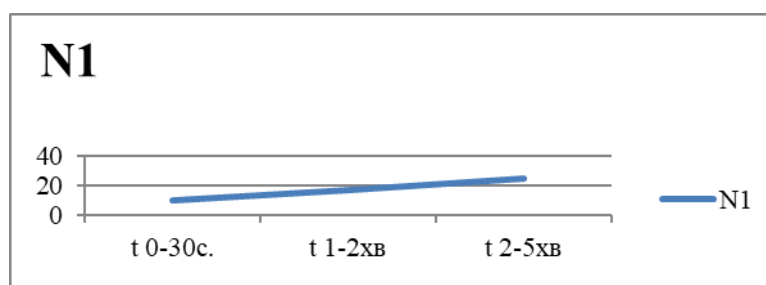

Рис.2.2. Графік продуктивності дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ, які отримали від 4 до 7 балів за методикою коректурна проба (Б. Бурдона)

Високі бали від 7 до 10 отримали респонденти (ЕГ-20%, КГ-26%) з нормальним розподілом уваги та з доданням гілочок до листочків та віконць до будиночків на рис. 2.3.

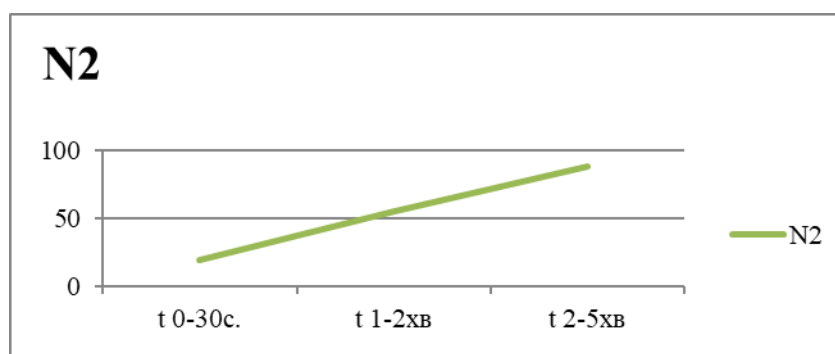

Рис.2.3. Графік продуктивності дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ, які отримали від 7 до 10 балів за методикою коректурна проба (Б. Бурдона)

Низькі бали від 0 до 4 отримали діти (ЕГ-18%, КГ-14%), що пояснює низьку та дуже низьку в них стійкість уваги. І відповідно до цього графік продуктивності ЕГ та КГ має такий вигляд, як на рис.2.4.

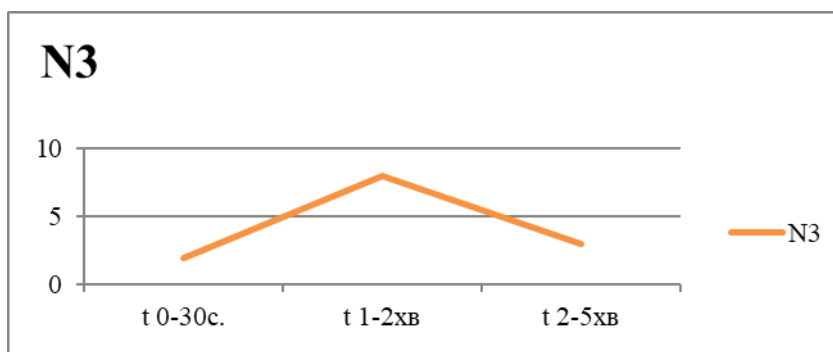

Рис. 2.4. Графік продуктивності дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ, які отримали від 0 до 4 балів за методикою коректурна проба (Б. Бурдона)

Під час виконання дітьми старшого дошкільного віку трьох методик педагог показував способи художнього конструювання (проектування, макетування, моделювання, конструювання, декорування), якими діти старшого дошкільного віку могли скористатися; вів бесіду з дітьми про число, величину, форму, колір, композицію, пропорцію, гармонію, функціональність, естетичність, просторове розміщення об'єктів. А діти виявляли розумові дії: виділяли істотне, порівнювали, розрізняли відмінне та подібне, міркували, знаходили нові шляхи, класифікували об'єкти та узагальнювали власну думку.

У результаті після проведеного дослідження виявлення рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку за когнітивним критерієм з використанням методик «Неіснуюча тварина» (гра "Фантастична тварина" в адаптації В. Гальченко), тесту «Будинок, дерево, людина» Д. Бука (за модифікацією Р. Берні), коректурної проби (Б. Бурдона) узагальнено середнє значення цих показників (представлено в табл.2.3.).

Таблиця 2.3.

Рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за когнітивним критерієм

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	%	Кількість дітей	%	Кількість дітей
Високий	16	26	18	30
Середній	58	98	60	102
Низький	26	44	22	38
Усього	100	168	100	170

Рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку за емоційним критерієм перевірено методиками **«Три бажання»**, **«Домалювання»**, **«Що-чому-як»** Нгуен Мінь Ана та грою **«Емоційний кубик 4 в 1»** О. Бабчука в адаптації С.Ройз з метою вияву інтересу та змотивованості до відтворення різних об'єктів; емоційного словесного та жестикуляційного відгуку на пропозицію залучення до художньо-конструктивних дій, відчуття задоволення від процесу власної й колективної дизайнерської діяльності; надавання переваги цікавим конструктивним, предметметно-практичним соціально значущим завданням з дорослим та іншими дітьми; вияву інтересу до цікавих конструктивних завдань, пов'язаних з інтелектуальним навантаженням; з'ясування, чи пропонуються та як схвалюються власні ідеї та художньо-конструктивні пропозиції інших дітей.

Наявні почуття від процесу й результату власної і колективної предметно-практичної діяльності діагностовано набором діагностичних методик **«Три бажання»**, **«Домалювання»** та **«Що-чому-як»** на розвиток емоційного інтелекту Нгуен Мінь Ана.

Мета проєктивної методики **«Три бажання»**: виявити емоційну орієнтацію дитини старшого дошкільного віку на себе чи інших людей. Для цього дітям

пропонують чистий папір, на якому необхідно намалювати три бажання(Шелепко, 2024).

Обладнання: чистий папір розміру А4, кольорові олівці (фарби).

Зобразили три бажання респонденти (ЕГ-16%, КГ-20%) для інших близьких і дорогих для них дітей та родичів. Відповідно вони отримали 2 бали.

Намальовані три бажання для себе виконали діти старшого дошкільного віку (ЕГ-76%, КГ-70%) та отримали 1 бал.

Не було малюнка трьох бажань у респондентів (ЕГ-16%, КГ-10%), що оцінено 0 балів.

Метою методики «Домалювання» є спрямованість на виявлення емоційної орієнтації дитини старшого дошкільного віку на світ людей, світ речей та світ емоцій. Матеріалом дослідження тут слугує папір із зображенням трьох геометричних фігур (кола, трикутника, овала) для домалювання із них будь-яких деталей, щоб вийшли малюнки. При обробці малюнка враховували, що зображено – предмет, тварина чи людина або її обличчя (Шелепко, 2024).

Обладнання: папір із зображенням трьох геометричних фігур – кола, трикутника, овала; кольорові олівці (фарби).

За результатами виконання методики «Домалювання» з'ясовано такі особливості дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ:

- високий результат (2 бали) отримали дітей (ЕГ-26%, КГ-30%), які зобразили людину в русі та її емоційний стан – задоволення, радість, сум та пригніченість;
- середні показники (1 бал) у дітей (ЕГ-56%, КГ-62%), які побачили в цих трьох фігурах обличчя людини;
- низькі результати були в тих дітей (ЕГ-18%, КГ-8%), які намалювали предмет чи тварину або зовсім нічого не зобразили.

Виявлення ступеня готовності дитини враховувати емоційний стан іншої людини, співпереживати, піклуватися про неї ми перевіряли індивідуально за методикою «Що-чому-як». Для цього читали невелике оповідання кожній дитині старшого дошкільного віку, а потім вона відповідала на запитання. Інтерпретація

результатів залежала від того, що відповіла дитина, наскільки конструктивний спосіб вирішення проблеми вона запропонувала (Шелепко, 2024).

Обладнання: збірник з оповіданнями про природу для дітей старшого дошкільного віку «Цілющий камінь» А. Давидова («Ескулапова змія», «Медузи пливають у море», «Ожина», «Черепашка», «Знайда», «Циганча», «Веприк», «Бобри і Герда»), «Колиска серед снігу», «У зимовому лісі», «Лісове озеро», «Таємниці старого дуба», «Щаслива ознака».

Знайшли конструктивне рішення проблеми до оповідань А. Давидова діти старшого дошкільного віку (ЕГ-16%, КГ-18%). Вони відповіли на запитання, про що (або про кого) йдеться в тексті, чому така ситуація відбулася та як її розв'язали герої (герой), навели свої приклади вирішення проблеми. Зрозуміли проблему в оповіданнях діти старшого дошкільного віку (ЕГ-60%, КГ-66%), але не змогли запропонувати спосіб її вирішення або лише з допомогою навідних запитань педагога. Слухали оповідання, але не відповіли на жодне запитання респонденти (ЕГ-24%, КГ-16%).

Вияв інтересу до художньо-конструкторської діяльності перевірено участю в грі «Емоційний кубик» О. Бабчука в адаптації С. Ройз.

Мета: перевірити як діти старшого дошкільного віку залучаються до ігор з кубиком, які емоції переважають та як вони рефлексують.

Обладнання: фігура куба, на якому зображені емоції «здивування», «радості», «злості» («гніву»), «суму», «страху», «відрази».

Гру з кубиком у дітей старшого дошкільного віку проведено декількох варіантах:

а) Демонстрація зображувальної емоції, що випала на кубик. Решта гравців мають її вгадати;

б) Кидання дитиною кубика, називання емоції, що випала. Розповісти іншим, коли саме дитина відчувала таку емоцію та що їй допомогло впоратися з нею.

с) Діти кидають кубик, показують емоцію, яка випала. Група показує на тілі, де мешкає ця емоція.

d) Кидання кубика з промовлянням «Коли я..., то...» та називання подальшої «копінг-стратегії».

e) Називання героїв казок, які переживали подібні почуття в різних ситуаціях, та пошук шляхів, як можна було допомогти та зарадити герою. Або пригадування з власного досвіду, де дитина старшого дошкільного віку відчувала такі почуття.

f) Придумування казок про персонажа. Для цього кидаємо кубик. Відповідно до емоції, яка випала, продовжуємо сюжет (герой здивувався – чого). Далі кидаємо кубик. Герой зрадів – чому? Що сталося в нашій історії? (Бабчук, 2021: 72).

Із задоволенням брали участь у грі «Емоційний кубик», показували всі емоції та надали перевагу позитивним емоціям діти старшого дошкільного віку (ЕГ-20%, КГ-26%) з високим рівнем емоційного критерію сформованості основ художньо-конструкторських умінь. Вони точно називали емоцію на кубику, демонстрували її іншим, розповідали, коли вони переживали цю емоцію в житті та як з нею впоралися. Пригадували героїв казок, що переживали цю емоцію, вигадували свої казки «Жабка-виселунка», «Журавель-реготун», «Павучиха-дратівниця», «Сумний вовчик», «Злий велетень», «Відразливий слимак у пошуку щастя» про персонажа, що відчував різні емоції в різних ситуаціях.

Разом із педагогом виконували гру «Емоційний кубик» діти (ЕГ-72%, КГ-68%). Такі діти старшого дошкільного віку з середнім рівнем емоційного критерію сформованості основ художньо-конструкторських умінь пригадували емоції та показували їх, розповідали про емоції, які вони переживали у життєвих ситуаціях, за підтримки вихователя створювали власні казки «Жартівливий півень Ку-ку-рі-ку», «Щасливий чорний котик Мяутик», «Злючка-Зміючка», «Ведмедик-добряк», «Де живе радість?».

Низький рівень емоційного критерію сформованості основ художньо-конструкторських умінь був характерний для дітей старшого дошкільного віку (ЕГ-8%, КГ-6%), які не долучалися до гри «Емоційний кубик», надаючи перевагу іншим іграм.

За проведеними методиками «Три бажання», «Домалювання», «Що-чому-як» Нгуен Мінь Ана, грою «Емоційний кубик 4 в 1» О. Бабчука в модифікації С. Ройз

узагальнено середнє значення рівнів сформованості основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку в ЕГ та КГ за емоційним критерієм у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Рівні сформованості основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за емоційним критерієм

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	%	Кількість дітей	%	Кількість дітей
Високий	21	35	25	42
Середній	62	104	64	108
Низький	17	29	11	20
Усього	100	168	100	170

Відповідно далі досліджували рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку за діяльнісним критерієм за методикою «Тест творчого мислення» П. Торренса з метою: з'ясування оригінальності; легкості (швидкості); гнучкості; розробленості (точності виконання завдань, деталізація образів); як діти знаходять цікаві рішення художньо-конструктивного завдання та ситуації використання готового дизайнерського продукту; як планують та використовують художнє конструювання; використовують способи художнього конструювання: проєктування, макетування, моделювання, конструювання, декорування); створення колективних конструкцій, об'єднаних одним змістом; правильність розміщення окремих об'єктів один щодо одного з урахуванням загального задуму; конструюють за темою та за власним задумом; рефлексують від власної художньо-конструктивної діяльності.

Здатність до командної співтворчості, оригінальність, легкість, гнучкість розробленість, точність, планування та контроль дитиною старшого дошкільного віку як показники діяльнісного критерію сформованості основ художньо-

конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку досліджено з допомогою тесту П. Торренса «Тест творчого мислення».

Мета: оцінити основні показники творчого мислення (оригінальність як можливість до висування нових ідей, відмінних від нормативних; легкість (швидкість) як здатність до продукування великої кількості нових образів (ідей, асоціацій); гнучкість, що характеризується висуненням нових ідей та переходом від одного аспекту вирішення проблеми до іншого; розробленість як здатність до художньо-конструктивної діяльності та винахідництва, точність виконання завдань, деталізація образів; планування та контроль художнього конструювання; знаходження цікавих рішень художньо-конструктивного завдання та ситуацій використання готового дизайнерського продукту) (Тор, 2021).

Обладнання: кольоровий папір та простий олівець, кольорові олівці, лінії, малюнок, картинка, іграшка слона, картонна коробка, звуки природи на аудіозапису та на YouTube.

Образотворче мислення, за тестом П. Торренса, складалося із трьох субтестів:

1. малювання картини з використанням фігури з кольорового паперу, що слугувала предметом, розповіддю або явищем. У кінці необхідно було назвати картину;

2. простим олівцем довершували малюнок у десяти квадратах із зображеннями графічних контурів та давали їм назву;

3. із пари ліній якомога більше створювали предмети та сюжети.

Вербальне творче мислення перевіряли з допомогою семи завдань:

- перші три завдання «постав запитання», «відгадай причини», «відгадай наслідки» пов'язані з малюнком;

- результати удосконалення іграшки «слон»;

- незвичайні способи вживання картонної коробки; цікаві питання про властивості картонних коробок; уявна ситуація про мотузки, що прикріплені до хмар.

Словесно-звукове творче мислення передбачало два тестиз використанням звукового запису:

- «звук і образ» з використанням знайомих та незнайомих звуків природи, штучних і музичних звуків;

- «звуконаслідування і образи» на імітацію змістовних слів-знаків скрипу, тріску природних звуків різних об'єктів, музичних інтонацій, інтонаційних комплексів на синтезаторі.

Після проведення тесту П. Торренса з'ясовано, що високий рівень сформованості основ художньо-конструктивних умінь зафіксовано в дітей ЕГ -18%, КГ-22%, що демонстрували високу продуктивність мислення, висували оригінальні нові ідеї до стимульного матеріалу тесту, з легкістю продукували нові образи «лицяря-захисника», «шляхетного воїна», «кулі-невидимки», асоціації «рибки», «ракети», «курячого яйця» тощо. Діти старшого дошкільного віку доволі швидко переходили від одного завдання субтесту до іншого, генеруючи все більше ідей та ситуацій, були здібними до художньо-конструктивної діяльності та винахідництва, деталізовано створювали нові образи, точно і легко доповнювали їх. Також вони знайшли способи використання картонної коробки як не тільки місця для зберігання інвентаря, а коробки незвичайних дизайнерських думок, вигаданих фігур з картонопластики, «бокс спогадів», «коробка-трансформер», «дорожні знаки, що розмовляють», «сховище драконів», «швидкісний потяг-експрес», «чудо-юдахалабуда», «видоворот думок», «хмарочос».

Середній рівень сформованості основ художньо-конструктивних умінь за тестом П. Торренса виявлено в дітей старшого дошкільного віку ЕГ-60%, КГ-66%, які виконали майже всі запропоновані завдання, характеризувалися високим продуктивним та гнучким мисленням, презентували чимало цікавих, оригінально роз'язаних завдань «Потіл фантазій», «Країна див і фантастики», «Квітка Шипуниця».

Низький рівень сформованості основ художньо-конструктивних умінь за тестом П. Торренса зафіксовано в дітей старшого дошкільного віку ЕГ-22%, КГ-12%, котрі намалювали одноматні малюнки, у яких спостерігалася реалістичність та примітивність. Вони наводили мало незвичайних прикладів до розв'язку завдань. Спостерігалася ригідність мислення та низька мотивація.

На цьому етапі констатованого експерименту ми отримали рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за діяльнісним критерієм тестом П. Торренса «Вивчення гнучкості побудови графічного образу», що показано в табл.2.5

Таблиця 2.5

Рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за діяльнісним критерієм

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	%	Кількість дітей	%	Кількість дітей
Високий	17	29	19	33
Середній	65	109	68	115
Низький	18	30	13	22
Усього	100	168	100	170

Деякі продукти творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку за проведеними методиками визначення рівня сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ показані у додатку В.

Отримані узагальнені результати сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за когнітивним, емоційним та діяльнісними критеріями, які зображені в таблиці. 2.6 та діаграмі 2.5., засвідчують, що переважно діти старшого дошкільного віку перебувають на середньому рівні сформованості основ художньо-конструкторських умінь. Показники дітей КГ вищі від результатів ЕГ: високий – на 3% (5 дітей), середній –

на 1% (4 особи) та на низькому – на 4% менше (7 респондентів). Тому подальше дослідження ми будемо здійснювати саме з дітьми ЕГ старшого дошкільного віку.

Таблиця 2.6

Рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за когнітивним, емоційним та діяльнісними критеріями на контактному етапі експерименту

Рівні сформованості	ЕГ		КГ	
	%	Кількість дітей	%	Кількість дітей
Високий	18	30	21	35
Середній	62	104	63	108
Низький	20	34	16	27
Усього	100	168	100	170

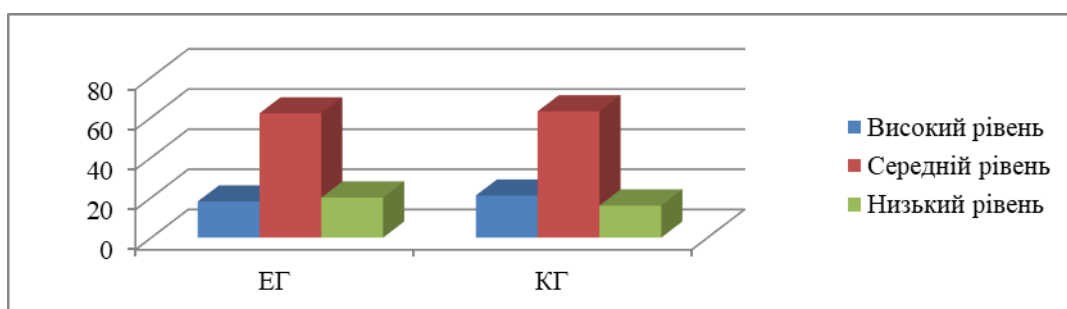

Рис. 2.5. Показники сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за когнітивним, емоційним та діяльнісними критеріями на контактному етапі експерименту

При обсязі генеральної сукупності дітей ЕГ $N=168$ розподіл показників сформованості основ художньо-конструктивних умінь за кількістю (відсотками) дітей ЕГ за когнітивним, емоційним та діяльнісним критерієм на констатувальному етапі експерименту такий:

- для високого рівня – дисперсія $\sigma=21$ (за кількістю дітей ЕГ), $\sigma=7$ (за %), а стандартна похибка $m_x=0,32914$ (за кількістю дітей ЕГ) та $m_x=0,296586$ (за %);
- для середнього рівня $\sigma=30,33333$, $m_x=0,449359$ (за кількістю дітей ЕГ) та $\sigma=12,33333$, $m_x=0,354277$ (за %);
- для низького рівня $\sigma=70,33333$, $m_x=0,514001$ (за кількістю дітей ЕГ) та $\sigma=24,33333$, $m_x=0,504049$ (за %).

За генеральною сукупністю дітей КГ при $N=170$ розподіл показників сформованості основ художньо-конструктивних умінь за кількістю (відсотками) дітей ЕГ за когнітивним, емоційним та діяльнісним критерієм на констатувальному етапі експерименту розташовано так:

- для високого рівня – $\sigma=39$, $m_x=0,376851$ (за кількістю дітей КГ) та $\sigma=14,33333$, $m_x=0,383235$ (за %);
- для середнього рівня $\sigma=42,33333$, $m_x=0,378095$ (за кількістю дітей КГ) та $\sigma=16$, $m_x=0,394819$ (за %);
- для низького рівня $\sigma=97,33333$, $m_x=0,802569$ (за кількістю дітей КГ) та $\sigma=34,33333$, $m_x=0,737846$ (за %).

Отже, проведений аналіз на констатувальному етапі експерименту засвідчує, що більшість дітей старшого дошкільного віку перебувають на середньому рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь за когнітивним, емоційним та діяльнісним критеріями. Такі діти за сприяння педагога характеризувалися адекватним сприйманням та оцінкою об'єктів, із підказкою педагога застосовували способи художнього конструювання, називали об'єкти за числом, величиною, формою та кольором; виявляли розумові дії в художньо-конструктивній діяльності за стимульованими запитаннями педагога; демонстрували нетривалий інтерес до художньо-конструкторської діяльності; загалом позитивно висловлювалися та жваво жестикулювали в процесі власної художньо-конструктивної діяльності; надавали

перевагу лише цікавим, конструктивним предметно-практичним завданням разом з іншими або ж самотійно; за стимулюванням дорослого пропонували та схвалювали власні ідеї та художньо-конструктивні пропозиції інших дітей; створені дітьми образи були близькими до реальності; могли планувати дії за підказкою педагога. Ці результати зумовили проведення формувального етапу дослідження, що відбувався через виявлення суті педагогічних умов та їх реалізації в цих же закладах дошкільної освіти Києва, Сум та Пирятина, для вивчення рівнів сформованості основ дизайнерських умінь експериментальної групи в кількості 168 респондентів.

Висновки до другого розділу

На основі визначеного змісту та програми педагогічного експериментального дослідження на констатувальному етапі експерименту:

- розроблено *критерії (когнітивний, емоційний та діяльнісний)* й визначено їм відповідні *показники* сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, обґрунтовано їх вибір;

- дібрано рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку – *високий, середній та низький*;

- створено систему діагностики формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку з використанням *методів*: комплексного аналізу змісту, форм і методів художньо-конструктивних умінь; педагогічного спостереження та педагогічного моніторингу стану сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку; вивчення, аналізу та узагальнення педагогічного досвіду; методу вивчення продуктів діяльності дітей старшого дошкільного віку; реєстрації, ранжування, шкалювання експериментальної та контрольної групи дітей старшого дошкільного віку; обробки результатів експерименту та моделювання отриманої інформації у вигляді рисунків, схем, моделі, таблиць та діаграм до таблиць;

- виважено склад вибірки експериментальних та контрольної груп дітей старшого дошкільного віку – *168 осіб експериментальної та 170 респондентів контрольної групи*.

Показники після проведеного констатувального етапу експерименту з дітьми старшого дошкільного віку ЕГ та КГ у кількості 338 розташувалися так:

- когнітивний критерій сформованості основ художньо-конструктивних умінь за діагностичними методиками «Неіснуюча тварина» (гра «Фантастична тварина» (у модифікації В. Гальченко), тест «Будинок, дерево, людина» Д. Бука (за модифікацією Р. Берні), коректурної проби (Б. Бурдон) засвідчив середній рівень у ЕГ (58 % - 98 осіб), КГ (60 % - 102 респондента) та низький рівні у ЕГ (26 % - 44 особи), у КГ (22 % - 38 респондента);

- емоційний критерій сформованості основ художньо-конструктивних умінь за діагностичними методиками на емоційний інтелект «Три бажання», «Домалювання» та «Що-чому-як» Нгуен Мінь Ана, грою «Емоційний кубик 4 в 1» О. Бабчука в адаптації С. Ройз показав переважання середнього рівня у ЕГ (62 % - 104 респондента), КГ (64 % - 108 особи) та високий рівні у ЕГ (21 % - 35 респондентів), КГ (25 % - 42 особи);

- діяльнісний критерій сформованості основ художньо-конструктивних умінь за діагностичними методикою П. Торренса «Тест творчого мислення» продемонстрував переважно середній рівень у ЕГ (65 % - 109 осіб), майже однаковий високий ЕГ (17 % - 29 респондентів) та низький ЕГ (18 % - 30 осіб) рівні; пріоритетний і середній рівень у КГ (68 % - 115 осіб), проте високий рівень КГ (19 % - 33 респондента) більший від низького КГ (13 % - 22 особи) на 6 % - 11 дітей.

Узагальнення даних за проведеними методиками визначення рівня сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ засвідчило, що переважно діти старшого дошкільного віку перебувають на середньому рівні. Показники КГ вищі від показників ЕГ: високий – на 3% (5 дітей) більше, середній – на 1% (4 особи) більше та на низькому – на 4% менше (7 респондентів). У дітей із середнім рівнем сформованості основ художньо-конструктивних умінь за сприяння педагога відзначено адекватне сприйманням, оцінкаоб'єктів; залучення розумових дій під час виконання методик; загалом позитивні висловлювання та жвава жестикуляція; прояв до цікавих конструктивних предметно-практичних завдань; пропонування та схвалення власних ідей та художньо-конструктивних пропозицій інших дітей; створені дітьми образи були наближеними до реальності.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ХУДОЖНЬО- КОНСТРУКТИВНИХ УМІНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ

3.1. Обґрунтування педагогічних умов формування основ художньо- конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну

Перш за все охарактеризуємо сутність понять «умови» та «педагогічні умови», здійснивши філософський, психологічний та педагогічний аналіз. Єдиного тлумачення сутності «умови» немає. У філософському плані категорія «умова» така ж значуща, як і «особистість» та «діяльність», і є тим, від якої пов'язані предмет(-и), (явище(-а), причина(-и)), з наявності якої з'являється потреба в розвитку, існуванні та функціонуванні певного предмета (Литвин, 2020). Термін «умови» І. Підласий у науково-педагогічній праці «Практична педагогіка або три технології: інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти» описує видовим до таких родових понять як «середовище», «обставина», «ситуація» (Підласий, 2004: 212).

У практичному посібнику «Методологічні засади поняття "Педагогічні умови"» А. Литвин подані підходи до інтерпретації поняття «педагогічні умови» (Литвин, 2020:9):

- сукупність взаємопов'язаних передумов, передусім матеріально-технічне, кадрове, організаційно-технологічне, інформаційне забезпечення;
- обставини процесу виховання й навчання, які забезпечують досягнення поставлених освітніх цілей;
- ефективні внутрішні чинники освітнього середовища (освітньої системи);
- організаційні (організаційно-управлінські) ресурси й заходи.

Сутність поняття «педагогічні умови» тлумачили Є. Хриков (як обставини, які зумовлюють певний напрямок розвитку педагогічного процесу), Н. Посталюк (це

педагогічні обставини, які сприяють (або протидіють) вияву педагогічних закономірностей, зумовлених дією певних факторів), Т. Шамова (чинники успіху в процесі управління навчанням), М. Боритко (зовнішні обставини, чинник, що здійснює суттєвий вплив на перебіг педагогічного процесу, тією чи іншою мірою свідомо сконструйований педагогом, такий, що спричиняє, але не гарантує певного результату процесу) (Шелепко, 2023: 834).

Комбінуючи трактування вище представлених понять, можемо сказати, що *педагогічні умови* – це відповідні педагогічні обставини, сукупність об’єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів ландшафтотворення розвивального середовища, які спрямовані на формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку. Повнота використання педагогічних умов регулює ефективність педагогічної взаємодії та підвищує рівень сформованості основ художньо-конструктивних умінь особистості дитини старшого дошкільного віку (Шелепко, 2023: 835). Формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку відбувається не тільки в національній культурі і на надбаннях традиційної педагогіки та на сучасних технологіях навчання, а також у таких умовах, за яких дитина не буде відчувати впливу дорослого. У вільному і безтурботному оточенні творчі рішення приходять невимушено. Творчі прояви майже не виявляються за умов зауважень, стримування та приниження особистості дитини. Отож вихователю необхідно створити сприятливі педагогічні умови, за яких має реалізовуватися творча діяльність. Так, педагоги та батьки систематично дбають про засоби формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку, не нав’язуючи їм власні погляди.

Проаналізований філософський та психолого-педагогічний доробок уможливив виокремити взаємопов’язані педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну та їх змістову суть.

Перша педагогічна умова – це оновлення розвивального середовища як можливого варіанта сприятливої моделі організації освітнього процесу з

використанням сучасних технологій для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

Модернізація дошкільної освіти сприяє створенню в закладі дошкільної освіти такого *розвивального середовища особистісно-зорієнтованої моделі взаємодії учасників освітнього процесу, що поєднує сприятливі для життєвиявів сенсорно-пізнавальний простір, природне довкілля, світ культури, соціум, ігрове, мовленнєве середовище та середовище особистості дитини* (Шелепко, 2023).

Середовище є посередником між дитиною старшого дошкільного віку та сенсорно-пізнавальним простором. Перед вихователем стоїть завдання створити *інтерактивне предметно-ігрове середовище* для подальшого емоційно-ціннісного ставлення дитини передшкільного віку до пізнавальної діяльності. У моделюванні ігрового середовища педагог як фасилітатор створює умови для засвоєння дитиною взаємозв'язків та залежностей у довколишньому світі, організовує різні активності із сенсорними, математичними та дослідницькими завданнями з використанням моделі, слова, фізичного образу, схеми, практичної дії. Пізнавальна діяльність дитини старшого дошкільного віку в інтерактивному розвивальному середовищі має відбуватися в різних видах дитячої активності з математичним та творчо-пошуковим змістом для перетворення їх самоосвіти та духовного розвитку на засадах загальнолюдських цінностей, з перетворенням сенсорних, логіко-математичних, дослідних уявлень та знань на стійкі переконання та практичні дії (Рогова, 2021).

Завдяки сформованості предметно-практичних та технологічних дій сенсорно-пізнавальний простір розвивального середовища сприяє творчому самовираженню малюків у художньо-конструктивній діяльності. Засвоєння соціального досвіду та налаштуванню на активне спілкування реалізує соціум як розвивальне середовище.

Слово «природа» є багатозначним і розглядається у двох значеннях: широкому – це Всесвіт, та у вузькому – середовище життєдіяльності людини і суспільства на землі. Новий тлумачний словник української мови в трьох томах визначає «довкілля» як навколишній світ, оточення (Яременко & Сліпушко, 2005). Так, природне довкілля – це оточення органічного та неорганічного світу дитини старшого дошкільного віку, у якому вона існує та здійснює проєктування

ландшафтного дизайну з використанням природних та штучних ресурсів залежно від природних умов певної території. Природні ресурси та природні умови утворюють природне середовище як його компоненти. У взаємозв'язку природних та антропологічних елементів природне розвивальне середовище через безпосередній чи опосередкований вплив у художньо-конструктивній діяльності дітей старшого дошкільного віку виконує мистецьку функцію, що виявляється у формуванні усвідомленого емоційно-ціннісного ставлення до довкілля, як-от: емоційний відгук про красу ландшафтного дизайну, побуту та творих мистецтва; вияв ціннісного ставлення до творчості ландшафтних дизайнерів та художньо-конструктивної діяльності; позитивний відгук на пропозицію залучення до різних видів мистецько-творчої діяльності та отримання задоволення від взаємодії (Піроженко, 2021; Шелепко, 2023).

Природне довкілля як перший осередок соціалізації дитини старшого дошкільного віку не тільки формує основи художньо-конструктивних умінь та відображає благоустрій закладу дошкільної освіти, а й творить майбутню особистість, образ свого «Я». У Законі України «Про благоустрій населених пунктів» термін «благоустрій ділянки закладу дошкільної освіти» потрактовано як створення на території умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку довкілля (Про благоустрій населених пунктів, 2023).

Так, на подвір'ї закладу дошкільної освіти як організації з благоустроєм власної земельної ділянки необхідно вдало поєднати за функціональним зонуванням та архітектурно-планувальним рішенням зразки ландшафтного дизайну – малі архітектурні форми (альтанки, павільйони, навіси, арки, лавки та столи) з іншими природними (зелені насадження квіткової, деревної, чагарникової, трав'янистої, снігозахисної та протиерозійної флори) та штучними елементами (вуличні вазони, декоративні та ігрові скульптури – public art, інформаційні стенди, дошки, вивіски, сходи, балюстради, огорожі, містки, фонтани, басейни, засоби освітлення, водоспади, світильники, прожектори тощо) за такою класифікацією (Крижановська, Вотінов, Смірнова, 2019):

- за віковими особливостями: для дітей старшого дошкільного віку;
- за призначенням: для здорових дітей та осіб з особливими освітніми потребами;
- за функціональним призначенням: для художньо-конструктивної діяльності та для всіх інших видів діяльності (пізнавально-дослідницької, ігрової, рухливої, господарсько-побутової);
- за характером конструктивних систем – каркасна (дерев'яні, металеві, пластмасові бруски, труби та стрижні зістаціонарним чи розбіжним сполученням), каркасно-щитова (замість елементів каркасу застосовують щит з металу, дерева та пластику), каркасно-тентова (металевий жорсткий карниз обшивають брезентом, або шкірою, чи ремнем), щитова (пластмасові дерев'яні щити стаціонарні чи з можливістю розібрати та зібрати) каркасно-блокова (як додатковий елемент до каркасу кріплять блоки), блоково-збірна (із залізобетону чи полімерних матеріалів декількох елементів), суцільноблокова (залізобетонні чи полімерні блоки) (Крижановська & Вотінов & Смірнова, 2019: 108).

Сутність світу культури розвивального середовища ЗДО з формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку відбувається під час залучення їх до культурних цінностей, як-от: творів живопису, скульптури, архітектури, графіки, творів декоративно-прикладного мистецтва, художніх композицій, музейних експонатів, художніх пам'яток.

Задоволення свободи вибору з-поміж сукупності іграшок забезпечує різноманітне варіативне динамічне *розвивавальне ігрове середовище*, що дозволяє дітям вільно досліджувати, перевіряти свої ідеї, творчо вирішувати проблеми ландшафтного дизайну та водночас забезпечують гнучкість для їхнього особистого вираження та творчості.

У середовищі особистості дитини старшого дошкільного віку ландшафтний дизайн, згідно з чотирьох етапним підходом Л. Ліндстрема (Lindström: 2006), у поєднанні з дослідницькою діяльністю, винахідливістю, використанням моделей та самооцінкою формує в особистості малюка художньо-конструктивні уміння: уявляти, створювати, практикувати, модифікувати, розпізнавати, маніпулювати.

Педагог у ЗДО повинен створити засноване на партнерській взаємодії педагогів, дітей старшого дошкільного віку та їх батьків розвивальне середовище з можливим сприятливим розвитком кожної дитини, підбіркою цікавих задач художньо-конструктивної діяльності. Коли педагог обирає стиль взаємодії, то орієнтується на індивідуальні особливості дитини старшого дошкільного віку.

Для ефективного формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, технологічної та предметно-практичної компетентностей застосовано різновиди конструкторів, моделі або ж макети зображення природи та технологічних процесів, складені набори будівельних матеріалів, папки-сегрегатори з ігровим начинням, колекціями гербарію. Створеними куточками, на кшталт, «Вибірчий екран», «Я буду-я зроблю», «Я хвалюся», «Календар подій», можна унаочнити мету, способи та результати художньо-конструктивної діяльності дітей старшого дошкільного віку (Рогова, 2021).

Тому запропоноване розвивальне середовище особистісно-зорієнтованої моделі взаємодії учасників освітнього процесу уможливить сформувати у дітей старшого дошкільного віку такі основи художньо-конструктивних умінь, як-от: уміння сприймати природу та її об'єкти з позиції необхідності та значущості; обґрунтовувати вподобане за допомогою естетичної оцінки; практичні сенсорні, логіко-математичні, дослідні вміння; уміння самостійно порівняти і класифікувати об'єкти в художньо-конструктивній діяльності; емоційно відгукуватися на ландшафтний дизайн, професію дизайнера; із задоволенням реагувати на пропозицію залучення до художньо-конструктивної діяльності, виявляти уміння творчо самовиражатися в ній.

В експериментальних ЗДО ми ознайомилися зі *створеним розвивальним середовищем та реалізацією освітнього потенціалу природного середовища в умовах групи та на ділянці* – в ЗДО м. Києва (приватний заклад дошкільної освіти «Wonderland», приватний заклад дошкільної освіти «Мандаринка», комунальний заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №33 «Дивограй» Святошинського району міста Києва, Сумський заклад дошкільно освіти (ясла-садок) №10 «Малючок» м.

Суми Сумської області, Пирятинський заклад дошкільної освіти «Ромашка» Пирятинської міської ради).

З'ясовано, що природне довкілля цих ЗДО є комфортним, з облаштованим ландшафтним дизайном, клумбами, деревами та кущами. Долучення дітей старшого дошкільного віку до культурно-пізнавального середовища з інтелектуально-творчого та творчого розвитку відбувається у всіх досліджуваних ЗДО, у яких майбутнє покоління засвоює культуру відчуттів, сприймань, почуттів, волі, мислення.

Основними цілями ЗДО «Wonderland» є вміння дорожити, підтримувати та створювати безпечні умови для себе та інших, тому на його території розроблені продумані й надійні майданчики. Через досліди та експерименти в цьому ЗДО вивчають унікальний навколишній світ. Простір STEM-групи дітей старшого дошкільного віку – це середовище пізнання, конструювання, експериментування, дослідження. Із наявними тут STEM-іграшками діти цього віку опановують закони природи та вчаться досліджувати.

Культурний творчий діалог педагога з дітьми старшого дошкільного віку підтримують у художньо-естетичному середовищі ЗДО в інтеграції різновидів мистецтва з емоційного образотворення. Художньо-естетичний потенціал закладається у ЗДО «Wonderland» на заняттях із пізнавально-дослідницької діяльності та образотворчого мистецтва (ліплення, малювання, аплікація), де діти старшого дошкільного віку доєднуються до природного, людського та предметного світу. Культурно-комунікативне середовище досліджуваних ЗДО розкривається через любов до рідної мови та виховання культури мовлення.

Мовленнєвий напрямок діяльності через український народний фольклор реалізується в ЗДО № 33 «Дивограй». Малювання тут відбувається у поєднанні із літературним образотворенням, а аплікація та ліплення – з комунікативним розвитком. Опанувати різноманіття мови дітей старшого дошкільного віку допомагають застосовані техніки: логоритміка, мнемотехніка, читання казок та оповідань, театралізація.

Культурно-екологічне середовище в ЗДО представлено також. Наприклад, із застосуванням освітньої програми Eco-science, з урахуванням освітньо-вікових особливостей на розкриття сильних сторін та ключових компетентностей реалізується філософія компанії «Мандаринка» – це закладання свідомого та дбайливого ставлення до планети, привернення уваги дітей дошкільного віку до навколишнього середовища.

Над формуванням позитивного ставлення до природи працює ЗДО № 33 «Дивограй». У розпорядку на тиждень тут застосовують рухову діяльність «Екопростір розвитку дитини (довкілля/природа/предметний світ)», а в другій половині дня один раз на тиждень – конструювання з елементами математики. Екопростір розвитку дитини (предметний світ) інтегрується із театральним образотворенням.

Екологічним способом у ЗДО «Wonderland» відбувається взаємодія малюків із відстоюванням власних кордонів. Налагодження в цьому ЗДО сімейних традицій необхідне для збагачення культурного потенціалу взаємодії. Культурно-трудове середовище представлено в ЗДО ознайомленням дітей старшого дошкільного віку із працею дорослих, їх професіями, формуванням інтересу до діяльності та безпосереднім залученням їх до трудової діяльності. Прищепленню трудових навичок дітей цього віку сприяє самостійна трудова діяльність із формуванням інтересу та поваги до праці. Дитина як майбутній свідомий творчий громадянин нашої держави має розуміти важливість праці.

Культурно-рефлексивне середовище зреалізовано в ЗДО через розвиток емоційного інтелекту. Наприклад, освітня програма Socialskilly ЗДО «Мандаринка» спрямована на розвиток пізнавального емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку, формування в них здатності до керування власними емоціями в сюжетно-рольових, командних, ситуативних іграх та вправах.

Сенсорно-пізнавальний простір ЗДО представлено знайомством із штучним інтелектом та азами програмування. Дітей старшого дошкільного віку помірно залучають до комп'ютера та цифрової техніки, налаштовують на добродісну взаємодію в інтернет-просторі, пропонують навчальні та розвивальні ігри.

Сенсорною кімнатою оснащений ЗДО № 33 «Дивограй», де практичні психологи та соціальні педагоги адаптують дітей раннього віку до умов ЗДО обладнанням для стимуляції нюху, тактильності, слуху, смаку, вестибулярної системи, органів чуття.

До соціуму як розвивального середовища входять діти старшого дошкільного віку як активні учасники освітнього процесу та здобувачі дошкільної освіти, їх батьки, педагогічні працівники, директори, психологи, логопеди, інші фізичні особи, що здійснюють освітню діяльність.

Ігрове середовище ЗДО є збагаченим та різноманітним для самодіяльних (вільних) ігор та ігор з ініціативи дорослих, що стимулюють розвиток усіх сфер діяльності дітей старшого дошкільного віку, задовольняють їх інтереси та природні здібності.

Сприймаючи літературні та фольклорні твори, діти передшкільного віку відтворюють художньо-естетичні враження. У цьому і виявляється художньо-мовленнєве середовище досліджуваних ЗДО.

Характерна для ЗДО наявність інвентарю: лопатки, граблі, совки, віники, відра, мотики; обладнання: лекала, трафарети, степлери; матеріали: природні (рослини, дерево, каміння, тканини, пісок, глина, вода тощо) та штучні (пластик, покриття, тканини) на основі інтеграції утилітарного (доцільного та корисного) з естетичним (художньою виразністю).

Педагоги ЗДО сприяють тому, щоб у сфері «дитина-дитина» кожна дитина змогла вільно висловити свою думку, дослухаючись до інших та маючи власне уявлення до конструювання. Діти старшого дошкільного віку активно висловлюють вербально та невербально проєкти ідеї та намагаються бути партнерами в діяльності.

У сфері «дитина-дорослий» кожний малюк через особистісно-орієнтовну технологію та інтегровані методи навчання є почутим вихователем, який підтримує дитячу допитливість, розвиває фонетичне, граматичне, лексичне, діалогічне та монологічне мовлення.

В атмосфері сімейного затишку та комфорту створено всі умови для спільної та самостійної художньо-конструктивної діяльності.

Оцінка розвивального середовища цих ЗДО продемонструвала, що на території представлений ландшафтний дизайн є нерізноманітним. Аналіз фізичного оточення, зокрема архітектури будинків ЗДО державного типу з горизонтальним напрямом ліній, що означає спокій, пасивність, міцність, вагу; а ЗДО приватної форми власності («WonderLand», «Мандаринка», ЗДО №33 «Дивограй») з нестандартною формою креативного простору будинків з глибоким змістом, вільним вибором дитини старшого дошкільного віку, багатоплановістю, максимальною насиченістю.

Вагомого значення в ЗДО надають безпеці дітей старшого дошкільного віку. Для цього на території ЗДО приватної форми власності більш замкненого типу ведеться відеонагляд, спостереження охоронців, облаштовані укриття.

Бажання піклуватися про кімнатні рослини, засвоювати їхні назви, характерні особливості цвітіння діти реалізують на облаштованих міні-городах на підвіконні в ЗДО №543 та ЗДО №33 «Дивограй» м. Києва. Тут залучають дітей старшого дошкільного віку до догляду за рослинами, садіння городини, протирання листів, розпушування ґрунту. Піклування про світ рослин створює умови для краси простору життєдіяльності.

Рослинність досліджуваних ЗДО насажена для захисту від вітру, шуму, дощу з дотриманням умов інсоляції до ДБН В.2.2-4:2018. У теплу пору року милують око клумби та зелені насадження, про які дбають. Для прогулянок на свіжому повітрі на кожному майданчику груп облаштовані ігрові елементи відповідно до віку дітей.

У ЗДО насаджені трав'янисті газони геометричної форми як ландшафтноутворювальний елемент. Для рівності, декоративності, вишуканості поверхні траву вчасно скошують. Такий газон здатний витримати будь-які фізичні навантаження. Горизонтальний базис трав'янистого газону слугує місцем для розташування на ньому малих архітектурних форм з природними та штучними елементами, призначеними для дітей старшого дошкільного віку, різних видів діяльності, зокрема для художнього конструювання.

У пріоритеті ЗДО № 33 «Дивограй» створення цікавого розвивального середовища з підтримкою інтересів дітей старшого дошкільного віку в різних видах діяльності.

На відміну від інших досліджуваних освітніх закладів, у ЗДО № 33 «Дивограй» наявний басейн заввишки 90 см із різноманітними іграшками для якомога цікавого проведення двічі на тиждень аквааеробіки, ігор у воді та сучасною системою очистки води. На території ЗДО № 33 «Дивограй» є декоративна скульптура – водоспад із місцем відпочинкузі зручними м'якими кріслами.

У всіх досліджуваних ЗДО наявні малі архітектурні форми: гойдалки, альтанки, вуличні вазони, вази, лавки, столи, огорожі, інформаційні стенди, навіси, сходи та балюстради з потрібними розмірами відповідно до ДБН Б.2.2-5. З урахуванням вимог ДБН В.2.2-13, ДБН В.2.2-40, ДСанПіН 144 розміщені майданчики. Освітлення території достатнє і відповідає ДБН В.2.5-28:2018.

Розташовані заклади дошкільної освіти в зоні мішаних (хвойно-широколистяних) лісів – м. Київ, м. Суми та лісостеповій зоні – Полтавська область. Для ландшафтів зони мішаних лісів м. Києва характерні низовинні, часто заболочені рівнини з дерново-підзолистими ґрунтами, помірно-континентальним кліматом та сосновими, березовими, дубовими, осиковими, грабовими, вільховими деревами. У Полтавській області лісостепової зони переважно височинний рельєф з помірно-континентальним кліматом у поєднанні різних ландшафтів з малогумусними чорноземами та породами дерев: граба, дуба, клена, бука, липи, береста, вільхи, верби.

Далі опишемо принципи створення природного розвивального середовища в ЗДО. Насиченість природного середовища досліджуваних ЗДО відповідає змісту Стандарту з урахуванням віку дітей старшого дошкільного віку, з розкриттям сильних сторін та ключових компетентностей.

Відповідно до освітніх ситуацій та інтересів дітей старшого дошкільного віку змінюється функціональна сторона природного простору. Так, у літній період у ЗДО № 261 встановлюють хлюпальний басейн.

Використовують безліч можливостей для функціональності предметів природного середовища. У ЗДО (ясла-садок) №543 діти старшого дошкільного віку користуються природними матеріалами для створення іграшок.

Дітям старшого дошкільного віку надано вільний вибір для обрання простору діяльності та іграшок. Усі матеріали перебувають у вільному доступі з можливістю дотягнутися до необхідного предмета. Дитячий садок «WonderLand» пропонує куток усамітнення для тих малюків, які бажають побути наодинці.

Проаналізувавши розвивальне середовище експериментальних ЗДО, можемо ствердити, що недостатньо уваги приділено саме проблемі створення такого середовища з метою формування основ художньо-конструктивних умінь дітей, проте середовище життєдіяльності ЗДО є надійним, безпечним та комфортним.

Далі запропонована друга педагогічна умова – педагогічний супровід індивідуального маршруту формування основ дизайнерських умінь дітей старшого дошкільного віку через форми, методи, засоби та прийоми (Шелепко, 2023).

Проблема педагогічного супроводу особистості розглянута в дослідженнях О. Рейпольської, А. Богуш, Т. Андрющенко, В. Кузьменко, Л. Єршової, І. Липського, І. Луценко, Л. Калмикової та ін. Педагогічний супровід ґрунтується на взаємодії вихователя, який супроводжує, і того, кого супроводжують, – дитини старшого дошкільного віку. Цей процес відбувається на засадах принципу педагогіки партнерства в тісній співпраці дітей старшого дошкільного віку і педагогів та реалізації самостійної художньо-конструктивної діяльності вихованців у дошкільній освіті за умови врахування особливостей віку дітей за психофізіологічними характеристиками. Відповідно до зазначеного вище педагогічний супровід поєднує правильну організацію та управління дизайнерською діяльністю дітей старшого дошкільного віку дорослим, який має глибинні теоретичні знання і володіє засобами художнього конструювання, проєктними методами, художніми вміннями й навичками (Шелепко, 2023).

Стандарт (2021р.) пропонує будувати освітній процес дітей старшого дошкільного віку в універсальному розвивальному середовищі в різних видах діяльності дітей (пізнавальній, предметно-практичній, ігровій та образотворчій), у

яких вони набувають досвіду спілкування з іншими дітьми. Ця освітня діяльність проходить на засадах особистісно зорієнтованого, соціокультурного, компетентнісного, інтегрованого принципів організації. Вихователь у різних діяльностях стимулює дитину старшого дошкільного віку до самостійної діяльності з вирішення практичних завдань з позитивною мотивацією, рефлексивним аналізом та самоаналізом. Цінна підтримка вихователем дітей передшкільного віку з вияву власної ініціативи, самостійних рішень, обрання необхідних цілей та засобів їх досягнення (Піроженко, 2021; Шелепко, 2023).

У методичних рекомендаціях Стандарту подана послідовність педагогічних впливів для формування сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької компетентностей у дітей старшого дошкільного віку. Представимо її на рис. (Рогова, 2021).

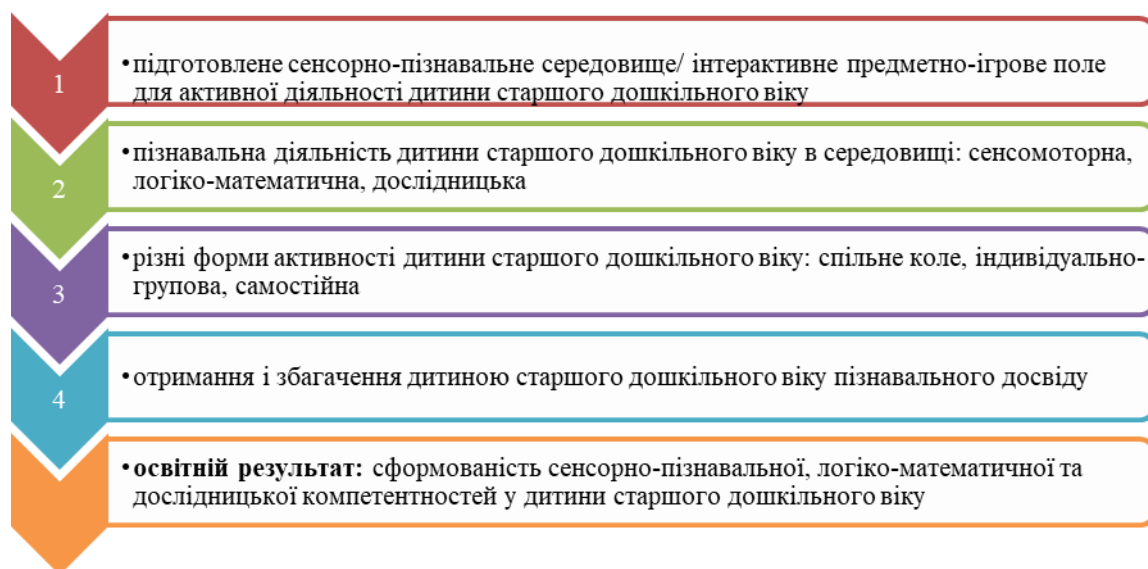

Рис.2.6. Послідовність педагогічних впливів на формування сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької компетентностей у дітей старшого дошкільного віку

У цьому ж документі наголошено на важливих моментах формування предметно-практичної та технологічної компетентності. Формування цих компетентностей відбувається при вирішенні практичних завдань в активній діяльності; посилена мотивація підвищує рівень активності; здійснення рефлексії аналізу та самоаналізу діяльності впливає на аналіз її результатів (Рогова, 2021).

Пріоритетність діяльнісного підходу в Стандарті пояснює формування предметно-практичної та технологічної компетентності в різних видах активності, зокрема в художньо-конструктивній діяльності. При створенні педагогом умов для самостійності, дитина старшого дошкільного віку прикладно застосовує власні зусилля (приймає елементарні рішення, виявляє ініціативу, ставить цілі, добирає шляхи і засоби досягнення цих цілей) у художньо-конструктивній діяльності.

Завдання з формування предметно-практичної та технологічної компетентностей інтегруються з іншими видами діяльності (художньо-конструктивною, дизайн-діяльністю, технічною творчістю, хендмейдом), що сприяє активності та самостійності дітей старшого дошкільного віку, поєднанню отриманої інформації із набутим особистісним досвідом, одночасне залучення дітей та дорослих (Рогова, 2021).

Завдяки проєктній діяльності можна впровадити інтегрований підхід із формування предметно-практичної компетентності з наданням дітям старшого дошкільного віку способів для уможливлення власних задумів із відходом від виконання художньо-конструктивної діяльності за зразком вихователя. Перевагою проєктування є самостійний, практичний, плановий та систематичний характер художньо-конструктивної діяльності; здатність до створення нових або удосконалення готових виробів з перспективою їх застосування. Так формуються у дітей старшого дошкільного віку основи художньо-конструктивного уміння – проєктувати ландшафтний дизайн у співвідношенні до задуму, вимог до його відтворення та способів реалізації бажаного результату.

Однією з популярних стратегій втілення формування основ дизайнерських умінь, предметно-практичної та технологічної компетентностей є діяльність малими групами, де кожен навіть сором'язливий малюк зможе реалізувати свої задуми, попрактикується в співпраці та умінні спілкуватися з іншими, умінні слухати та бути почутим, налагодити єдині думки, вирішити можливі непорозуміння. Роботу в малих групах потрібно виконувати в парах, трійках та четвірках зі зміною учасників та ротацією лідерів. Виділяють такі види взаємодії в малих групах: освітні події,

трудоий десант, творчі майсерні, стимульні ситуації та моделювання (Рогова, 2021).

Головне для наставника в педагогічному супроводі проблеми формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну – це найменший його вплив для більшої активності (самостійності) вихованців. Вимогливість вихователя із водночас шанобливим ставленням до дитини старшого дошкільного віку, повагою до її вибору з довірою до її можливостей сформує у неї основи художньо-конструкторських умінь (уміння здійснювати доречний до ситуації вибір предметів, способів діяльності, товаришів по діяльності; уміння довести спільну справу до логічного завершення).

Далі з'ясуємо, які ж *форми, методи, засоби та прийоми* забезпечать створення в педагогічному колективі індивідуальної траєкторії формування основ дизайнерських умінь дітей 5-7 років. Залучення дітей старшого дошкільного віку до мистецького світу ландшафтного дизайну відбувається в різних *формах* навчання як зовнішнього вираження узгодженої художньо-конструктивної діяльності педагога і дітей, що реалізується за визначеним закладом дошкільної освіти порядком та графіком (Шелепко, 2023).

Організована пізнавально-навчальна діяльність дітей старшого дошкільного віку в повсякденному житті та під керівництвом вихователя може реалізовуватися в закладі дошкільної освіти через такі *форми*: заняття, піші переходи, ігри, праця, екскурсії, гурткові роботи, походи вільного дня разом з сім'єю, цільові прогулянки, дидактичні ігри, прогулянки-походитощо. За провідною діяльністю Т. Поніманська у навчальному посібнику «Дошкільна педагогіка» форми навчання поділяє на заняття, екскурсію та дидактичну гру (Калуська, 2023; Поніманська, 2006).

Актуальним на сучасному етапі удосконалення дошкільної освіти є впровадження інноваційних технологій в освітній процес закладів дошкільної освіти. Особливого значення в цьому процесі набуває технологія *геокешинг*, що описана Н. Рабчун як захоплива командна гра з присутньою подорожжю, знаходженням потрібних об'єктів, пошуком інформації про них і відповідей на питання. У таких умовах розвивається пізнавальна активність та дитяча

допитливість, уміння комунікувати і віднаходити необхідну інформацію в спілкуванні, вирішувати спільні проблеми (Рабчун, 2017).

Завдяки геокешингу діти старшого дошкільного віку зможуть дізнатися більше про природу рідного краю, поглибити уявлення про довкілля (флору та фауну), експериментувати, досліджувати, розмірковувати, пояснювати власну думку, виявляти емоційну чуйність до природи, робити висновки та засвоїти основи художньо-конструкторських умінь – здатностей до творчого перетворення об'єктів природи із застосуванням різних матеріалів (Шелепко, 2024).

Упровадженням технології геокешинг у заклад дошкільної освіти цікавляться такі українські дослідники: В. Вертугіна, Ю. Волинець, О. Гаврилова, Л. Козак, Н. Рабчун, І. Сокол, О. Сорочинська, В. Танська та ін. Слово «геокешинг» у перекладі з англійської мови означає geo – земля та cash – схов, схованка (Шелепко, 2024).

Особливість проєкту втілення технології геокешинг з дітьми старшого дошкільного віку, за Н. Рабчун, полягає в тому, що саму гру проводять один раз на два місяці. Діти цього віку самі виготовляють схемив спільній діяльності. Спочатку подають та вирішують проблемну ситуацію. У результаті пошуку потрібно забрати необхідне, а щось цікаве – залишити на наступний раз (Рабчун, 2017; Шелепко, 2024).

Матеріалами-атрибутами технології геокешинг є ігрові завдання, кеші (сюрпризи), сюжет гри, карта, сховок (місце об'єктів, які необхідно знайти), дві та більше команди (Сорочинська та Танська, 2021). Відповідно до етапів гри геокешингу, запропонованих Н. Рабчун, пропонуємо структуру проведення такої гри для формування вдітей старшого дошкільного віку основ художньо-конструктивних умінь та створення ними ландшафтного дизайну: *попередня робота* (макетування карти-схеми закладу дошкільної освіти та його території; проведення ігор-змагань на орієнтування на місцевості, «читання» макету карти-схеми, розмічення потрібних позначок ландшафтних об'єктів); *підготовчий етап* (розроблення педагогом сценарію гри геокешинг із залученням до неї художнього конструювання, добір необхідних завдань та матеріалів); *проведення гри* (за

виготовленою картою-схемою знаходять ландшафтні об'єкти в навколишньому природному просторі; розгадують загадки про ці ландшафтні об'єкти, описують місце розташування елемента, його головні та другорядні деталі, матеріали, з яких вони виготовлені; з'ясовують, як можна покращити ландшафтний об'єкт, що саме додати чи, навпаки, прибрати); презентація результатів (знайдені ландшафтні об'єкти декорують, розфарбовують, додають нові матеріали) (Рабчун, 2017; Шелепко, 2024).

Після проведення такої гри геокешинг у дітей старшого дошкільного віку формуються основи художньо-конструкторських умінь, як-от: уміння макетувати карту-схему знайомої місцевості; намічати свої умовні позначки для маркування природних об'єктів, будівлі, навколишніх предметів; розуміння макету карти-схеми рідного краю; застосовувати природні матеріали як умовні позначки з намічування; знаходження і називання ландшафтних об'єктів у навколишньому природному просторі; висловлювати позитивну чи негативну думку зовнішньому вигляду природних об'єктів, визначати гармонійність кольорів і форм; уміння описувати ландшафтні об'єкти, шукати подібності та відмінності з іншими елементами природи, усвідомлювати їх просторове розміщення щодо свого місця перебування та розташування щодо інших дітей-гравців; гармонійно покращувати ландшафтний дизайн закладу дошкільної освіти техніками художнього конструювання, моделювання, проєктування та декорування; використовувати елементи ландшафтного дизайну в подальших іграх (Шелепко, 2024).

У статті «Характеристика сучасних форм організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти» Л. Козак охарактеризовано доцільність організації освітньої діяльності з дітьми старшого дошкільного віку в таких формах (Козак, 2020): спілкування в колі, заняття: пізнавально-розважальні ігри-заняття, заняття-пошуки, заняття-змагання, заняття-драматизації, заняття-рольові ігри; освітні ситуації; освітня подорож; проєктна діяльність, прогулянка, гра, музично-театральна та літературна вітальня (Козак, 2020: 52-54).

При виборі форм організації діяльності з дітьми старшого дошкільного віку педагог ураховує (Калуська, 2023):

- психологічні, фізіологічні особливості розвитку і можливості до сприймання вдітей старшого дошкільного віку;
- план організації діяльності, щоб у полі зору протягом дня перебувала кожна дитина.

Формою екологічної освіти дітей старшого дошкільного віку можуть бути *еколого-природничі тренінги*, метою яких є формування знань про природу, взаємодію людини з природою, виховання емпатії та бережливого ставлення до неї (Рогова, 2021).

У формуванні основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку особливо важливою є освіта сталого розвитку, яка характеризується готовністю та бажанням обирати й виконувати дії екологічно, економічно, соціально доцільної поведінки. Для формування навичок сталого розвитку в дітей старшого дошкільного віку варто застосовувати *форму лонгітюдний проєкт* «Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку», яка структурується на економічний, соціальний та екологічний напрями. Кожен із цих напрямів ще можна розподілити на три підсистеми з терміном реалізації – два тижні. Стартовим для підсистем є тематичний день, упродовж якого продять такі форми та методи, як-от: дослід, спільна діяльність, ігрові методи, аудит, читання тексту з літератури. Надано перевагу саме малим формам роботи, у яких діти старшого дошкільного віку виявляють ініціативу, їх слухають інші діти. Вони виконують творчі й пошукові завдання, з «включення» до кожної теми для її «проживання». У наступні днівмежах тематичного напрямку відпрацьовують та удосконалюють дії вихованців на шляху до цілей сталого розвитку. Заради цього педагог вдається до нагадування про виконання певних дій (висловлювати вдячні слова, вітатися, вчасно перекрити кран тощо), організації ситуацій зі спонуканням до активування певних дій, заохочення, схвалення (Рогова, 2021).

Оскільки мистецько-творча компетентність спрямована на введення дитини у світ краси та формування емоційно-ціннісного ставлення до об'єктів і явищ природного, соціального і предметного довкілля, що говорить про близькість до нашої теми дослідження. Тут формою взаємодії є *мистецькі або художньо-*

педагогічні спілкування як особлива, емоційно зорієнтована форма спілкування на основі мистецької діяльності. Вона передбачає інтегровану художньо-продуктивну, музичну та театралізовану мистецьку діяльність (Рогова, 2021).

Мистецькі або художньо-педагогічні спілкування умовно поділяють на (Половіна, 2021: 6):

- теоретичні (мистецтвознавчі) (Половіна, 2021: 6);
- практичні (спрямовані на образотворення в різних видах мистецької діяльності), які можуть проводитися як майстерні («Дизайнерська майстерня», «Майстерня художника», «Гончарна майстерня», «Майстерня звуків», «Акторська майстерня», «Театральна майстерня» тощо) (Половіна, 2021: 6);
- інтегровані (ґрунтуються на синтезі та взаємодії мистецтв) (Половіна, 2021: 6).

Алгоритм мистецьких спілкувань поданий на схемі 2.7 (Половіна, 2021: 6).

Рис. 2.7. Алгоритм мистецьких спілкувань з дітьми старшого дошкільного віку (за О. Половіною)

Форми формування основ художньо-конструктивних умінь дитини старшого дошкільного віку: *артпроекти, ігри, прогулянки, екскурсії, фестивалі, шоу-програми, концерти, свята, розваги, перегляди кіно- і телепередач, вистави тощо* (Рогова, 2021: 38).

З-поміж *засобів* формування основ художньо-конструктивних умінь дитини старшого дошкільного віку варто виокремити (Рогова, 2021: 38):

- природу як еталон кольору, форми, звуку (основних засобів виразності в мистецтві). Завдяки природі як найдоступнішому вияву краси в дітей з'являються уявлення про прекрасне, навички мистецької діяльності, розвиток естетичних оцінок, переживань, певне естетичне враження, відчуття кольору, перспективи, об'єму (Рогова, 2021: 38);

- естетику побуту, що має показати красу життя та викликати бажання створювати й берегти її. Художнє оформлення закладу дошкільної освіти зумовлене змістом освітньої діяльності, вимогами щодо охорони життя і зміцнення здоров'я дитини, її естетичного розвитку (Рогова, 2021: 38);

- твори мистецтва, що використовують у самостійній діяльності, у побуті під час освітньої діяльності з добром творів живопису, графіки, малих форм скульптури, твори декоративно-ужиткового мистецтва (Рогова, 2021: 38).

Художньо-конструктивна діяльність є однією із форм творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку із перетворення навколишнього природного середовища в художній образ. Особливою ж формою організації художньо-конструкторської діяльності в закладі дошкільної освіти є *самостійна дизайнерська діяльність* дітей старшого дошкільного віку, яка має відбуватися за їх власної ініціативи у вільний час на певній території з використанням різноманітних матеріалів. При цьому на основі позиції педагога в організації самостійної дизайнерської діяльності, що надає А. Івершинь у навчально-методичному посібнику «Основи дизайну та дитяча праця» (Івершинь, 2022; Шелепко, 2023), ми розглядаємо вихователя, який:

- виконує опосередковане керівництво самостійною діяльністю завдяки словотворчому враженню від зовнішнього споглядання світу природи;

- формує мотиви самостійної творчості, очищення предметно-просторової території для творчої діяльності, наповнює його стимулювальними матеріалами;

– за художньо-естетичним досвідом дітей й емоційно-інтелектуальним досвідом проводить зміст та характер самостійної художньої діяльності дітей (Шелепко, 2023);

– займається інтегруванням музично-ритмічної діяльності, гри, театралізації, літературно-фольклорної діяльності з самостійною художньо-конструктивною діяльністю, з підготовкою до ігор (оформлення моделей ландшафтного дизайну, фігур казкових героїв, інших атрибутів та аксесуарів);

– уможливлення педагогом естетичної цінності, ефективності, безпеки та комфорту нового ландшафтного дизайну, що може відбуватися завдяки рефлексивно-оцінній бесіді з дітьми старшого дошкільного віку; залученню їх до відображально-зображальної діяльності, нетрадиційних технік створення ілюстрацій; поширення фото-світлини створеного ландшафтного об'єкта на сайті закладу дошкільної освіти, презентації ландшафтотворення для батьків на батьківських зборах.

Методами для розвитку спостережливості та емоційності О. Половіна вважає *паузи споглядання та паузи вслуховування*, які викликають у дітей старшого дошкільного віку піднесення, здивованість, зацікавлення та дають можливість побачити знайомі об'єкти з іншої точки зору. Паузи споглядання – це метод, який дозволить дітям старшого дошкільного віку без поспіху, мовчки вдивлятися в природу, красу її об'єктів побачити більше, а ніж можна висловити словами. А паузи вслуховування – це метод, який дасть змогу почути різноманітність звуків природного середовища та соціального оточення та є передумовою розвитку музичного слуху (Половіна, 2021: 5).

Результати таких спостережень споглядання та вслуховування природи впошуках вражень варто фіксувати в *«щоденнику мистецьких вражень»*, який призначений ще й для того, щоб розширювати коло споглядання, відвідуючи кіно, театр, галерею, філармонію, виставковий центр тощо. Дорослі ведуть записи, а діти відтворюють враження в малюнках, емопозначках, піктограмах тощо (Половіна, 2021: 5).

Інші мистецькі методи формування мистецької компетентності в дітей старшого дошкільного віку, які пропонує О. Половіна, відображені на рис.2.8.

Рис. 2.8. Методи та прийоми формування мистецько-творчої компетентності у дітей старшого дошкільного віку (за О. Половіною)

Відомі такі *методи та прийоми* формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, як-от: *конструктивна творчість, творче моделювання, алгоритм дій, генерування ідей, комбінаторика, технічне моделювання. Важливими є методи, спрямовані на аналіз отриманих результатів: відеозвіт, ритуал «дякую за проведене заняття», щоденник успіху (досягнення та перспектив)* (Рогова, 2021). Далі з'ясуємо значення цих методів та прийомів формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку.

Конструктивна творчість – це складний комплекс розумових (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення) та практичних дій (зокрема конструювання). Передумовами конструктивної творчості є уявлення про об'єкт природи та уміння виділяти його просторові ознаки та співвідношення; дитячий досвід зі сформованими основами художньо-конструктивних умінь і навичками «перетворення» одного предмету (Терновці та Микуліна, 2019).

Творче моделювання – це творчий метод створення моделей, дослідження об'єкта на основі моделі та перетворення уявлень про цей об'єкт на основі художньо-конструкторських умінь.

Технічне моделювання – це метод використання проєктно-технологічного підходу в художньо-конструктивній діяльності, що полягає в створенні дітьми старшого дошкільного віку макета (моделі).

Алгоритм дій – це планування послідовності художньо-конструктивних дій з перетворення ландшафтного дизайну.

Генерування ідей – це результат розумової діяльності з появою нової ідеї, що з часом може відобразитися у створенні ландшафтного дизайну.

Комбінаторика – це прийом поєднання типового з унікальним за правилом ієрархії, коли другорядне підпорядковується головному з метою забезпечення естетичності та функціональності.

Відеозвіт – це представлення створеного ландшафтного дизайну у формі відео.

Ритуал «дякую за проведене заняття» – це елементи словесних та тактильних ігор, спрямовані на вираження своєї прихильності та вдячності іншим за здійснену спільну художньо-конструктивну діяльність.

Щоденник успіху (досягнення та перспектив) – це ведення записів про свої досягнення як позитивні спогади на майбутнє з можливістю порівняти минулі та теперішні результати й запланувати, удосконалити щось у перспективі.

У дошкільній освіті відомі *методи* ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з природою, куди входять: наочні (спостереження, моделювання, використання ілюстрацій, ТЗН), словесні (бесіди, природознавча розповідь вихователя, дитяча художня література), практичні (ігри, проєкти, досліди, праця) (Рогова, 2021:19). Відповідно до таких факторів використовують ті чи інші методи, а саме (Рогова, 2021):

- переважне наочно-образне мислення спонукає обирати наочні методи;
- етап набуття знань дітьми старшого дошкільного віку;

- універсальні методи (наприклад, спостереження), що можуть використовувати при первинному ознайомленні з природними об'єктами, на етапі засвоєння та узагальнення знань;

- доцільність застосування методів на другому або третьому етапі (ігри, праця);

- урахування конкретних умов закладу дошкільної освіти з його матеріаліальною базою.

Окрім вище представлених методів формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну, пропонуємо використовувати *способи*: художнє конструювання як своєрідний метод проєктування ландшафтного дизайну; моделювання (макетування) як творчий метод художньо-конструкторської діяльності, результатом якого є модель (макет), що відображає просторові об'ємні особливості об'єкта у визначеному масштабі; декорування як метод прикрашання ландшафтного виробу з використанням образотворчих засобів; метод етапності, що полягає у фазовості розв'язання проблемного завдання (Шелепко, 2023).

На практиці в закладі дошкільної освіти застосовують специфічні *засоби* формування природничо-екологічної компетентності, що підходять для формування основ дизайнерських умінь: екологічні стежини (в умовах природи та в приміщенні закладу дошкільної освіти), мінімузей природи, екологічна кімната, дослідницька лабораторія, метеомайданчик. Універсальність екологічних стежин у тому, що пізнавальну та пошукову діяльність дітей старшого дошкільного можна проводити за будь-якої погоди та пори року, а її зупинки в приміщенні є більш динамічними, ніж сама екологічна стежина на території закладу дошкільної освіти. Для дітей старшого дошкільного віку з метою показу взаємоз'язку біоценозів варто облаштовувати мінімузей водойм, лісів, лук, гір. Через брак місця не завжди заклади дошкільної освіти можуть створити екологічні кімнати, проте організувати її елементи в групі (куток експериментування, колекції, бібліотеки) можна (Рогова, 2021). Створення таких видів лабораторії в закладі дошкільної освіти в груповій

кімнаті, на території закладу дошкільної освіти та за можливості в приміщенні дозволять проводити дітям старшого дошкільного віку досліди.

Завдяки *прийому «Чарівна рамка»* діти старшого дошкільного віку здатні самостійно виокремлювати куточки краси довкілля, бачити предмети в нових положеннях. Дітям варто запропонувати подивитися через «бінокль» або «підзорну трубу» з кольорового картону різної квадратної, овальної, прямокутної форми. Використання *ігрового прийому «Розглядання з різних точок»* зацікавить дітей старшого дошкільного віку до предметів природи, розглядаючи їх зблизька, віддаленно, зліва, справа (Поволіна, 2021).

Дослідниця А. Івершинь у навчально-методичному посібнику «Основи дизайну та дитяча праця» пропонує такі *прийоми розвитку креативності*, що ми пов'язуємо із формуванням основ художньо-конструктивних умінь у дітей шести років, як-от: слічення, сканування, структурування, систематизація, перекодування, угруповання, добування, асоціювання. Їх зміст подано в табл. 2.7. (Івершинь, 2022: 114-115).

Таблиця 2.7.

Прийоми розвитку креативності в дітей старшого дошкільного віку (за І. Івершинь)

№ з/п	Прийоми	Зміст
1.	слічення	зіставлення перцептивних образів
2.	сканування	перцептивна дія, яка містить дві операції: виявлення різних елементів об'єкта та виділення одного або незначної кількості елементів як інформативних
3.	структурування	установлення взаємного розташування частин, що складають ціле, внутрішню будову об'єкта
4.	систематизація	упорядкування структурованих зв'язків; аналіз складових компонентів, які потім об'єднуються в єдність закономірно розташованих і взаємопов'язаних частин
5.	перекодування	назва об'єкта через подання його в образній формі
6.	угруповання	визначення особливостей матеріалу за групами за певними ознаками (за змістом, асоціаціями)
7.	добування	привнесення елементів в цілісну конструкцію на основі об'єднання (узагальнення)
8.	асоціювання	встановлення зв'язків за подібністю, суміжністю або протележністю

Перевагою розглянутого інструментарію педагогічного супроводу індивідуального маршруту формування основ дизайнерських умінь дітей старшого дошкільного віку в тому, що він безпосередньо залучає дітей старшого дошкільного віку до мистецького світу художнього конструювання з інтеграцією художньо-продуктивної, музичної, театралізованої діяльностей та формує в них такі основи художньо-конструкторських умінь, як-от: уміння оригінально створювати образ або об'єкт за власним малюнком (схемою) та відтворення образу із заміною окремих деталей; генерувати та втілювати художньо-естетичний власний задум, його функціональне призначення для ігор, праці, експериментування та побуту; планувати свої художньо-конструктивні дії та узгоджувати їх з іншими дітьми; володіти усіма способами художнього конструювання: проєктуванням, макетуванням, моделюванням, конструюванням, декоруванням; давати оцінку власній активності.

В експериментальних закладах дошкільної освіти здійснили аналіз, за яким визначали, чи відбувається там педагогічний супровід індивідуального маршруту формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну, зокрема які застосовуються форми, методи, засоби та прийоми.

Як відомо, у ЗДО «Wonderland» за філософією виховання щасливого майбутнього покоління в комфортній та сімейній атмосфері навчають дітей старшого дошкільного віку бути творчими, ініціативними та креативними; вивчають світ у дослідках та експериментах; з використанням Stem-іграшки досліджують та опановують закони природи; здійснюють пізнавально-дослідницьку та творчу діяльність через ліплення аплікацій та малювання. Кожна дитина старшого дошкільного віку відчуває себе на рівні з дорослим, а вихователі розуміють та шанобливо, вічливо, дбайливо реагують на потреби малюків.

Навчальна програма ЗДО «Мандаринка», увібравши найкращий світовий досвід, провадить унікальні інтегровані методики М. Монтесорі, ТРВЗ педагогіки, методики Зайцева, системи ейдетики на основі асоціацій і характерних особливостей предметів, методики Макато Шічіда. Освітня програма ЗДО ураховує

вікові особливості дітей старшого дошкільного віку з рокуванням сильних сторін особистості та формування компетентностей.

Образи навколишнього світу та літературних сюжетів через ліплення, аплікацію та малювання відображають у ЗДО (ясла-садок) №33 «Дивограй». На свіжому повітрі задовольняють потреби дітей старшого дошкільного віку в русі, відбувається спостереження за змінами кожної пори року та зорове розвантаження. Заняття садівництвом на підвіконні знайомить здобувачів дошкільної освіти зі світом рослин, їх ростом, особливостями догляду.

Приділяє увагу вихованню дітей старшого дошкільного віку і Сумський заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №10 «Малючок» м.Суми Сумської області. Тут проведення різноманітних активностей безпосередньо на природі не тільки зміцнює здоров'я дітей, а й сприяє кращому пізнанню природи. ЗДО як учасник рекорду України засвідчує найбільшу кількість занять доброти з братами нашими меншими – тваринами. У 2024 році з метою покращення ігрових майданчиків відбувся двомісячник благоустрою. У старшій групі на підвіконні висаджують міні-городини з перцем, томатом, цибулею, редькою, базиліком у судочках та зелень у незвичайних тканинних фігурках з можливістю зробити їй «модну зачіску».

Працюючи за освітньою програмою для дітей від 2 до 7 років «Дитина», заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №10 «Малючок» проголошує гуманний розвиток пріоритетним напрямом роботи. Вихователь, музичний керівник та керівник гуртка здійснюють освітній процес у ЗДО. Для дітей старшого дошкільного віку діє гурток англійської мови, де заняття проводять два рази на тиждень. Матеріальна-технічна база ЗДО у належному сучасному стані.

Пирятинський заклад дошкільної освіти «Ромашка» Пирятинської міської ради, спрямований на загальний розвиток дітей старшого дошкільного віку. Часто заняття тут проводять на лоні природи, де діти досліджують, експериментують, відкривають для себе загадковий світ природного довкілля.

Результати здійсненого аналізу уможливають зробити висновок про те, що в експериментальних ЗДО формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей

старшого дошкільного віку відбувається в інтеграції з іншими видами діяльності під час ігор, дослідів, експериментування, ліплення, малювання, аплікації тощо.

Наступна, третя педагогічна умова сприяє підвищенню у фахівців дошкільної освіти основ художньо-конструктивних умінь засобом інтерактивних форм взаємодії (Шелепко, 2023).

Передусім з'ясуємо визначення понять «методичний кабінет», «методична робота» та «методична діяльність», які спрямують нас на виявлення інтерактивних форм взаємодії педагогів для підвищення в них основ художньо-конструктивних умінь.

Організовує діяльність методичного кабінету та скеровує його вихователь-методист ЗДО. Якщо ж це малокомплектний ЗДО і такої посади не передбачено, то цю роль виконує директор закладу. За вимогами Закону України «Про дошкільну освіту» та «Про освіту», «Примірного Положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти» та інших нормативно-правових актів має бути організована робота методичного кабінету (Гриневич, 2018).

У статті «Методична робота в закладах дошкільної освіти: нормативно-правові аспекти» Т. Шинкар подає методичну роботу як багатоаспектне поняття, що передбачає виконання низки важливих завдань у закладі дошкільної освіти: систематичне вивчення стану освітнього процесу, професійної компетентності педагогів, динаміки змін у розвитку здобувачів дошкільної освіти; консультування та допомога педагогам щодо планування освітнього процесу з дітьми; організація співпраці з батьками; моделювання змісту, форм та методів освітнього процесу; підвищення педагогічної майстерності та вдосконалення професійної компетентності педагогів; вивчення, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду; створення сприятливого психологічного клімату в педагогічному колективі; добір та опрацювання методичної, наукової літератури та надання рекомендацій щодо її впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти тощо. Тому питання нормативно-правового забезпечення є першочерговим в організації методичної роботи в закладі дошкільної освіти (Шелепко, 2023).

Учені Н. Дудніченко, А. Єрмола, Н. Комаренко, В. Пікельна, О. Сидоренко суттєвою ознакою методичної роботи ЗДО вважають підвищення або вдосконалення педагогічної майстерності в умовах закладу дошкільної освіти, де вони й працюють. Відповідно до цього сутність методичної роботи ЗДО А. Богуш розуміє в активізації творчого потенціалу педагога як особистості. Крім того, Н. Комаренко, І. Зязюн, О. Чернишов, І. Жерносек та ін. зводять методичну роботу до підвищення кваліфікації та творчої майстерності (Богуш, 2022). Одним із пріоритетних напрямків сучасної освіти є стимулювання розвитку креативності педагогів закладу дошкільної освіти, їх професійного самовдосконалення та саморозвитку (за Л. Сущенко). Крім того, принципами методичної роботи є практична спрямованість, науковість, оперативність, мобільність, прогностичність, випереджальний характер; оптимальне поєднання індивідуальних, групових та масових форм методичної роботи (Тесленко, 2022: 42).

Щодо ключової мети методичної роботи з педагогами в закладі дошкільної освіти є декілька підходів (Присяжнюк & Уманська, 2018):

- створення розвитку професійної компетентності та професійної майстерності педагогів (В. Крижко та Є. Павлютенков);

- інформаційно-методичне забезпечення освіти як цілісної системи підвищення якості освіти дошкільних, навчання і виховання дітей (Б. Гершунський).

Головним завданням й обов'язком директора ЗДО та вихователя-методиста в методичній роботі ЗДО є надання систематичної, своєчасної і практичної допомоги вихователю (за Н. Корогод) (Тесленко, 2022).

У процесі спеціальної художньо-конструктивної підготовки в майбутніх інженерів-педагогів формуються інтелектуально-евристичні уміння (генерування ідей, використання аналогій і асоціацій) та інтелектуально-логічні уміння (аналізування, порівняння, акумулювання і використання творчого досвіду інших). Здібності, що можуть бути розвинені на основі художньо-конструктивних умінь та необхідні для художньо-конструктивної діяльності педагога, – це гарний естетичний смак, професійна мобільність та художньо-естетичне сприйняття навколишнього світу; здібність до структурно-функціональних й елементно-системних перетворень

відповідних об'єктів, до перекодування зорових просторових образів в умовні графічні зображення і, навпаки, умовних двомірних зображень – в об'ємні зорові образи; комбінування у взаємозв'язку із здатністю до мислення за аналогіями та контрастом (Харитонов, 2010).

Відображення методики організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО В. Ходунова в дисертації «Теорія і методика виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти» розглядає як складову естетично-регулятивного та класифікаційно-мистецького опанування вихователями основ комунікації з дітьми дошкільного віку (Ходунова, 2024: 119). Власне поняття «художньо-естетична культура педагогічних працівників ЗДО» В. Ходунова визначає як сукупність/єдність організаційних, творчих, наукових уявлень педагогів у розумінні особливостей роботи з дітьми дошкільного віку безпосередньо у формуванні впроцесі взаємодії з дітьми дошкільного віку останній отримує художньо-естетичних навиків, які становлять частину світосприймання педагогів (Ходунова, 2024: 73). У сучасній семантичній парадигмі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО педагогічну майстерність В. Ходунова проектує через смислову, ціннісну та соціально-ціннісну категорії (Ходунова, 2024: 119).

У дисертації «Підготовка майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку» Г. Борин виявляє художньо-конструктивні уміння, якими має володіти вихователь ЗДО і які він має формувати в дітей старшого дошкільного віку: завдяки технічним прийомам уміння виготовляти, художньо-декоративно оформляти вироби із використанням різних матеріалів та технік, використовувати набуту елементарну художню майстерність, реалізовувати власний творчий задум зі створення конкретного образу з використанням різних матеріалів; уміння аналізувати предмет для художньо-конструктивної діяльності (Борин, 2023: 27). При цьому педагогу в межах спеціальних принципів (міждисциплінарного підходу, позитивного емоційного фону навчання, самовибудовування творчих здібностей, урахування зони найближчого

розвитку в напрямі формування здобувачами освіти власних художньо-конструктивних умінь та навичок, діяльнісного підходу, застосування закономірності етноестетики) необхідно володіти художньо-конструктивними вміннями (Борин, 2023):

- інтеграцією знань із нормативних навчальних дисциплін, використанням їх гнучко та творчо в умовах самостійного пошуку нових знань та способів художньо-конструктивної діяльності;
- налагодженням творчого комфортного емоційно-позитивного фону навчання;
- створенням ситуацій успіху в художньо-конструктивній діяльності дітей старшого дошкільного віку;
- внутрішньою активацією та свободою дій під час вирішення конкретних завдань з художнього конструювання;
- педагогічними вміннями керівництва художньо-конструктивною діяльністю дітей з використанням традицій народного декоративно-прикладного мистецтва;
- порівнянням своєї художньо-конструктивної діяльності зараз та в минулому;
- організацією художньо-конструктивної діяльності дітей старшого дошкільного віку засобами етнопедагогіки (народні іграшки та традиції, свята, атрибути, сувеніри, прикраси тощо).

Крім того, у підручнику «Образотворче мистецтво з методикою викладання у дошкільному навчальному закладі» знаходимо спеціальні здібності педагога, необхідні для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку (Сухорукова, 2010), як-от:

- висока природна чутливість зорового аналізатора (почуття кольору, форми, світла, пропорції), яка забезпечує повноту сприймання;
- вміння руки майстра;
- емоційний настрій;
- образна пам'ять;
- художня уява;
- ставлення до зображуваного.

Дослідниця Г. Борин конктеризує ігрові здібності та уміння, необхідні для формування вихователем основ художньо-конструктивних умінь і навичок у дітей старшого дошкільного віку (Борин, 2023):

- здійснення «опредмечення» («оживлення») предмета;
- використання предметів-замінників;
- на основі неповного графічного зображення, або словесного образу створювати конткетний образ;
- для формування просторової уяви використання уявних образів багатовимірних об'єктів;
- реалізовувати уявні задуми.

Відповідно до класифікації *форм методичної роботи в ЗДО* В. Волкової, К. Крутій, О. Корнєєвої, Л. Швайки та ін., у закладі дошкільної освіти форми існують як *індивідуальні* (самоосвіта, анкетування, творчий звіт, атестація, курсова передпідготовка, післякурсів завдання, стажування, наставництво, консультація, взаємовідвідування), *групові* (творча група, ініціативна група, професійна мікрогрупа, консультації для спеціалістів, методичні об'єднання, засідання секцій, школа передового досвіду, школа молодого керівника, школа молодого вихователя, клуб творчих педагогів, авторська школа майстра, актив музичних керівників) та *колективні* (педагогічні ради, педагогічні читання, науково-практичні конференції, семінари, виставки тощо) (Тесленко, 2022: 42). Проте в методичній літературі є йінша класифікація форм методичної роботи, як-от: *традиційні, інтерактивні, інноваційні, колективні, епізодичні* тощо (Богущ, 2022).

Індивідуальні форми методичної роботи спрямовані на методичне самовдосконалення і відіграють важливу роль у підвищенні культурно-професійного рівня вихователя (за Л. Швайкою). *Групові форми роботи* об'єднують педагогів за інтересами, однією мікропроблемою чи окремим напрямом. Вони максимально враховують потреби, інтереси, компетентність і рівень фахової підготовки з проблем дошкільного виховання. *Колективні форми методичної роботи* мають сприяти виробленню єдиної педагогічної позиції і підходів до

важливих педагогічних проблем. Вони характеризуються незмінністю педагогічних кадрів та плановістю і періодичністю. (Тесленко, 2022: 42)

До *традиційних форм методичної роботи* як найбільш уживаних у закладі дошкільної освіти можна зарахувати інструктивно-методичні наради, семінари, семінари-практикуми, методичні об'єднання, педагогічні ради, наради, цільові семінари, педагогічні читання, співбесіди, наставництво, проблемні семінари, консультації, творчі та методичні групи, мікрогрупи, ділові ігри, школа педагогічної майстерності, тренінги, рольові ігри, самоосвіта, взаємовідвідування занять тощо. За своєю суттю традиційні форми передбачають передачу інформації, засвоєння знань та зорієнтовані на правильну відповідь.

Інноваційні форми методичної роботи в закладі дошкільної освіти – це нововведені форми (наприклад, педрада-коучинг, педрада-воркшоп). *Епізодичні форми* є несистематичними для використання у ЗДО. Такими можуть бути доповідь, проблемна дискусія, модерація виступів, літературний стенд, надихаюча промова, індивідуальний практикум, бесіда, презентація фільму тощо (Башкір, 2018).

Інтерактивні («інтер» означає «між» та активний – «дієвий») форми методичної роботи пов'язані із взаємодією вихователя з іншими педагогами та перетвореннями, що відбуваються внутрішньо (змінюються поведінка, переконання, цінності та погляди в педагога на удосконалення навколишнього природного простору). Перевагою інтерактивних форм методичного забезпечення, за Т. Бабюк та Н. Каньосою, є те, що вони спрямовані на професійне зростання педагогів, розвиток їх творчого потенціалу, удосконалення комунікативної компетентності, систематизацію та конкретизацію їх професійних знань, практичний розвиток певних умінь і навичок педагогів, а також активне використання інтерактивних методів навчання в роботі з дітьми старшого дошкільного віку.

Інтерактивні форми методичної роботи в ЗДО завдяки задіяванню всього потенціалу людини здатні підвищити педагога інтегральні, загальні та спеціальні (фахові) компетентності, їх рівень основ художньо-конструктивних умінь, подолати пасивність та невпевненість, боязкість зробити помилку, бар'єри в спілкуванні, дозволяють знайти нові рішення в педагогічних ситуаціях.

Серед інтерактивних технологій у ЗДО все частіше набувають популярності кейс-технології, що передбачають не тільки подання певної ситуації, історії, тексту («кейсу»), а й актуалізацію необхідного запасу знань та уявлень для їх вирішення. Цікавість кейс-технології в тому, що вона поєднує аналітичну, навчальну, та виховну діяльність педагогів ЗДО завдяки сюжетній, інформаційній та методичній структурі кейсу.

З-поміж форм методичної роботи інтерактивної творчої спрямованості вихователя-методиста А. Богуш у навчальному посібнику «Методична робота в закладах дошкільної освіти» виділяє такі, що представлено нижче.

Інтелектуальний тренінг – це форма методичної роботи, спрямована на розвиток певних інтелектуальних якостей, що входять до складу творчого мислення (у нашому випадку – це легкість (швидкість виконання художньо-конструктивних завдань); гнучкість (перемикання від однієї техніки художнього конструювання до іншої); оригінальність (незвичайність виконання ландшафтного дизайну); точність (чіткість створення нового художнього образу).

Навчальний тренінг спрямований на отримання педагогами нових знань та вдосконалення основ художньо-конструктивних умінь та навичок за двома напрямками навчання:

- збагачення перцептивної (будування образу співрозмовника), інтерактивної (можливість побувати в безлічі ролях) та комунікативної (налагодження необхідних взаємин з іншими) сторін спілкування;

- засвоєння необхідних знань і навчання необхідних видів поведінки ландшафтного дизайнера з управління, організації та керівництва художньо-конструктивною діяльністю.

Проблемний стіл – це форма методичної діяльності, що сприяє самоосвіті педагогів, розширенню їх уявлень та знань. Проблемний стіл може бути методом навчального тренінгу. До проблемного столу готують запитання для обговорення, здійснюють добірку необхідного списку літератури, формують міні-групи вихователів, створюють прес-центр, що робить висновки, надають рекомендації та розроблюють методичний бюлетень.

Аналіз конкретних ситуацій, їх обговорення, пошук необхідної інформації, знаходження різних підходів до конкретної ситуації – це те, що допоможе розібратися у створенні ландшафтного дизайну та сформує основи художньо-конструктивних умінь у педагогів (уміння аналізувати і синтезувати ситуацію, здійснювати причинно-наслідкові узагальнення, приймати правильні в конкретній ситуації рішення).

Круглий стіл – це форма обговорення вже відомої (або майбутньої) дизайнерської проблеми (ідеї) за порядком та черговістю виступів учасників. Правила проведення круглого столу: підбір теми; ретельний вибір питань для обговорення; розробка сценарію, правил проведення; вибір приміщення; установлення дати й тривалості; запрошення учасників; підготовка ведучого.

Естафету творчості використовують тоді, коли потрібно змодельовати художньо-конструктивну проблему і дібрати шляхи її вирішення. На великому аркуші перша група до цієї проблеми ставить запитання, передає її наступній групі, і так по колу, доки аркуш знову потрапить до стартової групи. Після всіх доповнень кожна група захищає проєкт художньо-конструктивної проблеми за своїми занотованими запитаннями на аркуші.

Ярмарок педагогічних знахідок – це форма роботи, основним призначенням якої є огляд та оцінка методичних здобутків педагогічних працівників (Дрозіч, 2018: 111).

Лабораторія педагогічних знань передбачає проведення теоретичного та практичного дослідження художньо-конструктивної проблеми.

Природнича лабораторія дозволяє педагогам моделювати природничі об'єкти та явища.

Книга педагогічних знахідок, завдяки якій молодші педагоги переймають педагогічну майстерність більш досвідчених педагогів завдяки передачі нових педагогічних ідей та методичних знахідок.

Педагогічне ательє, або педагогічна майстерня, – це трансляція педагогом колективу власних методів нестандартної педагогіки, нових технології та нетрадиційних форм з формування основ художньо-конструктивних умінь дітей

старшого дошкільного віку в ЗДО. Проводячи цю форму методичної роботи, обговорюють ідеї педагога-транслятора, виконують індивідуальні практичні завдання з можливістю їх використання в майбутньому.

Творча лабораторія, на якій відбувається ознайомлення з носієм нового педагогічного досвіду (дидактичними матеріалами, наочними посібниками тощо). Вивчають цей передовий педагогічний досвід для того, щоб творчо впровадити його в педагогічну діяльність. Учасники творчої лабораторії розробляють рекомендації з теоретичними положеннями, ідеями та висновками, що потім мають пройти апробацію.

Педагогічний клуб, який є однією з відкритих форм науково-методичної роботи і передбачає добровільні збори учасників на основі інтересу до проблем освіти (Семакова та Сіліщенко, 2012: 126).

Педагогічний прогноз – імовірне, обґрунтоване судження про перспективи можливих станів об'єктів її прогнозування в майбутньому, альтернативні шляхи та терміни реалізації означеного процесу, які формулюються на основі результатів спеціально проведеного дослідження (Онищук, 2016: 24)

Для задоволення потреб сучасного педагога та підвищення їх творчого потенціалу з формування основ художньо-конструктивних умінь у методичній діяльності варто використовувати нові інтерактивні форми взаємодії, а саме (Шелепко, 2023) :

- *соціально-психологічний театр* (або схожа форма – педагогічний плейбек), суть якого полягає в тому, що акторам і глядачам (і тих, і тих обирають серед педагогів) пропонують прожити на сцені своє минуле чи змодельовати майбутнє, побути тим, ким хочеться стати в реальному житті, або ж відтворити те, що існує в уяві (Л. Присяжнюк, Н. Уманська та ін.). За таким сценарієм педагогу-методисту можна запропонувати вихователям побути в ролі ландшафтного дизайнера; змодельовати свій робочий дизайн одягу; наявні проблеми та можливі шляхи (або варіанти) створення ландшафтного дизайну після завершення військового стану;

- *коучинг* як процес співробітництва, що проходить за певною системою та в ході якого коуч надихає на виконання художньо-конструктивних завдань з формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, сприяє збільшенню досвіду з оформлення ландшафтного дизайну, самонавчанню й особистісному мистецько-творчому зростанню педагогів;
- *віртуальний методичний кабінет* як рубрика на сайті закладу дошкільної освіти, де будуть розміщені сучасні навчально-методичні матеріали, з якими можна ознайомитися в електронному вигляді, роздруковувати, коригувати, додавати нові матеріали (наприклад, статті), використовувати в освітньому процесі, презентувати досягнення для інспекторсько-методичних комісій;
- *воркшоп* – діяльна технологія групової роботи, в основу якої закладено «інтенсивну групову взаємодію, спрямовану на отримання динамічного знання» (Шелепко, 2023);
- *тематичний марафон* як форма освітньої діяльності, перевагою якої є реалізація мотиваційних дизайнерських завдань з метою формування основ художньо-конструктивних умінь фахівців упродовж конкретно визначеного часу;
- *фестиваль педагогічних ідей*, на якому здійснюється пропаганда перспективного досвіду ландшафтного проєктування, обмін досвідом педагогічного супроводу з упровадження нових дизайнерських знахідок;
- *методичний аукціон*, на якому педагоги діляться ідеями ландшафтотворення;
- *методичний ландшафтний проєкт* досягнення мети через детальну розробку проблеми – технології ландшафтного проєктування, яка повинна завершитися реальним практичним результатом – створенням ландшафтного дизайну;
- *методичний бенефіс* – групова форма роботи, яка передбачає комплексне ознайомлення з носієм ефективного прогресивного педагогічного досвіду: доповідь-розповідь про зміст досвіду, вивчення творчої лабораторії (робочого кабінету педагога), ознайомлення з розробленими дидактичними матеріалами, конспектами занять, відвідування відкритих занять тощо (Шелепко, 2023);

- *віртуальний арт-ландшафт* як форма організації методичної роботи у вигляді створення онлайн проєкту ландшафтного дизайну.

Ефективність методичної діяльності зумовлена цілісністю та системністю організації традиційних та нетрадиційних форм роботи, на яких здійснюється не тільки науково-дослідна співпраця, а й апробація інноваційного педагогічного досвіду та самопрезентація особистостей вихователів як творчих педагогів-новаторів (Шелепко, 2023).

Для наставників експериментальних ЗДО передбачено різні форми методичної діяльності, як-от: педрада-коучинг, педрада-воркшоп, круглий стіл, семінари, тренінги. Конкретно для педагогів не проводять форми методичної діяльності, які спрямовані на формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку. Проте в них наявні такі основи художньо-конструктивних умінь, як уміння перетворювати художній образ у творчий задум; розуміти пропорцію, фактуру та кольорову гаму у створенні моделі (макету) виробу; втілювати проєктий задум традиційними та нетрадиційними техніками малювання.

Четверта педагогічна умова представлена педагогічною взаємодією з батьками з проблеми формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку через просвітницьку та мотиваційну діяльність.

На складність поняття «педагогічна взаємодія» вказують зарубіжні науковці (Дж. Аткинсон, В. Бурр, Е. Бершайд, К. Данцігер, Е. Джонс, Х. Кларк, Ф. Хайдер, Дж. Хоманс, Л. Фестінгер, С. Фіске, С. Форд). Проблему педагогічної взаємодії з боку психології та педагогіки вивчають українські вчені О. Друганова, С. Золотухіна та ін.

Педагогічна взаємодія – це узгодже на партнерську діяльність та співпраця педагога з батьками з індивідуальним внеском кожного для реалізації спільної мети – формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку. Одним з пріоритетних завдань закладу дошкільної освіти під час дії правового режиму воєнного стану є налагодження комунікації з усіма учасниками освітнього процесу, зокрема партнерської взаємодії між батьками та педагогічним колективом (Шелепко, 2023).

Педагогічна взаємодія педагога ЗДО із сім'єю – це двобічний (суб'єкт-суб'єктна), циклічний (прояснення очікувань від співпраці; погодження точок зору; проєктування взаємодії, соціально-педагогічний моніторинг її та рефлексія), поетапний процес співпраці. Можливий шлях педагогічної взаємодії педагога та сім'ї для реалізації цієї мети вбачаємо в мотиваційній та просвітницькій діяльності через:

- фомуванні спільних цілей реалізації мети;
- поділ процесу досягнення мети на певні функціональні дії учасників;
- об'єднання індивідуальних дій у спільні з узгодженою взаємодією, взаємозалежністю та координацією, єдністю виховних цілей в організації життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку;
- залучення педагогів та батьків до художньо-конструктивної діяльності;
- самоконтроль діяльності;
- досягнення результатів за поєднаними зусиллями педагога та батьків з повагою до інтересів обидвох сторін.

Конституція України, Закон України «Про освіту» (2017 р.), Закон України «Про дошкільну освіту» (2025 р.), Стандарт (2021 р.), Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020 р.) утверджують права та обов'язки батьків за навчання, розвиток та виховання дітей старшого дошкільного віку, демонструють їх як повноправних партнерів в освітньому процесі ЗДО.

Відповідно до Конституції України (1996 р.) батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття. Так батьки реалізують положення Закону України «Про освіту» (2017 р.) щодо осіб, які ще не досягли повноліття, та осіб з обмеженою дієздатністю. У цьому Законі наявна основна індивідуальна сімейна (домашня) форма здобуття освіти – це спосіб організації освітнього процесу дітей самостійно їхніми батьками для здобуття формальної дошкільної та/або неформальної освіти. Батьки мають право самі добирати способи та форми для реалізації дошкільної освіти. Органи місцевого самоврядування створюють умови для здобуття дошкільної освіти шляхом реалізації освітніх програм неформальної освіти для батьків. Оцінювання результатів навчання та присудження освітніх кваліфікацій здійснюються відповідно до законодавства (Порошенко, 2017).

У статті 55 Закону України «Про освіту» наведено права та обов'язки батьків здобувачів освіти. Відповідно до них виховання в сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості. Батьки мають рівні права та обов'язки щодо освіти і розвитку дитини. Вони зобов'язані виховувати в дітей старшого дошкільного віку відповідне ставлення до довкілля. Держава, яка захищає права сім'ї, надає допомогу батьками у виконанні своїх обов'язків (Порошенко, 2017).

Стаття 20 Закону України «Про дошкільну освіту» (2025р.) проголошує права та обов'язки батьків або осіб які їх замінюють, подібні до статті 55 Закону України «Про освіту». Тим паче стаття 6 Закону України «Про дошкільну освіту» декларує один із принципів дошкільної освіти – єдність розвитку, виховання та навчання вихованців забезпечується спільними зусиллями всіхучасників освітнього процесу. Стаття 8 Закону України «Про дошкільну освіту» (2025 р.) наголошує на ролі сім'ї в дошкільній освіті. Так, батьки повинні забезпечити здобуття дитиною дошкільної освіти в закладах дошкільної освіти, у дошкільних підрозділах юридичних осіб, зокрема й у закладах освіти, чи забезпечити її в умовах сім'ї за сімейною (домашньою) формою (Зеленський, 2025).

Варто зазначити, що заклад дошкільної освіти є місцем, де можна консультувати батьків, проводити освітні заходи, надавати інформацію про навчально-методичне забезпечення для здобуття дошкільної освіти. У ЗДО можуть діяти органи батьківського самоврядування. Педагогічна рада як колегіальний постійно чинний орган управління закладом освіти визначає шляхи співпраці закладу дошкільної освіти із сім'єю (Зеленський, 2025).

Дошкільна освіта є самостійною обов'язковою складовою системи освіти в Україні, яка гармонійно поєднує сімейне та суспільне виховання. Стандарт проголошує та конкретизує ідею солідарної відповідальності держави, громади, фахівців педагогічної освіти, інших фахівців з надання освітніх послуг, родини (Рогова, 2021).

За підтримки батьків в умовах родинного виховання та за різними освітніми напрямами в ЗДО формуються в дітей старшого дошкільного віку ключові компетентності. По суті до кожного освітнього напряму в Стандарті висвітлено

участь батьків як активних учасників освітнього процесу у формуванні тієї чи іншої компетентності. Так, цей документ утверджує політику України на зміцнення національних та культурних традицій сімейного виховання в єдності із суспільним (Піроженко, 2021; Рогова, 2021).

Значення родинного виховання у формуванні особистості та основ художньо-конструктивних умінь дитини старшого дошкільного віку є значним, тому забезпечення батьківського партнерства є необхідним за стратегічним напрямом розвитку освіти дітей раннього та дошкільного віку.

Технічний та технологічний прогрес, умови військового стану та безпекова ситуація в областях України сприяла тому, що заклад дошкільної освіти за допомогою сайту може організувати взаємодію всіх учасників освітнього процесу, створити віртуальну бібліотеку, своєрідний банк освітніх ресурсів, постійно оновлювати і поповнювати інформаційне наповнення сайту, використовувати ресурси онлайн-освіти, забезпечити залучення тимчасово переміщених дітей та їхніх сімей до різних програм з дошкільної освіти (Шелепко, 2023).

З'ясовано мету співпраці педагогів закладу дошкільної освіти з батьками дітей старшого дошкільного віку за умови організації *двох напрямків роботи*, зокрема (Шелепко, 2023):

– *просвітницької діяльності*, яку організовують з метою усвідомлення батьками власної ролі, значення сімейної педагогіки та оволодіння механізмами створення сприятливої, доброзичливої атмосфери в сім'ї задля формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку;

– *мотиваційної діяльності*, яка відбувається задля створення в батьків розуміння важливості формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей як майбутніх «творців-відбудовників» держави.

Пропонуємо завдання просвітницької діяльності педагога з батьками із формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, яку відобразили на рис. 2.8.:

➤ ознайомлення сім'ї з поняттями «художньо-конструктивні уміння», «ландшафтний дизайн»;

- пропаганда принципів формування основ художньо-конструктивних умінь в домашніх умовах;
- презентація методів, прийомів та засобів формування основ художньо-конструктивних умінь.

Рис. 2.8. Завдання просвітницької діяльності педагога з батьками із формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку

Для реалізації запропонованих завдань з *просвітницької діяльності* пропонуємо організовувати такі *форми*: консультації, педагогічної конференції аукціону; *методи*: навчальні дискусії, case-study, виготовлення інформаційних презентацій, трансляція необхідної інформації через Telegram-канал педагога (Шелепко, 2023).

Консультація як форма взаємодії з батьками тривалістю 1,2-2 год. проходить у вигляді «запитання-відповідь» складається із трьох блоків: групової дискусії, міні-лекції, структурованих вправ (Пасічник, 2016).

Педагогічна конференція-аукціон як форма роботи з батьками полягає в продажі певної ідеї, корисних порад в ігровій формі. Певні ідеї чи поради потім записують у картотеку або альбом.

У невеликих групах батьків від 6 до 10 осіб на *навчальних дискусіях* відбуваються обговорення певної проблеми. За формами дискусій розрізняють: *круглий стіл* – найвідоміша форма для обміну думок учасниками за умови повної рівноправності кожного; *симпозіум* – обговорення проблеми за повідомленням

учасників; *дебати* – спілкування за заздалегідь підготовленими виступами представників протилежних сторін і спростувань (Черепаня та Русин, 2020).

Case-study – аналіз конкретних практичних ситуацій, що виявляється від методу накопичення знань до практико-орієнтованого щодо реалізації діяльнісного підходу (Черепаня та Русин, 2020).

Вимоги до створення інформаційних презентацій для батьків передбачають: стисність, лаконічність і водночас інформативність матеріалу; всі використані скорочені теміни у презентації – розшифрувати, щоб вони були зрозумілі широкому загалу; на кожному слайді представити три види інформації (текст та картини); структурування поданого матеріалу на слайді з відповідним до нього заголовком; відведення місця для кожної ідеї на окремому слайді; головну ідею представляти в першому реченні на слайді, а другорядні деталі – внизу сторінки; наочне ілюстрування фактів з використанням символів, діаграм, таблиць, схем; малюнок має бути логічним доповненням до текстової інформації; відсутність орфографічних, граматичних та стилістичних помилок; використання анімації та звукового супроводу лише в тому випадку, якщо вони не заважають сприйняттю інформації.

Детальніше будь-яку проблему педагог може донести до батьків через *Telegram-канал* – інструмент месенджера Telegram. В освітній діяльності Telegram-канал – це можливість залучення декількох адміністраторів до ведення каналу; змога подати будь-який матеріал спрощено з використанням емодзі; створити опитування; поділитися тестовою, файловою інформацією, зображеннями у хорошій якості; розповсюдити інформацію з каналу шляхом поширення її у інших відкритих каналах; клікнути реакцію на інформацію тощо.

Згідно з цим *мотиваційна діяльність* педагога з батьками із формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку реалізується через практичне вивчення ролі природи, особливостей формування та розвитку дітей старшого дошкільного віку задля уникнення неправильного розуміння сім'ї про незначність художньо-конструктивної діяльності дітей цього віку. Мотиваційну діяльність рекомендуємо реалізовувати через такі *форми*: благодійні акції,

батьківські збори, вечори запитань та відповідей, засідання батьківського комітету;*методи*:створення груп батьків-порадників, круглі столи, тренінги, індивідуальні бесіди, майстер-класи (Шелепко, 2023).

На *благодійних акціях* можна не тільки звернути уваги на певну проблему, а й зібрати кошти для потреб ЗДО (або ЗСУ). *Батьківські збори* як спеціально організований захід, проведений з метою налагодження взаємодії, інформування, пізнання та комунікації, можуть бути основним способом спілкування педагогічного колективу з батьками. Ще однією інтерактивною формою взаємодії педагога та батьків є *вечори запитань та відповідей*, на яких дорослі об'єднують зусилля із формування, виховання та розвитку; створюють атмосферу емоційної підтримки та взаєморозуміння; задіюють психолого-педагогічні знання сімей з певної теми.

Засідання батьківських комітетів є добровільними органом громадського самоврядування, створеним на основі єдності інтересів батьків щодо реалізації прав та обов'язків своїх дітей старшого дошкільного віку під час організації їх життєдіяльності в закладі дошкільної освіти (Табачник, 2011). Серед найбільш активних батьків можна обрати людей для створення груп батьків-порадників, які будуть навати консультаційну допомогу іншим батькам. Аналіз виконання у ЗДО педагогічної взаємодії з батьками з проблеми формування основ дизайнерських умінь у дітей старшого дошкільного віку засвідчив свої певні особливості. Наприклад, Приватний ЗДО «Wonderland» м.Києва одним цілим узагальнює заклад освіти і батьків, які мають виростити дитину старшого дошкільного віку щасливою, здоровою, розумною та вихованою. Вони спільно підтримують запитання дітей, досліди та експерименти, що привчає малюків бути ініціативними, творчими та креативними. Можна сказати про високу довіру батьків до приватного ЗДО «Мандаринка» м. Києва, який працює вже близько двадцяти років та за час свого існування не закрив жодної власної локації. Цей освітній заклад турбується про добробут сім'ї як основи для майбутніх результатів батьків та дітей старшого дошкільного віку. Відкритий до співпраці з батьками ЗДО №33 «Дивограй» м. Києва дбає про спокій батьків, надсилаючи фотозвіт яскравої щоденної життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку. Батьки отримують зворотній зв'язок та вчасну

підтримку педагогів цього ЗДО. У Сумському дошкільному навчальному закладі (ясла-садок) №10 «Малючок» з батьками здійснюється співпраця з інтелектуального, музично-естетичного та фізкультурно-оздоровчого розвитку дітей старшого дошкільного віку. Взаємодія Пирятинського закладу дошкільної освіти «Ромашка» Пирятинської міської ради із сім'єю відбувається для задоволення потреб дитини старшого дошкільного віку в конструюванні з будівельного матеріалу, з деталей конструкторів, з паперу та картону, з природного матеріалу, з викидних матеріалів. Загалом вони реалізують реалізує функцію взаємодії із сім'єю через інформаційну складову, залучення сім'ї в освітній процес та активну позицію батьків. Експериментальні ЗДО у своїй взаємодії з батьками використовує такі форми, як день відритих дверей, просвітницька педагогічна наочність, індивідуальне та групове консультування, дискусії, батьківські конференції, семінари-практикуми, лекторії, сімейні свята, влаштування виставок дитячих та сімейних робіт.

Отже, педагогічна взаємодія педагога з батьками з проблеми дослідження має відбуватися в ЗДО як двобічна циклічна поетапна просвітницька та мотиваційна діяльність, котра забезпечить консенсус суб'єктів освітнього процесу у формуванні основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку. Так, у цьому пункті 2.3. ми проаналізували чотири педагогічні умови як відповідні педагогічні обставини, сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів ландшафтотворення розвивального середовища, які спрямовані на формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку, як-от: оновлення розвивального середовища як можливого варіанта сприятливої моделі організації освітнього процесу з використанням сучасних технологій; педагогічний супровід індивідуальної траєкторії формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку через форми, методи, засоби та прийоми; підвищення у фахівців дошкільної освіти основ художньо-конструктивних умінь засобом інтерактивних форм взаємодії; педагогічна взаємодія з батьками з проблеми формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку через просвітницьку та мотиваційну діяльності.

У цьому аспекті розроблено та обґрунтовано сутність педагогічних умов як відповідних педагогічних обставин, сукупності об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів ландшафтотворення розвивального середовища. Узагальнено чотири педагогічні умови, які спрямовані на формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну в закладі дошкільної освіти: оновлення розвивального середовища у вигляді особистісно-зорієнтованої моделі взаємодії учасників освітнього процесу, що поєднує сприятливий для життєвиявів сенсорно-пізнавальний простір, природне довкілля, світ культури, соціум, ігрове, мовленнєве середовище та середовище особистості дитини; педагогічний супровід індивідуальної траєкторії формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку; підвищення в педагогів закладів дошкільної освіти основ художньо-конструктивних умінь засобом інтерактивних форм взаємодії; педагогічна взаємодія з батьками через просвітницьку та мотиваційну діяльності.

Окрім цього, відбулося ознайомлення з уже створеним розвивальним середовищем у закладі дошкільної освіти, наявністю інвентаря та матеріалів для художньо-конструктивної діяльності; перевірено принципи створення природного розвивального середовища у ЗДО; промоніторено здійснення педагогічного супроводу індивідуальної траєкторії формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну; відстежено, як відбувається надання вихователем-методистом (або директором ЗДО) методичної допомоги педагогічним працівникам щодо підвищення у них основ художньо-конструктивних умінь; проаналізовано, як здійснюється в ЗДО педагогічна взаємодія з батьками в межах цієї проблеми. У результаті аналізу цих педагогічних умов у ЗДО з'ясовано, що недостає уваги приділяється формуванню основ художньо-конструктивних умінь. Результати констатувального експерименту налаштовують на проведення в наступному (завершальному) третьому розділі формувального та контрольного етапів експерименту з метою перевірки дієвості запропонованих нами педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

3.2. Упровадження педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну у закладах дошкільної освіти

На основі філософського, психолого-педагогічного аналізу першого та другого розділів дисертації, висновків констатувального експерименту з переважним перебуванням дітей старшого дошкільного віку на середньому та низькому рівнях сформованості основ художньо-конструктивних умінь, у цьому розділі поставлено мету формувального етапу експерименту – впровадити педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну. Педагогічні умови нами визначені як педагогічні обставини, сукупності об’єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів ландшафтотворення розвивального середовища.

Формувальний етапу експерименту проведено в період з 2023 по 2025 рр. через чотири стратегічні етапи/вектори: *проектний, дидактичний, методичний, консенсусний*. Дібрані чотири педагогічні умови обґрунтовані в попередньому розділі. З’ясовано поняття «*стратегії*» як мистецтва дослідника, що містить використання інтеграції векторів у взаємодії «дитина-батьки-педагог-ровесники», які спрямовують до ефективного отримання результату. Це еволюція успіху, яка демонструє, як чітко застосовані ресурси сприяли досягненню поставленої мети, завдань та очікуваних результатів (Шелепко, 2025). Далі на рис. 3.1 подаємо модель (від лат. *modulus* – зразок, аналог, міра) – схему формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку, що містить мету, завдання, етапи та зміст реалізації проблеми.

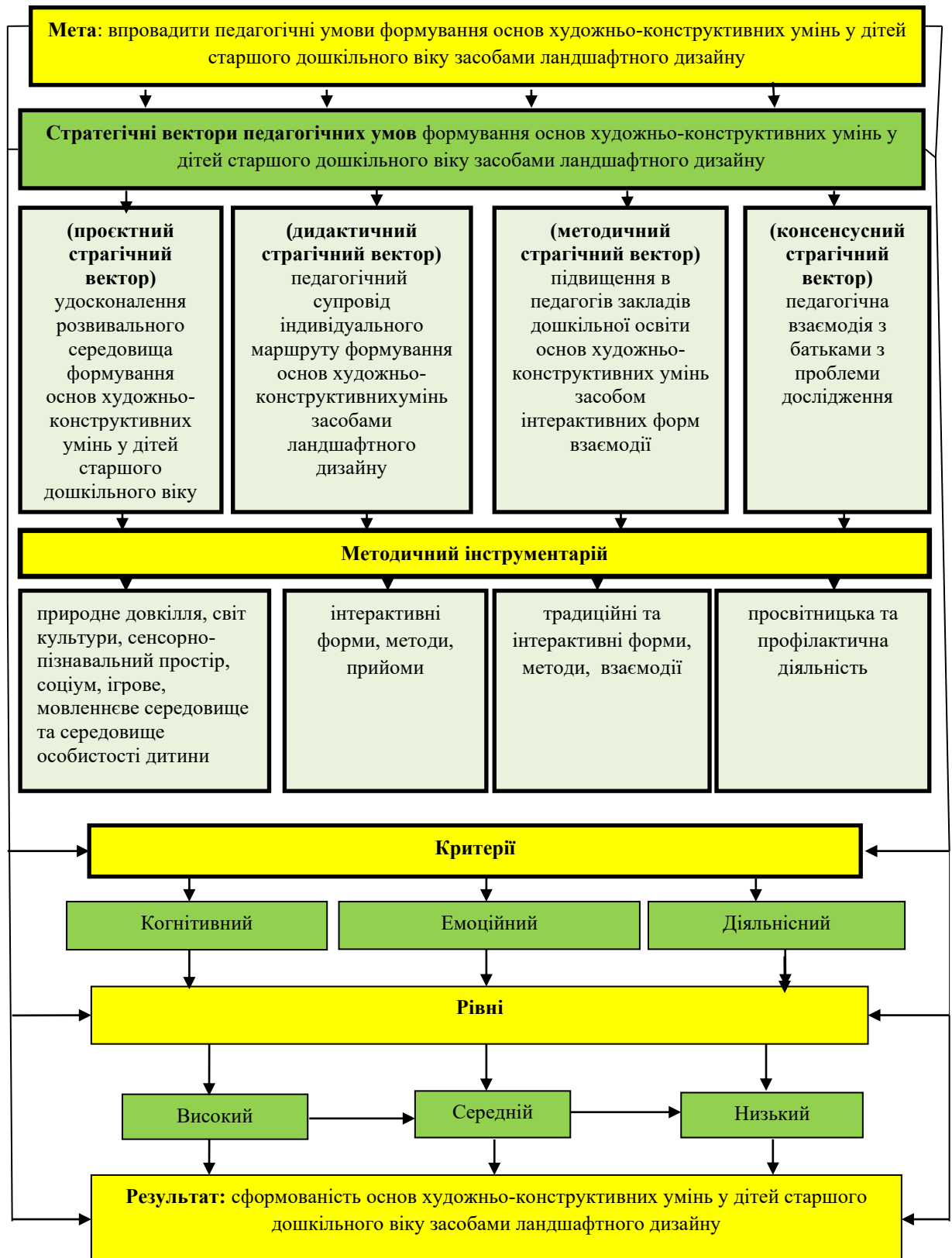

Рис. 3.1. Модель формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну

На основі вище зазначеної моделі, створено структуру упровадження педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну зображена в табл. 3.1

Таблиця 3.1

Структура упровадження педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну

Педагогічна умова	Стратегічний вектор педагогічної умови	Завдання
створення розвивального середовища як можливого варіанта сприятливої моделі організації освітнього процесу з використанням сучасних технологій для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку	проєктний	❖ ознайомити дітей старшого дошкільного віку зі зразками ландшафтного дизайну, рослинами рідного краю та екзотичною флорою, природними та штучними матеріалами, необхідними інструментами; ❖ створити розвивальне середовище ландшафтного дизайну в ЗДО з особистісно-зорієнтованою моделлю взаємодії учасників освітнього процесу, що поєднує сприятливе для життя середовище природне довкілля, світ культури, сенсорно-пізнавальний простір, соціум, ігрове, мовленнєве середовище та середовище особистості дитини
педагогічний супровід індивідуального маршруту формування основ художньо-конструктивних умінь засобами ландшафтного дизайну	дидактичний	❖ долучити дітей старшого дошкільного віку до споглядання, милування, вслуховування світу природи; ❖ залучити дітей старшого дошкільного віку до створення мистецького світу ландшафтного дизайну через інтерактивні форми, методи, прийоми
підвищення у педагогів закладів дошкільної освіти основ художньо-конструктивних умінь	методичний	❖ запропонувати педагогам перелік наукової літератури зі створення ландшафтного дизайну в ЗДО; ❖ створити умови для самовдосконалення,

засобом інтерактивних форм взаємодії		педагогів та підтримки їх творчих інтересів; ❖ застосування інтерактивних форм взаємодії для підвищення в педагогів закладів дошкільної освіти основ художньо-конструктивних умінь
педагогічна взаємодія з батьками через просвітницьку та мотиваційну діяльність	консенсусний	❖ створити атмосферу зацікавленості батьків у формуванні основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну; ❖ проведення просвітницької та мотиваційної діяльності з батьками дітей старшого дошкільного віку з проблеми дослідження

Формувальний етап експерименту почався із проєктного стратегічного вектору першої педагогічної умови – створення розвивального середовища як можливого варіанта сприятливої моделі організації освітнього процесу з використанням сучасних технологій для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку. Резюмуючи попередній констатувальний етап, зазначимо, що недостатньо уваги приділено саме цій проблемі. Відтак на формувальному етапі було ознайомлено дітей старшого дошкільного віку зі зразками ландшафтного дизайну як нового напрямку ландшафтно-архітектури, рослинами рідного краю та екзотичною флорою, органічним з'єднанням природних елементів зі штучними матеріалами, необхідними інструментами. Відбулося знайомство дітей старшого дошкільного віку зі зразками ландшафтного дизайну – зимовим садом, малими архітектурними формами, різними атриумними просторами, внутрішніми двориками, що позитивно вплинуло на їх психофізіологічний стан.

Дітей ознайомлювали з рослинами рідного краю, зокрема з тими деревами, що характерні для зони мішаних лісів та лісостепової території, однорічними, дворічними, багаторічними, трав'янистими вічнозеленими рослинами (декоративно-листяними та квітучими), ампельними та виткими рослинами, водними рослинами та сукулентами. Здійснювали показ екзотичної флори, що можна виростити в наших

широтах – мурайю (деревом японських імператорів), каріссою (кімнатною сливою), евкаліптом цитрусовим (лікарською рослиною з фітонцидними властивостями), маракуєю з їстівними плодами та лікувальними властивостями, вельвічією (рослиною з двох довгих листків, що ростуть від землі), макадамією («діамантовим горіхом» з декоративним листям, баухінією (рослиною, схожою до орхідеї), фрейсінетією (кімнатною ліаною), брахіхітоном (пляшковим деревом), спатодей («вогняним деревом») тощо. Шляхом використання флори й фітокомпозиції у проєктуванні штучного архітектурного середовища відбулося ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з фітодизайном. Штучні матеріали, які демонстрували дітям – деревопластик (стійкий до вологи та ультрафіолету матеріал з деревини та полімеру); штучна трава та покриття, що виглядає як природна трава та не потребує особливого догляду; бетоном, з якого оформлюють декоративну стіну, доріжки тощо; металом, з якого виготовляють гойдалки та інші малі архітектурні форми; led-освітлення (універсальні світлодіодні світильники) тощо. Окрім вже знайомого садового інвентарю, дітям старшого дошкільного віку показали інші інструменти (газонокосарку, тример), з правилами їх безпечного використання дорослим та відповідним робочим одягом.

Далі ми створили розвивальне середовище ландшафтного дизайну у ЗДО з особистісно-зорієнтованою моделлю взаємодії учасників освітнього процесу, що поєднували сприятливе для життєвиявів природне довкілля, світ культури, сенсорно-пізнавальний простір, соціум, ігрове, мовленнєве середовище та середовище особистості дитини. Сутність особистісно-зорієнтованої моделі полягала у організації педагогічного впливу з диференційованим та інтегрованим змістом освітнього процесу ЗДО з метою формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку.

Удосконалили універсальний ландшафтний дизайн вже наявного предметного довкілля ЗДО, в якому воз'єднали природне (жива і нежива природа), предметне (об'єкти природи), соціальне (взаємодія вихованців між собою) та особистісне (внутрішнє формування основ художньо-конструкторських умінь кожного) середовища (Отченко, 2019).

Малі архітектурні форми (альтанки, павільйони, арки навіси; вуличні вази, вазони і амфори; декоративна та ігрова скульптура; лавки, лави, столи; сходи, балюстради; паркові містки; огорожі, ворота; інформаційні стенди, дошки, вивіски; інші елементи благоустрою, визначені законодавством) пропонували виконати у відповідності до вікових особливостей дітей старшого дошкільного віку, з урахуванням можливостей для формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей з інвалідністю у відповідності до ДБН В.2.2.-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд». Серед наданих рекомендацій для цього: передбачення умов безперешкодного пересування по території ЗДО (за ДБН Б-2.2-12, ДБН Б-2.2-5, ДБН Б-2.3-15) з системою засобів орієнтації та інформаційної підтримки; шириною пішохідних переходів не менше 1,8 м.; до укриття обладнати підземні та наземні переходи з пандусами та пологим спуском (або ліфтом); сходи і пандуси повинні мати з обох боків поручні на висоті 0,5 м тощо (ДБН В.2.2.-40:2018).

Композиційним рішенням на території стали клумба, альпійський та звичайний сад, город, «місце відпочинку», метеомайданчик, де діти старшого дошкільного віку змогли зайнятися художнім конструюванням, досліджували рослини, робили прогулянки та просто відпочивали. Неодмінним об'єктом природи у дворі кожного ЗДО є клумба – найпоширеніший вид квітного оформлення на ділянці. Вона може бути плоскою, або піднятою поверхнею на 10-15см. Таке положення дозволяє оглядати її з різних боків та працювати на ній. На ній необхідно висаджувати не більше 2-3 видів квітів, добре поєднуються між собою за формою, висоті, забарвленню. У центрі розміщують високі вічнозелені рослини, які розсаджувати вільно, пухко, врозкид, а по краях – низькі квіти, які розташовані більш щільно. Найкраще висаджувати компактні низькорослі однорічні (сальвія блискуча, алиссум тощо) та дворічні рослини (незабудки або віола тощо). Проте можна садити й багаторічні рослини (аквілегії, анемона, арабіс тощо). Квіти підбирають так, щоб кінець цвітіння одного виду або сорту збігався з початком цвітіння іншого (Отченко, 2019).

Пропонували по периметру ЗДО у вигляді квадрату (якщо дивитися зверху) посадити сад, де посадити українські фруктові дерева та кущі. Всі рослини

розмістити естетично, з дотриманням кольорової гами та різноманітності. Також подали ідею у створенні невеликих городів (2 на 5м), які обмежені одне від одного стежкою. І на кожному городі навесні садити разом з дітьми овочеві культури та ставити таблички з назвою овочів, які посадили (Отченко, 2019).

«Місце відпочинку» розташувалося у вигляді дерев'яної альтанки, в якій розміщено лозоплетені стільчики, де діти старшого дошкільного віку відпочивали після художнього конструювання, пити воду, чи сік; грати в кафе; педагоги проводити з дітьми старшого дошкільного віку вступні й заключні бесіди про ландшафтний дизайн (Отченко, 2019).

Неодмінним атрибутом є розміщений метеомайданчик, який дав змогу ознайомити дітей старшого дошкільного віку з основними стандартними метеорологічними приладами (сонячний годинник, флюгер, термометр; барометр, дощомір), із технікою спостережень та методикою оброблення результатів. Тут утворилися умови для проведення художньо-конструктивної діяльності, спостереження за погодою, сезонними явищами природи, а також вивчалися мікроклімат на території закладу. Результати спостережень вихователі разом з дітьми старшого дошкільного віку фіксували у щоденнику спостережень (Отченко, 2019).

Щоб удосконалити куток природи всередині експериментальних ЗДО пропонували розмістити стандартне (шафа, в якій зберігаються предмети догляду за об'єктами кутка природи) та нестандартне (невеликі оригінальні стовбури дерев, декоративні ґрати, на яких розміщують кімнатні рослини (прямі, виткі та повзучі), клітки, пластикові тощо) обладнання (Отченко, 2019).

Також у кутку природи пропонували розмістити такі нестандартні матеріали, що показані у табл. 3.2. (Отченко, 2019).

Таблиця 3.2

Нестандартні матеріали та приклади їх оформлення всередині булінків ЗДО

Нестандартні матеріали	Приклад оформлення нестандартних матеріалів
Красознавчий та країнознавчий куточки	Не шкідливі українські та екзотичні рослини. Фольклор і авторські твори (казки рослин, тварин); герб і прапор міста, чи села; фото національних символів-рослини (калина, верба, дуб, тополя) мультимедійні навчально-ігрові посібники держави, міста, чи села
Гербарій рослин, який під час праці, прогулянок та екскурсій збираємо разом з дітьми старшого дошкільного віку. Екібани та різні поробки з природного матеріалу	Зібрані квіти поміщаємо в книги. Коли квіти підсохнуть, кладемо їх у прозорий целофан і прикріплюємо їх на стіну
Характеристики живих об'єктів куточка та рекомендацій щодо догляду за ними	Інтелектуальні картки
Колекції ґрунтів та каміння	У прозорий міцний пластик поміщаємо щари ґрунту. Каміння розкладаємо у невеличкі коробочки, на яких підписуємо назву каменю
Зображенням пір року та явищ природи	Ілюстрації, картини у форматі А3
Правила взаємодії з рослинами та тваринами	Ілюстрації-схеми, на яких показано правильну поведінку під час праці в природі та під час взаємодії з рослинами і тваринами
Екологічні ігри, природознавча література, дидактичні посібники	Збірка екологічних ігор з ігровими експериментальними секторами природних матеріалів для художнього конструювання, дидактичних та настільних ігор, дослідів та експериментів
Великі тематичні стіни-картини на природню тематику (наприклад, на тему «Природні зони України: рослинний і тваринний світ» — «Мішані ліси», «Лісостеп», «Степ», «Карпати», «Кримські гори»);	Стіни-картини розмістити на стіну, або на каркас
Зменшені моделі природних об'єктів	Поміщаємо, відповідно до умов розміщення предметів в групі (наприклад, на тему: «Космос»—ракета, планети,

	виготовлені технікою пап'є маше; Сонце, які можна підвісити на нитки до стелі)
Анімаційні картини природи (наприклад, водоспад, хмари, веселка, дощ тощо)	На стіну прикріплюємо картину, недалеко біля розетки
Цифрові музичні фоторамки	Через які можна знімати весь процес художнього конструювання
Пластикові банки з камінцями та ракушками у воді	Для бесід з елементами релаксації

Примітка. Таблиця 3.2 систематизована автором у 2019 році (доповнена)

До світу культури долучено дітей старшого дошкільного віку безпосередньою взаємодією з природою з емоційним переживанням від воз'єднання з навколишнім красивим середовищем, задовольняючи їх пізнавальні інтереси, що згодом стануть їх мотивом до творчості. В емоційно-насиченому партнерському відношенні з дітьми старшого дошкільного віку створювали у ЗДО «куток художніх студій», «куток дизайнерських уявлень», «куток мистецтва», «куток живої природи», «куток митців», «куток натхнення», «кімнату здійснення мрій».

Надихнувшись найбільшою у світі сферичною будівлею-дисплей MSGSphere у Лас-Вегасі (див рис.3.2.), удосконалення сенсорно-пізнавального простору ЗДО виконали через створення полісенсорних кімнат (див. рис.3.3), у яких художньо-конструкторська діяльність була присвячена якійсь природній темі, де дітям за допомогою проекторів, ноутбука та колонок створювалася атмосфера природи та ландшафтного дизайну. Наприклад, показували які рослини квітнуть на луках, лісах, у горах, біля водойм тощо. У такому середовищі діти старшого дошкільного віку відчували себе частиною великої матінки Природи та ландшафтними дизайнерами.

Рис. 3.2. MSGSphere у Лас-Вегасі (екзосфера та ендосфера)

Рис.3.3. Полісенсорна кімната у ЗДО

У полісенсорній кімнаті (кімнаті-кінотеатрі) зображення від проєкторів, що розташовані в центрі кімнати проєктувалися на всі мультимедійні стіни. Колонки розташовані на кожній стіні створювали потужну атмосферу реальності. Доповнювали чарівну кімнату світлодіодні лампочки. На такій мультимедійній стіні діти за допомогою спеціальних кольорових ручок змогли малювати, чи писати. Наприклад, вихователь після садіння насіння овочевих культур пропонує дітям старшого дошкільного віку уявити які виростуть плоди з насіння, тих овочів, що посадили та намалювати їх. Зображення малюнків зберігалися в ноутбук в спеціальну папку. Потім під час зустрічей з батьками показували їх їм (Отченко, 2019).

Повністю задовольняючи потребу у спілкуванні з іншими та завдячуючи творчості діти старшого дошкільного віку відчували задоволення спільною діяльністю, бачили й аналізували поведінку ровесників, разом піклувалися рослинами. Для поповнення ігрового середовища у ЗДО пропонували дітям старшого дошкільного віку умови для різнобічного розвитку кожної особистості, відкриваючи можливості для конструкторських та будівельних ігор, ігор-подорожей, ігор-дії, творчих ігор, сюжетно-рольових ігор та рольових ігор.

Удосконаливши розвивальне середовище у ЗДО, розглянули чи здійснюється у них *педагогічний супровід індивідуального маршруту формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну* (дидактичний стратегічний вектор методики).

Спостереження експериментальних ЗДО засвідчили, що тут недостатню увагу приділяється саме педагогічному супроводу з формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну, тому на дидактичному стратегічному векторі формувального експерименту долучити дітей передшкільного віку до споглядання, милування, вслуховування світу природи за когнітивним, емоційним та діяльнісним критеріями художньо-конструктивних умінь. Перш за все було ретельно продумано та намічено форми, методи та прийоми, продумали необхідний матеріал (лопатки, вазони, вода, лійки, миски, баночки, трубочки для розпушування ґрунту) та малі архітектурні форми на території ЗДО, по якій рухатимуться діти старшого дошкільного віку.

З метою формування основ художньо-конструктивних умінь засобами ландшафтного дизайну за когнітивним критерієм з дітьми старшого дошкільного віку проведено геокешинг (див. Додаток Д), на якому споглядалося і милувалося красою і неповторністю зелених та квітучих насаджень, вслуховування до співу пташок, шелесту трав й листя від вітру, намагання почути та побачити вигаданих персонажей та ситуацій, які можуть виникнути у природі тощо. Під час цього спостереження використовували методи (порівняння, «заняття-подорожі», картинна галерея, проєкт, екологічна акція) та прийоми («навушники» та «бінокль», ланцюг логічних запитань, прийом екологічної емпатії та рефлексії, прийом схеми-моделі).

Проведений геокешинг відбувалися за принципами: краєзнавчості (спостерігати типові для місцевості ландшафтів та фітоценозів), сезонності (проводити прогулянки у тих місцях, де можна найкраще побачити характерні ознаки сезону), повторності (відвідувати одні ж і ті самі місця на ділянці ЗДО протягом року).

Здобувачі дошкільної освіти на геокешингу знаходили та порівнювали величину «великий-маленький-середній», «вищий-нижчий», «довший-вужчий»;

колір «яскравий-помірно яскравий», «який колір»; форму «квадратний», «овальний», «у формі трикутника», «прямокутний», «циліндричний», «конусоподібний» рослин та малих архітектурних форм; розташування об'єктів «хаотичне», «по колу», «лінійне», «далеко-близько», «праворуч-ліворуч», «зверху-знизу-збоку», «над-під»; множину «багато-мало», «однаково», «порівно», «усі», «кожний», «будь-який», «скільки», «скільки», «останній».

У потрібному місці, заплющуючи очі, педагог малював у дітей віртуальний світ природи з його природними та штучними ефектами методом «заняття-подорож».

Здійснювали поетапний геокешинг методом проєктів «Що таке ландшафт», «Природничий калейдоскоп», «Де живе вітер», «Світ підземелля», «Звідки з'являється дощ», «Фантастичні герої», «Любов до природи врятує світ» на основі взаємодії з дітьми старшого дошкільного віку, що підвищило їх мотивацію до ландшафтного дизайну, інтелектуальні здібності з природничої тематики та сформувало навички пошуково-дослідницької технології.

Методом екологічних акцій «Слід на землі», «Посадимо дерево», «Джерело життя», «Ти і я – одне ціле», «Скаженню сміттю “Ні”!» як спеціально організованої діяльності з екологічної проблеми викликали позитивні зміни в природничих екосистемах та антропогенному середовищі.

Прийомом «бінокль» здобувачі дошкільної освіти фокусували свою увагу на об'єктах довершеної природної форми, розглянути їх під новим кутом зору, помітити чого їм не вистачає, що необхідно прикрасити та довершити до ідеалу. Ланцюгом логічних запитань шукали шляхи прикращення природи. Зануритися у світ природних звуків і методій власної душі, порівняти й уподібнити ці звуки забезпечив прийом «навушники».

Появою співпереживання до землі та її живих мешканців став прийом екологічної емпатії. Прийомом екологічної рефлексії діти старшого дошкільного віку аналізували свою поведінку та діяльність ровесників у природі.

Ознайомлення дітей передшкільного віку з явищами природи ще й проходило під час перегляду пейзажних картин українських художників Є. Малишева («Літня галявина», «Осінній день»), В. Іцкович («Моя Україна», «Де найкраще місце на

землі», «Іней», «Тиша», «Осінь»), В.Тимків («Зима», «Водоспад», «Гори», «Майже осінь», «Самотність», «Ой море, море»), Л.Федорова («Соняшники», «Дівчина, що грає на скрипці», «Березова алея. Весна», «Місце для рибалки. Літо», «Українське подвір'я», «Морський пейзаж») тощо. Після перегляду пейзажних картин діти старшого дошкільного віку створювали власні пейзажні ілюстрації.

У геокешингу ми перейшли до входження до художнього конструювання. Для цього ми провели знайомство дітей старшого дошкільного віку з різними видами мистецтва:

- живописом як ілюстраційним зображенням ландшафтного дизайну колірним поєднанням для передачі настрою, оригінальності зображення, фактури;
- скульптурою як об'ємної тривимірної фігури, виконаної з твердих чи пластичних матеріалів;
- архітектурою як мистецтвом проєктування, проведення забудови та її художнього оздоблення; як готового продукту проєктування;
- літературою як сукупності друкованого та писаного продукту, створеного певним народом;
- театром як сцещічного мистецтва перевтілення акторів як ландшафтних дизайнерів;
- музикою як виду мистецтва з передачі людиною свого настрою, ідей, мрій у вигляді сукупності звуків.

Оскільки одним із засобів художньої виразності у живописі для відтворення природи є колір, то ознайомлювали дітей старшого дошкільного віку з основними кольорами – червоним, жовтим і синім, з яких утворюються нові відтінки. Експериментували із поєднанням кольорів, шукали подібні відтінки у природі. Навчалися технікам створення тла та зафарбовування.

За допомогою картин природничої тематики різних пір року наглядно показували які ще є засоби виразності у живописі: колорит (відповідність і злиття кольорів на малюнку), світлотіннь (освітлення предметів світлими і темними тонами), малюнок (основа для накладання форми та будови), композицією

(розміщення зображувальних об'єктів), перспективою (зображення глибини простору), деталями (елементи для відтворення ідеї ландшафтного дизайнера).

У контексті ознайомлення та використання засобів виразності у живописі, залучили дітей до поєднання нетрадиційних технік малювання: малювання пальцями, долоньками, стопою, печаткою (штампом) листя (картоплі), зубною щіткою, ватною паличкою, кляксографією, монотипією, ниткографією, ґратажем, акватипією, восковою крейдою (свічкою) з гуашшю, технікою продавлювання жорстким пензлем тощо. Дослідниця І. Войтюк у дисертації «Корекція мислення дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями засобами нетрадиційної зображувальної діяльності» виділяє основні зображувальні матеріали для нетрадиційної зображувальної діяльності, як-то: фарби (гуаш, акварель), крейдочки, харчові барвники, білило, олівці, фломастери, поролон, губки штапки, пензлики різних номерів, ватман, палітра, шпалери, папір для малювання, мольберти, дерев'яні дощечки, береста, коктейльні трубочки, нитки, штучне скло, зубні щітки, висушені суцвіття, тички (Войтюк, 2020: 86).

Для розробки програмно-методичного комплексу розвитку мислення дітей старшого дошкільного засобами нетрадиційних технік малювання І. Войтюк в основу покладено принципи: цілеспрямованості; зони найближчого розвитку, принцип діяльнісного підходу; індивідуального та диференційованого підходу, єдності діагностики та корекції, врахування вікових та індивідуальних особливостей дитини, випереджального характеру корекції (Войтюк, 2020: 37).

Ознайомили з формою як ще про один засіб художньої виразності, вчили дітей цього віку розпізнавати у природі нові геометричні фігури, їх властивості та особливості. Видозмінювати геометричні фігури шляхом поділу на частини та склання з елементів цілого. Знаходили скульптури у природному середовищі, спостерігали за структуруванням їх деталей, виділяли частини певної скульптури.

Переглядали архітектуру, що знаходиться на території ЗДО, оцінювали їх форму, міцність, матеріал, поєднання кольорів, вчили самостійно аналізувати об'єкти.

Відбулося знайомство з художніми засобами виразності скульптури та архітектури: об'ємом (об'єкт у тривимірному просторі), світлотінню (як засобу вираження об'єму), фактурою (оброблення поверхні будь-якого матеріалу) й пропорційністю елементів (співвідношення двох, або більше предметів).

Діти старшого дошкільного віку дошкільної освіти мали можливість усвідомити, що особлива сценічна мова та рухи тіла використовує актор театру.

Таким чином, геокешинг став місцем для інтеграції різних видів мистецтва – живопису, скульптури, архітектури, літератури, театру, музики.

Викликані у дітей старшого дошкільного віку позитивні почуття від споглядання, відкриття та дослідження краси природи на геокешингу, допомогли їм підібрати необхідні слова оцінки до побаченого «гарно», «красиво», «чудово», «супер», «вау» «сподобалося». Присутніми були і негативні емоції у вигляді вигуків «так не гарно», «погано», «так не можна робити» та ін..

Наявність власних естетичних уподобань, оцінок та прояв художнього смаку до природи, її об'єктів та різновидів мистецтва спонукав до позитивно-емоційного ставлення до ландшафтного дизайну. Тому для формування другого, емоційного критерію формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку відбулося через спілкування в колі як формі організації освітньої роботи у ЗДО зі створення емоційного настрою, концентрації уваги та психологічно комфортної атмосфери.

На наступному етапі залучили дітей старшого дошкільного віку до створення мистецького світу ландшафтного дизайну через інтерактивні форми, методи, прийоми, техніки. Логічним продовженням після формування когнітивного та емоційного критеріїв формування основ дизайнерських умінь у дітей 5-7 років є діяльність, пов'язана із удосконалення діяльнісного критерію. З цією метою здійснено добір і проведення *інтерактивних форм* з дітьми старшого дошкільного віку: мистецькі або художньо-педагогічні спілкування, ігри-стратегії, самостійна дизайнерська діяльність дітей, арт-проекти (додаток Е); *методів*: конструктивна творчість, творче моделювання, генерування ідей, алгоритм дій; *прийомів* «ритуал дякую за проведenu дизайнерську роботу», щоденник успіху, слічення, сканування,

структурування, систематизації, перекодування, угруповання, добування, асоціації; *способів*: проєктування, макетування, моделювання, конструювання, декорування.

Першими організовані з дітьми старшого дошкільного віку практичні інтегровані мистецькі або художньо-педагогічні спілкування у вигляді дизайнерської майстерні за алгоритмом, поданим на рис. 2.7 та за прийомами конструктивної творчості.

Після розумових дій аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення уявлень дитини старшого дошкільного віку про ландшафтний дизайн на мистецьких або художньо-педагогічних спілкуваннях далі провели ігри-стратегії «Вигадуємо» і «Мислимо». На грі «Вигадуємо» генерувався ігровий задум на вдосконалення навколишнього природного простору, його об'єктів та подальша сюжетна лінія. У грі «Мислимо» до вигаданого ігрового задуму на попередній грі складалася алгоритм дій учасників гри, заздалегідь домовившись з іншими.

Поспілкувавшись та узгодивши дій з ровесниками у іграх-стратегіях, діти старшого дошкільного віку проводили артпроєкт «Ландшафтники» – це завершена художньо-конструкторська діяльність, що спрямована на створення ландшафтного дизайну.

Після опанування способами проєктування, макетування, моделювання, конструювання, декорування діти старшого дошкільного віку займалися створенням ландшафтного дизайну у самостійній дизайнерській діяльності «Ландшафтні фантазії».

По суті далі реалізована *третя педагогічна умова – підвищення у педагогів закладів дошкільної освіти основ художньо-конструктивних умінь (методичний стратегічний вектор методики)*. З метою ознайомлення педагогів з ландшафтним дизайном спочатку запропонований дайджест наукової літератури (додаток Є).

Засобом інтерактивних форм взаємодії (Додаток Ж) (інтелектуального тренінгу, естафети творчості, соціально-психологічного театру, методичного ландшафтного проєкту) та методів (аналізу, синтезу, порівняння, моделювання,

художнього конструювання) підвищували у педагогів основи художньо-конструктивних умінь.

Завдяки інтелектуальному тренінгу «Ландшафтний дизайн – це естетичний символ у закладі дошкільної освіти» у педагогів розвивалися певні інтелектуальні якості, що входять до складу творчого мислення (легкості, гнучкості, оригінальності, точності). Розглядався історичний розвиток ландшафтного дизайну на теренах України та загалом Європейського континенту. Моделювалися ситуації новизни і невизначеності ландшафтного дизайну у ЗДО. Ігровий характер педагогічної взаємодії між учасниками інтелектуального тренінгу створив невимушену, довірливу, привітну атмосферу, тобто налагодив творчий комфортний емоційно-позитивний фон. Педагоги інтегрували знання із дошкільної педагогіки, дитячої психології, методики ознайомлення дітей з мистецтвом, методики природознавства, з їх гнучким та творчим використанням в умовах самостійного пошуку нових знань та способів художньо-конструктивної діяльності.

Моделювалася художньо-конструктивна проблема і добиралися шляхи її вирішення на естафеті творчості «Формуємо основи художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку: шляхи та перспективи». Взяли за основу аркуш паперу формату А3, на якому записувалися цікаві шляхи та перспективи формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну у ЗДО:

- задіявання всієї сенсорної системи дітей старшого дошкільного віку під час різних активностей;

- добір іграшок конструкторів (за видами: електричні, механічні, з великими, деталями, тканинні, дерев'яні, пластикові; за формою: плоскі (або геометричні), кубики, бруси, циліндри, конуси, блочні, криволінійні, лабіринти, електронні; за способами кріплення: суглобові, болтові, магнітні, пазові, на липучках, без кріплення) на тему «Малі архітектурні форми», «Жива природа», «Рукотворні матеріали», «Ландшафтний дизайн», «Місто», «Село», «Автомобільна магістраль», «Ліс», «Озеро», «Тропіки», «Льодовиковий період», «Дитячий садок», «Ігровий майданчик»;

- будувати конструктори за схемою, малюнком, моделлю, ескізом, фото;
- за казковими сюжетами створювати ландшафтний дизайн;
- навчити дітей старшого дошкільного віку планувати свою діяльність та розподіляти обов'язки;
- заохочення до використання конструкторів та готових споруд для різноманітної діяльності в ЗДО;
- розігрування дітьми старшого дошкільного віку ролей ландшафтних дизайнерів (адже нема нічого кращого для усвідомлення здобувачами дошкільної освіти професії, як безпосереднє «перевтілення» у необхідний образ);
- використання штучних та природних матеріалів як предметів-замінників для ігор;
- малювання, ліплення та аплікація дітьми старшого дошкільного віку ландшафтного дизайну;
- дати «другий шанс» викидним матеріалам тощо.

Ці шляхи записувалися, а потім обговорювалися як саме їх реалізувати у ЗДО: які необхідні матеріали та обладнання, термін виконання, фінансові витрати, перспективу формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну.

На соціально-психологічному театрі «Я-ландшафтний дизайнер» запропонували вихователям побути у ролі ландшафтного дизайнера; змодельовали свій робочий дизайн одягу; наявні проблеми та можливі шляхи (або варіанти) створення ландшафтного дизайну після завершення військового стану.

Окреслили план ландшафтного дизайну та відтворили його в ЗДО на методичному ландшафтному проєкті «Творимо ландшафтний дизайн у закладі дошкільної освіти» шляхом комплексних заходів і рішень з благоустрою території освітнього закладу задля покращенню зовнішнього вигляду з активним використанням природних та рукотворних компонентів. Відтворений ландшафтний дизайн (дизайн для дітей) покликаний був зробити ЗДО комфортним та красивим для спільної життєдіяльності, а головне – оригінальним і неповторним для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

Основним завданням для педагогів стало – створення гармонії, краси у поєднанні зі зручним використанням ландшафтного дизайну, згладжування конфліктності між урбанізованими формами та природою, продовження стилістики будівлі ЗДО. Для цього був спланований педагогами новий ландшафтний дизайн в ЗДО з прокладанням нових доріжок зі штучним покриттям, доданню декоративної стінки, покращенням ігрової площадки, організацією місця відпочинку, ідеями для прикрашання клумби, ескізами нового садового декору – оригінальних аксесуарів, елементів мозаїки, красивими емностями для рослин, декоративними перепонками, художніми виробами з дерева, каменю, металу, текстилю. При доборі рослин у такому ландшафтному дизайні враховувати умови ділянки – освітлення, вологість та плодючість ґрунту.

Для ще більш кращого результату *формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку залучилися підтримкою батьків та сім'ї шляхом уможливлення четвертої педагогічної умови і водночас консенсусного стратегічного вектору*. Ми створили атмосферу зацікавленості батьків у формуванні основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну. З цією метою було застосовано метод проєктів, на якому батьки не тільки формували уявлення за темою художньо-конструювання, а й створювався певний продукт – «макет ландшафтного дизайну».

Проводилася просвітницька та мотиваційна діяльність з батьками у формі консультацій, акцій, педагогічних конференцій аукціону та через методи: навчальної дискусії, case-study, асоціацій, виготовлення інформаційних презентацій (Додаток 3).

Цілеспрямована просвітницька діяльність з батьками відбувалася з метою усвідомлення ними своєї ролі та оволодіння механізмами створення сприятливого сімейного середовища для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку. Конкретизація мети просвітницької діяльності здійснювалися через завдання, представлених на рис. 3.4.:

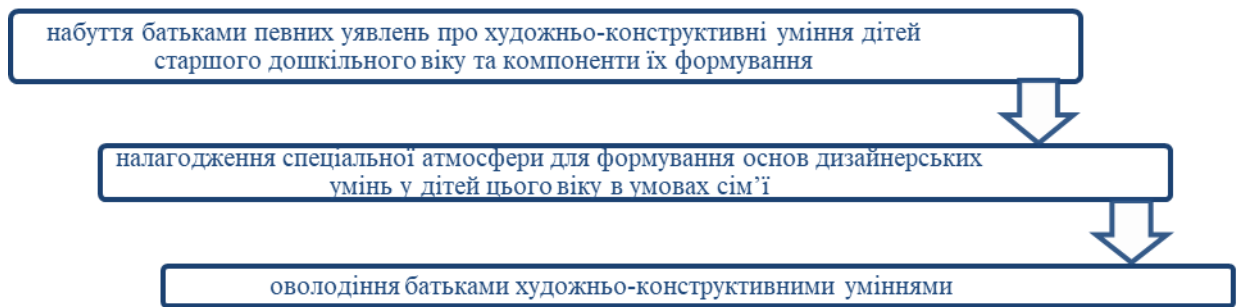

Рис.3.4.Завдання просвітницької діяльності з батьками для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку

Перше завдання просвітницької діяльності реалізували у вигляді консультації з батьками у такій послідовності: групова дискусія, міні-лекція, структуровані вправи. На груповій дискусії учасники знайомляться, повідомляється мета і завдання консультації. Під час міні-лекцій ведучий педагог озвучує теоретичний матеріал. Структуровані вправи активізували батьків у міні-групах із закріплення необхідних уявлень про художньо-конструктивні уміння дітей старшого дошкільного віку та компоненти їх формування (Пасічник, 2016).

Для налагодження спеціальної атмосфери для формування основ дизайнерських умінь у дітей цього віку в умовах сім'ї провели педагогічну конференцію аукціон, під час якої батьки в ігровій формі «продавали» свої ідеї за цією темою.

З використанням методу case-study батьки мали змогу не лише аналізувати конкретні практичні ситуації, а й удосконалити власні художньо-конструктивні уміння: здатність до аналізу ландшафтного дизайну як естетичного оформлення в умовах сім'ї; реалізовувати власний творчий задум зі створення художнього образу із використанням штучних та природних матеріалів; виготовлення та художньо-декоративне оформлення ландшафтного дизайну із використання різних матеріалів та технік та ін.

З метою створення розуміння у батьків важливості формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку як майбутніх «творців-відбудовників» держави проведена мотиваційна діяльність у формі акцій

«Дитина – майбутній громадянин України», «Творимо ландшафтний дизайн для майбутніх поколінь» та створення груп батьків-порадників, які здійснювали систему заходів з іншими батьками, спрямованими на виникнення та розвитку відхилень у формуванні основ дизайнерських умінь дітей старшого дошкільного віку.

Виконання мотиваційної діяльності з батьками відбувалося через завдання:

- ознайомити сім'ю із художньо-конструктивними вміннями дітей старшого дошкільного віку та їх характерними особливостями у цьому віці;
- усунення специфічних помилок у родинному вихованні за проблемою дослідження;
- пояснення батькам причин та проявів труднощів за відсутності формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку в умовах сім'ї;
- переконання у важливій ролі ландшафтного дизайну як засобу для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку;
- націлення батьків на розвиток сприймання, уваги, уяви, мислення, мовлення, пам'яті дітей 5-7 років;
- формування батьками позитивної мотивації у дитини старшого дошкільного віку до взаємодії з природою та різних видів мистецтва.

Отже, проведене дослідження формувального експерименту з впровадження педагогічних умов формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну за проєктом, дидактичним, методичним та консенсусним стратегічними векторами, а саме:

1. створення розвивального середовища в ЗДО у поєднанні світу природи, культури, сенсорно-пізнавального простіру, соціуму, ігрового, мовленнєвого середовища та середовища особистості дитини;

2. педагогічний супровід індивідуального маршруту формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку ЕГ засобами ландшафтного дизайну за нетрадиційними формами (геокешингом, мистецькими або художньо-педагогічними спілкуваннями, іграми-стратегіями, самотійною

дизайнерською діяльністю дітей, арт-проєктами), методами (порівняння, «заняття-подорожі», картинної галереї, проєкту, екологічною акцією, конструктивною творчістю, творче моделювання, генерування ідей, алгоритм дій) та прийомами («навушники» та «бінокль», ланцюг логічних запитань, прийом екологічної емпатії та рефлексії, прийом схеми-моделі, знайомством дітей старшого дошкільного віку з різними видами мистецтва);

3. підвищення у педагогів закладів дошкільної освіти основ дизайнерських умінь засобом інтерактивних форм співпраці (інтелектуального тренінгу, естафети творчості, соціально-психологічного театру, методичного ландшафтного проєкту) та методів (аналізу, синтезу, порівняння, моделювання, художнього конструювання).

4. взаємодія з батьками дітей старшого дошкільного віку за просвітницькою та мотиваційною діяльністю з проведенням міждієвих форм (консультації, педагогічної конференції аукціону, акцій, створення груп батьків-порадників) та методу (case-study) роботи.

3.3. Результати, інтерпретація та порівняння одержаних експериментальних даних

З метою перевірки ефективності впливу методики та педагогічних умов для формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну проведено контрольний діагностичний зріз, що з'ясували та порівняли показники та рівні сформованості основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ на констатувальному та контрольному етапах експерименту; визначили якісні і кількісні зміни дослідження в ЕГ після проведення формувального експерименту; шляхом математичної статистики проаналізували дані; підбили підсумки та виконати інтерпретацію результатів експериментального дослідження.

Під час аналізу результатів на констатувальному етапі експерименту користувалися визначеними у пункті 2.2. критеріями формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку (когнітивним, емоційним та діяльнісним) та рівнями (високим, середнім, низьким), їх показниками. Застосовувалися ті ж самі методи, що на констатувальному експерименті: педагогічне спостереження та педагогічний моніторинг; вивчення, аналіз та узагальнення педагогічного досвіду; методи вивчення продуктів діяльності дітей 5-6 років; реєстрація, ранжування, шкалювання ЕГ та КГ дітей старшого дошкільного віку; обробка результатів експерименту та моделювання отриманої інформації; узагальнення і наукова інтерпретація отриманих даних.

Педагогічне спостереження та педагогічний моніторинг стану сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку на контрольному експерименті проходило за прийнятими модифікованими методиками констатувального експерименту.

Результати методики «Неіснуюча тварина» (гра «Фантастична тварина» у модифікації В. Гальченко) відображають, що діти старшого дошкільного віку ЕГ та КГ використовували здебільшого у своїх малюнках яскраві кольори (ЕГ-82%, КГ-88%), образ тварини близький до реальності (ЕГ-48%, КГ-60%), велика кількість

деталей (ЕГ-92%, КГ-86%), цілісність як стандартного підходу до завдання (ЕГ-80%, КГ-78%), оригінальність образу (ЕГ-42%, КГ-56%), механічні деталі (ЕГ-14%, КГ-32%), спрямованість кінцівок (-и) від себе (ЕГ-80, КГ-78%), повернення голови (-в) вправо як орієнтація на художньо-конструктивну діяльність (ЕГ-92%, КГ-88%). У переважній більшості тварину зображали посередині малюнка (ЕГ-80%, КГ-78%).

За тестом «Будинок, дерево, людина» Д. Бука погода на малюнку зображалася ясною (у ЕГ-86%, у КГ-80%), порівняно з констатувальним експериментом, де половина дітей налювали погоду похмурою. Ще більше дітей старшого дошкільного віку першою у малюнку промальовували людину як символ самоусвідомлення та розуміння свого місця у світі (ЕГ-84%, КГ-90%). Інтервал часу для малювання скоротився на 5 хв., менше було пауз. При цьому переважна кількість дітей старшого дошкільного віку перебували у позитивному настрої (у ЕГ-90%, у КГ-84%). Вихованці відповіли на всі запитання до зображеного будинку, дерева та людини.

Збільшилася кількість дітей старшого дошкільного віку середнього (отримали від 4 до 7 балів ЕГ-70%, КГ-68%) та високого рівня (від 7 до 10 у респондентів ЕГ-26%, КГ-28%) за формулою $S = (0.5 * N - 2.8 * n) / t$ після повторного проведення методики коректурна проба за Б. Бурдоном.

Середнє значення показників сформованості когнітивного критерію основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ на контрольному експерименті за методиками «Малюнок дерева»(Ф. Гуденаф), тест «Будинок, дерево, людина» Д. Бука (за модифікацією Р. Берні), коректурна проба (Б. Бурдона) відобразили у табл.3.3.

Таблиця 3.3

Рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за когнітивним критерієм на контрольному етапі експерименту

Критерій	Рівні	Контрольний етап дослідження			
		ЕГ		КГ	
		%	Кількість дітей	%	Кількість дітей
Когнітивний	В	22	37	20	34
	С	64	108	62	105
	Н	14	23	18	31
Всього		100	168	100	170

За таблицею можна помітити переважаючий середній рівень сформованості когнітивного критерію основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку (у ЕГ-64 % (108 осіб) та КГ-62 % (105 респондентів)). Позитивним є те, що на високому рівні перебувають діти ЕГ-22 %, КГ-20%. На низькому рівні знаходяться більше дітей на 4 % у КГ (18 %) в порівнянні із ЕГ (14 %).

Набором діагностичних методик «Три бажання», «Домалювання» та «Що-чому-як» на розвиток емоційного інтелекту Нгуен Мінх Ана діагностувалися наявні почуття від процесу й результату власної і колективної предметно-практичної діяльності.

За результатами методики «Три бажання», яких діти старшого дошкільного віку ЕГ-76% та КГ-52% зобразили три бажання для інших близьких і дорогих для них дітей та родичів.

Промальована людина у русі за методикою «Домалювання» з позитивним настроєм на малюнках ЕГ-48% та КГ-40% (високий рівень). Побачили обличчя людини у фігурі діти ЕГ- 42 %, КГ-44 % (середній рівень). Зообразили тварину, або зовсім нічого респонденти ЕГ- 10 %, КГ-16 % (низький рівень).

За методикою «Що-чому-як» дітям старшого дошкільного віку читалися інші оповідання природничого характеру, на запитання до яких діти (ЕГ-22%, КГ-20%) запропонували конструктивні рішення проблеми. Навідні запитання ставили тим дітям старшого дошкільного віку, котрі не змогли відразу побачити проблему (ЕГ-72%, КГ-74%). На жодне запитання так і не змогли дати відповідь респонденти (ЕГ, КГ-6%).

Участю у грі «Емоційний кубик» в адаптації С. Ройз перевірявся вияв інтересу до художньо-конструкторської діяльності, за якою діти старшого дошкільного віку із задоволенням називали та демонстрували зображувальні емоції; описували розповіді про ці емоції та як вони могли б впоралися з нею, пропонуючи разом з вихователем копінг-стратегії, наприклад, «коли я відчувала(-в) злість, то намагалась(-вся) вигукувати голосно звуки», «коли я відчувала(-в) радість, то посміхалась(-вся) іншим», «коли я відчувала(-в) радість, то голосно сміялась(-всь)», «коли я відчувала(-в) сум, то виходила(-в) на прогулянку в природу», «коли я відчувала(-в) страх, то обіймав себе», «коли я відчувала(-в) відразу, то намагалась(-всь) прийняти ситуацію та ін..; показували на тілі, де живе та чи інша емоція; добирали костюми, розподіляли ролі, створювали декорації на лоні природи за гарної погоди та програвали вигадані на констатувальному експерименті казки. Не було дітей старшого дошкільного віку, які не включилися в гру. Всі були задіяні, що говорить про відсутність респондентів з низьким рівнем. Тому можемо сказати, що з високим рівнем емоційного критерію сформованості основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку стало (у ЕГ-40%, у КГ-36%). Тим часом із середнім рівнем (у ЕГ-52%, КГ-42%).

Таким чином, середнє значення сформованості емоційного критерію основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку за методиками «Три бажання», «Домалювання», «Що-чому-як» Нгуен Мінь Ана, грою «Емоційний кубик 4 в 1» в модифікації С. Ройз показане у табл. 3.4.

Таблиця 3.4.

Рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за емоційним критерієм на контрольному етапі експерименту

Критерій	Рівні	Контрольний етап дослідження			
		ЕГ		КГ	
		%	Кількість дітей	%	Кількість дітей
Емоційний	В	34	57	30	51
	С	52	87	62	105
	Н	14	24	8	14
Всього		100	168	100	170

Таблиця демонструє переважаючий середній рівень сформованості емоційного критерію основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку (у ЕГ-52%, у КГ-62%). Доволі непоганий відсоток дітей (ЕГ-34%, у КГ-30%) знаходяться на високому рівні. Низький рівень був помітний у дітей старшого дошкільного віку (у ЕГ-14%, у КГ-8%).

Показники діяльнісного критерію сформованості основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку (оригінальність, легкість, гнучкість розробленість, точність, планування та контроль) досліджувалися тестом П. Торренса «Тест творчого мислення», який складався з трьох завдань для діагностики креативності на образотворче, вербальне та словесно-звукове творче мислення. Демонстрували високу продуктивність мислення респонденти (ЕГ-36% та КГ-32%). Виконали майже всі запропоновані завдання діти старшого дошкільного віку із середнім рівнем у ЕГ-50%, КГ-58%. Одноманітність та примітиність виконаних завдань показали діти з низьким рівнем віку у ЕГ-14%, у КГ-10%.

На цьому етапі контрольного експерименту підсумували середнє значення сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку за діяльнісним критерієм, що зобразили у табл.3.5.

Таблиця 3.5.

Рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за діяльнісним критерієм на контрольному етапі експерименту

Критерій	Рівні	Контрольний етап дослідження			
		ЕГ		КГ	
		%	Кількість дітей	%	Кількість дітей
Діяльнісний	В	36	60	22	37
	С	60	100	70	119
	Н	4	8	8	14

На переважному середньому рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь за діяльнісним критерієм знаходяться діти старшого дошкільного віку ЕГ-60 %, КГ-70 %. На 14 % більше респондентів у ЕГ -36 %, у порівнянні з КГ-22%. На низькому рівні перебувають діти ЕГ-4%, КГ-8%.

Результати, отримані після реалізації формульованого експерименту, проведеним за педагогічними умовами, стали показником суттєвих змін емпіричних даних для ЕГ під час формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку зазначених когнітивного, емоційного, мотиваційного критеріїв. Динаміку змін див. у табл.3.6.

Таблиця 3.6.

Динаміка змін рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку

Критерії	Рівні	Контрольний етап дослідження			
		ЕГ		КГ	
		Кількість дітей до	Кількість дітей після	Кількість дітей до	Кількість дітей після
Когнітивний	В	26	37	30	34
	С	98	108	102	105
	Н	44	23	38	31
Емоційний	В	35	57	42	51
	С	104	87	108	105
	Н	29	24	20	14
Діяльнісний	В	29	60	33	37
	С	109	100	115	119
	Н	30	8	22	14

Порівняємо динаміку змін рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ на констатувальному та контрольному етапі експерименту за F-тестом або ф-критерієм Фішера (F-критерієм, ф-критерієм) (Гублер, 1978; Сидоренко, 2000).

Формула кутового перетворення виглядає так за гіпотези Н₀:

$$\varphi = \arcsin \sqrt{p}$$

У цій формулі p – це відсоток, виражений у частках одиниці.

Результати констатувального експерименту в ЕГ та КГ за ф-критерієм представимо далі.

За когнітивним, емоційним, діяльнісним критеріями рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ

показники ϕ -критерію на констатувально та контрольному етапі експерименту розташовані на рис.3.5-3.10.

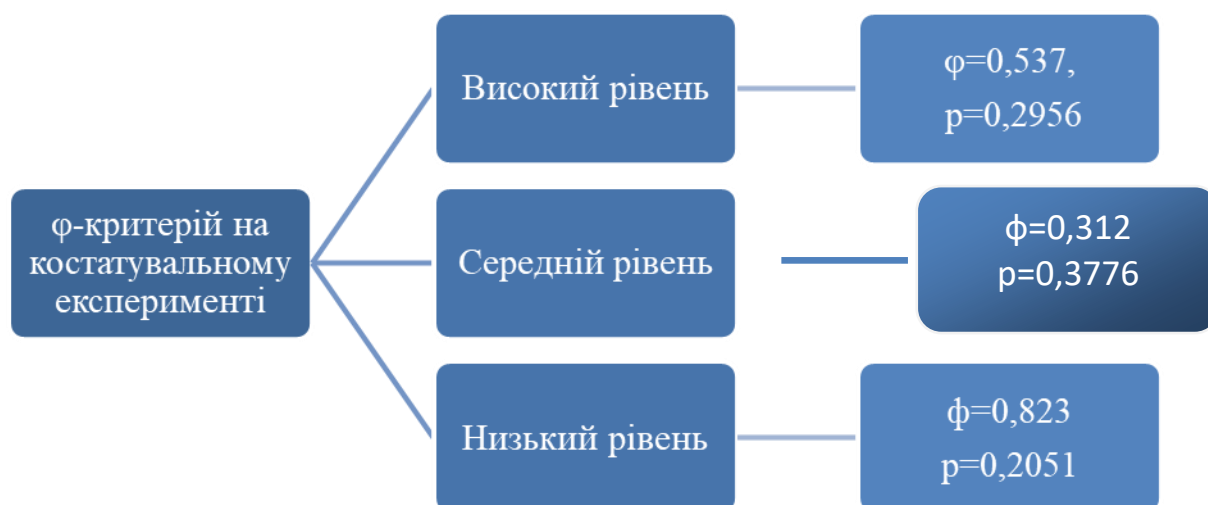

Рис.3.5.

Показники ϕ -критерію ЕГ та КГ на констатувальному етапі експерименту (за когнітивний критерієм)

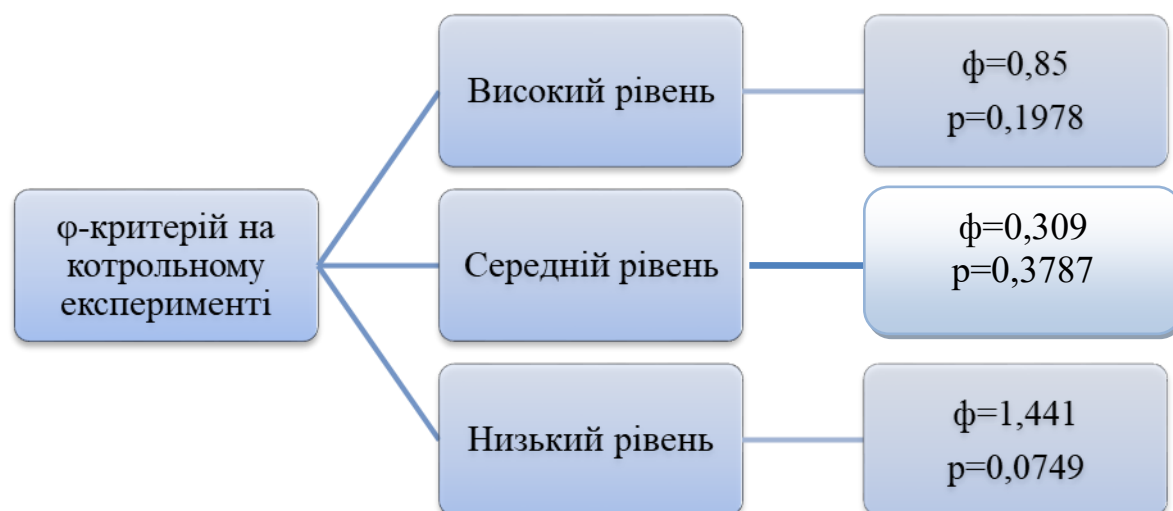

Рис.3.6. Показники ϕ -критерію ЕГ та КГ на констатувальному етапі експерименту (за емоційним критерієм)

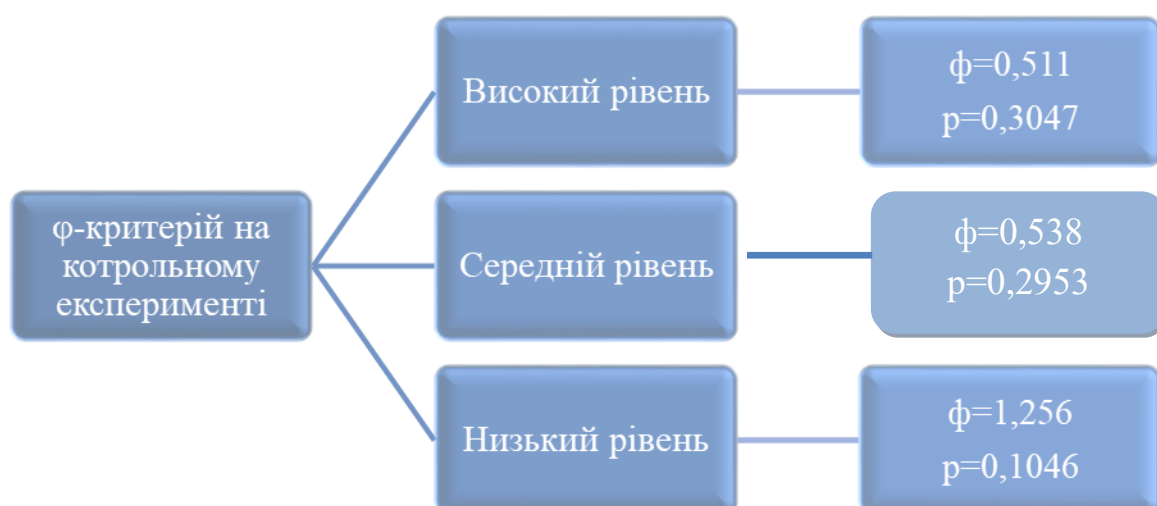

Рис.3.7. Показники ф-критерію ЕГ та КГ на констатувальному етапі експерименті (за діяльнісним критерієм)

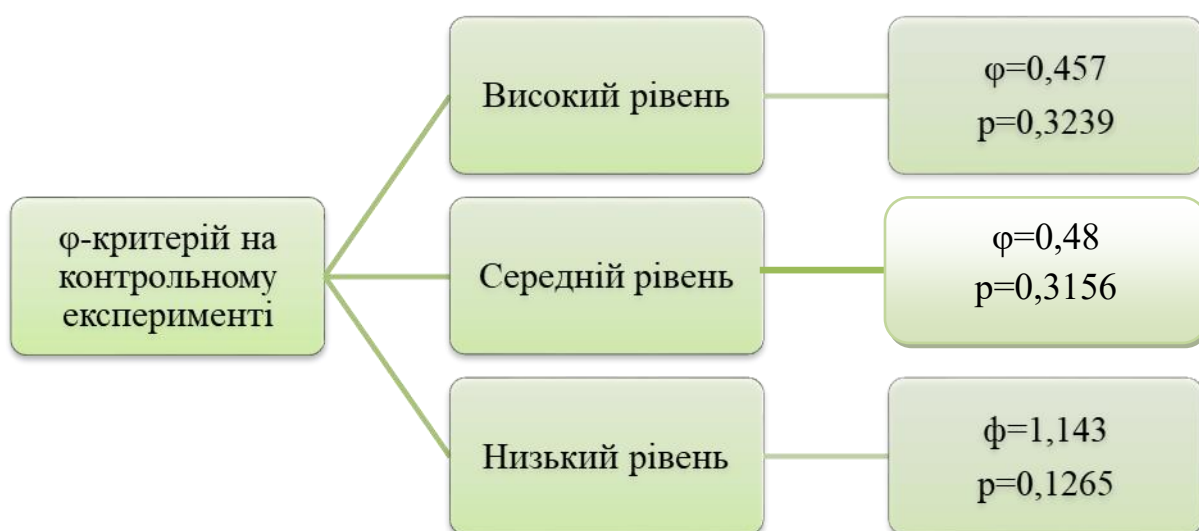

Рис.3.8. Показники ф-критерію ЕГ та КГ на контрольному етапі експерименту (за когнітивним критерієм)

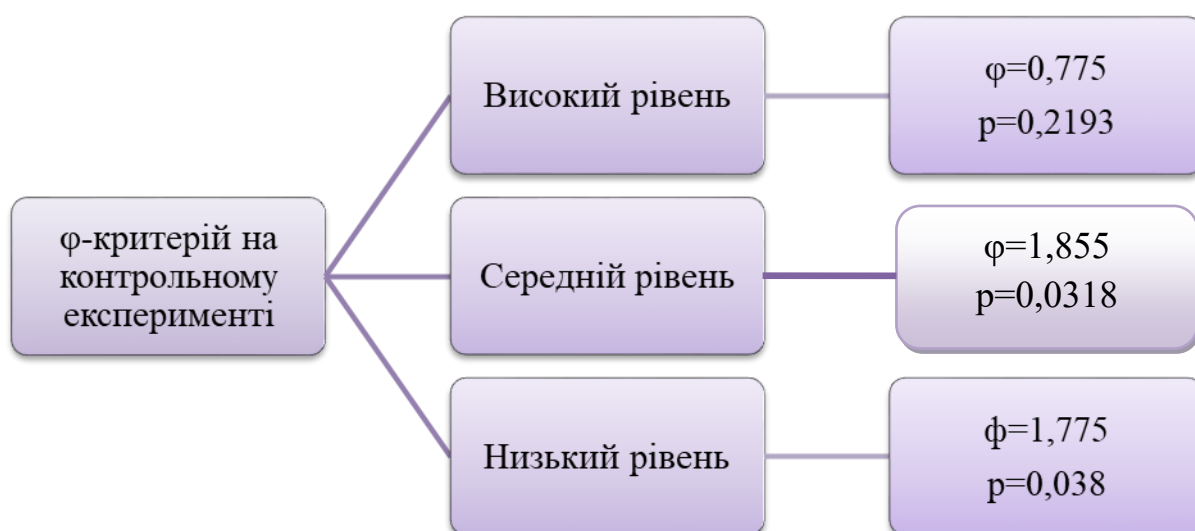

Рис.3.9. Показники ф-критерію ЕГ та КГ на контрольному етапі експерименту (за емоційним критерієм)

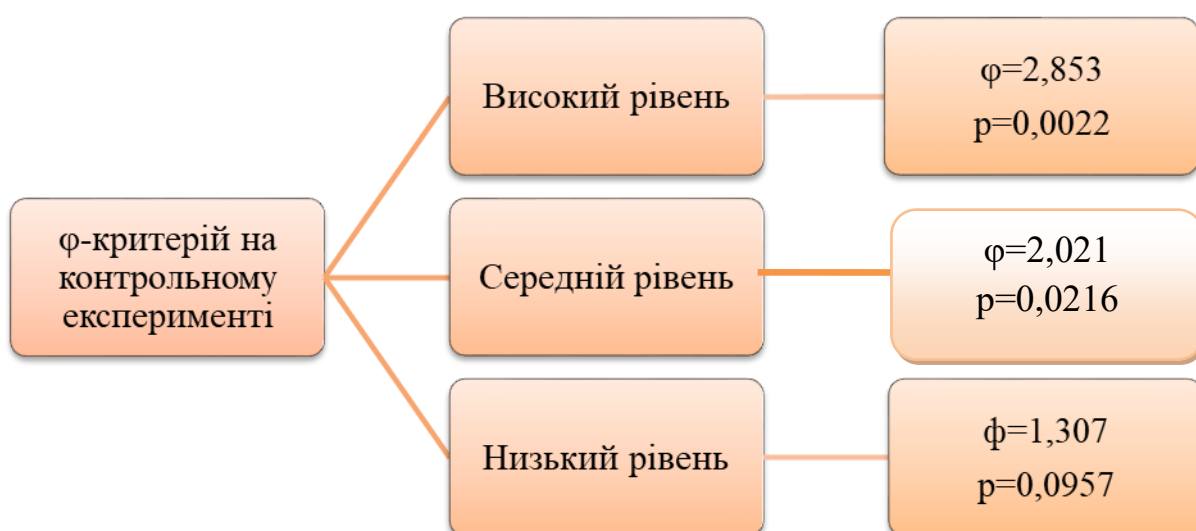

Рис.3.10. Показники ф-критерію ЕГ та КГ на контрольному етапі експерименту (за діяльнісним критерієм)

Таблиця 3.7

**Динаміка змін рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей
старшого дошкільного віку, %**

Критерії	Рівні	Контрольний етап дослідження					
		ЕГ			КГ		
		До (%)	Після (%)	Різниця (%)	До (%)	Після (%)	Різниця (%)
Когнітивний	В	16	22	6	18	20	2
	С	58	64	6	60	62	2
	Н	26	14	-12	22	18	-4
Емоційний	В	21	34	13	25	30	5
	С	62	52	-10	64	62	-2
	Н	17	14	-3	11	8	-3
Діяльнісний	В	17	36	19	19	22	3
	С	65	60	-5	68	70	2
	Н	18	4	-14	13	8	-6

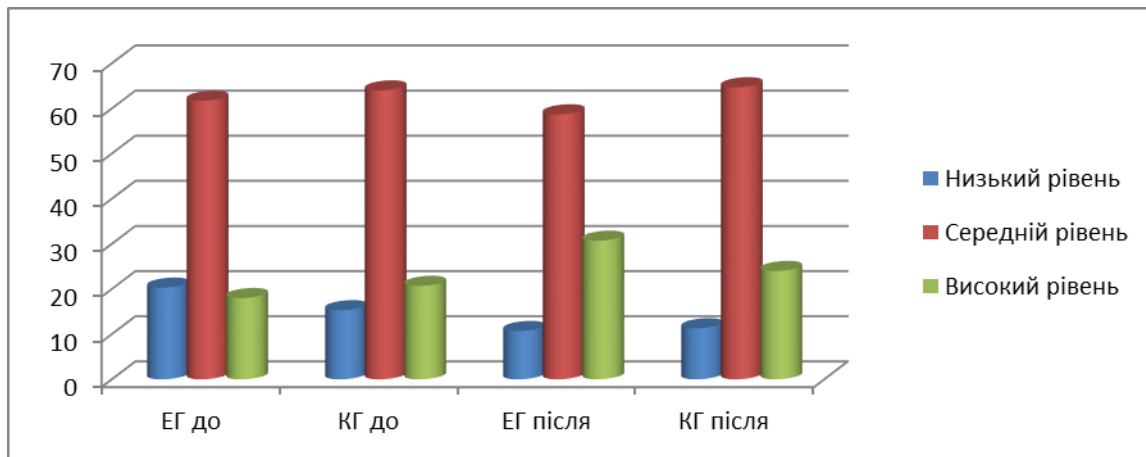

Рис.3.11

.Порівняльна динаміка змін рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ, %

З цієї таблиці 3.7 та діаграми 3.11 видно покращення результатів в ЕГ та КГ на контрольному експерименті у порівнянні з констатувальним. Когнітивний критерій сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку вивисився на високому та середньому рівні у ЕГ на 6 %, у КГ на 2 %. Відповідно на низькому рівні зменшилися кількість дітей у ЕГ на 12 %, у КГ на 4 %.

Можна помітити за таблицею, що в ЕГ показники вищі, а ніж у КГ на контрольному етапі експерименту, зокрема, на високому рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку за когнітивним критерієм показники в ЕГ вищі від показників КГ на 2 %, за емоційним критерієм – на 4 %, за діяльнісним критерієм – на 14 %. Ці діти старшого дошкільного віку ЕГ та КГ сприймали природне оточення як естетичне середовище, що приносить людям користь, естетичну насолоду з необхідністю збереження та примноження цієї краси, та розумінням значущості її ресурсів, доцільності прикрасити природу. Виконуючи завдання когнітивного критерію формування основ художньо-конструктивних умінь діти старшого дошкільного віку проявляли позитивний інтерес та обізнаність з усіма способами художнього конструювання (проєктуванням, макетуванням, моделюванням, конструюванням, декоруванням), називати який об'єкт (або ж група об'єктів-будинки, дерево, людина, тварина тощо) за числом, величиною, формою, кольором, розташуванням у відповідності з іншими об'єктами, порівнювали і класифікували їх; розповідали про властивості матеріалів (іграшки, коробки).

На середньому рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь за когнітивним критерієм діти старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за сприянням педагога відчували та оцінювали об'єкти з позиції краси. Застосовували способи художнього конструювання до однієї діяльності, якою займалися діти в певний момент. За підказкою вихователя називали об'єкти за числом, величиною, формою та кольором. У них проявлялися розумові дії у художньо-конструктивній діяльності лише за стимульними запитаннями педагога. Діти могли назвати не всі конструктивні можливості декількох матеріалів.

Для низького рівня сформованості основ художньо-конструктивних умінь за когнітивним критерієм характерно було те, що діти старшого дошкільного віку ЕГ та КГ байдуже сприймали об'єкти. При спробі назвати основні частини об'єктів мовчали, замикалися в собі, або ж просто займалися тими справами, що їм були цікавими в даний момент. Під час спілкування педагога з дітьми про способи художнього конструювання, засоби художньої виразності художньо-конструктивної діяльності, матеріали, інструменти та обладнання для заняття не демонстрували когнітивних проявів.

Позитивні зміни простежуються і на емоційному критерію сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку за таблицею. На високому рівні стало більше осіб у ЕГ на 12 %, у КГ на 5 %, на середньому рівні скоротилася кількість дітей у ЕГ на 10 %, у КГ на 2 %. Та на 3 % у ЕГ й КГ зменшилася кількість респондентів. Порівнюючи дані ЕГ та КГ, помічаємо підвищенні результати на контрольному експерименті у ЕГ: на високому рівні – на 4 %, на середньому рівні – на 10 % та на низькому – на 6 %.

Для дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за високим рівнем сформованості основ художньо-конструктивних умінь за емоційним критерієм помітним був позитивний інтерес до художньо-конструктивної діяльності та висока активність до предметно-практичних дії. Вони переживали почуття радісного задоволення від процесу й результату власної і колективної художньо-конструкторської діяльності. Надавали перевагу тим цікавим інтелектуальним завданням, що пов'язані із спільною творчістю з дорослими та ровесниками.

Активно пропонували дизайнерській ідеї щодо створення власної фантастичної іграшки, іграшкового слоната підтримували ідеї інших.

Діти старшого дошкільного віку ЕГ та КГ за середнім рівнем сформованості основ художньо-конструктивних умінь за емоційним критерієм проявляли нетривалий інтерес до художньо-конструкторської діяльності. Лише за показом вихователя діти старшого дошкільного віку виявляли цікавість і бажання до відтворення різних об'єктів навколишнього світу. Переживали почуття задоволення від процесу власної художньо-конструкторської діяльності та із радістю долучалися до цікавих завдань.

За емоційним критерієм сформованості основ художньо-конструктивних умінь діти старшого дошкільного віку ЕГ та КГ з низьким рівнем проявляли негативний інтерес до художньо-конструктивної діяльності, демонструючи невдоволення та байдужість, злість, гнів. Були не задоволені від процесу власної і колективної художньо-конструкторської діяльності, конструктивних предметно-практичних завдань, тим паче з інтелектуальним навантаженням. На пропозицію висловлення художньо-конструктивних ідей замикалися в собі та мовчали.

Про покращену динаміку результатів говорять і підвищені дані таблиці на діяльнісному критерію сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку. На високому рівні прибавилося кількість дітей у ЕГ на 19 %, у КГ на 3 %. У ЕГ на середньому рівні спостерігається відсотковий спад осіб на 5 % і прибавлення у КГ на 2 %. Низький рівень сформованості дизайнерських умінь у дітей старшого дошкільного віку знизився у ЕГ на 14 %, у КГ на 6 %. Порівнюючи результати талиці у ЕГ та КГ за діяльнісним критерієм помітна вивищена різниця у ЕГ: на високому рівні – на 14 %, на середньому рівні – на 10 % та на низькому рівні – на 4 %.

Високий рівень сформованості основ художньо-конструктивних умінь за діяльнісний критерієм був характерний для тих дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ, які вміли вислухати співрозмовника, поважати його думку, зберігати партнерські стосунки, узгоджували план дій, доводити думку, заперечувати хибні висловлювання. Вони могли швидко відтворювати образ, будувати об'єкт за

власним малюнком (схемою) та відтворювати образ з заміною окремих деталей. Демонстрували володіння усіма способами художнього конструювання: проєктуванням, макетуванням моделюванням, конструюванням, декоруванням для створення колективних та індивідуальних об'єктів. Називали подальше призначення конструкцій. Діти старшого дошкільного віку планували та узгоджували свої дії з іншими на основі схеми, яку самі ж створювали. Генерування ідей уможлиблювалося їх реалізацією. Вони рефлексували щодо власної діяльності.

Середній рівень сформованості основ художньо-конструктивних умінь за діяльнісний критерієм спостерігався у дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ, які не завжди дослуховується до думки оточуючих дітей та виконували те, що для них було близьким. Планували дії разом із вихователем. Часто педагог стимулювала дітей знаходити цікаві рішення художньо-конструктивного завдання та ситуацій використання готового дизайнерського продукту. Легко займалися художнім конструюванням, але при труднощах – втрачали інтерес. Репродукували образ, чітко за малюнком без заміни окремих деталей. Генерували та втілювали ідеї з художнього конструювання чітко за наочним образом. Педагог стимулював дітей до саморефлексії щодо художньо-конструктивної діяльності.

На низькому рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь за діяльнісний критерієм діти старшого дошкільного віку ЕГ та КГ ігнорували інших дітей та дорослих та займалися чимось своїм. А ті, які створені дитиною образи, характеризувалися неповноцінністю. Пропозицій щодо планування художньо-конструктивної діяльності не висловлювали. До запропонованого наочного образу відтворювали власний образ з неправильним розташуванням елементів. Такі діти не змогли дати оцінку власній художньо-конструктивної діяльності.

Відтак у дітей старшого дошкільного віку ЕГ, порівняно з КГ проводився формувальний експеримент, після якого у ЕГ спостерігалися сформовані основи художньо-конструктивних умінь. Далі проаналізуємо факти за реалізованими педагогічними умовами.

Удосконалено розвивальне середовище ландшафтного дизайну в ЗДО з особистісно-зорієнтованою моделлю взаємодії учасників освітнього процесу, що

поєднувало сприятливе для життєвоявів природне довкілля, світ культури, сенсорно-пізнавальний простір, соціум, ігрове, мовленнєве середовище сформувало у дітей старшого дошкільного віку ЕГ стійку мотивацію до ландшафтотворчої діяльності від естичного враження споглядання природи; уміння генерувати нові ідей за пошуково-проблематичним завданням, що ставить дитина перед собою.

Педагогічний супровід індивідуального маршруту формування основ художньо-конструктивних умінь засобами ландшафтного дизайну сформував у дітей старшого дошкільного віку ЕГ: уміння створювати художній образ завдяки способам проєктування, макетування, моделювання, конструювання та декорування; здатність вийти за стандартне мислення та діяти креативно; здібність добирати найбільш ефективне рішення в умовах вибору альтернативних варіантів; просування ландшафтної дизайнерської діяльності до успіху; уміння отримувати задоволення від художньо-конструктивного процесу ландшафтотворення та результату нового дизайнерського об'єкту; можливість до творчої презентації власного ландшафтотворчого дизайну. Методична робота з педагогами засобом інтерактивних форм взаємодії підвищило їх основи художньо-конструктивних умінь: здатність до аналізу ландшафтного дизайну для здійснення художньо-конструктивної діяльності; уміння нестандартно та оригінально мислити; наполегливість до створення та художньо-декоративного оформлення ландшафтного дизайну із використання різних природних штучних матеріалів та технік; можливість здійснювати ландшафтний проєкт у ЗДО з дітьми старшого дошкільного віку (дизайн для дітей); організовувати художньо-конструктивну діяльність дітей старшого дошкільного віку (дитячий дизайн). Педагогічна взаємодія з батьками через просвітницьку та мотиваційну діяльності дозволила усвідомити ними свої ролі у формуванні основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку як майбутніх «творців-відбудовників» держави та оволодіти механізмами створення сприятливого сімейного середовища для цього.

Результати даних контрольного експерименту засвідчують покращені результати у ЕГ, що свідчить про ефективність запропонованих педагогічних умов на формувальному етапі експерименту.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі дисертаційного дослідження здійснено формувальний та контрольний етап експерименту. На формувальному етапі експерименту запропоновані педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну. У період з 2023 по 2025 рр. за чотирма стратегічними векторами: проєктим, дидактичним, методичним та консенсусним проводився формувальний етап експерименту в експериментальних ЗДО.

За проєктним стратегічним вектором відбулося входження до формувального етапу експерименту, на якому дітей старшого дошкільного віку ознайомлювали зі зразками ландшафтного дизайну (зимовим садом, малими архітектурними формами, різними атріумними просторами, внутрішніми двориками), рослинами, зокрема, характерними для зони мішаних лісів та лісостепової території, штучними матеріалами (деревопластиком, штучною травою, бетоном, металом, led-освітленням), інструментами (газонокосаркою, тримером). Долучено дітей старшого дошкільного віку до споглядання, милування, вслуховування світу природи та перевірено наявні у них основи художньо-конструктивних умінь за когнітивним, емоційним та діяльнісним критеріями з використанням форми (геокешінгу), методів (порівняння, «заняття-подорожі», картинної галереї, проєкту, екологічної акції) та прийомів («навушники», «бінокль», ланцюг логічних запитань, прийом екологічної емпатії та рефлексії, прийом схеми-моделі).

На дидактичному стратегічному векторі створене розвивальне середовище ландшафтного дизайну в ЗДО з удосконаленням малих архітектурних форм, покращенням клумб, облагородженням альпійського та звичайного саду, городу, «місця відпочинку», метеомайданчика, нестандартних матеріалів у групі, налагодження «кутка художніх студій», «кутка дизайнерських уявлень», «кутка мистецтва», «кутка живої природи», «кутка митців», «кутка натхнення», «кімнати здійснення мрій», полісенсорної кімнати.

Залучено дітей старшого дошкільного віку до створення мистецького світу ландшафтного дизайну через інтерактивні форми (мистецькі або художньо-педагогічні спілкування у вигляді дизайнерської майстерні, ігри-стратегії «Вигадуємо» і «Мислимо», арт-проєкту «Ландшафтники», самостійної дизайнерської діяльності дітей «Ландшафтні фантазії»), методи (конструктивна творчість, творче моделювання, генерування ідей, алгоритм дій), прийоми («ритуал дякую за проведену дизайнерську роботу», щоденник успіху, слічення, сканування, структурування, систематизації, перекодування, угруповання, добування, асоціації); техніки (художнє конструювання, моделювання (макетування), декорування).

За методичним стратегічним вектором завдяки інтерактивним формам взаємодії з педагогам запропоновано перелік наукової літератури (дайджест підручників та навчальних посібників) зі створення ландшафтного дизайну у ЗДО. Завдяки організованому інтелектуальному тренінгу «Ландшафтний дизайн – це естетичний символ у закладі дошкільної освіти», естафети творчості «Формуємо основи художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку: шляхи та перспективи», соціально-психологічного театру «Я-ландшафтний дизайнер», методичного ландшафтного проєкту «Творимо ландшафтний дизайн у закладі дошкільної освіти») та методам (аналізу, синтезу, порівняння, моделювання, художнього конструювання) з'ясувано наявні у педагогів ЗДО основи художньо-конструктивних умінь та уявлення про ландшафтний дизайн, забезпечено умови для самовдосконалення, педагогів та підтримки їх творчих інтересів.

Методом проєктів створено атмосферу зацікавленості батьків у формуванні основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну. Проведено просвітницьку та мотиваційну діяльність з батьками дітей старшого дошкільного віку з проблеми дослідження за консенсусним стратегічним вектором методики у формі консультацій, педагогічних конференцій аукціону та через методи: навчальної дискусії, case-study, асоціацій виготовлення інформаційних презентацій, акцій «Дитина – майбутній громадянин України», «Творимо ландшафтний дизайн для майбутніх поколінь» та створення груп батьків-порадників.

Для перевірки ефективності проведених педагогічних умов формувального експерименту, проведений контрольний етап дослідження за визначеними у пункті 2.1. критеріями формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку (когнітивним, емоційним та діяльнісним) та рівнями (високим, середнім, низьким), їх показниками, методами (педагогічне спостереження та педагогічний моніторинг; вивчення, аналіз та узагальнення педагогічного досвіду; методи вивчення продуктів художньо-конструктивної діяльності дітей 5-6 років; реєстрація, ранжування, шкалювання) й методиками («Неіснуюча тварина» (гра «Фантастична тварина» в модифікації В. Гальченко), тест «Будинок, дерево, людина» Д. Бука, коректурна проба Б. Бурдона, «Три бажання», «Домалювання» та «Що-чому-як» Нгуен Мінь Ана, гра «Емоційний кубик» в адаптації С. Ройз)

За результатами контрольного експерименту помічаємо вивищення за когнітивний критерієм сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку: на високому та середньому рівні у ЕГ на 6 %, у КГ на 2 %, а на низькому рівні зменшилися кількість дітей у ЕГ на 12 %, у КГ на 4 %.

На високому рівні за емоційним критерієм сформованості основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку стало більше осіб у ЕГ на 12 %, у КГ на 5 %, на середньому рівні скоротилася кількість дітей у ЕГ на 10 %, у КГ на 2 %. Та на 3 % у ЕГ й КГ зменшилася кількість респондентів.

Прибавилися кількість дітей старшого дошкільного віку за діяльнісним критерієм і на високому рівні – у ЕГ на 19 %, у КГ на 3 %. У ЕГ на середньому рівні спостерігається відсотковий спад осіб на 5 % і прибавлення у КГ на 2 %, на низькому рівні зменшилася кількість дітей старшого дошкільного віку – в ЕГ на 14 %, у КГ на 6 %.

На контрольному експерименті, порівнюючи дані констатувального та формувального етапів експериментів у ЕГ, спостерігаємо кращі результати, а ніж у КГ. Зокрема, на високому рівні сформованості основ художньо-конструкторських умінь за когнітивним, емоційним та діяльнісним критерієм ЕГ на 6 % більше ніж КГ, а на низькому рівні на 1 % більше у КГ.

Динаміку змін рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ на констатувальному та контрольному експерименті перевірялася ϕ -критерієм Фішера.

На відміну від респондентів КГ у дітей старшого дошкільного віку ЕГ сформувалися такі основи художньо-конструктивних умінь, як-то: стійка мотивацію до ландшафтотворчої діяльності через удосконалене розвивальне середовище ЗДО, метод проєктів, екологічні акції, знайомство дітей старшого дошкільного віку з різними видами мистецтва; здатність вийти за стандартне мислення та діяти креативно; генерування нових ідей за пошуково-проблематичним завданнями геокешингу; здібність добирати найбільш ефективне рішення в умовах вибору альтернативних варіантів та просування ландшафтної дизайнерської діяльності до успіху на мистецьких спілкуваннях, іграх-стратегіях, арт-проєктах; уміння моделювати, проєктувати та декорувати на самостійній художній діяльності; отримувати задоволення від художньо-конструктивного процесу ландшафтнотворення та результату нового дизайнерського об'єкту; уміння творче презентувати власний ландшафтнотворчий дизайн. Ці кількісні та якісні характеристики контрольного експерименту пояснюють результативність та ефективність впровадженої у експериментальних ЗДО педагогічних умов формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

ВИСНОВКИ

Шляхом аналізу філософських, психологічних, педагогічних (українських і зарубіжних) джерел науковців (Аристотеля, Л. Арістової, Л. Артемової, Ф. Баррон, І. Беґа, А. Біне, О. Брежнєвої, Л. Буркової, Д. Гілфрод, Г. Гегеля, О. Гервас, С. Довбні, А. Івершинь, І. Канта, В. Кузь, В. Лозової, А. Маслоу, С. Матвієнко, В. Моляко, О. Пискун, К. Роджерс, Д. Томсон, В. Юркевича та ін.) уточнено сутність ключових понять:

- основи художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку – це здатність дитини на основі сформованих певних уявлень та навичок макетувати, моделювати, конструювати структуру об'єкта, декорувати предмети, створювати художній образ та проєктувати предметне середовище за законами краси, гармонії, доцільності кольору, форми, пропорції та просторового розміщення;

- формування основ художньо-конструктивних умінь – це педагогічні, екологічні, соціальні, економічні фактори, які сприяють становленню дітей старшого дошкільного віку, педагогів та батьків як ландшафтних дизайнерів;

- художньо-конструктивна діяльність – це форма творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку з ландшафтотворення і перетворення навколишнього природного середовища в художній естетично досконалий образ.

- ландшафтний дизайн – це засіб формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку завдяки творчим способам (проєктуванню, макетуванню, моделюванню, конструюванню, декоруванню), нестандартним образним та конструктивним рішенням, урахуванню етапів розвитку дитячого сприймання, залученню об'єктів і явищ природного середовища;

- педагогічні умови – це педагогічні обставини, сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів ландшафтотворення розвивального середовища.

Проаналізовано основні наукові підходи щодо формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну:

❖ філософський підхід як проблеми створення художнього образу (від VI до н.е. по сьогодні) – Антифонт, Аристотель, Г. Гегель, Геракліт Ефеський, Гіппій, Горгій, Демокріт, Емпедокл, І. Кант, Климент Александрійський, Й. Кононович-Горбацький, Л. Левчук, Л. Мізіна, Піфагор, Платон, П्लотагор, Плотин, Продик, Оріген, Сократ, Г. Сковорода, Тертуліан, Тома Аквінський, І. Франко, Фразимах, Ф. Шеллінг, Ф. Шіллер та ін;

❖ діяльнісний підхід до «художньо-конструктивних умінь» як продуктивної активності дітей старшого дошкільного віку – І. Біла, О. Боровицька, Н. Ваганова, Н. Голота, Н. Гузій, Ю. Гулько, О. Дронова, Г. Іванюк, І. Кондаратець, В. Котляр, Н. Латиш, В. Лозова, В. Моляко, В. Москаленко, О. Педько, О. Половіна, О. Пометун, К. Роджерс, В. Семиченко, Г. Сухорукова, Т. Третьак, М. Шепельова, Л. Янцур та ін;

❖ особистісно-орієнтований підхід до формування основ художньо-конструкторських умінь дітей старшого дошкільного віку як створення ситуації успіху, емоційного контакту та творчого самовираження дітей у діяльності – І. Бех, І. Біла, В. Моляко та ін.;

❖ культурологічний підхід як об'єктивний зв'язок дитини старшого дошкільного віку з культурою як системою цінностей – М. Бастун, В. Гриньова, С. Машкіна, Т. Усатенко, Л. Хомич, Т. Шахрай та ін.;

❖ середовищний підхід як взаємозв'язок та взаємозумовленість формування основ художньо-конструктивних умінь дитини старшого дошкільного віку з природою, активний вплив середовища на особистість – В. Желанова, О. Кошіль, В. Мелешко, О. Савенко, О. Соколюк, О. Рейпольська, Ю. Руденко, О. Ярошинська та ін..

За контент-аналізом вище представлених підходів виявлено основи художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку як-от: стійка мотивація до ландшафтотворчої діяльності, що виникає від естетичного враження відспоглядання природи; вміння створювати художній образ завдяки проєктуванню, макетуванню, моделюванню, конструюванню та декоруванню; здатність вийти за стандартне мислення та діяти креативно; генерування нових ідей за пошуково-проблематичним

завданням, що ставить дитина перед собою; здібність добирати найбільш ефективне рішення в умовах вибору альтернативних варіантів; просування ландшафтної дизайнерської діяльності до успіху; отримувати задоволення від художньо-конструкторського процесу ландшафтнотворення та результату нового дизайнерського об'єкта; творча презентація власного ландшафтнотворчого дизайну.

Відображено змісту як системи освітніх завдань, принципів, форм, методів, прийомів, які забезпечують формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку у програмному забезпеченні в дошкільній освіті (Державному стандарті дошкільної освіти (2021 р.), Комплексній програмі розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» (2023 р.), Програмі освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування» (2021 р.), Освітній програмі для дітей від 2 до 7 років «Дитина» 2020 р., Освітній програмі «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку (2024 р.), Програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» (2017 р.), Програми розвитку дитини від народження до шести років «Я у світі» 2019 р. Виділено спільні та відмінні тенденції цих програм за проблемою дослідження.

Методичне забезпечення в дошкільній освіті з проблеми формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку висвітлено через систему *освітніх завдань* (основним освітнім завданням якого – формування потреби в реалізації власних художньо-конструктивних умінь зі здатністю до реалізму уяви та фантазування, вміння бачити ціле раніше від частин, надситуативно-перетворювальний характер творчих рішень, проектування, макетування, моделювання, конструювання, декорування та експериментування; *принципів (мотивації дизайнерської діяльності як вияв та стимулювання основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку; активності як вміння педагога розвивати, направляти, активізувати творчий та мистецький потенціал дітей старшого дошкільного віку в потрібному напрямку; свідомості передбачає осмислене ставлення до засвоєння техніки виконання, притаманних дизайнерській діяльності, а також до формування необхідних для цього основ художньо-конструктивних умінь; самосвідомості* проявляється у вигляді відчуття

самовизначення у дитини старшого дошкільного віку себе як ландшафтного дизайнера), *форм* (виконання виробів за зразком – це передавання знань і способів відтворення у вигляді пропонування дітям старшого дошкільного віку елементів ландшафтного дизайну, виконані з різних матеріалів; *робота за моделлю* – цесамостійне уявлення старших дошкільників про будову виробу за готовою моделлю, *робота за аналогією* – це самостійне відтворення дітьми старшого дошкільного віку такої ж самої, або складнішої конструкції; *організація роботи за коментарем вихователя* – це словесна демонстрація педагогом деталей конструкції, способів їх з'єднання та етапності збору, які діти старшого дошкільного віку намагаються скопіювати; *за заданою темою та задумом* – це коли діти старшого дошкільного віку на основі сформованих знань про ландшафтний дизайн, намагаються реалізувати виниклий задум у практичній конструкторській діяльності), *методів* (інформаційно-рецептивних, які транслують отримання дитиною старшого дошкільного віку художньо-конструкторської інформації за допомогою різних рецепторів-аналізаторів; *репродуктивних* як наслідування зразка креативної поведінки (педагога, дизайнера), способів дій у ситуаціях вибору (задуму, теми, змісту, формату, матеріалів, способів зображення, виражальних засобів та деталей): вправи у техніках; дії поруч з педагогом; *евристичних*, які передбачають вибір, експериментування з матеріалом, маніпулювання матеріалом, обговорення, проєкт (творче завдання), ідентифікація з особою дизайнера) (Сухорукова, 2010)), *прийомів* («оживлення» предметів, приладдя, матеріалів; розважальні моменти (ситуації); «програвання» з готовим витвором мистецтва).

Проаналізований зміст формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку у програмно-методичному забезпеченні в дошкільній освіті дав поштовх до виявлення компонентів формування основ дизайнерських умінь дітей цього віку:

➤ *ціннісно-пізнавальний компонент* (його атрибути: наявність власних естетичних уподобань, оцінок та прояв художнього смаку; уявлення про різні види мистецтва та їх особливості й засоби виразності);

➤ *емоційно-чуттєвий компонент* (його атрибути: позитивно-емоційне

ставлення до навколишнього світу та творів мистецтва);

➤ *творчо-раціональний компонент (його атрибути: оволодіння необхідними художніми, творчими вміннями, способами художнього конструювання – проектуванням як процесом створення проєкту – прототипу, прообразу передбачуваного або можливого об'єкту, стану; проектування об'єкту у тривимірному просторі; макетуванням, яке полягає у створенні площинного (об'ємного) макета як чернеткового варіанту (копії виробу, чи предмету) для пошуку найбільш конструктивно-виразної форми, кольорової і композиційної гармонії дизайн-продукту; моделюванням як створенням об'ємно-просторових моделей; конструюванням як процесом створення моделі, приведення до певного порядку і взаємовідношення різних окремих предметів, частин, елементів; декоруванням як мистецтвом прикрашання предметів).*

Ландшафтний дизайн розглядався нами як естетичний символ сучасної цивілізації та один із найефективніших засобів формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного дошкільного віку завдяки способами художнього конструювання – проектуванню, макетуванню, моделюванню, конструюванню, декоруванню.

Визначено діагностичний інструментарій оцінки ефективності формування у дітей старшого дошкільного віку художньо-конструктивних умінь у закладах дошкільної освіти:

- критерії як об'єктивні ознаки та показники як кількісні та якісні характеристики критеріїв (*когнітивний критерій та його показники: уявлення розуміння та обізнаність про особливості об'єктів природи, способи художнього конструювання, засоби художньої виразності у художньо-конструктивній діяльності, наявні розумові дії у художньо-конструктивній діяльності, уявлення про конструктивні можливості різних матеріалів, інструменти та обладнання для діяльності; емоційний критерій та його показники: вияв інтересу та змотивованості до відтворення різних об'єктів, емоційний словесний та жестикуляційний відгук на пропозицію включення до художньо-конструктивних дій, відчуття задоволення від процесу власної й колективної дизайнерської діяльності, надавання переваги*

цікавим конструктивним, предметметно-практичним соціально значущим завданням, конструктивним завданням з інтелектуальним навантаженням, пропонування та схвалення власних ідей та художньо-конструктивних пропозицій інших дітей; *діяльнісний критерій та його показники*: оригінальність, легкість (швидкість), гнучкість, розробленість, знаходження цікавих рішень художньо-конструктивного завдання та ситуацій використання готового дизайнерського продукту, планування виконання художнього конструювання; створення колективних конструкцій, об'єднаних одним змістом, правильне розміщення окремих об'єктів один щодо одного з урахуванням загального задуму, за темою та за власним задумом з використанням способів художнього конструювання: проєктування, макетування моделювання, конструювання, декорування; рефлексія від власної художньо-конструктивної діяльності;

– рівневі характеристики художньо-конструктивних умінь: *високого середнього та низького рівнів*;

– діагностичні методики до критеріїв: *методика «Неіснуюча тварина» (гра «Фантастична тварина» в модифікації В. Гальченко)*; тест «Будинок, дерево, людина» Д. Бука (за модифікацією Р. Берні); *коректурна проба* (Б. Бурдона); методик «Домалювання», «Три бажання», «Що, чому, як» Нгуен Мінь Ана; гра «Емоційний кубик 4 в 1» О. Бабчука в адаптації С. Ройз; тест П. Торренса «Тест творчого мислення».

Впроваджували результати дисертаційного дослідження в закладах дошкільної освіти м. Києва (приватний заклад дошкільної освіти «Wonderland», приватний заклад дошкільної освіти «Мандаринка», заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №33 «Дивограй» Святошинського району міста Києва (довідка № 36 від 27.06.2024 р.), Сумський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №10 «Малючок» м.Суми Сумської області (довідка № 01-66/96 від 21.05.2025 р.), Пирятинський заклад дошкільної освіти «Ромашка» Пирятинської міської ради (довідка № 01-02/31а від 03.06.2025 р.) із дітьми старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної групи у кількості 338 дітей, з них ЕГ-168 та КГ-170 респондентів, 46 вихователями, батьками здобувачів дошкільної освіти.

На констатувальному експерименті нами зафіксовано переважно середній рівень сформованості основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку за когнітивним, емоційним, діяльнісним критеріями (ЕГ–62% (104 дитини), КГ–63% (108 дітей)) за дібраними до них діагностичними методиками. За сприяння педагога ці діти старшого дошкільного віку: сприймали та давали об'єктам естетичну оцінку, уявляли способи художнього конструювання; розрізняли та називали основні частини природних об'єктів за величиною, формою, кольором; проявляли розумові дії у художньо-конструктивній діяльності. За навідними запитання педагога такі діти старшого дошкільного віку давали назви створеним малюнкам на природну тематику. Проявляли нетривалий інтерес до художньо-конструктивної діяльності, що спонукало нас на переключення уваги дітей старшого дошкільного віку на іншу діяльність, відпочинок у лоджії та альтанці, на рухливі ігри «День і ніч», «Перепілочка», «Кривенька качечка» тощо. Діти старшого дошкільного віку за підтримки вихователя створювали власні казки та виготовляли різні предмети з картону. Проявляли дружні взаємостосунки до дітей та педагога, із задоволенням спілкувалися. Відтворювали образи без заміни окремих деталей, а так як є в реальності. За підтримки вихователя планували кожний крок художньо-конструктивної діяльності. Генерували та втілювати художньо-естетичний власний задум. Вміло користуватися моделями, в яких наявні всі складові елементи.

Розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено чотири педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну в закладі дошкільної освіти на формувальному етапі експерименту. Проаналізовано розвивальне середовище експериментальних ЗДО за принципами насиченості, мобільності, поліфункціональності, варіативності, доступності та безпеки; розглядалося чи у ЗДО здійснюється педагогічний супровід індивідуального маршруту формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку; чи застосовується методична робота з педагогами та співпраця з родиною за цією проблемою.

Педагогічні умови формувального етапу експерименту реалізовані у період з 2023 по 2025 рр. в тих же самих ЗДО з дітьми старшого дошкільного віку ЕГ в кількості 168 респондентів, їх батьками та вихователями за стратегічними векторами (проектим, дидактичним, методичним та консенсусним).

Перша педагогічна умова проектного стратегічного вектору формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку полягала у удосконаленні розвивального середовища у ЗДО з особистісно-зорієнтованою моделлю взаємодії учасників освітнього процесу, що поєднувало сприятливе для життєвиявів природне довкілля (жива природа: клумба, альпійський та звичайний сад, город), предметне (малі архітектурні форми, метеомайданчик, стандартне та нестандартне обладнання й матеріали), світ культури («куток художніх студій», «куток дизайнерських уявлень», «куток мистецтва», «куток живої природи», «куток митців», «куток натхнення», «кімната здійснення мрій»), сенсорно-пізнавальний простір (полісенсорні кімнати), соціум (ровесники, педагоги та батьки), ігрове (залучення до конструкторських та будівельних ігор, ігор-подорожей, ігор-дії, творчих ігор, сюжетно-рольових ігор та рольових ігор) та мовленнєве середовище (підтримка дітей старшого дошкільного віку до спілкування, обміну ідеями та враженнями).

Відбувалося ознайомлення дітей старшого дошкільного віку зі зразками ландшафтного дизайну (зимовим садом, малими архітектурними формами, різними атріумними просторами, внутрішніми двориками), рослинами рідного краю мішаної (сосновими, березовими, дубовими, осиковими, грабовими, вільховими деревами), лісостепової зони (грабом, дубом, кленом, буком, липою, берестом, вільхою, вербою) однорічними, дворічними, багаторічними, трав'янистими вічнозеленими рослинами (декоративно-листяними та квітучими), ампельними та виткими рослинами, водними рослинами, сукулентами та екзотичною флорою (мураєю, каріссою тощо), природними (пісок, вода, глина та ін.) й штучними матеріалами (деревопластиком, штучною травою, металами, led-освітленням), необхідними інструментами (лопатками, поливалками, граблями тощо); долучено дітей старшого

дошкільного віку до споглядання, милування, вслуховування світу природи з перевіркою наявності у них основ художньо-конструктивних умінь.

За дидактичним стратегічним вектором упроваджена *друга педагогічна умова* – педагогічний супровід індивідуальної траєкторії формування основ дизайнерських умінь дітей старшого дошкільного віку проходила через *інтерактивні форми*: мистецькі спілкування, ігри-стратегії «Вигадуємо» і «Мислимо», арт-проекту «Ландшафтники», самостійну дизайнерську діяльність дітей з використанням *технік* моделювання (макетування), декорування; *методів*: конструктивної творчості, творчого моделювання, генерування ідей, алгоритмом дій; *прийомів* «ритуал дякую за проведену дизайнерську роботу», щоденника успіху, слічення, сканування, структурування, систематизації, перекодування, угруповання, добування, асоціації.

Проведений з дітьми старшого дошкільного віку ЕГ геокешинг за принципами: краєзнавчості, сезонності, повторності. Діти старшого дошкільного віку на геокешингу: порівнювали об'єкти природи за величиною, формою, розташуванням; малювали уявний світ природи, заплісавивши очі методом заняття-подорожі; переглядали пейзажні картини українських художників Є. Малишева, В. Іцкович, Л.Федорової та знайомилися із засобами виразності у живописі (колоритом, світлотінню, малюнком, перспективою, деталями); створювали ілюстрації до літературних творів та казок нетрадиційними техніками малювання; методом проєктів «Що таке ландшафт», «Природничий калейдоскоп», «Де живе вітер», «Світ підземелля», «Звідки з'являється дощ», «Фантастичні герої», «Любов до природи врятує світ» захоплювалися ландшафтним дизайном; екологічними акціями «Слід на землі», «Посадимо дерево», «Джерело життя», «Ти і я – одне ціле», «Скаженню сміттю “Ні”!» прикрашали навколишній природній простір; прийомом «бінокль» здобувачі дошкільної освіти фокусували свою увагу на особливостях довершених природних форм та кольорів; проявляли емпатію прийомом екологічної емпатії; аналізували свою поведінку та діяльність ровесників у природі прийомом екологічної рефлексії; знайомилися із різними видами мистецтва (живописом, архітектурою, скульптурою, літературою, театром, музикою, кіно); експериментували із кольорами; позитивно відгукувалися на красу природи. для

створення емоційного настрою, концентрації уваги та психологічно комфортної атмосфери використовували спілкування в колі.

З'ясовано, що інтерактивні форми методичної роботи у ЗДО одні з найбільш ефективних для підвищення сформованості основ художньо-конструктивних умінь у педагогів, підвищення їх мотивації, вивіщенню інтегральних, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, навички співпраці з іншими, партнерських відносин, здатністю оригінально мислити, задіяти весь свій потенціал.

Тому обрано *третю педагогічну умову* за методичним стратегічним вектором – підвищення у педагогів закладів дошкільної освіти основ художньо-конструктивних умінь. Спочатку ознайомили їх з ландшафтним дизайном завдяки дайджесту наукової літератури за цією темою. Потім провели інтерактивні форми взаємодії (інтелектуальний тренінг «Ландшафтний дизайн – це естетичний символ у закладі дошкільної освіти», естафету творчості «Формуємо основи художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку: шляхи та перспективи», соціально-психологічний театр «Я-ландшафтний дизайнер», методичний ландшафтний проект «Творимо ландшафтний дизайн у закладі дошкільної освіти») та методів (аналізу, синтезу, порівняння, моделювання, художнього конструювання). Після впровадження третьої педагогічної умови у педагогів спостерігалось підвищення основ художньо-конструктивних умінь, а саме: розвинені інтелектуальні якості творчого мислення (легкість, гнучкість, оригінальність, точність); інтегрували знання з дошкільної педагогіки, дитячої психології та методик для пошуку способів художньо-конструктивної діяльності; моделювали художньо-конструктивні проблеми і добирали шляхи її вирішення, зокрема, після завершення військового стану; окреслили план ландшафтного дизайну та відтворили його в ЗДО у вигляді ландшафтного дизайну для дітей. Вони розробили нові доріжки зі штучним покриттям, додали декоративні стінки, покращили ігрові площадки, організували місця відпочинку, розробили і втілили ідеї для прикрашання клумби, додали садовий декор.

Таким чином за проєктом, дидактичним, методичним, консенсусним стратегічним вектором методики реалізували педагогічні умови.

Закономірно, що *четверта педагогічна умова* за консенсусним стратегічним вектором проводилася у вигляді педагогічної взаємодії з батьками. Методом проєктів створили атмосферу зацікавленості батьків у формуванні основ дизайнерських у дитини старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну. Через просвітницьку діяльність у формі консультацій, педагогічних конференцій аукціону та мотиваційної діяльності через акції «Дитина – майбутній громадянин України», «Творимо ландшафтний дизайн для майбутніх поколінь», створення груп батьків-порадників й методів: навчальної дискусії, case-study, асоціацій виготовлення інформаційних презентацій реалізували цю умову.

Проаналізуємо результати просвітницької та мотиваційної діяльності з батьками вихованців. По-перше, батьки набули певних уявлень про художньо-конструктивні уміння дітей старшого дошкільного віку та компоненти їх формування. По-друге, налагодження спеціальної атмосфери для формування основ дизайнерських умінь у дітей цього віку в умовах сім'ї. По-третє, оволоділи художньо-конструктивними вміннями: здатність до аналізу ландшафтного дизайну як естетичного оформлення в умовах сім'ї; реалізовувати власний творчий задум зі створення художнього образу із використанням штучних та природних матеріалів; виготовлення та художньо-декоративне оформлення ландшафтного дизайну із використання різних матеріалів та технік. По-четверте, утворилися спільнота батьків-порадників, які виконували систему заходів з іншими батьками, спрямованими на виникнення відхилень у формуванні основ дизайнерських умінь дітей старшого дошкільного віку.

Для перевірки ефективності впроваджених педагогічних умов формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну в закладі дошкільної освіти, нами організовано контрольний експеримент. Цей етап експериментального дослідження відбувався за когнітивним, емоційним, діяльнісним критеріями, високим, середнім, низьким рівнями, показниками та методами й методиками констатувального етапу експерименту.

У порівнянні із констатувальним експериментом на контрольному етапі когнітивний критерій сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей

старшого дошкільного віку вивищився на високому та середньому рівні у ЕГ на 6 %, у КГ на 2 %. Відповідно на низькому рівні зменшилися кількість дітей у ЕГ на 12 %, у КГ на 4 %. За емоційним критерієм сформованості основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку на високому рівні стало більше осіб у ЕГ на 12 %, у КГ на 5 %, на середньому рівні скоротилася кількість дітей у ЕГ на 10 %, у КГ на 2 %. Та на 3 % у ЕГ й КГ зменшилася кількість респондентів на низькому рівні. За діяльнісним критерієм сформованості основ дизайнерських умінь на високому рівні прибавилося кількість дітей старшого дошкільного віку у ЕГ на 19 %, у КГ на 3 %. У ЕГ на середньому рівні спостерігається відсотковий спад осіб на 5 % і прибавлення у КГ на 2 %. А на низькому рівні зменшилися кількість дітей у ЕГ на 14 %, у КГ на 6 %.

На високому та середньому рівні сформованості основ художньо-конструктивних умінь за когнітивним, емоційним та діяльнісним критерієм у дітей старшого дошкільного віку, особливо ЕГ, було помітно використання у власних малюнків переважно яскравих кольорів, що свідчило про нормальний рівень інтелектуального розвитку, емоційно стабільне ставлення до природи та оточуючих ровесників та дійсне сприймання дійсності.

Помічаємо, що за трьома критеріями сформованості основ художньо-конструктивних умінь на високому рівні у ЕГ на 6 % більше дітей старшого дошкільного віку, а ніж у КГ, а на низькому рівні на 1 % більше у КГ. Для дітей ЕГ у порівнянні з КГ були характерні сформовані такі основи художньо-конструктивних умінь, як-то: стійкий мотив до ландшафтотворчої діяльності; здатність до реалізму уяви та фантазування; вміння бачити ціле раніше від частин; перетворювальний характер творчих рішень, проектування, макетування, моделювання, конструювання та декорування; нестандартне креативне мислення; створення дитиною старшого дошкільного віку нових ідей; знаходження найбільш кращого рішення в умовах вибору; успішне виконання художньо-конструктивних завдань; отримання задоволення від ландшафтотворчої діяльності; вміння творчо презентувати створений ландшафтний дизайн.

Порівняли динаміку змін рівнів сформованості основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку ЕГ та КГ на констатувальному та контрольному етапі експерименту за F-тестом або ϕ -критерієм Фішера (F-критерієм, ϕ -критерієм). Результати здійсненого контрольного етапу експерименту засвідчують вивищення показників сформованості основ художньо-конструктивних умінь за когнітивним, емоційним та діяльнісним критеріями, особливо у дітей старшого дошкільного ЕГ. Відтак, можна стверджувати про результативність та ефективність упроваджених педагогічних умов формувального етапу експерименту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bychkov O. (2019). “He Who Sees Does Not Desire to Imagine”: The Shifting Role of Art and Aesthetic Observation in Medieval Franciscan Theological Discourse in the Fourteenth Century. URL: <https://www.mdpi.com/2077-1444/10/3/205>
2. GelanC. (2018). Ideology, Symbolism and Representation through Byzantine Art. URL:<https://www.cceeol.com/search/article-detail?id=679261>
3. Hanna Tsvietkova, Halyna Savluk, Sopfiia Dovbnia, Taras Olefirenko, IrinaVoityuk. Reshaping the Preservice Preschool Teachers’ Curriculum to Give the Emphasis to the Managerial Domain. *European Journal of Educationale search*. Volume 11 (2022), 1273-1287.
4. Khodunova V., Ridei N., Voronova G., Tsymbal S., Bondar N. A social and philosophical analysis of the values of European education = Соціально-філософський аналіз цінностей європейської освіти. *The Revista Amazonia Investiga*. 2022. Vol. 11 (58). pp.194-201
5. Lindström, L. (2006). Creativity: What is it? Can you assess it? Can it be taught? *International Journal of Art and Design Education*, 25(1), 53–66. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1476-8070.2006.00468.x>
6. RiikonenT., WidgerD. (2006). Schiller's philosophical letters. URL: <https://www.gutenberg.org/files/6799/6799-h/6799-h.htm>
7. Rogers C. (1954). Toward a theory of creativity. *Review of General Semantics*. 11. №4, 249-260. URL: <https://www.jstor.org/stable/42581167>
8. Reipolska O. Design of the Education environment of the institution of preschool education. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб.наук.праць. Київ: Інститут проблем виховання НАПН України. Вип.25.Кн.2. 2021. 280 с. С.127-138.
9. Reipolska, O, Sysoieva, S, Brezhneva, H, Tsvietkova, H, Lutsenko, V. Formation of Speech Activity of Children of Senior Preschool Age in the Learning Process English Language. *AD Alta-journal of interdisciplinary research*. 2021. Volume 11. Issue 2. P.181-186

10. Skomorovska I. (2019). Development of creativity of preschool children in different types of educational activities. *Mountain School of Ukrainian Carpaty*, (21), 103-107.
11. Shulha, L., Bielienka, G., Polovina, O., Kondratets, I., Novoseletska, I., & Ukhtomskaya, A. Postmodern Trends in Teaching Painting to Preschoolers in the Post-Soviet Space. *Postmodern Openings*, 2021. № 12(3), 154-172.
12. Voytyuk I. Formation of the foundations of design skills in children of elderly preschool age in subject-practical activities. *Наука і техніка сьогодні*, 2025. №4 (45) 2025. С.537-547.
13. Академічний тлумачний «Словник української мови»: / за ред. І. К. Білодіда. АН УРСР. Інститут мовознавства. Київ : Наукова думка, 1970–1980. С. 534.
14. Бабчук О. Г. Конспект лекцій до дисципліни «Діагностика психічного розвитку дітей з практикумом» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, додаткової спеціальності 053 Психологія. Одеса, 2021. 83 с.
15. Бабюк Т., Каньоса Н. Специфіка та зміст інтерактивних форм методичного супроводу педагогів закладів дошкільної освіти. *Вісник науки та освіти*. Київ: Видавнича група «Наукові перспективи», 2024. №5 (23). С.687-701.
16. Барановська О. В. Уміння. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України; [гол. ред. В. Г. Кремень]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. С. 1038.
17. Башкір О. Modern formats of professional development of educational community. *Innovative Solutions in Modern Science*, 2018, 3(22), 116–127.
18. Біла І. М. Динаміка розвитку творчого конструювання у дошкільному віці. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Київ : Видавництво «Фенікс», 2012. Т. XII: Психологія творчості. Вип. 14. С. 26-37.
19. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32309053> (дата звернення: 22.10.2021).

20. Біла І. М. Психологія творчого конструювання в дошкільному віці: автореф. дис. ... д-ра псих. наук: 19.00.07. Київ, 2012. 39 с.
21. Білан О. І. Українське дошкілля: Програма розвитку дитини докільного віку / за заг.ред. О.В. Низьковської, 2017. 256 с.
22. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: науково-методичний посібник. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.
23. Близнюк М. М. Український етнодизайн – національний стиль та антиглобалізаційний вимір (педагогічний аспект). *Національний часопис Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*, 2017. № 57. С. 23-33.
24. Богуш А. М. Методична робота в закладах дошкільної освіти : навч. посіб. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 200 с.
25. Борин Г. В. Підготовка майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку : дис. ...д-ра. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2023. 540 с.
26. Боярчук С. Конструктивна діяльність як компонент steam-освіти дітей дошкільного віку. *Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, м. Луцьк, 20 трав. 2020 р. Луцьк, 2020. С.53-54.
27. Ваганова Н. А. Розвиток естетичного художнього сприймання в дошкільному віці. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. пр. Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ: Видавництво «Фенікс», 2012. Т.ХІІ. № 15. Ч.І. С. 68-76.
28. Варій М.Й. Загальна психологія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 968 с.
29. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ: Ірпінь: Перун, 2004. 1440 с.

30. Войтюк І.В. Корекція мислення дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями засобами нетрадиційної зображувальної діяльності : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.03. Київ, 2020. 330 с.

31. Войтюк І.В. Мистецтво створення естетичного середовища ландшафтного дизайну дітьми старшого дошкільного віку. *Наукові інновації та передові технології. Педагогіка*: журнал. 2024. № 11(39) С.1215-1224

32. Войтюк І.В. Програмно-методичний комплекс розвитку мислення для дітей старшого дошкільного віку засобами нетрадиційної зображувальної діяльності. *Психологічний і педагогічний дискурс: наукові записки вчених* : збірник матеріалів конференції / за заг. ред. проф. Т. О. Олефіренка. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С.36-38.

33. Войтюк І.В. Формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами нетрадиційної зображувальної діяльності. *Вісник науки та освіти Педагогіка*: журнал. 2024. № 10(28) 2024. С.759-770

34. Гавриш Н.В., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Рогозянський О.С., Хартман О.Ю., Шевчук А.С. Впевнений старт: Освітня програма для дітей старшого дошкільного віку / за заг. наук. ред. Т.О. Піроженко. Київ: 2024. 80 с.

35. Габелко О.М. Взаємозв'язок розумового, морального та трудового виховання у педагогічній спадщині Джона Локка (1632–1704 рр.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Кіровоград, 2010. 22 с.

36. Гальченко В.М. Психологічні чинники розвитку винахідливості у дітей дошкільного віку : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.07. Київ, 2011. 297 с.

37. Гаращенко Л., Літіченко О. Художня праця як засіб формування предметно-практичної компетентності у дітей дошкільного віку. *Освітологічний дискурс*, 2019. №3-4. С.110-120.

38. Голота Н.М. Формування художніх і конструктивних умінь у майбутніх вихователів дошкільних закладів: дис....канд. пед. наук: 13.00.08. Київ, 2000. 216 с.

39. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Вид. 2-ге, доп. і виправлене. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

40. Горський В. С. Історія української філософії: Курс лекцій. Київ: Наук. думка, 1996.
41. Данько Н. П. Розвиток творчих здібностей молодших школярів. *Початкова школа*, 2013. № 4, С.1-2.
42. Демків В.Г. Регулятивні чинники розвитку творчої активності майбутніх дизайнерів : дис. ... д-ра філ. : 053. Харків, 2021.197с.
43. Демченко І. І., Пічкур М. О. Близнюк Т. О. Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва: монографія. Київ: Оміда, 2009. 218 с.
44. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження : навчально-методичний посібник / упоряд.: О.Г. Косенчук, І.М. Новик, О.А. Венгловська, Л.В. Куземко. Харків: Видавництво «Ранок», 2021. 240 с.
45. Дитина: Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук. кер. В.О. Огнев'юк. Київ: університет імені Бориса Грінченка, 2020. 440 с.
46. ДБН В.2.2.-40:2018. «Інклюзивність будівель і споруд». [Чинний від з 2019-04-01]. Київ: Видавець нормативних документів у галузі будівництва промисловості будівельних матеріалів Мінрегіону України Державне підприємство «Укрархбудінформ», 2018. 68 с. (Державні будівельні норми України).
47. ДБН В.2.2-4:2018. «Заклади дошкільної освіти» зі Зміною №1. [Чинний від з 2022-09-01]. Київ: Видавець нормативних документів у галузі будівництва промисловості будівельних матеріалів Мінрегіону України Державне підприємство «Укрархбудінформ», 2022. 49 с. (Державні будівельні норми України).
48. Довбня С.О. Основи критичного мислення дітей старшого дошкільного віку: обґрунтування педагогічних умов. *Наукові перспективи*, 2024.URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=YStygRwA AAAJ&sortby=pubdate&citation_for_view=YStygRwAAAAJ:GnPB-g6toBAC
49. Довбня С.О. Трансформації програмово-методичного забезпечення ігрової діяльності дітей дошкільного віку (друга половина XX – початок XXI століття): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08.Одеса, 2015. 259 с.

50. Довбня С.О. Ретроспективний екскурс програмово-методичного забезпечення ігрової діяльності дітей дошкільного віку. *Гуманізація навчально-виховного процесу*, 2023. № 2. С.106-115.

51. Дроздова М.А. Психологія мистецтва: навчальний посібник для студентів. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2006. 104 с.

52. Дрозіч І. Методична робота в закладі професійної (професійно-технічної) освіти сфери ресторанного господарства як засіб підвищення професійної компетентності майстрів виробничого навчання. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка* : зб. наук. праць / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України ; [Ред. кол.: В. О. Радкевич (голова) та ін.]. ЖККГВ «Полісся» ЖОР., 2018. № 17. С.106-113.

53. Журенко Л. Творче конструювання як засіб інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку. URL: http://www.rusnauka.com/25_SSN_2009/Pedagogica/51493.doc.htm (дата звернення: 22.10.2021).

54. Загадковий світ емоцій. Розвиток емоційної сфери дошкільників / Упоряд. І. В. Молодушкіна. 2-ге вид. Харків : Вид. група «Основа», 2011.с. 207.

55. Загороднюк С., Краснейчук А. Консультування як вид послуг органів державного управління. Київ: Основа, 2000. С. 5-10.

56. Зайцева Л. І. Вивчення особливостей процесу організації ознайомлення дітей дошкільного віку з об'єктами довкілля: Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. *Педагогічні науки*. 2013. №3. С. 49–54.

57. Звєкова В. К. Театралізована діяльність як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*, 2020. № 2.С.417-421.

58. Івершинь А. Г. Основи дизайну та художня праця: навчально-методичний посібник. Одеса: Державний заклад «Південноукраїнський національний університет імені К. Д Ушинського, 2022. 203 с.

59. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Вид. 3-тє, доп. Тернопіль : Мандрівенць, 2023. 210 с.

60. Карабаєва І. І., Терещенко Л. А. Розвивальне освітнє середовище ЗДО: основні компоненти, етапи формування та критерії його оцінювання. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*, 2020. Т. 4 (Вип. 16). С. 89–101.
61. Карпенко Н. А. Психологія творчості: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
62. Козак Л.В. Характеристика сучасних форм організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. *Іноватика у вихованні*, 2020. №12. С.49-57.
63. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.
64. Корницька Л. Сучасні методи дизайн-проектування як фактор формування творчо-проектої компетентності у майбутніх інженерів педагогів швейного профілю. *Сучасна наука та освіта: матер. міжнар. наук.-практ. конф. м. Старобільськ, 14-15 квіт. 2021 р.* Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. С.190-192.
65. Котелянець Ю.С. Формування творчого конструювання дітей старшого дошкільного віку. *Наукові записки. Педагогічні науки*, 2020. № 185. С.112-117.
66. Крижановская Н. Я., Вотінов М. А., Смірнова О. В. Основы ландшафтной архитектуры та дизайну: підручник. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 348 с.
67. Крутій К. (2020). Stream-education on the culture of pre-schoolers'engineering thinking. *Science, trends and perspectives: The 17 th International scientific and practical conference. Tokyo. 18-19 May. Japan.* 42-44.
68. Крутій К. Концептуальні засади психолого-педагогічного супроводу: принципи і техніки. С.185-197. URL: <https://ddpu.edu.ua/images/naukvid/gnvp/maket-pedfak-4-1.pdf>
69. Курлянд З. Н. Педагогічна підтримка формування творчого мислення майбутніх учителів іноземної мови. *Наука і освіта : наук.-практ. журнал*. 2011. №7. С. 57-61.
70. Лисенко Н.В. Педагогіка Марії Монтессорі. Педагогіка українського довкілля: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., які навч. за спец. «Дошкільне

виховання»: у 2ч. / Н.В. Лисенко, Н.Р. Кирста. Київ: Вища шк., 2006. Ч. 1. С. 113–135.

71. Литвин А. Методологічні засади поняття «Педагогічні умови»: практ. посіб. 3-є вид. Львів:ЛДУБДЖ, 2020.88 с.

72. Літіченко О. Конструювання з пухнастого дроту в закладі дошкільної освіти. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2021. № 5. С.37–42, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.5.6>

73. Луценко І. О., Рейпольська О.Д. Реалізація індивідуально-типологічного підходу до організації спілкування і дитячої діяльності у предметно-ігровому середовищі. *Освітній дискурс*. 2022. Вип.36 (8-9). С.61-71.

74. Матвієнко С.І. Художня праця та основи дизайну: навч. посіб. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.

75. Мартиненко С., Хоружа Л. Методи навчання та їх класифікація, 2008. URL: <https://osvita.ua/school/method/780/>.

76. Машкіна С.В., Усатенко Т.П., Хомич Л.О., Шахрай Т.О. Теоретичні засади культурологічного підходу у підготовці педагога до виховної діяльності. Монографія: ІПОД НАПН України, 2016. 168 с.

77. Мироненко Н., Абрамова О. Формування дизайнерських умінь у здобувачів технологічної та професійної освіти під час вивчення дисциплін професійної підготовки. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, 2022. № 3. С.126–133.

78. Міліщук С. Інтегрування ідей Ф.Фребеля щодо конструювання з будівельного матеріалу в освітній процес сучасного закладу дошкільної освіти. *Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, м.Луцьк, 20 трав. 2020 р.: Луцьк, 2020. С.204-206.

79. Моляко В. О. Заключний науковий звіт про виконання наукового дослідження за темою: «Перцептивно-мисленнєві стратегії творчого конструювання інформаційних систем у навчальній та трудовій діяльності», 2018. Київ. С.44.

80. Моляко В. О. Методологічні та теоретичні проблеми дослідження творчої діяльності. *Стратегії творчої діяльності: школа* В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. Київ, 2008. С. 7–53.
81. Моляко В. О. Психология конструкторской деятельности. Москва: Машиностроение, 1983. 134 с.
82. Моляко В. О. Психологічні проблеми конструювання образу світу (загальні положення робочої концепції). *Психологія творчості*, 2018. №24. С .5-17.
83. Мовчан В. С. Естетика: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 527 с.
84. Новік Г.В., Могила В.В. Засоби формування світло-кольорового середовища міста та саду. *Теорія та практика дизайну*, 2021. № 23. С.141-149.
85. Новий тлумачний словник української мови у трьох томах. Т.1. А-К / укл. В. Яременко, О. Сліпущко. Т.1. Київ: Аконіт, 2005. 296 с.
86. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової. Київ : Видавничий Дім Слово, 2014. 376 с.
87. Огнев'юк В. О., Утюж І. Г. Філософія . Історія філософії : Підручник для 10 класу загальноосвітнього навчального закладу (профільний рівень). Київ : Грамота, 2010. 256 с.
88. Онищук Л.А. Концепція прогнозування розвитку загальної середньої освіти. Київ: Інститут педагогіки НАПН України. *Педагогічна думка*, 2016. 32 с.
89. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти : технології проєктування : навч.-метод. посібник / О. Д. Рейпольська, І. М. Гудим, Л. І. Зайцева, І. В. Луценко, В. О. Луценко, Г. Г. Цветкова; за ред. О. Д. Рейпольської. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 222 с.
90. Основи ігрової діяльності дітей дошкільного віку : навчально-методичний посібник (робочий зошит) / Укладачі : Довбня С. О., Стаєнна О. О., Шулигіна Р. А. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. С. 77-84
91. Паласевич І.Л. Естетичне виховання старших дошкільників засобом художньої літератури. *Психологія і педагогіка як науки для розвитку культурного*

потенціалу сучасного суспільства : Наукова монографія. Рига, Латвія : «Baltija Publishing», 2022. С.309-337.

92. Пасічник Н.О. Консультація для батьків. Консультація для батьків з елементами тренінгової роботи «в садочок без сліз». *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.*, 2016. № 25. С. 94-99.

93. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2004. 616 с.

94. Піроженко Т. Ціннісні орієнтації дітей старшого дошкільного віку в сьогоденних реаліях життя. *Актуальні проблеми психології*: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2014. Вип. 4 (1). С.172–186

95. Попович О.М. Підготовка майбутніх вихователів до організації конструктивної діяльності дітей дошкільного віку: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2017.221 с.

96. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад. С. Гончаренко, та. ін; за ред. Н. Ничкало. Київ: Вища школа, 2000. 380 с.

97. Половіна О., Новоселецька І. Готовність вихователів дітей раннього й дошкільного віку до створення кластерів артспілкувань. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика / практика безперервної професійної освіти* Том. 78 № 1, 2024. С. 74-87.

98. Половіна О.А. Граємо, фантазуємо творимо! Або артігри в дитячому садку. *Вихователь-методист дошкільного навчального закладу*, 2021. №11. С.27-32.

99. Половіна О.А. Дитина у світі мистецтва. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання* (2), 2021. С. 3-10.

100. Половіна О.А. Мистецькі спілкування як основа формування культури дошкільників. *Дошкільне виховання*, 2023. №5. С.11-14.

101. Половіна О., Кондратець І. Артосвіта : навчально-методичний посібник. Київ : Київ ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 556 с.

102. Половіна О.А.Формування елементарних навичок дизайну у дітей старшого дошкільного віку. Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка»: журнал. 2024. № 11 (45). С.735-747.

103. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Київ: Академвидав, 2006.456 с.

104. Попович О.М. Підготовка майбутніх вихователів до організації конструктивної діяльності дітей дошкільного віку: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2017.221 с.

105. Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 09.07.2023 р. № 2807-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>

106. Програма освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування / Education & Care» / В. А. Воронов, К. В. Ковальчук, Н. В. Піканова, О. Д. Рейпольська, С. О. Сисоєва, К. Ю. Станкевич. Київ: ФОП В.Б. Ференець, 2021. 130 с.

107. Про дошкільну освіту: Закон України від 06.06.2024 р. № 3788-IX. Дата оновлення: 01.01.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>

108. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 20.05.2022).

109. Про затвердження Примірного положення про батьківські комітети (раду) дошкільного навчального закладу: Наказ Міністерства освіти і науки молоді та спорту України від 26.04.2011 р. № 398. URL: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/17695/>

110. Про затвердження Примірного положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.04.2018 р. № 372. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0372729-18#Text> (дата звернення: 15.03.2020).

111. Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів: Наказ Міністерства охорони здоров'я від 24.03.2016 р. № 234. (дата звернення: 09.09.2022).

112. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 05.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 31.01.2020).

113. Рабчун Н.О. Геокешинг – це весело! *Інноваційний проект з впровадження освітньої технології геокешинг, квест-геокешинг в роботу з дітьми дошкільного віку*. Нетішин: 2017. 116 с.

114. Ракуленко Н. Ландшафтний дизайн: красиво, просто, ефектно, 2014. URL: <https://old.library.kr.ua/orhus/land.html>

115. Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини: монографія / [Т.О. Піроженко, І.І. Карабаєва, О.Ю. Хартман, Л.І. Соловійова, О.І. Федорчук, Л.Д. Токарева]; за ред. Т.О. Піроженко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 222с.

116. Рогова В. Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти). Міністерство освіти і науки України, 2021. С.58

117. Розвиток старшого дошкільника в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти : методичні рекомендації / за заг. ред. О. Д. Рейпольської. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 178 с.

118. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи : підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ: Абрис, 1997. 416 с.

119. Салій В. Сутність художнього образу та особливості його прояву в музичному мистецтві. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2013. №. 5. С.126-133.

120. Семакова Т. О., Сіліщенко О. П. Науково-дослідницька робота як шлях формування професійної компетентності викладача. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*, 2012, вип. 1(1). С. 124-127.

121. Сисоєва С.О., Рейпольська О.Д. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку: новий погляд. *Вісник НАПН України*, 2020.С.1-10.

122. Семиченко В.А. Пріоритети професійної підготовки: діяльнісний чи особистісний підхід? *Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи*: монографія / За ред. І.А. Зязюна. Київ, 2000. С. 176-203.

123. Семенов О.С. Критеріально-діагностичний комплекс дослідження творчо спрямованої особистості старшого дошкільника. URL: <https://chelpanov.eeipsy.org/index.php/eeip/article/view/347>

124. Семенов О.С. Формування творчо спрямованої особистості старшого дошкільника у позашкільному навчальному закладі: монографія, 2017. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=SBAXWY0AAAAJ&citation_for_view=SBAXWY0AAAAJ:hqOjcs7Dif8C

125. Сікалюк А. І. Аналіз сутності поняття «цінність» у теоретичних наукових джерелах. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал / МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка ; [редкол.: А. А. Сбруєва, О. Є. Антонова, Дж. Бішоп та ін.]. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. № 1 (35). С. 410–416.

126. Сковорода Г.С. Твори: В 2-х т. Київ: АН УРСР, 1961. Т.1: Проповіді. Діалоги. Трактати. Притчі. 171с.

127. Словник української мови. ULR: <http://sum.in.ua/s/khudozhnij>

128. Смолюк С. Сутність поняття «розвивальне середовище» закладу дошкільної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 31. Том 4. С.159-163.

129. Сорочинська О., Танська В. Технологія геокешинг як засіб розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти* : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф.2021. С. 136-138.

130. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. За заг. ред. Г.В.Сухорукової. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.

131. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою виховання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. Київ: Слово, 2018. 406 с.

132. Терновці А. Ю., Микуліна А. К. Розвиток творчості у дошкільників в процесі конструктивної діяльності, 2019. URL:http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3665/1/Development_creativity_preschool_child_r%D0%B5n_%D1%96n_proces_constructive_activity.pdf

133. Тесленко С.О. Проблема організації і управління методичною роботою в закладі дошкільної освіти в теорії і практиці дошкільної освіти. *Colloquium-journal: Pedagogical sciences*, 2022. № 33(156). С.41-44.

134. Ткачук О. В. Методика художнього навчання : навчальний посібник для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, художньо-графічних факультетів, педагогічних закладів освіти. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2019. 244 с.

135. Тор К.А. Психологічні особливості розвитку творчих здібностей у студентів хореографічної спеціальності: дис.... канд. псих. наук: 19.00.07. Одеса, 2021. 273 с.

136. Формування конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку засобами дарів Ф.Фребеля. URL: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/10.-FREBEL-KONSTRUYUVANNYA.pdf>

137. Функціонування творчого мислення в умовах інформаційної невизначеності : монографія / В. О. Моляко, Ю. А. Гулько, Н. А. Ваганова; за ред. В. О. Моляко. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. 204 с.

138. Українське дошкілля: Програма розвитку дітей дошкільного віку / за заг. ред. О.В. Низьковської. Тернопіль: ТОВ «Мандрівець», 2017. 256 с.

139. Філософія освіти : навчальний посібник. 2-ге видання / за наук. ред. академіка В. П. Андрущенка [та ін.]. Київ : Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 348 с.

140. Федорович А.В. Мистецько-творча компетентність дошкільника як педагогічна проблема. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-198-5-17> С.402-430.

141. Федорович А., Савченко Л. Конструювання як засіб розвитку мислення дітей дошкільного віку. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/216688/216713> (дата звернення: 22.10.2021).

142. Федорович А.В. Формування навичок художнього конструювання в дітей дошкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ: Видавничий дім «Гальветика», 2021. № 79. Том. 2. С.166-170.

143. Франко І.Я. Зібрання творів: У 50-ти т. (Редкол. Є.П. Кирилюк та ін.). Київ: Наукова думка, 1986. Т.46. Кн. 2. Історичні праці (1891-1897). 438с.

144. Харитонova В. Формування художньо-конструкторських знань та вмінь майбутніх інженерів-педагогів, 2010. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_3_35.pdf

145. Ходунова В.Л. Естетична культура: теоретичний аспект. *Наукові перспективи. Серія: Педагогіка*. 2022. № 5(23). С. 469-483

146. Ходунова В.Л. Теорія і методика виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти: дис. ...док. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2024. 521 с.

147. Ходунова В.Л. Формування художньо-конструкторських умінь у вихователів дітей старшого дошкільного віку. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка»*, 2024. № 11(45). С. 963-972

148. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посіб. / від упоряд., вступ. нариси та упорядкув. З. Н. Борисової, В. У. Кузьменко ; за заг. ред. З.Н. Борисової. Київ: Вища школа, 2004. 511 с.

149. Цветкова Г.Г. Критичне мислення як провідна компетентність фахівців спеціальності дошкільна освіта та початкова освіта. *Освітньо-науковий простір: науковий журнал*. Український державний університет імені Михайла Драгоманова [гол. ред. д-р пед. наук, проф. Матвієнко О. В.]. Київ : Видавництво Ліра-К. 2023. №5. С.187-198.

150. Цветкова Г.Г., Войтюк І.В. Дослідження актуального стану мислення дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями: операційно-діяльнісний критерій. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2023, № 1 (103). С.141-154.

151. Цветкова Г.Г., Чорна Г.В., Бабюк Т.Й. Підготовка майбутніх вихователів до формування пізнавальної самостійності у дітей передшкільного віку. *Інноваційна педагогіка*: Видавничий дім «Гельветика». 2021. № 39. С.270-273.

152. Чайка В.М. Основи дидактики. Київ: Академвидав, 2011. 240 с.

153. Череповська Н. Психологічний аспект символічного в художній творчості. 2024. URL: <https://newacropolis.org.ua/theses/psykholohichnyi-aspekt-symvolichnoho-v-khudozhnii-tvorchosti-1500792589>

154. Черепаня Н.І., Русин Н.М. Інтерактивні форми роботи з батьками вихованців в умовах сучасного ЗДО. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія «Педагогіка та психологія» : зб. наук. пр. / Ред. кол. : Пазюра Н. В. (гол. ред.) та ін. Мукачево : Вид-во МДУ, 2020. Випуск 1 (11). С. 139-172.

155. Черепаня Н.І. Організаційно-педагогічні умови підготовки дітей до школи. дис. ...канд. пед. наук : 13.00.08. Херсон, 2006. 201 с.

156. Чернецька Т. Особливості розвитку у дітей дошкільного віку художньо-естетичного сприймання. *Сучасна гуманітаристика* : збірник матеріалів VI Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції, 26 січня 2018 р. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.), 2018. Вип. 6. С.31-34.

157. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.

158. Якса Н.В. Основи педагогічних знань : навчальний посібник. Київ : Знання, 2007. 358 с.

159. Я у світі: програми розвитку дитини від народження до шести років/ наук. кер. О.Л.Кононко. Київ:ТОВ « МЦФЕР-Україна». 2019. 488 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
«МАНДАРИНКА-ДИТЯЧИЙ САДОК»
Ідентифікаційний код 43038598

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
здобувача кафедри дошкільної освіти педагогічного факультету УДУ імені Михайла
Драгоманова Шелепко Галини Володимирівни на тему: «Формування основ художньо-
конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного
дизайну»

Упродовж 2021-2024 років на базі Приватного закладу дошкільної освіти «Мандаринка-дитячий садок» проводила дослідження присвячене формуванню основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну.

Авторка ознайомила дітей старшого дошкільного віку зі зразками ландшафтного дизайну як нового напрямку ландшафтно-архітектури, рослинами рідного краю та екзотичною флорою, органічним з'єднанням природних елементів зі штучними матеріалами, необхідними інструментами.

Дисертанткою створено у ПЗДО розвивальне середовище ландшафтного дизайну у ПЗДО з особистісно-зорієнтованою моделлю взаємодії учасників освітнього процесу, що поєднували сприятливе для життєвців природне довкілля, світ культури, сенсорно-пізнавальний простір, соціум, ігрове, мовленнєве середовище та середовище особистості дитини старшого дошкільного віку.

Проведено геокешинг, на якому Шелепко Г.В. разом із дітьми старшого дошкільного віку споглядали красу і неповторність зелених та квітучих насаджень, вслуховувалися до співу пташок, шелесту трав й листя від вітру, намагання почути та побачити вигаданих персонажів та ситуацій, які можуть виникнути у природі тощо. Здійснено *інтерактивні форми* з дітьми старшого дошкільного віку: мистецькі або художньо-педагогічні спілкування, ігри-стратегії, самостійна дизайнерська діяльність дітей, арт-проекти; *методи*: конструктивна творчість, творче моделювання, генерування ідей, алгоритм дій; *прийоми*: «ритуал дякую за проведену дизайнерську роботу», щоденник успіху, слічення, сканування, структурування, систематизації, перекодування, угруповання, добування, асоціації; *техніки*: художнє конструювання, моделювання (макетування), декорування.

Засобом *інтерактивних форм взаємодії* (інтелектуального тренінгу, естафети творчості, соціально-психологічного театру, методичного ландшафтного проєкту) та *методів* (аналізу, синтезу, порівняння, моделювання, художнього конструювання) на Шелепко Г.В. підвищувала у педагогів основи художньо-конструктивних умінь.

Проводилася просвітницька та методична діяльність з батьками у формі консультацій, акцій, педагогічних конференцій аукціону та через методи: навчальної дискусії, case-study, асоціацій, виготовлення інформаційних презентацій за темою дисертації.

Застосування методики та педагогічних умов Шелепко Г.В. сприяло позитивній динаміці формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну.

Директор

Федір КОРНІЄНКО

ПРИВАТНА ОРГАНІЗАЦІЯ (УСТАНОВА, ЗАКЛАД) ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ «ВОНДЕРЛЕНД»

вул. Деміївська, 31, Голосіївський район, м.Київ

тел.: 067 337 37 96

E-mail: Wonderland.holosiiivsky@gmail.com, Код ЄДРПОУ: 44394067

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
здобувача наукового ступеня доктора філософії кафедри дошкільної освіти
педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова
Шелепко Галини Володимирівни на тему: **«Формування основ художньо-
конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами
ландшафтного дизайну»**

Упродовж 2023-2025 років на базі приватного закладу дошкільної освіти «ВОНДЕРЛЕНД» здійснювалося впровадження у освітній процес основних теоретичних та практичних результатів дисертаційного дослідження Г.В. Шелепко.

У ЗДО «ВОНДЕРЛЕНД» Г.В. Шелепко реалізовано чотири педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну за проєктним, дидактичним, методичним та консенсусним стратегічними векторами, у рамках яких: удосконалено розвивальне середовище ландшафтного дизайну у ЗДО з особистісно зорієнтованою моделлю взаємодії учасників освітнього процесу, що поєднує сприятливе для життєвості природне довкілля, світ культури, сенсорно-пізнавальний простір, соціум, ігрове, мовленнєве середовище та середовище особистості дитини; долучено дітей старшого дошкільного віку до споглядання, милування, вслуховування до світу природи за ціннісно-пізнавальним, емоційно-чуттєвим та творчо-раціональним компонентами художньо-конструктивних умінь; з дітьми старшого дошкільного віку проведено геокешинг, що відбувався за принципами: краєзнавчості, сезонності, повторності та інтеграцією різних видів мистецтва – живопису, скульптури, архітектури, літератури, театру, музики; проведено інтерактивні форми з дітьми старшого дошкільного віку: мистецькі або художньо-педагогічні спілкування, ігри-стратегії, самостійна дизайнерська діяльність дітей, арт-проекти; засобом інтерактивних форм взаємодії (інтелектуального тренінгу, естафети творчості, соціально-психологічного театру, методичного ландшафтного проєкту) Г.В. Шелепко сприяла підвищенню у педагогів художньо-конструктивних умінь; з батьками проводилася мотиваційна та просвітницька діяльність за проблемою дослідження. Вважаємо, що дисертаційне дослідження Г.В. Шелепко є актуальним, своєчасним і знайде своє відображення в практиці роботи закладів дошкільної освіти спрямованою на формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну.

Директор закладу дошкільної освіти

Л.Г. Дідух

СВЯТОШИНСЬКА РАЙОННА В МІСТІ КИЄВІ ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

**ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ (ЯСЛА-САДОК) № 33 «ДИВОГРАЙ»
СВЯТОШИНСЬКОГО РАЙОНУ МІСТА КИЄВА
(ЗДО № 33 «Дивограй» Святошинського району м. Києва)**

вул. Осіння, 33-А, м. Київ, 03164, тел. +38 (066)2904686

E-mail: dyvograi33@gmail.com, <https://www.dnz33-dyvogray.kyiv.ua/>, код ЄДРПОУ 38272562

27.06.2024 №36

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня доктора філософії кафедри дошкільної освіти педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова Шелепко Галини Володимирівни на тему: «Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну»

Довідкою засвідчується, що у період з 2023 по 2025 рр. на базі ЗДО проходило впровадження у освітній процес результатів дисертаційного дослідження «Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну» Шелепко Галини Володимирівни.

Дисертанткою проведено з дітьми дослідження за методиками «Неіснуюча тварина» (гра «Фантастична тварина» в модифікації В. Гальченко); тест «Будинок, дерево, людина» Д. Бука (за модифікацією Р. Берні); коректурна проба (Б. Бурдон); діагностика рівня розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку Нгуен Мінх Ана; гра «Емоційний кубик 4 в 1» О. Бабчука в адаптації С. Ройз; «Маски» (за Т. Марцинковською), тест П. Торренса «Тест творчого мислення».

Експериментально впроваджено у ЗДО педагогічні умови формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобом ландшафтного дизайну на формувальному експерименті:

- удосконалення розвивального середовища у ЗДО з особистісно зорієнтованою моделлю взаємодії учасників освітнього процесу (за проєктним стратегічним вектором);
- педагогічний супровід індивідуальної траєкторії формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку (за дидактичним стратегічним вектором);

- підвищення у педагогів закладів дошкільної освіти основ художньо-конструктивних умінь (за методичним стратегічним вектором);
- педагогічна взаємодія з батьками за проблемою формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку (за консенсусним стратегічним вектором).

Вважаємо, що проведений експеримент Г.В. Шелепка з впровадження педагогічних умов підтвердив практичну ефективність, яка сприятиме збагаченню змісту, оновленню й удосконаленню освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Директор

Ганна ПАЛИВОДА

СУМСЬКА МІСЬКА РАДА
СУМСЬКИЙ ДОШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД (ЯСЛА-САДОК) № 10
«МАЛЮЧОК» м. СУМИ, СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ
проспект Курський, 49, м.Суми, 40020, тел. (0542) 245962
e-mail:ssdnz10@ukr.net

21.05.2025 №01-66/96

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
здобувача наукового ступеня доктора філософії кафедри дошкільної освіти педагогічного
факультету УДУ імені Михайла Драгоманова Шелепко Галини Володимирівни на тему:
«Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами
ландшафтного дизайну»

У період з 2023 по 2025 рр. у ЗДО Г.В. Шелепко проводився експеримент за темою дисертації: «Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами ландшафтного дизайну». Г.В. Шелепко ознайомила дітей старшого дошкільного віку зі зразками ландшафтного дизайну, проведено з ними геокешинг. Надано педагогам дайджест підручників та навчальних посібників зі створення ландшафтного дизайну у ЗДО. Перевірено стан взаємодії ЗДО із сім'єю.

Г.В. Шелепко удосконалила розвивальне середовище ландшафтного дизайну в ЗДО з покращенням малих архітектурних форм, покращенням клумб, облагородженням альпійського та звичайного саду, городу, «місця відпочинку», метеомайданчика, нестандартних матеріалів у групі, налагодження «кутка художніх студій», «кутка дизайнерських уявлень», «кутка мистецтва», «кутка живої природи», «кутка митців», «кутка натхнення», «кімнати здійснення мрій»; намічено план зі організації полісенсорної кімнати. З дітьми старшого дошкільного віку проведені мистецькі спілкування, ігри-стратегії «Вигадуємо» і «Мислимо», арт-проект «Ландшафтники», самостійної дизайнерської діяльності дітей «Ландшафтні фантазії».

З педагогами проведені інтерактивні форми взаємодії (інтелектуальний тренінг «Ландшафтний дизайн – це естетичний символ у закладі дошкільної освіти», естафета творчості «Формуємо основи художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку: шляхи та перспективи», соціально-психологічного театр «Я-ландшафтний дизайнер», методичний ландшафтний проєкт «Творимо ландшафтний дизайн у закладі дошкільної освіти».

Проведено просвітницьку та мотиваційну діяльність з батьками дітей старшого дошкільного віку з проблеми дослідження у формі консультацій, педагогічних конференцій аукціону та через методи: навчальної дискусії, case-study, асоціацій виготовлення інформаційних презентацій, акцій «Дитина – майбутній громадянин України», «Творимо ландшафтний дизайн для майбутніх поколінь» та створення груп батьків-порадників.

У цілому проведене дослідження Г.В. Шелепко у ЗДО засвідчує підвищення рівня сформованості таких основ художньо-конструктивних умінь, як-то: стійка мотивацію до ландшафтотворчої діяльності; здатність вийти за стандартне мислення та діяти креативно; генерування нових ідей за пошуково-проблематичним; здібність добирати найбільш ефективне рішення в умовах вибору альтернативних варіантів тощо.

Завідувач

Тетяна БУШАНОВА

ВІДДІЛ ОСВІТИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ ПИРЯТИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ПИРЯТИНСЬКИЙ ЗАКЛАД ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ „РОМАШКА“ ПИРЯТИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
 вул. Котвобинського, 35, м. Пирятин, Жубинського р-на, Полтавської області, 37001, тел. (+38 05358) 20554
 E-mail: romashka-6@ukr.net Web: <https://romashka6.klasna.com/> Код ЄДРПОУ 25681751

03.06.2025 № 01-02/31a

Директор Пирятинського
 ЗДО „Ромашка“ Пирятинської
 міської ради Людмила КОШЛАЧ

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
 здобувача наукового ступеня доктора філософії кафедри дошкільної освіти
 Педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова
 Шелепко Галини Володимирівни
 на тему: „Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей
 старшого дошкільного віку“

Довідкою засвідчується, що у період з 2023 по 2025 рр. на базі ЗДО проходило впровадження у освітній процес результатів дисертаційного дослідження „Формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку“ Шелепко Галини Володимирівни.

Г.В. Шелепко впроваджено у ЗДО педагогічні умови засобами ландшафтного дизайну, як-то:

1. удосконалення розвивального середовища ЗДО;
2. педагогічний супровід індивідуальної траєкторії формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку;
3. підвищення у педагогів ЗДО основ художньо-конструктивних умінь;
4. педагогічна взаємодія з батьками з проблеми формування основ художньо-конструктивних умінь.

Вважаємо, що впроваджені педагогічні умови дисертаційного дослідження підтвердили практичну значущість, яка сприятиме збагаченню змісту, оновленню і покращенню освітнього процесу з формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку й удосконаленню ландшафтного дизайну в закладі дошкільної освіти.

Директор

Людмила Кошляч 0997952657

Людмила КОШЛАЧ

Коректурна проба (Б. Бурдон)

Діагностика рівня розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку Нгуєн Мінх Ана

Проективна методика «Три бажання» виявляє емоційну орієнтацію дитини на себе чи інших людей. Для цього пропонується чистий папір, на якому дитині необхідно намалювати три бажання. При інтерпретації результатів треба враховувати кому адресовані ці бажання – собі, або комусь іншому.

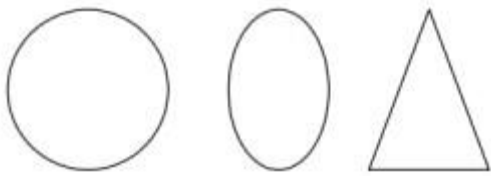
Обробка результатів.

- 0 балів – рисунок відсутній;
- 1 бал – рисунок пов'язаний з бажанням «для себе»;
- 2 бала – рисунок пов'язаний з бажанням «для інших людей».

Рівень розвитку емоційного інтелекту:

- Низький: 0 – 3 бали
- Середній: 4 бали
- Високий: 5 – 6 балів

Методика «Домалювання» спрямована на виявлення емоційної орієнтації дитини старшого дошкільного віку на світ людей, світ речей та світ емоцій. Матеріалом дослідження тут слугує папір із зображенням трьох геометричних фігур: кола, трикутника, овала для домалювання із них будь-яких деталей, щоб вийшли малюнки. При обробці малюнка враховувати що зображено – предмет, тварина, чи людина, або її обличчя.

Обробка результатів:

- 0 балів – домалювання відсутнє; намальований предмет або тварина;
- 1 бал – зображено людське обличчя;
- 2 бала – образ людини (виражено його емоційний стан або людина у русі). Рівень

розвитку емоційного інтелекту:

- Низкий: 0 балів;
- Середній: 1 – 2 балла;
- Високий: 3 – 6 балів

Ступінь готовності дитини враховувати емоційний стан іншої людини, співпереживати, піклуватися про неї перевірятиметься індивідуально методикою «Що-чому-як». Для цього необхідно кожній дитині старшого дошкільного віку читати невелике оповідання, а потім відповісти на запитання. Дівчатам та хлопчикам читати різні оповідання. Інтерпретації результатів полягає в тому, що відповіла дитина, наскільки конструктивний спосіб вирішення проблеми запропонований нею.

Обробка результатів.

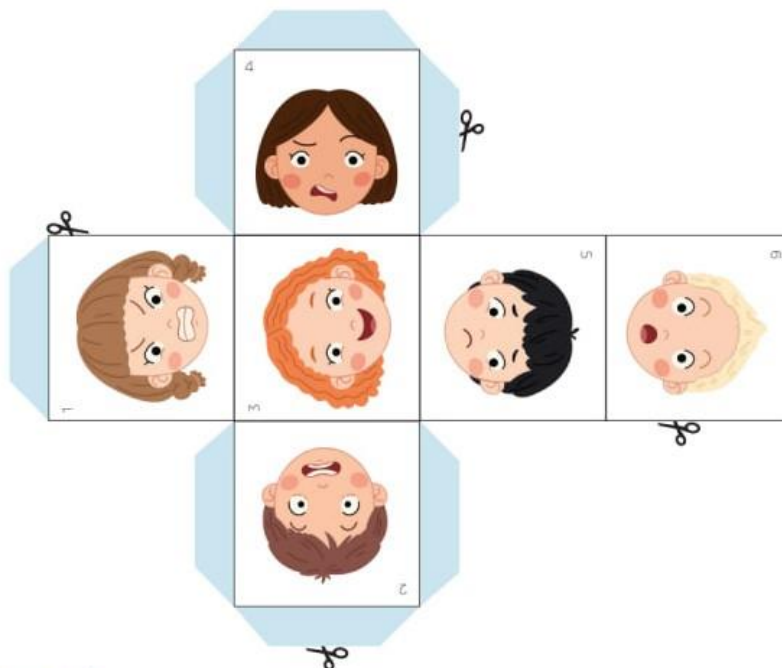
Дитина, відповідаючи питання психолога, має вирішити певну проблему, що з відносинами між дітьми, їх оцінкою ситуацій і розумінням емоційних станів інших людей. Відповіді оцінюються за трибальною шкалою (відповідно до критеріїв, що використовуються в тесті Д. Векслера).

- 0 балів – дитина не відповідає;
- 1 бал – дитина бачить проблему, але не може знайти способи її вирішення;
- 2 бали – конструктивне вирішення проблеми.

Рівень розвитку емоційного інтелекту: низький: 0 – 2 бали; середній: 3 – 4 бали; високий: 5 – 6 балів.

«Емоційний кубик» О. Бабчука в адаптації С. Ройз

1. Гнів (злість)
2. Страх
3. Радість
4. Відраза
5. Сум (смуток)
6. Здивування

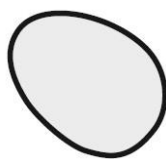

Розробка адаптована Світланою РОЙЗ

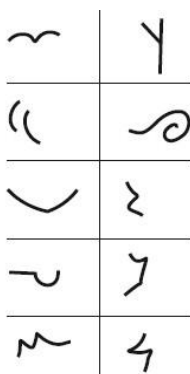
Тест П. Торренса «Вивчення гнучкості побудови графічного образу»

Образотворче творче мислення

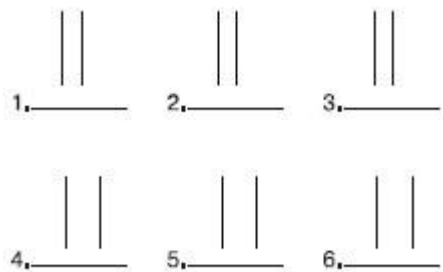
Фігура овальної форми до малювання картини.

Квадратики із символами до субтесту «Доверши малюнок у квадратиках».

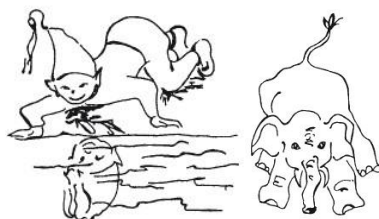

Лінії до завдання «Створи якомога більше предметів із ліній».

Вербальне творче мислення

Картинка до завдань: «Постав запитання», «Відгадай причини», «Відгадай наслідки»

Іграшка слона

Додаток В

Продукти творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку за проведеними діагностичними методиками констатувального етапу експерименту

Додаток Г

Малі архітектурні форми

Рис 1. Різновиди альтанок (1 зверху зліва - відкрита альтанка; 2 - закрита альтанка; 3 - квадратна альтанка; 4-прямокутна альтанка; 5-ротондальна альтанка; 6 – оригінальні альтанки)

**Рис.2. (1- Альтанка-навіс із рахівницею; 2-навіс-гриб; тіньовий навіс;
4- навіс у ЗДО м. Дніпро)**

Рис. 3. (1-павільйон для спостереження за птахами; 2- зразки павільйону для ЗДО)

Рис. 4 арки (1- з дерева; 2-з каменю; 3-з цегли; 4-з пластику)

Рис. 5. (1-вуличка ваза; 2-вуличні вазони; 3-амфори з квітами)

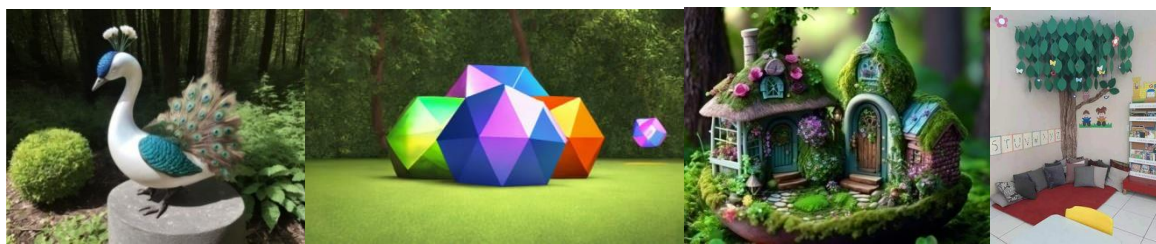

Рис. 6. Декоративні скульптури у ЗДО

Рис. 7. Ігрові скульптури у ЗДО

Рис. 8. (1,2- лави; 3-стіл з лавками; 4- стіл для гри з піском та водою)

Рис. 9. Сходи у ЗДО

Рис. 10. Містки у ЗДО (1-плаский; 2-металевий; 3-вигнутий; 4-дерев'яний)

Рис. 10. Інформаційні (дошка; стенд; вивіска)

Додаток Д

Маршрут геокешингу на тему: «Дивовижний світ природи та його мешканці» з дітьми старшого дошкільного віку ЕГ на етапі формувального експерименту

Мета: з'ясувати обізнаність дітей старшого дошкільного віку з природними об'єктами та їх властивостями; виявити уявлення дітей про величину, форму, простір, число; підвищити мотивацію до ландшафтного дизайну, стимулювати інтелектуальні здібності з природничої тематики та сформувати у дітей старшого дошкільного віку основи художньо-конструктивних умінь; познайомити дітей старшого дошкільного віку з різними видами мистецтва (живописом, скульптурою, архітектурою, літературою, театром, музикою); розвинути здатність дитини старшого дошкільного віку до споглядання і милування красою і неповторністю зелених та квітучих насаджень, вслуховування до співу пташок, шелесту трав й листя від вітру, намагання почути та побачити вигаданих

персонажей та ситуацій, які можуть виникнути у природі; виховати ціннісного ставлення до природи та мистецтва у їх неподільності.

Матеріали та обладнання: типові для місцевості м. Києва та Полтавської області ландшафти та фітоценози; пейзажні картини українських художників (Є. Малишева, В. Іцкович, В.Тимків, Л.Федорова); фарби, пензлики та папір для малювання; інструменти для очищення наволишнього природного простору ЗДО; матеріали для конструювання та ліплення.

Хід геокешингу

1.Старт.

Виготовлення разом з дітьми старшого дошкільного віку карти-схеми місцевості території ЗДО. Позначення педагогом на них пунктів розташування необхідних об'єктів. Пояснення дітям старшого дошкільного віку інструкції використання карти-схеми із можливістю орієнтування на місцевості. Повторення правил безпечної поведінки у природному середовищі.

2.Ігровий маршрут за картою-схемою.

Проведення ігор на визначення величини, форми та місцезнаходження природних об'єктів.

Віртуальна подорож територією ЗДО із новими рослинами та тваринними мешканцями, незвичайними ситуаціями, що можуть статися з ними.

3.Проекти.

На цьому етапі реалізували проекти «Що таке ландшафт», «Природничий калейдоскоп», «Де живе вітер», «Світ підземелля», «Звідки з'являється дощ», «Фантастичні герої», «Любов до природи врятує світ» із вдалим поєднанням ТРВЗ, моделювання, рефлексії, спостереження, експериментування, гри.

4.Екологічні акції.

Методом екологічних акцій «Слід на землі», «Посадимо дерево», «Джерело життя», «Ти і я – одне ціле», «Скаженню сміттю “Ні”!» покращили навколишній простір ЗДО.

5.Мистецький маршрут.

Знайомство дітей старшого дошкільного віку з різними видами мистецтва (живописом, скульптурою, архітектурою, літературою, театром, музикою, кіно).

Перегляду пейзажних картин українських художників Є. Малишева («Літня галявина», «Осінній день»), В. Іцкович («Моя Україна», «Де найкраще місце на землі»,

«Іней», «Тиша», «Осінь»), В.Тимків («Зима», «Водоспад», «Гори», «Майже осінь», «Самотність», «Ой море, море»), Л.Федорова («Соняшники», «Дівчина, що грає на скрипці», «Березова алея. Весна», «Місце для рибалки. Літо», «Українське подвір'я», «Морський пейзаж») тощо.

Створення дітьми старшого дошкільного віку власних ілюстрацій пейзажних картин нетрадиційними техніками: малювання пальцями, долоньками, стопою, печаткою (штампом) листя (картоплі), зубною щіткою, ватною паличкою, кляксографією, монотипією, ниткографією, ґратажем, акватипією, восковою крейдою (свічкою) з гуашшю, технікою продавлювання жорстким пензлем тощо.

Діти старшого дошкільного віку видозмінювали геометричні фігури та займалися ліпленням для створення власних скульптур, елементів ігор та халабуд як об'єктів ландшафтного дизайну.

Гralися у театр, показуючи харизматичні образи власних героїв зі знайомих казок «Колобок», «Рукавичка», «Ріпка», «Курка Ряба» та за мотивами власних казок-ігор. До кожної казки-гори добирався педагогом музичний супровід.

У теплу та гарну погоду педагог влаштовував для дітей старшого дошкільного віку перегляд мультфільмів на природничу тематику під відкритим небом.

6.Рефлексацийно-оцiнюючий.

Вiдбувалося оцiнювання дiтьми старшого дошкiльного вiку власної дiяльностi та ровесникiв у природi.

Додаток Е

Мистецькі або художньо-педагогічні спілкування у вигляді «Дизайнерської майстерні» (за О. Половіною)

Тема: «Пес Патрон у загадковому світі ландшафтного дизайну».

Мета: стимулювати розумові дії аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення уявлень дитини старшого дошкільного віку про ландшафтний дизайн.

Матеріал та обладнання: набір для дослідів (лупи, гумові рукавички, вода, пісок, глина, лопатки, грабельки, лійки тощо)

Хід мистецьких спілкувань

Мотивація дітей старшого дошкільного віку: вихователь, одягнений у Пса Патрона зустрічає малечу на прогулянці, весело співаючи пісеньку Н.Савко (або Karta Svitа «Пес Патрон»).

Весела дитяча пісенька про Патрона Н.Савко

Пес Патрон Пес Патрон їв макарон, а до того ще й батон
 Апетит в Патрона є, він постійно щось жує
 Пес Патрон купив айфон, гавкнув сильно в мікрофон
 Облизав увесь екран,
 Селфі кинув в інстаграм
 Пес Патрон взяв камертон заспівав з ним в унісон
 І за той його концерт смакував смачний десерт
 Пес Патрон грав в бамбінтон, вийшов гордо на газон
 І з ракеткою в зубах по воланчику ба бах
 Пес Патрон став на кордон поруч рідний батальон
 В Україні захист є,
 Наш патрон нас береже

Продумування рефлексійних тематичних полілогів: Що ви знаєте про Пса Патрона? Хто він? Що він робить?

Визначення методів і прийомів роботи із “зерном образу”: Пес Патрон пропонує дітям старшого дошкільного віку погратися на природі та дослідити природу з використанням методів: обговорення, заохочення, експериментування.

Конкретизація умов для вибору дітьми старшого дошкільного віку інструментів створення власного художнього матеріального (виріб з глини, картина природного оточення, аплікація з природних матеріалів) образу (художньо-продуктивного) на основі переглянутого ландшафтного дизайну.

Вибір прийомів стимулювання дітей старшого дошкільного віку до створення образу: розглядання з різних кутрів зору, слічення, сканування, структурування, систематизації, перекодування, угруповання, добування, асоціації.

Визначення формату презентації дитячих робіт (вистава, концерт, виставка, вернісаж, коллаж разом із псом Патроном тощо).

Пошук емоційно орієнтованих прийомів закріплення вражень (підсумкова рефлексія).

Гра-стратегія «Вигадуємо»

Мета: навчити дітей старшого дошкільного віку генерувати ігровий задум на вдосконалення навколишнього природного простору та його об'єктів.

Матеріал та обладнання: набір для дослідів (лупи, гумові рукавички, вода, пісок, глина, лопатки, грабельки, лійки тощо).

Хід гри

Знайомство із ландшафтним дизайном місцевості, де знаходиться та аналізом його об'єктів. Виявлення того, чого може не вистачати навколишньому природному простору. Визначається загальна перспектива удосконалення наявного ландшафтного дизайну. Намічення цілей та завдань із реалізації. Обговорення плану дій. Виявлення можливих проблем у художньо-конструкторській діяльності.

Гра-стратегія «Мислимо»

Мета: вправляти дітей старшого дошкільного віку у вмінні послідовності дій учасників гри, заздалегідь домовившись з іншими.

Матеріал та обладнання: робочий одяг для дітей старшого дошкільного віку, лупи, гумові рукавички, вода, пісок, глина, лопатки, грабельки, лійки тощо.

Хід гри

Діти старшого дошкільного віку розподілять ролі та обов'язки з добром необхідного одягу та матеріалів для створення ландшафтного дизайну. Здійснюються мисленнєві художньо-конструктивні дії дітей старшого дошкільного віку з реалізації плану в різних умовах природного середовища. Насамкінець відбувається обговорення результату гри-стратегії.

Артпроект «Ландшафтники»

Мета: оволодіння дітьми старшого дошкільного віку способами художнього конструювання, моделювання (макетування), декорування для удосконалення ландшафтного дизайну закладу дошкільної освіти.

Матеріал та обладнання: робочий одяг для дітей старшого дошкільного віку, лупи, гумові рукавички, вода, пісок, глина, лопатки, грабельки, лійки тощо.

Хід артпроекту

Вихователь демонструє способи: проектування, моделювання (макетування), конструювання, декорування. Діти старшого дошкільного віку вправляються у цих

техніках. З різноманітних матеріалів вихованці розміщують частини, деталі, елементи в одне ціле.

Діти
макет певного об'єкту
реальному, чи
зменшеному
масштабові, що дає їм
уявлення про структуру
предмета, його розміри
пропорції. Створення
об'ємно-просторових
моделей ландшафтного
дизайну із зображенням

передшкільного віку виготовляють
у

Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Кабір А. М., Лещенко Ю. В., Зайченко І. О., Дітур О. О.,
Пашинен О. С., Кухаренко З. П., Коваленко І. М.,
Скляр Т. В., Лещенко Т. Ю.

ЛАНДШАФТНИЙ ФІТОДИЗАЙН
І ОСНОВИ БІОТЕХНОЛОГІЇ

Частина I

Навчальний посібник

Дніпро
ДНУ
2021

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ
ТА ОСНОВИ ДИЗАЙНУ

Навчальний посібник

Укладено С. І. Матвішенком

Ніжин
2016

та

зовнішньої форми та деталей реального предмету. Прикрашання (удосконалення, покращення) макету та моделей із використанням засобів художньої виразності (кольору, колірної сполученості, насиченості, відтінка, перспективи, колориту, лінії, штриху, крапки, прямої, композиції, ритму тощо). У кінці виявляються оцінки дій кожного учасника, здійснюється аналіз помилок і спільний пошук способів їх виправлення.

Додаток Є

Дайджест наукової літератури для педагогів експериментальних ЗДО

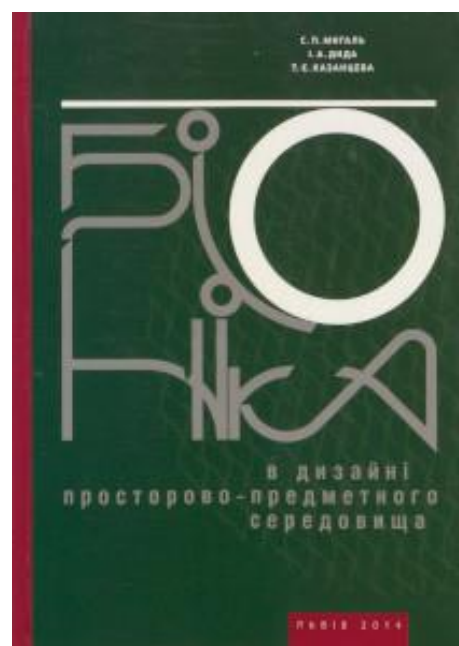

ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
К.Д. УШІНСЬКОГО

ОСНОВИ ДИЗАЙНУ
ТА ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Укладає:
ІВЕРШИНЬ А. Г.

Одеса 2022

Додаток Ж

Інтелектуальний тренінг «Ландшафтний дизайн – це естетичний символ у закладі дошкільної освіти»

Мета: розвиток у педагогів експериментальних ЗДО інтелектуальних якостей що входять до складу творчого мислення (легкості, швидкості виконання художньо-конструктивних завдань, гнучкості, оригінальності, точності).

Матеріали: презентація про історію становлення ландшафтного дизайну; листки для малювання, ліплення та аплікації.

Учасники: вихователь-методист, педагоги.

Хід інтелектуального тренінгу

Вправа на привітання та створення гарного настрою «Квітка позитиву»

На пелюстках квітки кожен учасник інтелектуального тренінгу пише приємні побажання, по черзі озвучує їх та за допомогою клейкої стрічки приклеює на загальну дошку.

Короткий матеріал вихователя-методиста про історичний розвиток ландшафтного дизайну на теренах України та загалом Європейського континенту.

На інтелектуальному тренінгу був здійснений ретроспективний екскурс становлення та розвитку формування основ художньо-конструкторських умінь, ландшафтного дизайну, який окреслив у три етапи: етап виникнення (1920-ті рр.); етап відродження (1960-ті рр.); сучасний етап розвитку (Матвієнко, 2016).

Дизайн як професія мала свій початок більше ста років тому у Німеччині (м. Веймар) у 1919 році, коли відбулося революційне перетворення практики і теорії мистецтва, яке стосувалося, перш за все, креативного переосмислення функціональності наочно-обладнаного середовища, його «облагороджування». Так виник особливий напрям мистецтва – дизайн, своєрідною колискою якого була школа Баухауз, фахівці якої займалися проєктуванням предметів побуту. Пропедевтичні курси навчального закладу Баухауз вимагали від тих, хто навчається засвоєння спеціальних художньо-конструкторських умінь. У цей час з'явилися й нові професії – художник-конструктор та дизайнер (Матвієнко, 2016).

На етапі відродження (1960-ті рр.) особливу роль відігравали дискусії спеціальних художньо-конструкторських бюро, наукових інститутів, науково-дослідних інститутів, міністерств, присвячені визначенню місця дизайну серед

інших видів діяльності, з'ясувавши відповіді на запитання: «чи впливає сформованість професійних художньо-конструкторських умінь і навичок на ефективність професійної підготовки до дизайнерської діяльності й чи є це метою художньо-конструкторської освіти в цілому?» (Шабельник, 2012).

Сучасна дизайн-освіта характеризується впровадженням дизайнерської діяльності у закладах дошкільної освіти, залученням дітей старшого дошкільного віку до прикрашання, благоустрою природного простору засобами ландшафтного дизайну та формування у них основ художньо-конструктивних умінь.

У зв'язку з інтенсивною індустріалізацією великих міст Європи ХХ століття виник термін «ландшафтний дизайн». Проте перші дослідження садового мистецтва відбулися ще 10000 років тому, коли знатні люди для відпочинку та дозвілля прикрашали сади власних угідь. Термін «ландшафтна архітектура» вперше застосований у 1866 році Ф. Олмстедом.

На території України садово-паркове мистецтво започатковується у VIII столітті зі створення Національного дендрологічного парку «Софіївка», парку з елементами романтизму та сентименталізму «Олександрія», Національного історико-культурного заповідника «Качанівка». Нині ландшафтний дизайн як мистецька діяльність у нашій державі інтенсивно розвивається та спостерігається тенденція до широкого його впровадження, особливо у приватних закладах дошкільної освіти.

Моделювання ситуацій новизни і невизначеності ландшафтного дизайну у ЗДО щодо удосконалення зелених насаджень ЗДО, його алей, доріжок, альтанок, ігрових та спортивних майданчиків за принципами: інноваційності і концептуальності з екологічною збалансованістю. Деякі ідеї відобразимо на рис. 11.

1

2

3

4

5

6

7

8

Рис.11. Ідеї удосконалення ландшафтного дизайну ЗДО, запропоновані педагогами (1-розташування камінчиків у геометричних формах; 2 – міні-сад у горщику з під квітів; 3- топіарне мистецтво- фігурна стрижка дерев, чагарників і квітів; 4-дошка для малювання кольоровими крейдами на подвір'ї та ігрова споруда для лазіння; 5-курені; 6-зелені насадження; 7-альпійська гірка; 8-автодоріжка у пісочниці)

Підсумкова рефлексія. Педагоги по черзі діляться враженнями від зустрічі, повідомляють що вони дізналися нового та що будуть застосовувати у майбутньому для створення власного ландшафтного дизайну у ЗДО.

Естафета творчості «Формуємо основи художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку: шляхи та перспективи»

Мета: окреслити шляхи та перспективи формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

Матеріали: аркуш паперу формату А3, кольорові олівці та фломастери.

Учасники: вихователь-методист, педагоги.

Хід естафети творчості

Майстер-клас на якому вихователь-методист демонструє педагогам нестандартні методи (мистецтвознавчу розповідь; розглядання предметів, об'єктів природи, арт-об'єктів (творів мистецтва, малюнків, зліпків); спостереження, споглядання, простеження (спостерігання) дій педагога під час демонстрування ним зразків креативної поведінки в різних ситуаціях, пов'язаних з образотворчою діяльністю тощо) та прийоми («оживлення» предметів, приладдя, матеріалів, які образно відтворюються, допомагають дитині засвоїти правила користування ними, особливості форми, будови через «переживання»,

«проживання», «уособлення»; «програвання» з готовим витвором мистецтва) формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку.

Калейдоском шляхів формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку. На цьому етапі групами педагогів фіксується на папері ці шляхи.

Трибуна творчих ідей, на якому педагоги озвучують зафіксовані шляхи формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку та окреслюють їх перспективи.

Диспут-рефлексія «Джерела педагогічної творчості», де вихователі обирають найбільш накращі варіанти шляхів і перспектив за цією проблемою.

Соціально-психологічний театр «Я-ландшафтний дизайнер»

Мета: сформувати особистість педагога ЗДО як ландшафтного дизайнера; з'ясувати наявні проблеми та можливі шляхи (або варіанти) формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку та створення ландшафтного дизайну після завершення військового стану; виховувати навички толерантного спілкування.

Матеріали: кольорові олівці, листочки паперугазети, штаточки тканин, ножичі, мірні стрічки, скотч, степлер, матеріали, що необхідні вихователям.

Дійові особи: майстер, вихователь-методист; педагоги, дизайнери одягу.

Музичне оформлення: приємні звуки природи.

Хід соціально-психологічного театру

Театр – це форма знань: він повинен і може бути засобом трансформування суспільства. Театр може допомогти нам збудувати наше майбутнє замість того, аби просто чекати на це майбутнє...

Августо Боаль (засновник «Театру пригнічених»)

Налаштовуємо учасників на роботу вправою «Намалюй своє ім'я». Насамперед, кожному учаснику пропонують назвати своє ім'я та сказати одну фразу про себе – будь-що, що не стосується роботи чи навчання. Далі учасники мають намалювати свої імена на папері з використанням кольорів (як правило, від 3 до 5, хоча кількість кольорів можна й не обмежувати).

Далі – кожен має пояснити, що відбувається в нього на малюнку, чому обраний той чи інший колір тощо.

Гра «Фантазерник» з поділом учасників по двоє: дизайнер одягу та модель. З повідомленням про те, що зараз ви маєте побути в ролі дизайнера одягу та моделі та відтворити як ви бачите одяг ландшафтного дизайнера з підручних матеріалів газети, штаточків тканин, ножичів, мірних стрічок, скотчу, стиплера та інших необхідних матеріалів.

Міркуємо про майбутнє. На цьому етапі педагоги ЗДО фантазують над тим як вони бачать майбутню дошкільну освіту в Україні після завершення війни, зокрема, формування основ художньо-конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку та створення ландшафтного дизайну.

Методичний ландшафтний проєкт «Творимо ландшафтний дизайн у закладі дошкільної освіти»

Мета проєкту: визначити план ландшафтного дизайну та відтворити його в ЗДО; забезпечити розвиток індивідуальних здібностей педагога, його творчого мислення; безпосередньо познайомити педагогів із творчими техніками виконання (конструюванням, моделюванням, макетуванням, декоруванням, проєктуванням)

Завдання проєкту:

- формування у педагогів основних художньо-конструктивних умінь, готовності до реалізації новітніх підходів у створення ландшафтного дизайну;
- вироблення свідомого ставлення до необхідності оновлення ландшафтного дизайну ЗДО;
- стимулювання творчих пошуків педагогічних працівників;
- спрямування планування освітнього процесу на конкретизацію та визначення змісту і форм роботи з дітьми старшого дошкільного віку, передбачення умов для формування у них основ художньо-конструктивних умінь;
- оновлення змісту формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку та педагогів шляхом впровадження в практику роботи сучасних ландшафтних технік (проєктування, конструювання, моделювання, макетування, декорування).

Матеріали: лопати, ножичі, кельми (маленькі лопати), рукавички, робочі окуляри, чоботи, відра.

Учасники: вихователь-методист, педагоги.

Хід методичного ландшафтного проєкту

Міні-лекція вихователя-методиста щодо творчих техніках ландшафтного дизайну (пояснення їх понять та особливостей використання у педагогічній діяльності) (див. пункт 2.1.).

Завдяки способам (проектуванню, макетуванню, моделюванню, конструюванню, декоруванню), нестандартним образним та конструктивним рішенням, урахуванню етапів розвитку дитячого сприйняття, залученню об'єктів і явищ природного середовища педагоги удосконалили наявний у ЗДО ландшафтний дизайн (розробили нові доріжки зі штучним покриттям, додали декоративні стінки, покращили ігрові площадки, організували місця відпочинку, розробили і втілили ідеї для прикрашання клумби, додали садовий декор).

Додаток 3

Консультація з батьками дітей старшого дошкільного віку

Мета: набуття батьками певних уявлень про художньо-конструктивні уміння дітей старшого дошкільного віку та компоненти їх формування (ціннісно-пізнавального, емоційно-чуттєвого та творчо-раціонального); усвідомлення ними своєї ролі у формуванні основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

Матеріали: кольорові ручки та олівці, папір розміром 50х90 мм відповідно до кількості учасників.

Учасники: вихователь-методист, батьки дітей старшого дошкільного віку.

Хід консультації з батьками

Групова дискусія. Застосована вправа на знайомство «Візитна картка». Кожному з батьків надається листочок з розміром 50х90 мм, на якому пропонується написати своє ім'я та до нього ім'я-назву (або малюнок) рослини, з якою асоціюють себе.

Міні-лекція. На якій повідомляється вихователем-методистом що таке основи художньо-конструктивних умінь, її характерні особливості у дітей старшого дошкільного віку (див. пункт 1.1-1.3.)

Структуровані вправи.

Вправа «Побачити» на розкриття ціннісно-пізнавального компоненту формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку. Пропонується поспостерігати за природою на території ЗДО, дати їй оцінку. Поспілкуватися про те які види мистецтва батьки застосовують вдома зі своїми дітьми старшого дошкільного віку. Пояснити що у дитини цього віку так само відбувається формування основ художньо-конструктивних умінь в залежності від того наскільки дорослий «включає» дитину до взаємодії зі світом природи.

Вправа «Відчути» на з'ясування емоційно-чуттєвого компоненту формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку. Застосовується з батьками прийом «чуття природи», запропонувати подивитися через «бінокль», або «підзорну трубу», прийому «чарівна рамка», «розглядання з різних точок» та поділитися своїми враженнями.

Вправа «Відтворити» на розуміння творчо-раціонального компоненту формування основ художньо-конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку. Познайти батьків способами проєктування, макетування, моделювання, конструювання та декорування. Їх визначеннями та різницею, можливостями застосувати з дітьми старшого дошкільного віку вдома.

Педагогічна конференція аукціон

Мета: налагодження спеціальної атмосфери для формування основ дизайнерських умінь у дітей цього віку в умовах сім'ї.

Матеріали: кольорові ручки та олівці, фарба гуаш, папір для малювання, пелюстки квітки та серединка, вподобайки для голосування у вигляді сердечок – «відмінна ідея» та долоньки з пальцем вгору – «класна ідея», долоньки з пальцем вниз – «так собі ідея».

Учасники: вихователь-методист, батьки дітей старшого дошкільного віку.

Хід педагогічної конференції

Квітка ідей. Для батьків дітей старшого дошкільного віку пропонується дібрати колір пелюстки, який їм найбільше подобається та взяти її собі. За подібними кольорами пелюсткок квітки батьки об'єднуються групами. На кожній квітці позаду написано які ідеї групою їм необхідно розробити.

Жовта пелюска – створення художнього образу ландшафтного дизайну в умовах дому (квартири) із використанням штучних та природних матеріалів.

Помаранчева пелюстка – художньо-декоративне оформлення ландшафтного дизайну в умовах дому (квартири) із використання різних матеріалів та технік.

Продаж ідей. На якому батьки презентували свої ідеї стосовно удосконалення ландшафтного дизайну в умовах сім'ї та таким продавали їх. Бажаючи інші батьки купляли ці ідеї голосуванням на сердечка та долонці. Потім ці картки для голосування кидали у закритий бокс.

Оприлюднення голосів. Відкривається бокс і підраховуються кількість голосів за бажану ідею ландшафтного дизайну. За цими голосами обирається переможна група – та, яка набрала найбільшу кількість вподобайок сердечок – перше місце, пальців вгору – друге місце, пальцем вниз – третя група.

Акція «Дитина – майбутній громадянин України»

Мета: звернення уваги батьків на важливості формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку як майбутніх «творців-відбудовників» держави.

Матеріали: папір та олівці для малювання, природні матеріали.

Учасники: діти старшого дошкільного віку, вихователь-методист, батьки дітей старшого дошкільного віку.

Термін виконання: один тиждень.

Хід акції

Спільне виготовлення малюнків та виробів з природного матеріалу батьками та дітьми старшого дошкільного віку на тему: «Природа нашими очима» на виставку у закладі дошкільної освіти. Деякі малюнки та вироби представлені на рис. 12.

Рис. 12. Вироби та малюнки на тему: «Природа нашими очима»

Спостереження батьками відкритих занять, на яких діти старшого дошкільного віку користуються способами формування основ художньо-конструктивних умінь – проєктуванням, конструюванням, моделюванням, макетуванням, декоруванням.

Дружня бесіда вихователя-методиста з батьками про те як формуються основи художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку на основі переглянутих відкритих занять. З'ясування чи формують батьки основи художньо-конструктивних у дітей старшого дошкільного віку та як саме вони його здійснюють, що застосовують.

Демонстрація та пояснення вихователем-методистом інформаційних презентацій для батьків на тему: «Досягнення формування основ художньо-конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку», «Безперервність та системність здійснення формування основ художньо-конструктивних умінь», «Створення ландшафтного дизайну дітьми старшого дошкільного віку як перший важливий етап благоустрою майбутньої квітучої України».

Акція «Творимо ландшафтний дизайн для майбутніх поколінь»

Мета: здійснення батьками благоустрою території ЗДО для дітей дошкільного віку.

Матеріали: лопати, ножиці, кельми (маленькі лопати), рукавички, робочі окуляри, чоботи, відра, лупи, поливальні лійки, грабельки.

Учасники: вихователь-методист, вихователі, діти старшого дошкільного віку та їх батьки.

Термін виконання: 8 місяців (вересень-квітень). Здійснюється у ЗДО та в умовах сім'ї

Хід акції

Збирання восени насіння квітів «Дамо нове життя квітам».

Висадка навесні квітів, дерев, кущів на території ЗДО та в приміщенні групи «Рослини ми саджаємо-природу прикрашаємо». Внесення нових елементів ландшафтного дизайну батьками дітей старшого дошкільного віку, зокрема, місць для відпочинку – розфарбовування навісів, внесення на територію ЗДО нових ігрових скульптур для дітей з дерева та кераміки.

Спостереження та дослідницька діяльність природи, догляд за городами та квітниками у ЗДО та в умовах сім'ї.